

Evaluatie van de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik

Empirisch onderzoek

Medewerkers van de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid:

An RAES (projectverantwoordelijke)

Ariane DELADRIERE

Salih SIVRI

Margot TAEYMANS

Christel DEFEVER

Tevens dank aan: & Kris DECRAMER & Jessy MERTENS

In samenwerking met

Directoraat-generaal Justitiehuzen:

Roel VERELLEN

Florence CHAMMAS

Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen:

Werner VANHOUT

Sam FONTEYN

Ruben HAMBURSIN

28 februari 2011

DANKWOORD

In eerste instantie wensen we de actoren te bedanken die hun medewerking hebben verleend aan onze bevraging van de concrete toepassing van de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en de behandeling van daders van seksueel misbruik. We zijn hun erkentelijk voor hun tijd en input bij het invullen van de vragenlijst . Hun antwoorden, opmerkingen of voorstellen lieten toe om een beter zicht te krijgen op de toepassing van de samenwerkingsakkoorden in de praktijk en gaven een aanzet tot het formuleren van aanbevelingen met aandachtspunten die voor verbetering vatbaar zijn.

Vervolgens zijn we ook ten zeerste schatplichtig aan onze stuurgroep. Vooreerst geeft hun input in het begin van de evaluatie ons toegelaten om onze methodologie verder op punt te stellen. In de eindfase waren ze dan weer een zeer waardevol klankbord voor de bevindingen van de bevraging, die ze verder hebben geduid, bijgestuurd of aangevuld met goede praktijken. Ze hebben daarbij voorstellen aangereikt voor de bijsturing van zowel de samenwerkingsakkoorden als de praktijk op het terrein. Een bijzonder woord van dank is hier aan de orde voor de voorzitter van de stuurgroep, Kristine Kloeck (Algemeen directeur van Child Focus), die de reflectie op gedreven wijze aanspoorde en in goede banen leidde. We danken eveneens de betrokken beleidsinstanties van de de Gemeenschappen en Gewesten en van de FOD Volksgezondheid, met wie de aanbevelingen verder werden afgetoetst.

Tot slot gaat onze dank uit naar de Directoraten-generaal Justitiehuzen en Penitentiaire Inrichtingen van de FOD Justitie voor hun bijzonder waardevolle expertise en zeer goede samenwerking. Ze waren intensief betrokken bij alle fasen van de evaluatie, hebben bepaalde onderdelen van het voorliggende evaluatierapport geschreven, alsook voorstellen geformuleerd voor de aanbevelingen.

LIJST AFKORTINGEN

BIS	Bemiddeling in Strafzaken
BVR	Beknopt voorlichtingsrapport
BD	Beperkte Detentie
CAB	Centre d'Appui Bruxellois
CAW	Centrum voor Algemeen Welzijnswerk
CBM	Commissie ter Bescherming van de Maatschappij
CGGZ	Centrum Geestelijke Gezondheidszorg
DDB	Directie Detentiebeheer (voorheen: DIG – Dienst Individuele Gevallen)
DG EPI	Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen
DG MJH	Directoraat-generaal Justitiehuisen
ET	Elektronisch Toezicht
FOD	Federale Overheidsdienst
HSD	Hulpverlening aan Seksuele Delinquenten
JA	Justitieassistent
JH	Justitiehuis
LDSG	Leerprojecten voor Daders van Seksueel Geweld
ME	Maatschappelijke Enquête
MO	Ministeriële omzendbrief
NCET	Nationaal Centrum voor Elektronisch Toezicht
OG	Opdrachtgever
OM	Openbaar Ministerie
PV	Penitentiair verlof
PdK	Procureur des Konings
PROB	Probatie
PSD	Psychosociale dienst van de gevangenen (PSD-equipes)
SO ET	Strafonderbreking met het oog op Elektronisch Toezicht
SURB	Strafuitvoeringsrechtbank
TBR	Ter Beschikking stelling van de Regering
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VLV	Voorlopige Invrijheidstelling
VI	Voorwaardelijke Invrijheidstelling
VOP	Invrijheidstelling op proef
VOV	Vrijheid onder voorwaarden
UFC	Universitair Forensisch Centrum
UPPL	Unité de Psychopathologie Légale
UV	Uitgaansvergunning

INHOUDSTAFEL

I. ALGEMENE INLEIDING	8
1. Opzet	9
2. Methodologie	10
3. Structuur van het rapport	12
II. OPDRACHTGEVENDE OVERHEDEN	13
1. Inleiding	14
2. Het gespecialiseerd advies	16
3. Opdracht van begeleiding of behandeling	20
4. Overdracht van de begeleiding of de behandeling	23
5. Opvolging van de begeleiding of de behandeling	23
6. Stopzetting van de begeleiding of de behandeling	27
7. Hulpverleningsaanbod	29
8. Algemeen	31
III. PSYCHOSOCIALE DIENSTEN IN DE GEVANGENISSEN	33
1. Inleiding	34
2. Dossiersamenstelling	34
3. Samenwerking met de gespecialiseerde voorzieningen of residentiële instellingen	35
4. Samenwerking met de Justitiehuisen	36
5. Prestatieverbintenis	37
6. Steuncentra	37
IV. JUSTITIEHUIZEN	40
1. Inleiding	41

2.	Toepassingsgebied	41
3.	Informatieverstrekking aan de gespecialiseerde voorzieningen	41
4.	Voorafgaandelijk overleg	42
5.	Prestatieverbintenis	42
6.	Uitbesteding van de begeleiding of behandeling	43
7.	Verslag van de gespecialiseerde voorziening aan de JA	43
8.	Stopzetting van de begeleiding of behandeling	44
9.	Verslag van de JA aan de bevoegde gerechtelijke overheid	44
10.	Steuncentra	44
11.	Hulpverleningsaanbod	44
12.	Algemeen	45
V.	STEUNCENTRA	46
1.	Inleiding	47
2.	Ondersteunende taken	47
3.	Adviesverlening	50
4.	Opdracht tot begeleiding of behandeling	51
5.	Prestatieverbintenis	53
6.	Overdracht van de begeleiding of behandeling	54
7.	Opvolging van de begeleiding of behandeling	54
8.	Stopzetting van de begeleiding of behandeling	56
9.	Eigen organisatie	57
10.	Hulpverleningsaanbod	58
11.	Algemeen	59
VI.	GESPECIALISEERDE VOORZIENINGEN	60
1.	Inleiding	61
2.	Adviesverlening	61
3.	Opdracht tot begeleiding of behandeling	62

4.	Prestatieverbintenis	64
5.	Overdracht van de begeleiding of de behandeling	65
6.	Opvolging van de begeleiding of de behandeling	65
7.	Stopzetting van de begeleiding of de behandeling	68
8.	Ondersteuning door het Steuncentrum	69
9.	Opvolging van de problematiek	71
10.	Eigen organisatie	71
11.	Hulpverleningsaanbod	72
12.	Algemeen	74
 VII. RESIDENTIELE INSTELLINGEN		77
1.	Inleiding	78
2.	Adviesverlening	79
3.	Opdracht tot begeleiding of behandeling	79
4.	Prestatieverbintenis	80
5.	Overdracht van de begeleiding of de behandeling	80
6.	Opvolging van de begeleiding of de behandeling	80
7.	Stopzetting van de begeleiding of de behandeling	81
8.	Eigen organisatie	81
9.	Hulpverleningsaanbod	82
10.	Algemeen	82
 VIII. LEERPROJECTEN		84
1.	Inleiding	85
2.	Vlaanderen	85
3.	Wallonië	88
4.	Conclusie	90

IX. CIJFERS VRAAG EN AANBOD	92
1. Inleiding	93
2. Hulpverleningsvraag van de justitiële opdrachtgevers	94
2.1. Statistieken van de veroordelingen, opschortingen en interneringen	94
2.2. Statistieken van de mandaten van de justitiehuisen	96
2.3. Statistieken van de penitentiaire inrichtingen	101
3. Hulpverleningsaanbod bij de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra	104
3.1. Vlaams Samenwerkingsakkoord	104
3.2. Waals Samenwerkingsakkoord	111
3.3. Brussels Samenwerkingsakkoord	114
4. Conclusie	117
X. AANBEVELINGEN	118
1. Algemeen	119
2. Concrete aanbevelingen	120
2.1. Aandacht voor een preventieve aanpak	120
2.2. Het verder optimaliseren van de samenwerkingsakkoorden als werkkader	121
2.3. Een meer uniforme adviesverlening	125
2.4. Informatieverstrekking als sleutelwoord tot samenwerking	128
2.5. Transparantie en goede afspraken bij de begeleiding en behandeling	131
2.6. Het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit	142
2.7. Het garanderen van een kwalitatieve zorg	152
2.8. Meer ondersteuning vanuit de steuncentra	154
2.9. Een effectieve opvolging van de problematiek	160
XI. SAMENVATTEND OVERZICHT AANBEVELINGEN	164

I. ALGEMENE INLEIDING

1. OPZET

In opdracht van de Minister van Justitie De Clerck, en met de goedkeuring van de bevoegde Ministers van de Gemeenschappen en Gewesten, heeft de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid¹ de drie Samenwerkingsakkoorden (Vlaams-Waals-Brussel) inzake de begeleiding en de behandeling van daders van seksueel misbruik geëvalueerd. De evaluatie gebeurde met de actieve medewerking van de Directoraten-generaal Justitiehuisen² en Penitentiaire Inrichtingen³ van de FOD Justitie. De evaluatie had tot doel om mogelijke knelpunten in het opzet en de toepassing van de samenwerkingsakkoorden te identificeren. Meer bepaald zijn de volgende aspecten onderzocht: het opzet van de akkoorden en evoluties in het wettelijk kader, de rol van en de samenwerking tussen de verschillende actoren, de opvolging van de problematiek van seksuele delinquenten en het hulpverleningsaanbod.

De evaluatie bestond uit drie fasen: een literatuurstudie, een grootschalige bevraging en nog een consultatieronde. Om de bevraging in goede banen te leiden en om in de derde fase te komen tot aanbevelingen werd een stuurgroep samengesteld. Deze bestond uit vertegenwoordigers van de actoren die op het terrein werkzaam zijn in het kader van de samenwerkingsakkoorden (parket, strafuitvoeringsrechtbank, commissie ter bescherming van de maatschappij, psychosociale diensten van de gevangenen, justitiehuisen, steuncentra en gespecialiseerde voorzieningen). Kristine Kloeck, Algemeen directeur van Child Focus, trad op als voorzitter van de stuurgroep gezien haar ruime ervaring in deze materie.

In een eerste fase heeft de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid een literatuurstudie verricht om de bestaande informatie en knelpunten te inventariseren. De literatuurstudie werd op 2 maart 2010 afgerond en vormt een afzonderlijk rapport.

In een tweede fase werd deze informatie verder uitgediept en aangevuld door middel van een grootschalige bevraging en dit met de bijstand van de Directoraten-generaal Justitiehuisen en Penitentiaire Inrichtingen van de FOD Justitie.

Tijdens de derde fase volgde nog een consultatieronde waarbij de bevindingen uit de bevraging werden voorgelegd aan enerzijds onze stuurgroep en anderzijds de betrokken beleidsinstanties van de Gemeenschappen en Gewesten en van de FOD Volksgezondheid. De bedoeling was om de bevindingen verder te duiden of aan te vullen met goede praktijken. Tevens hebben deze actoren voorstellen aangereikt voor de bijsturing van zowel de samenwerkingsakkoorden als de praktijk op het terrein. Op basis hiervan zijn ten slotte aanbevelingen geformuleerd. Het voorliggende evaluatierapport geeft de bevindingen weer van de bevraging en de aanbevelingen die voortkomen uit de navolgende consultaties.

---

¹ Met name de Dienst Integrale Werking & Ketenbeheer en de Dienst Misdrijven tegen Personen en Goederen.

² Met name de Dienst Conceptuele Aansturing en Beleidsondersteuning.

³ Met name de Centrale PSD.

2. METHODOLOGIE

De grootschalige bevraging gebeurde per actor en per akkoord en dit aan de hand van de artikelen uit de samenwerkingsakkoorden en de literatuurstudie. De volgende actoren uit de samenwerkingsakkoorden werden schriftelijk bevraged door middel van een vragenlijst: de opdrachtgevende (justitiële) overheden, de psychosociale diensten van de gevangenen (hierna verder aangeduid als de PSD-equipes), de justitiehuisen, de steuncentra⁴ en de gespecialiseerde voorzieningen⁵. Daarnaast werden nog de residentiële instellingen en de leerprojecten bevraged met het oog op een mogelijke uitbreiding van het hulpverleningsaanbod wat als aandachtspunt naar voor kwam uit de literatuurstudie. De residentiële instellingen werden eveneens schriftelijk bevraged, de leerprojecten door middel van interviews. In de derde fase van de evaluatie werden eveneens nog interviews verricht met de betrokken beleidsinstanties van de Gemeenschappen en Gewesten en van de FOD Volksgezondheid.

De bevraging gebeurde met de actieve medewerking van de Directoraten-generaal Justitiehuisen en Penitentiaire Inrichtingen van de FOD Justitie. Deze hebben respectievelijk voor het onderdeel van de justitiehuisen en de PSD-equipes gezorgd voor de vragenlijst, de versturing ervan en de verwerking van de bevindingen. Het Directoraat-generaal Justitiehuisen heeft eveneens de interviews gedaan met de leerprojecten en de resultaten hiervan verwerkt.

De schriftelijke bevraging gebeurde aan de hand van een vragenlijst die naar de actoren werd gemaïld. De vragenlijst werd zo opgevat dat in een eerste luik de verschillende bepalingen van het desbetreffende samenwerkingsakkoord per thema uitvoerig werden bevraged, om de huidige praktijk en toepassing ervan na te gaan. In een tweede luik werd meer algemeen naar het hulpverleningsaanbod gepeild en werd aan de respondenten de gelegenheid geboden om ruimer hun visie te geven op het samenwerkingsakkoord en de toepassing ervan. De vragenlijst bevatte zowel open als gesloten vragen (met vooraf bepaalde antwoordcategorieën). Bij de laatstgenoemde soort vragen werd wel steeds de mogelijkheid gelaten om de antwoorden te verduidelijken, te nuanceren of bijkomende relevante informatie weer te geven indien de respondent dit nodig achtte. Daar praktijken doorheen de tijd kunnen veranderen, werd vooral de praktische toepassing van het samenwerkingsakkoord bevraged tijdens het werkingsjaar 2009-2010 (tenzij er expliciet naar cijfergegevens over een bepaalde periode werd gevraagd).

De bevraging werd afgenomen van 232 instanties, de schriftelijke in de periode april tot en met juni 2010 en de interviews van juni 2010 tot en met december 2010. Bij de schriftelijke bevraging

---

⁴ Voor het Vlaams Samenwerkingsakkoord wordt de rol van steuncentrum vervuld door het Universitair Forensisch Centrum (UFC) te Antwerpen, voor het Waals Samenwerkingsakkoord door l'Unité de Psychopathologie Légale (UPPL) te Doornik en voor het Brussels Samenwerkingsakkoord door het Centre d'appui de Bruxelles (CAB) te Brussel.

⁵ In het Brussels en Waals Samenwerkingsakkoord worden deze aangeduid met de term "gespecialiseerde gezondheidsteams" ("ESS" – "Equipes de santé spécialisées"). We gebruiken in dit rapport de term "gespecialiseerde voorzieningen" als overkoepelende term voor de drie akkoorden.

diende één vragenlijst per instantie te worden ingevuld die het standpunt vertolkte van deze organisatie. De totale responseratio bedroeg 71%. We geven per actor de reponseratio weer:

- Opdrachtgevende overheden:
  - Vlaams akkoord: 64 vragenlijsten verstuurd → 50 ontvangen (78%)
  - Waals akkoord: 59 vragenlijsten verstuurd → 19 ontvangen (32%)
  - Brussels akkoord: 7 vragenlijsten verstuurd → 3 ontvangen (43%)
- Psychosociale diensten van de gevangenis:
  - 23 vragenlijsten verstuurd (aan alle PSD-equipes) → 23 ontvangen (100%)
- Justitiehuisen:
  - 28 vragenlijsten verstuurd (aan alle JH) → 28 ontvangen (100%)
- Steuncentra:
  - 3 vragenlijsten verstuurd → 3 ontvangen (100%)
- Gespecialiseerde voorzieningen:
  - Vlaams akkoord: 14 vragenlijsten verstuurd → 11 ontvangen van van twaalf instanties (86%)
  - Waals akkoord: 15 vragenlijsten verstuurd → 12 ontvangen (79%)
  - Brussels akkoord: 2 vragenlijsten verstuurd → 2 ontvangen (100%)
- Residentiële instellingen:
  - Vlaanderen: 9 vragenlijsten verstuurd → 7 ontvangen (78%)
  - Wallonië: 3 vragenlijsten verstuurd → 2 ontvangen (67%)
- Leerprojecten:
  - Vlaanderen: 1 interview
  - Wallonië: 1 interview
- Beleidsinstanties:
  - Vlaamse Gemeenschap: 1 interview
  - Waals Gewest: 1 interview
  - Brussels Hoofdsteljk Gewest: geen respons
  - FOD Volksgezondheid: 1 respons via mail

Vervolgens werden de bevindingen per actor en per akkoord verwerkt en uitgeschreven. We dienen evenwel op te merken dat de responseratio bij de Waalse en Brusselse opdrachtgevende overheden vrij laag ligt, sommige opdrachtgevende overheden hebben aangegeven dat ze in feite niet met de samenwerkingsakkoorden werken. Gezien de lage responseratio bij deze actor geven de desbetreffende bevindingen dan ook niet noodzakelijkerwijze de werkelijkheid weer en zijn deze niet zomaar veralgemeenbaar. Verder worden in dit rapport geen namen van respondenten vermeld, maar indien zinvol wordt de regio wel gespecificeerd (bvb. bij het hulpverleningsaanbod). Om redenen van leesbaarheid werd ervoor geopteerd om, ongeacht het geslacht van de respondent naar wie verwezen wordt, in de tekst enkel de mannelijke 'hij'-vorm te gebruiken. Ook werd er niet - tenzij uitzonderlijk - met citaten gewerkt, wat niet wegneemt dat de tekst met respect voor en in de lijn van de bewoordingen van de respondenten werd opgesteld. We dienen tevens op te merken dat bij het uitschrijven van de bevindingen, zo goed als mogelijk is geprobeerd om de geëigende termen te begrijpen en uit te schrijven (zeker als dit in de andere

taal was). We stelden vast dat de bevroagden vaak de termen begeleiding, behandeling en therapie door elkaar hebben gebruikt, zodat in het rapport deze verschillende termen eveneens aan bod komen. Tot slot dienen we mee te geven dat we in de vragenlijst soms hadden gevraagd om een inschatting te maken in welke mate een bepaalde situatie zich voordoet, al dan niet door middel van percentages. Het bleek evenwel niet mogelijk om tot een echte kwantificering van de bevindingen te komen, doorheen het rapport geven we veeleer indicaties of tendenzen weer (tenzij in het onderdeel 'cijfers vraag en aanbod').

3. STRUCTUUR VAN HET RAPPORT

Dit rapport bevat de weergave van de bevindingen van de bevroagde actoren. De resultaten zijn weergegeven per actor. In een eerste versie van het rapport werden de resultaten verder opgedeeld per samenwerkingsakkoord, gevolgd door een vergelijkende conclusie. In deze versie van het rapport geven we enkel de vergelijkende conclusies per actor weer (met uitzondering van de leerprojecten, waar de tekst integraal werd overgenomen). Op deze wijze is de tekst meer bevattelijk om te lezen, niettemin gaat dit wel enigszins te koste van meer details of verdere nuances.

Volgende thema's komen achtereenvolgens in grote lijnen aan bod (dit kan wel enigszins variëren afhankelijk van de actor): het gespecialiseerd advies, de opdracht tot begeleiding of behandeling, de overdracht van de begeleiding of de behandeling, de opvolging van de begeleiding of de behandeling, de stopzetting van de begeleiding of de behandeling, het hulpverleningsaanbod en algemene bedenkingen. Daarnaast is er nog een apart onderdeel over de cijfers die we van de verschillende actoren hebben verkregen inzake vraag en aanbod. Hierin proberen we een zicht te bieden op de verhouding tussen enerzijds het aantal aanvragen van de opdrachtgevende overheden tot een hulpverleningstussenkomst (vraagzijde) en anderzijds de opvangmogelijkheden van de hulpverlening om aan deze vraag tegemoet te komen (aanbodzijde).

Er wordt afgerond met een onderdeel met aanbevelingen. Het bevat een overzicht van de aandachtspunten die uit de evaluatie naar voor komen en die voor verbetering vatbaar zijn en waarvoor aanbevelingen zijn geformuleerd. Deze werden besproken met onze stuurgroep en eveneens afgetoetst met de betrokken beleidsinstanties van de Gemeenschappen en Gewesten en van de FOD Volksgezondheid. In een allerlaatste onderdeel wordt een kort samenvattend overzicht gegeven van de aanbevelingen.

Het rapport zal worden overgemaakt aan de Minister van Justitie die dan kan beslissen om bepaalde beleidsopties te nemen om de toekomst van de samenwerkingsakkoorden verder te ondersteunen en eventueel nieuwe impulsen te geven.

II. OPDRACHTGEVENDE OVERHEDEN

1. INLEIDING

Voor de evaluatie van de praktische toepassing van het Vlaams, Waals en Brussels Samenwerkingsakkoord inzake de begeleiding en de behandeling van de daders van seksueel misbruik door de opdrachtgevende overheden werden volgende actoren bevestigd: parketmagistraten, onderzoeksrechters, rechters in strafzaken, probatiecommissies, Commissies ter Bescherming van de Maatschappij (CBM), strafuitvoeringsrechtbanken (SURB) en de Directie Detentiebeheer (DDB - voorheen gekend als de Dienst Individuele Gevallen).

Er werd, met het oog op een zo representatief mogelijke bevestiging, ervoor geopteerd om deze actoren over het gehele land te bevestiging. Elk van deze opdrachtgevende overheden ontving per gerechtelijk arrondissement of per desbetreffend niveau één vragenlijst met de vraag een gezamenlijk antwoord per organisatie te formuleren. Op deze wijze vertolken de antwoorden op de vragenlijst een gemeenschappelijke visie van de personen die binnen de organisatie werkzaam zijn rond de materie van seksueel misbruik. Voor het parket van de SURB dienen we wel op te merken dat hun parket viel onder de bevestiging van de parketmagistraten in het algemeen. Het parket van de SURB is hierna enkel afzonderlijk vermeld indien hun antwoord afwijkt van het 'algemeen' parket of een aparte vermelding vereist.

De respons was het grootst voor het Vlaams Samenwerkingsakkoord, voor het Waals Samenwerkingsakkoord was deze het laagst. De volgende redenen werden ons gemeld waarom niet op de vragenlijst kon worden geantwoord (vooral vanuit Wallonië waar de respons zeer laag was): het niet toepassen van de samenwerkingsakkoorden, het niet beschikken over betrouwbare statistieken, het ontbreken van tijd om de vragenlijst in te vullen wegens te druk of afwezigheden of informaticaproblemen. Hieronder volgt een verdeling van de respons per akkoord en per bevestigde actor.

De bevestiging van het **Waals Samenwerkingsakkoord** omvat de opdrachtgevende overheden uit zowel Wallonië als de Duitstalige Gemeenschap. Deze laatste hebben we eveneens gevoegd bij de bevestiging van het Waals Samenwerkingsakkoord (hoewel er enige onduidelijkheid bestaat over de toepasbaarheid van dit akkoord in deze regio⁶). In totaal werden 59 vragenlijsten verstuurd, 19 werden ingevuld teruggestuurd. Hier hebben we bijgevolg een zeer lage respons (van 32%). De verdeling is als volgt per actor:

- Op de 13 verstuurdde vragenlijsten naar de *parketten* werden 7 antwoorden ontvangen (54% respons).
- Bij de *onderzoekrechters* werden op de 13 verstuurdde vragenlijsten 3 antwoorden ontvangen (23%).
- Bij de *rechters* kregen we van de 13 vragenlijsten 4 antwoorden terug (31%).
- Van de 13 verstuurdde vragenlijsten naar de *probatiecommissies* ontvingen we slechts 1 antwoord (8%).

---

⁶ Zie infra bij het onderdeel 'aanbevelingen'.

- Op de 4 verstuurde vragenlijsten naar de *CBM* werden 2 antwoorden ontvangen (50%).
- De *SURB* stuurde 1 antwoord terug op de 2 verstuurde vragenlijsten (50%).
- Van de *DDB* werd de vragenlijst m.b.t. Franstalige dossiers terug ontvangen (100%).

Wat betreft het gerechtelijk arrondissement Brussel vallen enkel de gerechtelijke instanties die bevoegd zijn voor Franstalige daders van seksueel misbruik onder de toepassing van het **Brussels Samenwerkingsakkoord**. De Nederlandstalige daders ressorteren immers onder het Vlaams Samenwerkingsakkoord. Voor de evaluatie van het Brussels Samenwerkingsakkoord betekent dit concreet dat 7 vragenlijsten naar alle opdrachtgevende overheden werden verstuurd. Op de 7 vragenlijsten werden er 3 ingevuld teruggestuurd (respons van 43%). Voor Brussel ziet de respons er concreet als volgt uit:

- Van het *parket* werd de enige verstuurde vragenlijst terug ontvangen (100% respons).
- Van de *SURB* ontvingen we van het *parket van de SURB* de enige verstuurde vragenlijst terug (100% respons).
- Van de onderzoeksrechters, de rechters, de probatiecommissie en de *CBM* hebben we geen respons ontvangen.
- Van de *DDB* werd de vragenlijst m.b.t. Franstalige dossiers terug ontvangen. Het betrof hetzelfde antwoord voor zowel het Waals als het Brussels Samenwerkingsakkoord.

Voor het **Vlaams Samenwerkingsakkoord** werden 64 opdrachtgevende overheden aangeschreven, waarvan 50 vragenlijsten ingevuld werden ontvangen (respons van 78%). Per actor komen we tot de volgende verdeling:

- Van de 14 *parketten* bezorgden 13 ons een ingevulde vragenlijst (93%). Het parket dat dit niet deed, bracht ons er van op de hoogte geen gebruik te maken van het samenwerkingsakkoord.
- Voor wat de *onderzoekrechters* betreft, werden 10 van de 14 vragenlijsten ingevuld (71%).
- Voor de *probatiecommissies* was dit eveneens 10 van de 14 vragenlijsten (71%).
- Van 11 van de 14 gerechtelijke arrondissementen werd een antwoord van de *rechters in strafzaken* verkregen (79%).
- Ook 3 van de 4 *CBM* (75%) en 2 van de 3 *SURB* (67%) reageerden.
- Ten slotte werd de vragenlijst, net als voor de Franstalige dossiers, voor de Nederlandstalige dossiers ingevuld door de *DDB* (100% respons).

De opdrachtgevende overheden werden bevraagd omtrent hun advies- en begeleidings- of behandelingsopdrachten. Tevens is gepeild naar het hulpverleningsaanbod en konden de respondenten hun advies en visie geven over de samenwerkingsakkoorden en de toepassing ervan. Hierna zijn de antwoorden van de Vlaamse, Waalse en Brusselse opdrachtgevende overheden per thema en per instantie samengebracht. Op deze wijze komen gelijkenissen en verschillen aan bod in de werkwijze tussen het Vlaams, Waals en Brussels Samenwerkingsakkoord. We dienen wel op te merken dat de informatie voor bepaalde vragen soms zeer beperkt was en dat soms slechts enkele respondenten hadden geantwoord. De antwoorden kunnen dus niet zomaar worden veralgemeend.

2. HET GESPECIALISEERD ADVIES

Zowel in Vlaanderen als Wallonië vragen de **parketten** in de minderheid van de gevallen tot nooit een gespecialiseerd advies. Wanneer ze dit toch doen, is het in het kader van de bemiddeling in strafzaken, de probatie en het herstel in eer en rechten. Het Brussels parket doet dit enkel, in een minderheid van de gevallen, in het kader van de bemiddeling in strafzaken (ze verstrekken in de vragenlijst vervolgens geen verdere informatie over deze adviezen). Bij deze laatste maatregel verzoekt in Wallonië dan weer slechts één parket om adviezen, in Vlaanderen is dit de helft van de parketten (waarbij één parket dit steeds doet). Daarentegen vraagt een meerderheid van de Waalse parketten adviezen bij de probatie, bij de Vlaamse parketten is dit minder het geval. Een minderheid van de Vlaamse en Waalse parketten vragen soms ook een advies bij het herstel in eer en rechten. Voor Wallonië wordt daar nog de terbeschikkingstelling van de regering aan toegevoegd.

De redenen waarom om een advies wordt verzocht, hangen af van de aard en de ernst van de feiten en de omstandigheden van het dossier. Zo vinden sommigen dit specifiek een meerwaarde voor zedenfeiten gepleegd ten aanzien van minderjarigen of met hun medewerking, toch wordt het soms eveneens wenselijk geacht bij meerderjarige daders.

In Wallonië worden adviezen voornamelijk gevraagd aan de gespecialiseerde voorzieningen, soms ook aan het Waals Steuncentrum. In Vlaanderen wordt opgemerkt dat de keuze voor een bepaald type instantie of persoon afhangt van het juridisch kader waarbinnen de vraag wordt gesteld. Slechts eerder uitzonderlijk zouden de hulpverleningsinstanties weigeren om een advies te verlenen. De Waalse respondenten vermelden niet de redenen tot weigering. In Vlaanderen werd een te hoge werklast of een deontologische onverenigbaarheid vermeld. Na een weigering wordt op zoek gegaan naar een andere instantie of een individuele therapeut die bereid is om het vereiste advies te verstrekken.

Een meerderheid van de Vlaamse parketten bepaalt een termijn voor het verkrijgen van het advies, de Waalse parketten doen dit enkel wanneer het om een gedetineerde gaat. De adviezen worden echter niet steeds binnen de vooropgestelde termijn verkregen. In Vlaanderen wordt de zaak altijd uitgesteld indien het advies de betrokken rechtbank of commissie niet tijdig bereikt.

Voor het verlenen van het advies maken de Waalse parketten een kopie van het gerechtelijk dossier over aan de gespecialiseerde voorzieningen (en kunnen we eraan toevoegen het Waals Steuncentrum). In Vlaanderen is de wijze van informatie-overdracht daarentegen zeer uiteenlopend en vaak worden verschillende werkwijzen binnen eenzelfde parket gecombineerd. Ofwel wordt de informatie rechtstreeks door het parket verstrekt. Ofwel is er, al dan niet gecombineerd met het voorgaande, de inzage van het dossier ter griffie (al dan niet met een recht op kopienamen) en/of de informatieoverdracht door de justitieassistent of de PSD-equipe.

De adviezen worden door de Waalse respondenten van de parketten soms snel, soms laattijdig verkregen. De inhoud ervan wordt soms als volledig en treffend voor de persoonlijkheid van de betrokkene ervaren, soms als te beknopt of te psychomedisch (en dus moeilijk verstaanbaar voor de magistraten). De Vlaamse respondenten, die hierop hebben geantwoord, blijken tevreden te zijn over de volledigheid en de grondigheid van de verslagen, de deskundige aanpak en het verleende advies. Ook de dossierkennis van de PSD-equipen wordt positief onthaald. Ze zijn zeer goed op de hoogte van de individuele en de actuele situatie van de justitiabele.

Geen enkele van de Waalse **onderzoekersrechters** die heeft geantwoord, heeft al een gespecialiseerd advies gevraagd in het kader van de vrijheid onder voorwaarden. Van het Brussels Gewest hebben we geen enkele informatie ter zake ontvangen. In Vlaanderen maakt de helft van de onderzoekersrechters van deze mogelijkheid gebruik (weliswaar slechts in een minderheid van de gevallen). Het advies wordt in Vlaanderen meestal gevraagd aan individuele therapeuten, wat nog nooit werd geweigerd. De informatie-overdracht naar de adviesverlenende instantie verloopt bijna uitsluitend rechtstreeks via de onderzoeksrechter.

De grote meerderheid van de Vlaamse **rechters** geeft aan voor de probatie een advies te vragen en dit in de meerderheid van de gevallen. Twee Waalse rechters die een antwoord hebben aangeleverd, vragen tevens een advies bij de probatie maar evenmin in alle gevallen. Een aantal Vlaamse rechters geeft aan dat ze met het advies een beter zicht willen krijgen op de familiale, professionele en sociale toestand van de justitiabele en tevens op diens onderliggende psychische problematiek. Daarbij wordt niet alleen een advies gevraagd in het geval van minderjarige slachtoffers, maar wordt de lijn doorgetrokken naar zaken met meerderjarige slachtoffers. Daarnaast willen bepaalde rechters ook weten of en in welke mate een dader vatbaar is voor een begeleiding of een behandeling, eventueel welke dan aangewezen zou zijn en dit met het oog op het voorkomen van recidive. Hier wordt het advies gezien als een hulpmiddel bij het nagaan van de mogelijkheid tot het opleggen van en het kiezen van passende en nuttige probatievoorwaarden.

In het grote merendeel van de gevallen stellen de Vlaamse rechters individuele therapeuten aan voor het bekomen van adviezen, de bereidheid bij hen lijkt immers groter te zijn. Verschillende gespecialiseerde voorzieningen zouden regelmatig weigeren om adviezen te verstrekken, omwille van de onverenigbaarheid met hun functie van behandeling nadien en een probleem van schending van het beroepsgeheim. Bij de gevallen waar een advies door de Waalse rechters wordt gevraagd, wordt een gespecialiseerde voorziening aangesteld. Deze instanties weigeren zelden of motiveren hun beslissing.

De Waalse rechters antwoorden dat er voor het advies een termijn wordt gesteld dat meestal afhangt van de indiening van de zaak. Ze stellen vast dat de adviezen zowel op tijd als na de gevraagde termijnen worden ingediend. De Vlaamse rechters geven aan dat ze een termijn vooropstellen voor het ontvangen van het advies.

Na goedkeuring door het parket wordt in Wallonië het hele strafdossier of een gedeeltelijk afschrift ervan door de griffie aan de gespecialiseerde voorziening bezorgd. In Vlaanderen is dan weer de inzage ter griffie de meest verspreide manier waarop de adviesverlenende instantie toegang krijgt tot informatie uit het dossier.

De inhoud van de adviezen vinden de Waalse respondenten ten slotte ofwel positief omdat ze een psychosociaal beeld van de betrokkene geven en gerealiseerd worden door een pluridisciplinair team. Ofwel vinden ze deze negatief omdat ze te vaag zijn. De Vlaamse rechters zijn over het algemeen positief over de kwaliteit van de adviezen afkomstig van zowel de individuele therapeuten als de gespecialiseerde voorzieningen.

Voor Brussel kunnen geen bevindingen worden meegedeeld omdat de rechters niet op de vragenlijst hebben geantwoord.

De **probatiecommissie** staat in voor de uitvoering en opvolging van de door de rechtbank opgelegde probatiemaatregelen en vraagt in principe geen gespecialiseerde adviezen aan. Eén Vlaamse probatiecommissie merkt op dat ze het wel degelijk zinvol vinden dat vooraleer een uitspraak wordt gedaan, een gespecialiseerd advies wordt ingewonnen bij diensten die een grote kennis en ervaring hebben opgebouwd inzake seksuele delinquentie.

Van de Waalse **CBM** die hebben geantwoord, kan worden gesteld dat deze bijna altijd adviezen vragen bij invrijheidsstellingen op proef of definitieve invrijheidsstellingen van geïnterneerden. Eén Vlaamse CBM geeft aan dit voor beide maatregelen steeds te doen, de twee overige Vlaamse CBM houden het op meer dan 50% van de gevallen. Een gespecialiseerd advies wordt door alle CBM zinvol geacht om het risico en recidivegevaar van betrokkene te kunnen inschatten (risicotaxatie), maar ook ter bepaling van de op te leggen voorwaarden bij de invrijheidstelling. Over Brussel kunnen we geen uitspraken doen, de CBM heeft niet op onze vragenlijst geantwoord.

De Waalse respondenten duiden aan dat in de meeste gevallen een advies wordt gevraagd aan een gespecialiseerde voorziening, maar de aanvraag kan ook worden gericht aan het UPPL. Een advies kan tevens worden gevraagd aan de PSD-equipe. De gespecialiseerde voorzieningen weigeren daarbij zelden een advies te verlenen en een weigering wordt steeds gemotiveerd. Het UPPL heeft nog nooit een advies geweigerd. In de overgrote meerderheid van de gevallen in Vlaanderen, staan de PSD-equipen in voor het afleveren van het advies. De overige adviezen zijn ongeveer gelijk verdeeld over gespecialiseerde voorzieningen (in dit geval steeds een CGGZ) waarop meestal een beroep wordt gedaan voor de adviesverlening bij een definitieve invrijheidstelling, en privé-therapeuten of centra die niet erkend zijn in het kader van het samenwerkingsakkoord.

In Wallonië blijkt geen enkele termijn te worden opgelegd om het advies in te dienen. Voor Vlaanderen hebben we hierover geen bevindingen.

De instantie die met de adviesopdracht is gelast, beschikt naargelang het gerechtelijk arrondissement over het volledige strafdossier, of een expertiseverslag over de geestestoestand van de dader en de uiteenzetting van de feiten. Deze informatie wordt door de opdrachtgevende overheid, de justitieassistent of de PSD-equipe bezorgd. Wat de informatieoverdracht betreft in Vlaanderen stelt slechts één CBM dezelfde informatie ter beschikking aan de PSD-equipe, de gespecialiseerde voorziening, of de individuele therapeut of het centrum die niet erkend is in het kader van het samenwerkingsakkoord. Het betreffen de forensische expertiseverslagen en alle verslagen van de PSD-teams en de justitieassistenten. Alle informatie kan door zowel de PSD-teams, de justitieassistenten, als de gespecialiseerde voorzieningen worden opgevraagd bij het secretariaat van de CBM. Voor geïnterneerden die reeds op proef vrij zijn, verstrekken de justitieassistenten de nodige informatie aan de adviesverlenende instantie. De twee andere CBM maken daarentegen een onderscheid tussen enerzijds de PSD-teams en anderzijds andere instanties. Zij geven enkel aan de PSD-teams volledige inzage in het strafdossier.

De Waalse CBM vinden de verslagen van de aangestelde gespecialiseerde voorzieningen bevredigend, maar deze worden soms pas na te lange termijn overgemaakt. De verslagen van het UPPL worden als snel en efficiënt aanzien. De verslagen van de PSD-teams zijn volledig, maar laten eveneens te lang op zich wachten. Over het algemeen zijn de Vlaamse CBM tevreden over de adviezen van de PSD-teams. Over de adviezen van de gespecialiseerde voorzieningen zijn de meningen eerder verdeeld.

De **SURB** van het Waals Gewest die heeft geantwoord, vraagt steeds een advies bij een voorwaardelijke invrijheidsstelling, beperkte hechtenis en elektronisch toezicht. De Vlaamse respondenten bevestigen dat er steeds een gespecialiseerd advies wordt ingewonnen. De adviezen worden steeds door de PSD-teams verstrekt, zoals voorzien in het samenwerkingsakkoord. In Wallonië wordt eveneens meestal een PSD-equipe aangeduid om het advies te leveren. Soms wordt echter een beroep gedaan op het UPPL, die nog nooit heeft geweigerd om een advies te verlenen.

Noch in Wallonië, noch in Vlaanderen wordt een termijn opgelegd voor het overmaken van het advies. De aangeduide Waalse instanties beschikken soms over expertises of maatschappelijke enquêtes m.b.t. de betrokkene of over het volledige gerechtelijke dossier wanneer bij de SURB hierom werd verzocht.

Voor het Brussels Gewest heeft het parket van de SURB geantwoord. Deze vraagt in een meerderheid van de gevallen een advies bij de voorwaardelijke invrijheidsstelling, evenals bij elektronisch toezicht of beperkte hechtenis wanneer het advies van de PSD-equipe een behandeling aanraadt. Het parket van de SURB wijst er op dat dit eerste advies van de PSD-equipe vereist is bij een seksueel misdrijf. Het verlenen van een advies gebeurt dan door ofwel het CAB voor personen die in Brussel wonen, ofwel de PSD-teams voor de justitiabelen die in Wallonië woonachtig zijn. Het CAB heeft nog nooit geweigerd om een advies te verlenen. De datum waarop het advies moet worden ingediend, is de datum van de indiening van de zaak. De informatie

waarover de aangestelde instantie beschikt om een advies te formuleren, is afkomstig uit het vonnis en de uiteenzetting van de feiten. Deze documenten worden door de justitieassistent of de PSD-equipe bezorgd. De inhoud van de adviezen van de PSD-teams worden als weloverwogen en genuanceerd ervaren, deze van het CAB als bevredigend.

In het kader van de toepassing van het Waals en het Brussels Samenwerkingsakkoord, vraagt de **Directie Detentiebeheer** (DDB) een advies bij een voorlopige invrijheidsstelling en een ter beschikkingstelling van de regering. In Wallonië vraagt de DDB ook het advies bij seksueel misbruik van minderjarigen. Om dit advies te formuleren, is de PSD-equipe in principe de instantie die wordt aangesteld. Er wordt geen termijn bepaald voor het indienen van het advies. Ten slotte acht de DDB de adviezen van de PSD-teams als positief, omdat ze de problematiek identificeren en omschrijven waardoor een gepaste opvolging kan worden opgezet. De DDB geeft echter aan dat de adviezen soms onvoldoende duidelijk zijn ten aanzien van het bestaan van de seksuele problematiek en de afstemming tussen de opvolging en de oriëntatie. Inzake de toepassing van het Vlaams Samenwerkingsakkoord hebben we geen verdere informatie ontvangen van de DDB, enkel dat deze opdracht door de PSD-teams wordt vervuld.

3. OPDRACHT VAN BEGELEIDING OF BEHANDELING

De **parketten** van de drie regio's komen bij de gerechtelijke arrondissementen die hebben geantwoord meestal tussen in de keuze voor een bepaald type instantie voor het vervullen van de begeleidings- of behandelingsopdracht. Zoniet betreft het de justitieassistent of eventueel de bevoegde rechtbank (onderzoeksrechter of vonnisgerecht). Van de dertien Vlaamse respondenten verklaarde één parket wel dat zij geen begeleiding of behandeling in het kader van een bemiddeling in strafzaken opleggen, maar seksuele delinquenten doorgaans dagvaarden. De respondenten die ons informatie verschaften over welke types instanties instaan voor de uitvoering van de begeleiding of de behandeling, geven allemaal aan hiervoor in min of meerdere mate beroep te doen op gespecialiseerde voorzieningen. Een aantal respondenten wijzen er op dat de keuze voor een bepaald type instantie over het algemeen afhankelijk is van het verkregen gespecialiseerd advies. Het Brussels parket duidt daarentegen in de meeste gevallen een individuele therapeut, of eventueel een gespecialiseerde voorziening of een niet-erkend centrum aan. Indien bij de bemiddeling in strafzaken de parketmagistraat geen instantie aanstelt, dan kiest de dader de begeleidende of behandelende instantie. Als de begeleiding bestaat uit een opleiding, dan wordt door het Brussels parket het leerproject bij naam vermeld. De Waalse parketten opteren bij een bemiddeling in strafzaken voor een individuele therapeut, een gespecialiseerde voorziening of een leerproject (bij Triangle). Voor andere maatregelen stellen de Waalse parketten voor de begeleidings- of behandelingsopdracht daarnaast eerder uitzonderlijk het UPPL aan.

Volgens het Brussels parket beschikt de justitieassistent over de volgende informatie voor een begeleiding of behandeling: een afschrift van het vonnis met een uiteenzetting van de feiten,

alsook stukken die door de veroordeelde zelf ter beschikking worden gesteld. Bij een bemiddeling in strafzaken beschikt de justitieassistent over een integraal afschrift van het dossier. In Wallonië beschikt de justitieassistent tevens over een afschrift van het strafdossier en een verslag van de mogelijk beschikbare psychiatrische expertises. Er werd geen informatie verschaft over de wijze waarop de informatie ter beschikking wordt gesteld.

De respondenten van de Waalse **onderzoekersrechters** geven dat de beklaagde vaak zelf de instantie mag kiezen waar de begeleiding of de behandeling zal worden gevolgd. Soms stellen de onderzoekersrechters zelf een gespecialiseerde voorziening aan en eerder zelden een niet in het kader van het samenwerkingsakkoord erkend centrum. Volgens de meeste Vlaamse onderzoekersrechters gebeurt het aanwijzen van de instantie die de begeleiding of de behandeling op zich moet nemen, niet door hen zelf maar in overleg met het justitiehuis. In uitzonderlijke gevallen is het wel mogelijk dat de onderzoeker zelf verwijst naar een specifieke instantie met het verzoek de begeleiding of de behandeling op te nemen. Van Brusselse onderzoekersrechters hebben we geen antwoorden ontvangen.

Van de Brusselse **rechters** in strafzaken hebben we evenmin antwoorden verkregen. De Waalse rechters bemerken een instantie aan te stellen volgens de afstemming van de maatregel op de feiten en de persoonlijkheid van de beklaagde. Vaak betreft het een gespecialiseerde voorziening, af en toe een individuele therapeut. Bepalen de rechters de instantie niet, dan gebeurt dit door de justitieassistent. In Vlaanderen spreken de rechters zich doorgaans niet uit over welke instantie de door hun opgelegde begeleiding of behandeling moet uitvoeren, ze leggen wel vaak bijkomende voorwaarden op waaraan de begeleiding of de behandeling moet voldoen. Ze delen nog mee dat reeds een beroep werd gedaan op zowel gespecialiseerde voorzieningen als individuele therapeuten en niet erkende centra. Met het oog op de begeleiding of de behandeling beschikt in Wallonië de justitieassistent over een afschrift van het strafdossier en het psychiatrisch expertiseverslag. We beschikken niet over informatie omtrent de manier waarop de informatie aan de begeleidende of behandelende instantie wordt bezorgd.

De Waalse **probatiecommissie** stelt als instantie een gespecialiseerde voorziening aan. In het geval deze de opdracht weigert, worden de motieven tot weigering meegedeeld. In dit geval wordt het dossier naar het parket doorgestuurd. De justitieassistent beschikt over een afschrift van het vonnis, het expertiseverslag en het gemotiveerd advies van de PSD-equipe. Deze informatie wordt via de justitieassistent of de PSD-equipe aan de aangestelde instantie bezorgd. In Vlaanderen wijzen de respondenten erop dat de probatiecommissie omwille van bepaalde redenen kan beslissen om een door de rechter aangeduide instantie te vervangen door een andere. De aard van de voorwaarden van de rechter blijft wel bepalend in deze keuze. Er worden zowel gespecialiseerde voorzieningen als individuele therapeuten ingeschakeld, zich hierbij baserend op het desbetreffende advies van de justitieassistent.

De respondenten van de Waalse **CBM** duiden als instantie een gespecialiseerde voorziening aan. De motieven tot weigering worden hen eveneens meegedeeld, in het geval van een weigering van

de opdracht. De ene CBM vindt dan dat de gespecialiseerde voorziening die met de opdracht was gelast, de aanvraag dient te heroriënteren naar een gelijkaardige instantie. Voor de andere CBM is het de justitieassistent die een oplossing moet zoeken. De situatie wordt dan in ieder geval door de CBM bekeken. De justitieassistent beschikt over het volledige dossier, of een afschrift van de beslissing tot internering en stukken van het dossier. Deze informatie wordt door de opdrachtgevende overheid aan de aangestelde instantie bezorgd. De respondenten van de Vlaamse CBM geven aan dat zij de concrete instantie aanwijzen die de begeleiding of de behandeling op zich moet nemen. De CBM baseren zich doorgaans op het advies van de PSD-equipe die een voorstel voor een residentiële of ambulante behandeling formuleert. Deze behandeling kan ook plaatsvinden bij een individuele therapeut.

De Waalse **SURB** stelt een instantie bij naam aan op basis van het voorstel van de PSD-equipe. Bij weigering wordt de SURB door de PSD-equipe op de hoogte gebracht van de motieven hiervoor. Het is tevens de justitieassistent die over een afschrift van het dossier beschikt, dat hen door de griffie wordt overhandigd. Deze informatie wordt via de justitieassistent of de PSD-equipe aan de aangeduide instantie bezorgd. In Vlaanderen wordt in de ene SURB de instantie gekozen in overleg met alle betrokkenen en afhankelijk van waar er een plaats beschikbaar is. De begeleiding of de behandeling kan zowel ambulante als residentieel zijn, al naargelang de vastgestelde problematiek en de mogelijkheid om de betrokkene op te nemen. De andere SURB beslist op basis van het gespecialiseerd advies en het reclasseringsplan van de veroordeelde welk type instantie aangewezen is. De SURB vertrouwen het overgrote deel van de begeleidingen en de behandelingen toe aan gespecialiseerde voorzieningen. Daarnaast wordt in beperktere mate ook een beroep gedaan op individuele therapeuten of centra die niet erkend zijn in het kader van de samenwerkingsakkoorden en wordt door één van beide af en toe ook het steuncentrum ingeschakeld. Voor het Brussels Gewest heeft het parket van de SURB geantwoord. Deze stelt geen instantie aan voor een begeleidings- of behandelingsopdracht (vermoedelijk gebeurt dit door de SURB zelf). Bij weigering wordt de SURB ingelicht en wordt het dossier doorverwezen naar de steuncentra (UPPL en CAB). Hier beschikt de justitieassistent over een door de Brusselse SURB ingescand dossier. Deze informatie wordt dan via de justitieassistent of de PSD-equipe aan de aangestelde instantie bezorgd.

In het kader van de toepassing van het Waals en het Brussels Samenwerkingsakkoord duidt de **DDB** een gespecialiseerde voorziening of een individuele therapeut aan. De keuze gebeurt op basis van het advies van de PSD-equipe en het advies van de gevangenisdirectie. Voor het Vlaams Samenwerkingsakkoord benoemt de DDB eveneens een concrete instantie, meestal de CGGZ. In dit geval worden meestal de voorstellen van de PSD gevolgd en dit na het akkoord te hebben verkregen van de desbetreffende instantie. In zowel Wallonië als Brussel beschikt de justitieassistent over de beslissing van de DDB en de door de gevangenis bezorgde informatie. Deze informatie wordt dan via de justitieassistent of de PSD-equipe aan de aangestelde instantie bezorgd.

4. OVERDRACHT VAN DE BEGELEIDING OF DE BEHANDELING

Zowel de *parketten*, de *onderzoekrechtters* als de *rechters* in de verschillende regio's hebben vaak geen informatie over de overdracht van een begeleiding of een behandeling.

De Waalse *probatiecommissie* die geantwoord heeft, stelt tevens niet op de hoogte te zijn van de eventuele overdracht van begeleidings- of behandelingsopdrachten. De meeste Vlaamse probatiecommissies geven wel aan dat hun toestemming hierbij steeds wordt gevraagd.

De respondenten van de Waalse *CBM* bemerken dat hun akkoord niet wordt gevraagd over een eventuele overdracht, maar ze nadien hier wel van op de hoogte worden gebracht. Overdrachten zouden wel zeldzaam zijn. De overdracht gebeurt dan voornamelijk aan een gespecialiseerde voorziening of het UPPL. In Vlaanderen geven de CBM aan dat hun akkoord voor de overdracht van een begeleiding of een behandeling wel steeds wordt gevraagd. Meestal maken gespecialiseerde voorzieningen hiervan gebruik, weliswaar in beperkte mate. De overdracht is over het algemeen naar een andere gespecialiseerde voorziening en in mindere mate ook naar het steuncentrum en niet-erkende centra en individuele therapeuten.

De Waalse *SURB* geeft eerst aan niet op de hoogte te zijn van eventuele overdrachten van begeleidings- of behandelingsopdrachten. Niettemin wordt daarna opgemerkt dat bij een overdracht door het UPPL, deze gebeurt naar een individuele therapeut. Tevens wordt de SURB hierover steeds geraadpleegd. De Vlaamse SURB geven aan dat de overdracht van een begeleiding of behandeling nooit plaatsvindt of dat zij hier niet van op de hoogte zijn. Voor het Brussels Gewest heeft het parket van de SURB te kennen gegeven niet op de hoogte te zijn van eventuele overdrachten.

In het kader van de toepassing van het Waals en het Brussels Samenwerkingsakkoord stelt de *DDB* in een minderheid van de gevallen op de hoogte te zijn van overdrachten van opdrachten. De overdracht gebeurt dan aan een individuele therapeut of een niet-erkend centrum. De DDB wordt daarbij altijd om hun akkoord gevraagd. Inzake de toepassing van het Vlaams Samenwerkingsakkoord geeft de DDB aan dat een overdracht van de begeleiding of de behandeling bij hun weten nooit voorkomt.

5. OPVOLGING VAN DE BEGELEIDING OF DE BEHANDELING

Zowel de Vlaamse en de Waalse *parketten* als het Brussels parket ontvangen verslagen van de justitieassistent over de opvolging van de begeleiding of de behandeling. De respondenten van de Waalse parketten ontvangen deze verslagen enkel bij de bemiddeling in strafzaken om hen op de hoogte te houden van het slagen of falen ervan. Het Brussels parket acht de inhoud van deze verslagen duidelijk en leesbaar, maar stelt dat ze veeleer als aanwezigheidsbewijzen moeten

worden opgevat. Volgens de Waalse parketten zijn de verslagen volledig, ook al wordt er soms gewezen op een tekort aan informatie over mogelijke opleidingen of therapieën voor de betrokken persoon. De meeste van de Vlaamse parketmagistraten vinden de inhoud van de opvolgingsverslagen goed, duidelijk en overzichtelijk.

De Vlaamse en Waalse parketten en het Brussels parket ontvangen de verslagen van de gespecialiseerde voorzieningen of van de steuncentra onrechtstreeks via de justitieassistent of voor de Waalse parketten via inzage in het dossier ter griffie. De verslagen van de niet-erkende centra of individuele therapeuten ontvangen de Vlaamse parketten en het Brussels parket onrechtstreeks via de justitieassistent, terwijl de Waalse parketten enkel verslagen ontvangen bij hoogdringendheid of wanneer ze het aanvragen.

Verder wensen de Waalse en Brusselse parketten op de hoogte te worden gehouden indien geen gevolg wordt gegeven aan de oproepen van de begeleidende of de behandelende instanties, wanneer er een recidiverisico bestaat in hoofde van de begeleide of de behandelde persoon, of wanneer er sprake is van een gevaarlijke situatie met minderjarigen. De Waalse parketten geven hierover aan dat ze bijna altijd tijdig op de hoogte zijn. Ook in Vlaanderen vinden de meeste parketmagistraten dat ze in spoedeisende gevallen tijdig op de hoogte worden gebracht, terwijl de minderheid denkt dat dit niet het geval is. De Waalse parketten vragen zelden zelf een opvolgingsverslag aan de begeleidende of behandelende instantie, het Brussels parket vraagt dit nooit en in Vlaanderen doen enkele parketten dit in een minderheid van de gevallen. Vervolgens vindt het Brussels parket - net als de meeste respondenten van de Vlaamse parketten - dat er voldoende verslagen zijn voor de probleemloze en stabiele situaties. De Waalse parketten menen daarentegen dat er soms voldoende, maar soms ook onvoldoende verslagen zijn.

De parketten hebben bij de bemiddeling in strafzaken ten slotte meerdere mogelijkheden wanneer ze in kennis worden gesteld van een negatief verslag. In Vlaanderen wordt opgemerkt dat er altijd een gevolg wordt gegeven aan een negatief opvolgingsverslag. Het Brussels parket beveelt de oproeping van de betrokkene door de politie of laat een opsporingsbericht opstellen, of maakt een rechtstreekse dagvaarding voor de rechtbank op. Wanneer in Wallonië de begeleiding of de behandeling mislukt, stuurt de justitieassistent een verslag aan het parket waarin de redenen van het falen van de bemiddeling in strafzaken worden uiteengezet. Soms stuurt de justitieassistent eveneens een voorstel tot stopzetting omdat de begeleiding of de behandeling werd gestopt.

De Waalse **onderzoekersrechtters** ontvangen – net als hun Vlaamse collega's (voor Brussel beschikken we niet over antwoorden) – verslagen van de justitieassistent die ze in de meeste gevallen volledig achten. De onderzoekersrechtters ontvangen deze verslagen niet rechtstreeks van de gespecialiseerde voorzieningen of de steuncentra, maar deze worden bezorgd via de justitieassistent. De eventuele verslagen van de niet-erkende centra of individuele therapeuten worden eveneens bezorgd via de justitieassistent of enkel in Wallonië soms door de dader zelf door middel van aanwezigheidsattesten.

Daarnaast wensen de Waalse parketten op de hoogte te worden gehouden wanneer de voorwaarden niet worden nageleefd of wanneer de beklaagde een gevaar vormt voor derden. Deze parketten geven hierover aan dat ze – net als de meeste Vlaamse parketten – wel tijdig op de hoogte worden gebracht. De Waalse onderzoeksrechters vragen altijd zelf een opvolgingsverslag, voor Vlaanderen is dit niet systematisch het geval. Deze onderzoeksrechters menen dat er voldoende verslagen worden opgesteld.

Ten slotte reiken de onderzoeksrechters in Wallonië en Vlaanderen bij een negatief opvolgingsverslag een aanhoudingsbevel uit. In Wallonië wordt gemeld dat de onderzoeksrechter de beklaagde ook opnieuw kan verhoren m.b.t. het niet naleven van de voorwaarden.

In het algemeen ontvangen de Waalse en de Vlaamse **rechters** geen verslagen van de justitieassistent of van de begeleidende of behandelende instanties (voor Brussel hebben we geen antwoorden ontvangen). De Vlaamse rechters bemerken dat deze verslagen zich in het strafdossier bevinden op het moment dat de beklaagde voor de rechtbank dient te verschijnen voor de behandeling van de zaak ten gronde.

De Waalse **probatiecommissie** ontvangt verslagen van de justitieassistent en van de gespecialiseerde voorzieningen of het Waals Steuncentrum. Alle Vlaamse probatiecommissies krijgen eveneens verslagen van de justitieassistent over het verloop van de begeleiding of de behandeling. De verslagen van de gespecialiseerde voorzieningen of het steuncentrum verkrijgen ze daarentegen via de justitieassistent. Zowel de Waalse als de Vlaamse probatiecommissies (van de Brusselse hebben we geen respons gekregen) ontvangen tevens verslagen via de justitieassistent van niet-erkende centra of individuele therapeuten. De Waalse probatiecommissie wenst op de hoogte te worden gehouden wanneer de probant zich niet toelegt op de maatregel, schade aan derden kan berokkenen, er nieuwe elementen in de situatie zijn, of er sprake is van een noodtoestand. Ze meent wel hier nu tijdig van op de hoogte te worden gehouden. In Vlaanderen vinden de meeste probatiecommissies dat ze in spoedeisende gevallen eveneens tijdig op de hoogte worden gebracht.

De Waalse en Vlaamse probatiecommissies vragen zelden zelf een opvolgingsverslag aan de begeleidende of de behandelende instanties. In Wallonië wordt het aantal opvolgingsverslagen als voldoende ervaren. In Vlaanderen vinden de meeste probatiecommissies dit eveneens, één vindt deze zelfs te veel.

Wanneer de probatiecommissies, in zowel Wallonië als Vlaanderen, een negatief verslag krijgen dan wordt de probant opgeroepen en is er een doorverwijzing naar het parket indien de probatievoorwaarden niet worden nageleefd.

De Waalse **CBM** ontvangen – evenals de Vlaamse – verslagen van de justitieassistent. Hoewel ze deze verslagen gedetailleerd vinden, menen ze dat er soms te weinig nuttige informatie in voorkomt, zoals over de gevaarlijkheid van het individu en de controle over de geïnterneerde. De

CBM ontvangen de verslagen van de gespecialiseerde voorzieningen of de steuncentra via de justitieassistent of wanneer ze er om vragen. Dit geldt ook voor de verslagen van Vlaamse niet-erkende centra of individuele therapeuten, uitzonderlijk ontvangt één CBM hiervan rechtstreeks opvolgingsverslagen.

Eén Vlaamse CBM vraagt in een meerderheid van de gevallen op eigen initiatief opvolgingsverslagen. Vervolgens wijzen de Waalse CBM erop dat, hoewel ze nu tijdig worden verwittigd, ze op de hoogte willen worden gehouden bij het niet naleven van de voorwaarden of bij een risico op maatschappelijk gevaar.

Ten slotte wanneer de CBM op de hoogte worden gebracht van een negatief verslag, wordt de informatie naar het parket doorgestuurd en wordt de persoon opgeroepen om voor de CBM te verschijnen.

Ook de Waalse **SURB** krijgt de verslagen van de justitieassistent, de gespecialiseerde voorzieningen of het Waals Steuncentrum. Deze moeten evenwel eerder als aanwezigheidsbewijzen worden opgevat. De Vlaamse SURB krijgen eveneens verslagen van de justitieassistenten. De verslagen van de gespecialiseerde voorzieningen, het steuncentrum, of niet erkende centra en individuele therapeuten ontvangen ze tevens op deze wijze. De Waalse SURB krijgt daarentegen nooit een verslag van de niet-erkende centra of de individuele therapeuten. De Waalse SURB vindt het jammer niet op de hoogte te worden gehouden van spoedeisende situaties, in het geval van een noodtoestand. De Vlaamse SURB vinden daarentegen dat ze in spoedeisende gevallen wel tijdig op de hoogte worden gebracht. Voor Brussel heeft het parket van de SURB geantwoord. Het ontvangt verslagen van de justitieassistent, die als professioneel en relevant worden ervaren. Deze verslagen zijn in feite aanwezigheidsattesten en geven dus een mogelijke beëindiging van de behandeling weer. De justitieassistent bezorgt ook de verslagen die afkomstig zijn van de gespecialiseerde voorzieningen en de niet-erkende centra. De verslagen van de individuele therapeuten worden aan het parket van de SURB bezorgd via de gespecialiseerde voorzieningen of het Brussels Steuncentrum. Het parket van de SURB wenst bij afwezigheid of een eenzijdige of wederzijdse verbreking van de begeleiding of de behandeling te worden verwittigd.

De Waalse SURB vraagt nooit zelf een opvolgingsverslag aan de begeleidende of de behandelende instantie. In Vlaanderen vragen de SURB op eigen initiatief in een minderheid van de gevallen een opvolgingsverslag. In Brussel is het gebruikelijk dat het parket van de SURB dit niet vraagt. Wanneer na zes maanden niets wordt ontvangen, dan wordt evenwel een verslag bij de justitieassistent opgevraagd.

De Vlaamse SURB geven tot slot aan dat het bij een negatief opvolgingsverslag in eerste instantie aan het parket is om te reageren. Indien in Brussel het parket van de SURB weet heeft van een negatief verslag, dan volgt er een verschijning voor de SURB met het oog op het geven van een verklaring of een eventuele herroeping van de maatregel.

De **DDB** ontvangt de verslagen van de justitieassistent in het kader van de toepassing van het Vlaams, Waals en Brussels Samenwerkingsakkoord. Ze vinden de Franstalige verslagen soms te formeel m.b.t. de inhoud of niet voldoende nauwkeurig m.b.t. de specifieke situatie. Maar de justitieassistenten geven wel voldoende informatie over de regelmatigheid van de opvolging en over de uitvoering van de gestelde voorwaarden. Met betrekking tot de Vlaamse verslagen wordt opgemerkt dat de evaluatie van de opgelegde voorwaarden voldoende uitgebreid wordt weergegeven. Soms worden deze verslagen echter te uitgebreid geacht en dan soms weer te vaag. De verslagen van de gespecialiseerde voorzieningen ontvangen ze via de justitieassistent. In Wallonië vormen deze eerder een synthese van de informatie. In Vlaanderen krijgt de DDB ook rechtstreeks opvolgingsverslagen van de gespecialiseerde voorzieningen of het steuncentrum. De verslagen van de niet-erkende centra of individuele therapeuten bereiken onrechtstreeks de DDB via de justitieassistent en zijn voor Wallonië eerder een synthese van de informatie. De inhoud van deze verslagen worden in Vlaanderen als goed en gedetailleerd beschouwd.

Hoewel de DDB tijdig wordt verwittigd, voor zowel Brussel als Wallonië, wenst deze op de hoogte te worden gehouden bij problemen wanneer de opvolging wordt onderbroken of indien er gevaar is voor de fysieke integriteit van derden. Voor Vlaanderen wordt opgemerkt dat de DDB in spoedeisende gevallen niet tijdig op de hoogte wordt gebracht.

Voor Brussel en Wallonië vraagt de DDB nooit zelf een opvolgingsverslag bij een begeleidende of een behandelende instantie, tenzij de situatie in negatieve zin evolueert. In dat geval vraagt de DDB een verslag via de justitieassistent. De DDB vindt het aantal verslagen te Brussel positief bij stabiele situaties, in de delicate situaties stellen zich evenmin problemen maar is het aantal verslagen ontoereikend. Voor Vlaanderen vraagt de DDB verslagen in een minderheid van de gevallen op eigen initiatief. Het zelf opvragen van een extra verslag wordt enkel gedaan wanneer er aanwijzingen zijn dat er zich mogelijks een situatie voordoet waarin de kans op recidive reëel is.

De DDB beslist – in zowel Wallonië, Vlaanderen als Brussel – in functie van de situatie wat ze zal ondernemen wanneer ze kennis heeft van een negatief verslag. Ofwel vraagt de DDB verduidelijkingen aan de justitieassistent of vraagt ze de justitieassistent om de betrokkene te wijzen op het kader en om de voorwaarden na te leven, ofwel kan er een vraag tot berisping aan het parket worden gericht of kan er een herroeping van de maatregel aan het parket worden gevraagd.

6. STOPZETTING VAN DE BEGELEIDING OF DE BEHANDELING

Zowel het Brussels parket als de Waalse **parketten** zijn niet op de hoogte van het stopzetten van de begeleidingen of de behandelingen. De Vlaamse parketten zijn hier vaak ook niet van op de hoogte. Slechts in een minderheid van de gevallen heeft er vóór het stopzetten van de begeleiding of de behandeling een overleg plaatsgevonden.

De Waalse en Vlaamse **onderzoeksrechters** worden evenmin altijd op de hoogte gebracht van de stopzetting van de begeleiding of de behandeling. Stopzettingen zouden evenwel zelden voorkomen, de redenen hiertoe worden wel meegedeeld aan de onderzoeksrechters. Bij een stopzetting stellen de respondenten dat ze dan nagaan om de maatregel te herroepen of aan te passen. Slechts enkelen geven aan dat er een overleg plaatsvindt vóór de stopzetting van de begeleiding of de behandeling, althans minstens met de justitieassistent. De dader is hierbij niet altijd aanwezig.

De Waalse en Vlaamse **rechters** zijn niet op de hoogte van het stopzetten van de begeleiding of de behandeling (logischerwijze gezien de maatregelen worden opgevolgd door andere justitiële instanties).

De Waalse **probatiecommissie** is niet op de hoogte van eventuele stopzettingen, behalve wanneer deze plaatsvindt bij een individuele therapeut. Dit gebeurt in een minderheid van de gevallen. Deze stopzettingen worden evenwel niet altijd gemotiveerd. Er wordt overleg gepleegd vóór de stopzetting tussen de dader, de therapeut en de justitieassistent. Een minderheid van de Vlaamse probatiecommissies geven aan dat de gespecialiseerde voorzieningen in een minderheid van de gevallen de begeleiding of de behandeling reeds hebben stopgezet. Deze motiveren dit niet systematisch. Iets minder dan de helft van de Vlaamse respondenten geeft aan dat er vóór de stopzetting een overleg plaatsvindt.

De Waalse **CBM** stellen dat er bij hun weten nog nooit een stopzetting is geweest. Voor Vlaanderen geeft één van de respondenten aan dat de gespecialiseerde voorzieningen slechts in een minderheid van de gevallen reeds een begeleiding of een behandeling hebben stopgezet. Vóór de stopzetting wordt meestal een overleg gepleegd tussen de justitieassistent, de hulpverlening en eventueel de dader.

De Waalse **SURB** bemerkt dat er zelden stopzettingen zijn door een gespecialiseerde voorziening, het Waals Steuncentrum of een individuele therapeut. Deze worden wel gemotiveerd. Eén Vlaamse respondent stelt dat de gespecialiseerde voorzieningen een begeleiding of een behandeling slechts in een minderheid van de gevallen stopzetten en dit altijd motiveren. In zowel Vlaanderen als Wallonië is er voorafgaand een overleg tussen de betrokkenen. Voor Brussel heeft het parket van de SURB geantwoord. Deze is niet op de hoogte van eventuele stopzettingen van begeleidingen of behandelingen.

De **DDB** wordt voor de drie regio's op de hoogte gehouden van een stopzetting van een begeleiding of een behandeling door een gespecialiseerde voorziening, een niet-erkend centrum of een individuele therapeut. Dit gebeurt slechts in een minderheid van de gevallen en de redenen worden meestal aan hen overgemaakt. Voor de Franstalige dossiers wordt opgemerkt dat bij een stopzetting de DDB, via de justitieassistent, vraagt op zoek te gaan naar een alternatief. Bovendien wordt in principe vóór de stopzetting in een overleg voorzien.

Als voornaamste redenen van de stopzetting van de begeleiding of de behandeling melden de verschillende opdrachtgevende overheden:

- Het niet naar de begeleiding of de behandeling gaan of de instelling verlaten;
- Onvoldoende medewerking van de cliënt bij de naleving van de afspraken en op inhoudelijk vlak;
- Geen probleeminzicht, geen hulpvraag;
- De ontkenning van de feiten, geen schuldbesef;
- Een beperkt intellectueel vermogen bij de cliënt;
- Een te zware problematiek;
- Het plegen van nieuwe feiten.

7. HULPVERLENINGSAANBOD

Buiten de **parketten** van Hasselt, Turnhout en Oudenaarde vinden alle parketten in België het hulpverleningsaanbod voor seksuele delinquenten in hun regio ontoereikend. Ook de onderzoeksrechters (behalve deze van Gent) en de meerderheid van de probatiecommissies vinden dat het hulpverleningsaanbod tekort schiet. Ze vinden dat het aanbod niet op alle doelgroepen is gericht, zoals ontkenners, vrouwen, allochtonen, minderjarigen, ouderen, licht mentaal gehandicapten, zwakzinnigen, daders met een dubbele diagnose en psychopaten. Daarnaast wordt het tekort aan residentiële settings aangekaart.

Bij de Waalse **rechters** vinden sommigen het aanbod te beperkt (te grote afstanden,...), terwijl anderen dit voldoende en aangepast achten behalve voor de gedetineerden waarvoor ze het aanbod te beperkt vinden. De rechter uit Eupen meent dat specifiek dat het aanbod te beperkt is omwille van taalproblemen. De **onderzoeksrechter** van Eupen suggereert om de capaciteit van de gespecialiseerde voorziening van Eupen te verhogen voor de Duitstalige Gemeenschap. Het merendeel van de bevroagde Vlaamse rechters stelt geen echt zicht te hebben op het hulpverleningsaanbod. Het resterende deel is van mening dat er te weinig aanbod is.

De Luikse **CBM** acht het aanbod toereikend voor de ambulante begeleiding of behandeling, maar haalt wel bepaalde moeilijkheden aan ten aanzien van bepaalde doelgroepen. Zo wensen ze voor geïnterneerde daders een grotere betrokkenheid van de ziekenhuizen. Voor "zwakzinnigen" en "personen met een matig risico" zou dan weer een tussenstructuur moeten worden opgezet. Voor minderjarigen wordt gepleit voor bijkomende modaliteiten, bovenop het huidige akkoord. Daarentegen vinden alle Vlaamse respondenten het hulpverleningsaanbod in hun regio ontoereikend voor praktisch alle categorieën.

Verder vindt de **SURB** van Bergen dat er te weinig aanbod is, met name is het te weinig gediversifieerd en zijn er te weinig centra. Ook in Brussel wordt het hulpverleningsaanbod als ontoereikend beschouwd. De SURB van Antwerpen stelt tevens dat er te weinig ambulante

begeleiding is en dat het aanbod absoluut niet aangepast is aan de allochtone bevolking. Zowel de SURB uit Antwerpen als uit Gent menen ten slotte dat er meer nood is aan residentiële opvang.

De **DDB** vindt dat het aanbod in het Brussels Gewest niet uniform is verdeeld en dat het aanbod in het Waals Gewest ontoereikend is met een tekort aan residentiële opvang. Voor Vlaanderen maakt de DDB ook gewag van de ontoereikendheid van deze voorzieningen, vooral op residentieel vlak.

Om het hulpverleningsaanbod in de verschillende regio's te optimaliseren wordt het volgende voorgesteld door de verschillende opdrachtgevende overheden:

- Het inrichten van een specifiek aanbod voor welbepaalde doelgroepen (bvb. ontkenners, vrouwen, allochtonen, minderjarigen, licht mentaal gehandicapten, psychopaten, ...);
- Het opzetten of het voorzien van meer ambulante en residentiële centra of capaciteit;
- Het vergroten van het aanbod in de Duitstalige Gemeenschap;
- Het uitbreiden van het aanbod door het variëren van de behandelingsmethoden;
- Het voorzien van meer financiële middelen, meer personeel en meer specifieke opleidingen;
- Het opzetten van zorgnetwerken ("*dat alle noden omvat en de concrete overleg- en coördinatieorganisatie formaliseert*");
- Het uitbreiden van de samenwerkingsakkoorden naar de leerprojecten, de residentiële instellingen, de instellingen voor minderjarigen en andere ambulante voorzieningen;
- Het voorzien in een toegang tot therapieën voor de gedetineerden (pretherapie).

Wat betreft het opstarten van therapie in de gevangenis (de zogenaamde pretherapie of motivatiebevorderende technieken) vindt het **parket** van Hoei dit van groot belang, omdat het toelaat om de motivatie van de betrokken persoon te testen. Indien de persoon afwezig is of zijn motivatie onvoldoende is, dan zou dit het falen van de invrijheidsstelling tot gevolg kunnen hebben. In Vlaanderen staan alle respondenten van de parketten positief tegenover het opstarten van een pretherapie. Het zou volgens hen leiden tot meer motivatie, minder ontkenning, meer inzicht in de gevolgen voor de slachtoffers, meer probleeminzicht en ziekte- en schuldbesef.

De **onderzoeksrechter** uit Eupen vindt het een goede zaak dat door middel van pretherapie een voorlopige hechtenis eventueel tot een vrijheid onder voorwaarden kan worden omgevormd. Ook de onderzoeksrechters uit Turnhout en Mechelen staan positief tegenover pretherapie in de gevangenis.

De helft van de Waalse **rechters** achten de pretherapie eveneens opportuun en stellen dat niet op de invrijheidsstelling moet worden gewacht om met een behandeling van start te gaan. Daarentegen zijn de Vlaamse rechters kritischer en sceptischer over pretherapie. Enkel de rechters uit Leuven en Oudenaarde staan hier positief tegenover.

Net als de Waalse parketten vindt de Waalse **probatiecommissie** het een goede zaak, omdat hiermee de motivatie en de vatbaarheid van de betrokken persoon voor therapie kan worden

getest. Bij de probatiecommissies in Vlaanderen is het niet duidelijk of de meerderheid al dan niet positief staat tegenover pretherapie.

De Luikse **CBM** meent dat pretherapie - hetgeen voor haar overeenstemt met een intra-muros behandeling - voor de meest ernstige gevallen weggelegd zou moeten zijn en er een overleg zou moeten zijn tussen de verschillende diensten. Aan de Vlaamse kant staan alle drie de CBM positief tegenover pretherapie.

De **SURB** van Bergen moedigt het gebruik van pretherapie aan. Het wordt een goede manier geacht om te achterhalen of de betrokken persoon vatbaar zal zijn voor een latere opvolging. De Vlaamse SURB staan eveneens positief tegenover pretherapie aangezien dit de gedetineerde voorbereidt op de eigenlijke therapie na detentie.

Volgens de **DDB** is pretherapie onontbeerlijk om de betrokkene te sensibiliseren voor zijn problematiek en om na te gaan of achteraf een therapie kan worden aangevat. De DDB pleit er bijgvolg voor om op frequentere basis reeds tijdens de detentie te starten met pretherapie en indien mogelijk met therapie.

8. ALGEMEEN

Een deel van de Waalse **parketten** en het Brussels parket geven aan dat er *overlegmomenten* bestaan tussen justitiepartners en hulp- en zorgverlenende instanties, en/of onderling tussen de justitiepartners zelf. Een deel van de Waalse parketten blijken daarentegen niet op de hoogte te zijn van het bestaan van overlegmomenten. In Vlaanderen maken enkel de parketten van Antwerpen, Ieper, Kortrijk, Mechelen en Oudenaarde gewag van overlegmomenten. De Waalse **onderzoeksrechters** en **rechters** zijn ofwel niet op de hoogte van dergelijke overlegmomenten ofwel geven ze aan dat deze niet bestaan, met uitzondering van de onderzoeksrechter van Bergen. Het merendeel van de bevroegde Vlaamse onderzoeksrechters en de rechters uit Gent, Mechelen en Dendermonde geven aan dat er sprake is van een overleg met het justitiehuis. De Waalse **CBM** en **SURB** zijn ofwel niet op de hoogte van overlegmomenten ofwel kennen ze het bestaan ervan m.b.t. geïnterneerden. De Vlaamse CBM verwijzen voor het overleg met de hulpverleningsinstanties naar de justitieassistenten. De SURB van Antwerpen meldt wel een overleg. Het parket van de Brusselse SURB stelt dat er zelden overlegmomenten zijn tussen de justitiepartners en de hulp- en zorginstanties, en/of tussen de justitiepartners onderling. Wanneer dergelijke overlegmomenten plaatsvinden, dan zijn er volgens de SURB weinig magistraten aanwezig. Voor zowel Wallonië als Brussel is de **DDB** op de hoogte van overlegmomenten. Ze wordt hier evenwel niet rechtstreeks bij betrokken. Voor Vlaanderen maakt de DDB gewag van een regelmatig overleg met de hulpverlening in de regio Gent ten tijde van de Commissies Voorwaardelijke Invrijheidstelling, maar ze weet niet of dit overleg tot op heden is voortgezet. Er is

niet veel sprake van structureel overleg tussen justitie en hulpverlening, wel meer van overleg binnen justitie onderling.

Vraag is verder of de opdrachtgevende overheden op de hoogte zijn van de *Begeleidingscomités* die in het kader van de samenwerkingsakkoorden zijn opgezet om de toepassing ervan op te volgen. Het Brussels **parket** ontvangt feedback over de samenkomsten van het Brussels Begeleidingscomité, in tegenstelling tot de Waalse en Vlaamse parketten die geen feedback krijgen. De **rechters, de onderzoeksrechters, de SURB en de DDB** krijgen evenmin feedback. Bepaalde **CBM** zijn hier niet van op de hoogte, terwijl andere bemerken weinig en enkel onrechtstreekse feedback te krijgen.

Tot slot is gepolst of volgens de opdrachtgevende overheden de samenwerkingsakkoorden tot een meer *globale, coherente en gecoördineerde aanpak van daders van seksueel misbruik* hebben geleid. Het Brussels **parket** meent dat dit inderdaad het geval is en vermeldt dat het CAB omwille van zijn fundamentele rol moet blijven bestaan. De Waalse parketten hebben daarentegen de effecten van het samenwerkingsakkoord nog niet gemerkt. In Vlaanderen hebben enkel de parketten van Ieper en Oudenaarde opgemerkt dat de uitvoering van het samenwerkingsakkoord bijgedragen heeft tot een meer globale, coherente en gecoördineerde aanpak van daders van seksueel misbruik binnen de regio. De **rechter** uit Bergen, net als de **onderzoeksrechters** uit Turnhout, Brugge en Mechelen, de Waalse **CBM**, de **SURB** van Antwerpen en het parket van de SURB van Brussel zijn eveneens dezelfde mening toegedaan. De rechter van Marche-en-Famenne, alle Vlaamse rechters en de Waalse SURB, de Vlaamse CBM en de **DDB** weten daarentegen niet of de uitvoering van de samenwerkingsakkoorden dit effect hebben teweeg gebracht.

III. PSYCHOSOCIALE DIENSTEN IN DE GEVANGENISSEN

1. INLEIDING

Alle 23 PSD-equipes werden bij de bevraging betrokken en van allen werd een ingevulde vragenlijst ontvangen (responsegraad 100%). De vragen hebben betrekking op de samenwerking met de gespecialiseerde voorzieningen, hieronder rekenen we ook de residentiële instellingen waarmee wordt samengewerkt. Daarna komt het aanmelden van dossiers aan bod, de samenwerking met de justitiehuisen en tot slot de samenwerking met de steuncentra. Het voorbije jaar werd als referentiejaar genomen.

Enkele PSD-equipes geven aan waarom ze de vragenlijst niet volledig konden invullen of enigszins beknopt waren bij het antwoorden. In het voorjaar van 2009 werd de PSD-equipe te Hasselt opgesplitst in twee teams. De equipe "beklaagden, kortgestraften en vrouwenafdeling" heeft geantwoord op basis van de ervaringen die werden opgedaan sinds 1 maart 2009. De PSD-equipe te Wortel heeft nog maar zeer weinig (actieve) dossiers van seksuele delinquenten behandeld. Bijgevolg kan deze equipe weinig informatie geven. In Vorst (normaal regime) heeft men enkel ervaring met kortgestrafte seksuele delinquenten voor wat betreft de volledige procedure van evaluatie en oriëntatie naar behandeling. De dossiers met een langere strafduur worden getransfereerd naar andere gevangenissen voor het begin van de evaluatie of soms tijdens de evaluatie. Ook is het zo dat het aantal dossiers ter evaluatie in Vorst zeer beperkt is (de laatste jaren slechts enkele gevallen). Binnen de groep van veroordeelden te Merksplas is er geen groot aantal seksuele delinquenten zodat men hier geen jarenlange ervaring mee heeft. Vroeger werden deze dossiers nog doorverwezen naar de gespecialiseerde PSD-equipes. De equipe te Merksplas ervaart vaak nog te weinig kennis in de behandeling van deze dossiers en heeft hierin nog geen routine gekweekt. Bij vragen in dit kader kan men terecht bij de Adviseur-psycholoog en de Inspecteur maatschappelijk werk, bij de directie en bij elkaar tijdens de teamvergaderingen.

De PSD-equipes te Wallonië en Brussel werken zowel volgens het Waals als het Brussels Samenwerkingsakkoord. Het bleek in deze analyse onmogelijk te zijn om beide kaders duidelijk van elkaar te scheiden. Op bepaalde gebieden zijn er verschillen, doch over het algemeen zijn dit reflecties van kleine, inhoudelijke verschillen tussen de beide samenwerkingsakkoorden. Zodoende wordt bij het weergeven van de bevindingen een opsplitsing gemaakt tussen Nederlandstalige en Franstalige PSD-equipes.⁷

2. DOSSIERSAMENSTELLING

Het beschikken over een gespecialiseerde behandeling voor seksuele delinquenten wordt als een belangrijk, prioritair element in de reclassering beschouwd. Ter voorbereiding vragen voor seksuele dossiers de Vlaamse PSD-equipes zo goed als altijd de gerechtelijke bundel aan. Langs Franstalige

---

⁷ Dit onderdeel werd geredigeerd door de Centrale PSD van het Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen.

zijde wordt de gerechtelijke bundel minder vaak aangevraagd. Deze equipes geven aan dit soms aan te vragen, doch zeker niet op een gestandaardiseerde wijze. De gemiddelde wachttijd tussen aanvraag en ontvangst van de gerechtelijke bundel bedraagt ongeveer een maand of zelfs meerdere maanden. De equipes sturen dan ook op geregelde tijdstippen rappels.

3. SAMENWERKING MET DE GESPECIALISEERDE VOORZIENINGEN OF RESIDENTIËLE INSTELLINGEN

De samenwerking met de gespecialiseerde voorzieningen verloopt hetzelfde volgens het Waalse en het Brusselse Samenwerkingsakkoord. Het enige verschil is dat de gedetineerden die zullen gereclasseerd worden in Brussel standaard worden georiënteerd door het CAB en niet door de Franstalige PSD-equipes. In Vlaanderen kan algemeen gesteld worden dat men bij 'high risk' situaties opteert voor een residentiële behandeling, bij 'low risk' situaties zal eerder gezocht worden naar een ambulante begeleiding. Langs Franstalige zijde is de samenwerking met residentiële voorzieningen eerder uitzonderlijk (voornamelijk in het geval van een psychiatrische problematiek).

De aanmelding van een dossier gebeurt meestal schriftelijk en het PSD-verslag wordt hierbij standaard overgemaakt mits toestemming van de betrokken gedetineerde. Indien wenselijk worden ook andere documenten overgemaakt (deskundigenverslagen, de uiteenzetting der feiten, opsluitingsfiche, informatie uit de gerechtelijke bundel, vonnissen en arresten, ...). Bij een positieve beslissing tot opname worden deze documenten nooit teruggestuurd door de voorzieningen. Indien de beslissing negatief is worden in Vlaanderen de stukken meestal wel teruggestuurd of ontvangt de equipe het bericht dat deze documenten zullen worden vernietigd. Langs Franstalige zijde worden de stukken na zowel een positieve als negatieve beslissing zelden teruggestuurd.

Er vindt weinig overleg plaats met de gespecialiseerde voorzieningen met het oog op het opnemen van een dossier. Vanuit de PSD-equipes wordt gevraagd om meer formeel en informeel overleg te plegen. De PSD-equipes hebben weinig of geen zicht op de gehanteerde behandelingsprotocollen van de voorzieningen. In dit kader wordt er door de Vlaamse PSD-equipes gepeild naar de mogelijkheid om een rondleiding te kunnen volgen in alle gespecialiseerde voorzieningen. Enkele voorzieningen houden opendeurdagen, dit bevordert onder andere het zicht op de behandelingsprotocollen. De in- of exclusiecriteria die de gespecialiseerde voorzieningen hanteren zijn echter voor de overgrote meerderheid weinig of helemaal niet bekend. In Vlaanderen hebben de PSD-equipes over het algemeen de indruk dat de exclusiecriteria erg streng zijn.

De PSD-equipes blijken weinig zicht te hebben op het beschikbare aantal plaatsen binnen de ambulante gespecialiseerde voorzieningen. Ondanks het gegeven dat de intakeprocedure traag verloopt, kan een ambulante begeleiding relatief snel worden opgestart. De beschikbare plaatsen in de residentiële voorzieningen zijn beter bekend. Deze voorzieningen hanteren echter voortdurend

een wachtlijst. De wachtlijsten voor een effectieve opname zijn zeer lang, het duurt soms verschillende maanden tot enkele jaren alvorens de gedetineerde wordt opgenomen. Dit is een knelpunt in de doorverwijzing. Er zijn gedetineerden die zelf voor strafeinde opteren of hun toelaatbaarheidsdata voor toekenning van modaliteiten overschrijden voor de mogelijkheid tot opname zich aandient. Er is een overduidelijke nood aan meer plaatsen in de residentiële voorzieningen voor seksuele delinquenten. In Vlaanderen blijken er geen residentiële voorzieningen voor vrouwelijke seksuele delinquenten te bestaan, op dit ogenblik worden zij steeds ambulante georiënteerd. Ook worden er in heel het land meer plaatsen gevraagd voor mentaal gehandicapte seksuele delinquenten en voor gedetineerden die reeds alle hulpverlening hebben uitgeput. Ook voor ontkenneren zouden er meer mogelijkheden moeten zijn. Zij worden geweigerd omdat ze de feiten ontkennen terwijl dit niet betekent dat zij therapieresistent zouden zijn.

Voor ongeveer de helft van de equipes levert de geografische spreiding van de voorzieningen eveneens problemen op bij het vinden van een passende begeleiding of behandeling en dus het uitbouwen van een adequate reclassering (voornamelijk in de regio Antwerpen). Deze equipes geven aan dat er door de grote vraag een strenge selectie wordt gehanteerd, ook betreffende de regionale bevoegdheid van de voorzieningen. Er wordt opgemerkt dat in het arrondissement Dendermonde zelfs geen ambulante gespecialiseerde voorzieningen bestaan.

Bij de stopzetting van de behandeling (ambulant of residentieel) hebben de equipes weinig of geen zicht op de probleemfactoren die tot deze stopzetting hebben geleid. De voorzieningen beroepen zich geregeld op het beroepsgeheim. De PSD-equipes geven aan nood te hebben aan concrete en inhoudelijke informatie ten einde in te schatten hoe er verder moet gewerkt worden met de gedetineerde in geval van een wederopsluiting.

4. SAMENWERKING MET DE JUSTITIEHUZEN

De PSD-equipes nemen contact op met de justitiehuzen met het oog op het aanvragen van een maatschappelijke enquête op het ogenblik dat de gedetineerde een strafuitvoeringsmodaliteit aanvraagt. Het biedt een meerwaarde wanneer men een zicht heeft op het sociale milieu van de gedetineerde. Het initiatief tot contactname wordt genomen door de PSD, hierbij wordt standaard het gefinaliseerde PSD-verslag overgemaakt aan het justitiehuis. Het akkoord van de gedetineerde is in dit geval niet noodzakelijk.

In Vlaanderen plegen de meeste equipes op onregelmatige tijdstippen overleg met de justitiehuzen met het oog op het instellen van een postpenitentiaire begeleiding. Dit overleg vindt voornamelijk plaats wanneer de gedetineerde reeds een begeleiding door de justitiehuzen achter de rug heeft en dus voor beide partijen bekend is. Dit blijkt langs Franstalige zijde veel minder het geval te zijn. Hier wordt aangegeven dat er in dit kader zeer weinig overleg gepleegd wordt met de justitiehuzen.

In Vlaanderen heeft de PSD bij het stopzetten van de begeleiding door de justitiehuizen meestal een zicht op de probleemfactoren die tot de wederopsluiting hebben geleid via de verslagen van de justitiehuizen en via telefonische contacten. De equipes ontvangen geen feedback aangaande de door de PSD gemaakte prognose of aangehaalde risicofactoren, doch vinden hier veel informatie over terug in de verslagen van de justitiehuizen. De Franstalige PSD-equipes hebben bij het stopzetten van de begeleiding weinig zicht op de probleemfactoren die tot de wederopsluiting hebben geleid. Langs Franstalige zijde dringen de equipes aan om in dit geval standaard de verslagen van de justitiehuizen te ontvangen.

5. PRESTATIEVERBINTENIS

De prestatieverbintenis wordt hoofdzakelijk gebruikt bij VI, VLV, ET of BD. Bij VOP (geïnterneerden) wordt de prestatieverbintenis het minst gebruikt. Het initiatief in de totstandkoming van een prestatieverbintenis wordt behoudens een uitzondering steeds genomen door de PSD-equipe.

Indien de PSD deelneemt aan de uitwerking van de prestatieverbintenis wordt er enkel bijgedragen tot de praktische organisatie. De inhoudelijke uitwerking van de prestatieverbintenis wordt uitgevoerd door de justitiehuizen.

6. STEUNCENTRA

UFC (Vlaanderen)

Iets meer dan de helft van de Vlaamse PSD-equipes heeft nog nooit een beroep gedaan op de consultatiefunctie van het steuncentrum. De andere helft doet een beroep op het steuncentrum wanneer er nood is aan een second-opinion of wanneer men vragen heeft betreffende de behandelingsmogelijkheden. Ook hier wordt het PSD-verslag overgemaakt door de equipe, dit verloopt conform de andere voorzieningen. De equipes die stellen tevreden te zijn met de reactie van het steuncentrum (ongeveer 20% van de equipes die contact opnemen met het steuncentrum uit diverse regio's) verkrijgen een behandelingsadvies, reclasseringsmogelijkheden, bijkomende vragen betreffende testing en vragen naar medicamenteuze opvolging en opstart. De overige equipes die een beroep doen op het UFC ervaren het steuncentrum als te streng en stellen dat men enkel een korte feedback krijgt zonder veel argumentatie.

Er blijken slechts enkele PSD-equipes te zijn die wetenschappelijke informatie opvragen bij het steuncentrum. De meeste equipes blijken niet op de hoogte te zijn van deze mogelijkheid. Vroeger ontving men een nieuwsbrief van het UFC, dit blijkt nu voor vele equipes niet meer het geval te

zijn. Aan ongeveer een kwart van de equipes biedt het steuncentrum spontaan wetenschappelijke informatie aan. De overige equipes geven aan deze wetenschappelijke informatie nooit te ontvangen. De equipes stellen echter nood te hebben aan wetenschappelijke informatie. Men wenst te beschikken over een databank die elke PSD-medewerker kan raadplegen en waar de informatie geordend in wordt weergegeven (gerangschikt per pathologie, delict, ...). Indien er recente informatie beschikbaar is met betrekking tot de Belgische of Vlaamse gevangenispopulatie in het kader van testnormering wenst men hiervan op de hoogte te worden gebracht. Ook wenst men te beschikken over wetenschappelijke artikelen die handelen over vrouwelijke seksuele delinquenten. Er worden over het algemeen meer proactieve interventies van het steuncentrum naar de PSD-equipes toe verwacht.

Geen enkele PSD-equipe heeft een idee waaruit de logistieke steun bestaat die wordt aangeboden door het steuncentrum. Dit aanbod is onvoldoende gekend en er is geen proactief aanbod door het steuncentrum.

Het steuncentrum heeft ook nog nooit gegevens opgevraagd bij een PSD-equipe ten einde wetenschappelijk onderzoek uit te voeren.

Het steuncentrum UFC geeft ten slotte sinds enkele jaren geen opleiding meer aan de PSD-equipes. Voor sommige PSD-medewerkers dateert dit van 2008, anderen geven aan dat dit ondertussen vijf jaar geleden is. De opleiding die vroeger gedoceerd werd is de basisopleiding bejegening van seksuele delinquenten. Naast de theoretische aspecten bestond de opleiding uit praktijkoefeningen. De medewerkers die deze opleiding volgden vonden dit interessant en praktisch bruikbaar. De vraag wordt gesteld of deze opleiding in de toekomst opnieuw verzorgd zal worden door het steuncentrum. Het zou interessant zijn mocht het steuncentrum zich toespitsen op de uitdieping van thema's die in de basisopleiding van de Centrale PSD aan bod komen. Vervolgopleidingen zijn erg wenselijk.

CAB en UPPL (Wallonië / Brussel)

De samenwerking met de steuncentra varieert in Wallonië. In het geval van het Brussels Samenwerkingsakkoord is de samenwerking verplicht. Men doet hier voornamelijk beroep op enkele ondersteunende functies.

Wanneer de steuncentra worden geraadpleegd, geven ze hun visie indien de PSD-equipe besluiteloos is betreffende de indicatiestelling of de aanbevolen therapeutische oriëntatie. De ondersteuning kan ook bestaan uit een second-opinion betreffende de diagnose of uit het overmaken van lijsten met therapeuten. Wanneer men een beroep doet op de consultatiefunctie ervaren de PSD-equipes de wachttijd om een reactie van het steuncentrum te verkrijgen als te lang. Er wordt ook opgemerkt dat het Waalse steuncentrum zelf een aantal begeleidingen uitvoert.

Deze steun wordt aangevuld met een bijdrage in termen van wetenschappelijke informatie. Vanuit het perspectief van de PSD wordt deze informatie te weinig aangeboden door de steuncentra en de overgemaakte informatie voldoet niet aan de behoeften van de PSD-equipages: er is te weinig statistische informatie betreffende recidive en de doeltreffendheid van behandelingen, de voorgestelde literatuur is te beperkt en er is eveneens te weinig informatie in het kader van een mogelijke opname. Ook doen de steuncentra nooit een beroep op de PSD-equipages voor het verzamelen van informatie voor wetenschappelijk onderzoek.

Te Brussel doet dan weer geen enkele PSD-equipe een beroep op de supervisiefunctie van het CAB.

Ten slotte bieden de steuncentra ondersteuning door het geven van vormingen aan de ondertekenaars van de samenwerkingsakkoorden. Deze vormingen zijn van belang, doch een aantal gemaakte opmerkingen door de PSD-equipages dienen in overweging genomen te worden met het oog op toekomstige opleidingen. De vormingen dienen te zijn aangepast aan de functie/opleiding van de deelnemers, te focussen op de problematiek van de seksuele delinquenten met een psychische stoornis, ook voortgezette opleidingen dienen te worden voorgesteld, evenals meer variatie in de benaderingen en ze dienen toegankelijker te zijn in termen van kosten en het aantal beschikbare plaatsen.

IV. JUSTITIEHUIZEN

1. INLEIDING

In het Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik zijn dertien justitiehuizen betrokken die actief zijn op het Vlaams grondgebied. Het Nederlandstalig justitiehuis Brussel werkt volgens hetzelfde samenwerkingsakkoord waardoor in totaal veertien Nederlandstalige justitiehuizen een vragenlijst in het kader van deze evaluatie ontvingen.

Voor de evaluatie van de toepassing van het Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en het Waals Gewest zijn de dertien Waalse justitiehuizen bevroegd. Het Franstalig justitiehuis van Brussel is ten slotte bevroegd voor de evaluatie van de toepassing van het Brussels Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie.

De bevraging van de justitiehuizen liep van begin mei 2010 tot eind juni 2010. Alle achtentwintig justitiehuizen bezorgden tijdig hun respons aan het Directoraat-generaal Justitiehuizen. De analyse van deze vragenlijsten werd uitgevoerd door de Dienst Conceptuele Aansturing en Beleidsondersteuning van het Directoraat-generaal Justitiehuizen. De gehanteerde werkmethode en processen van de justitiehuizen zijn beschreven in gedetailleerde werkinstructies die volgens een methodiek van « Business Process Reengineering » (BPR) tot stand zijn gekomen. In voorliggende evaluatie wordt meermaals verwezen naar deze werkinstructies.⁸

2. TOEPASSINGSGBIED

De strafuitvoeringsmodaliteiten van elektronisch toezicht en beperkte detentie, zoals geïntroduceerd bij wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie, zijn niet opgenomen in het toepassingsgebied zoals bepaald in artikel 2 van de samenwerkingsakkoorden. Het toepassingsgebied kan best in deze zin verruimd worden.

3. INFORMATIEVERSTREKKING AAN DE GESPECIALISEERDE VOORZIENINGEN

Volgens de samenwerkingsakkoorden staat de JA in voor het verstrekken van relevante stukken uit de gerechtelijke bundel aan de gespecialiseerde voorziening die voorziet in een intakegesprek met het oog op een gepaste begeleiding of behandeling. De werkinstructies van de justitiehuizen bepalen dat de JA alle inlichtingen verschaft die nodig zijn opdat de gespecialiseerde voorziening

---

⁸ Dit onderdeel werd geredigeerd door de Dienst Conceptuele Aansturing en Beleidsondersteuning van het Directoraat-generaal Justitiehuizen.

kan voorzien in een aangepaste begeleiding of behandeling. Volgens diezelfde werkinstructies behoren hiertoe de beslissing van de opdrachtgevende overheid, de uiteenzetting van de feiten, het strafregister, de opsluitingfiche, het psychiatrisch deskundigenonderzoek (met akkoord van het openbaar ministerie), het gespecialiseerd adviesverslag van de PSD-equipe (met akkoord van deze dienst) of het gespecialiseerd adviesverslag van het steuncentrum.

De informatieverstrekking van de justitiehuisen aan de gespecialiseerde voorzieningen blijkt in de praktijk zowel regionaal als binnen de verschillende mandaten te verschillen. Naast het verstrekken van relevante stukken waarover de JA in een gegeven situatie beschikt, wordt relevante informatie ook mondeling overgemaakt, verwezen naar de mogelijkheid tot inzage van de gerechtelijke bundel na toestemming van de PdK of aan de justitiabele gevraagd om het vonnis te overhandigen aan de gespecialiseerde voorziening die de begeleiding of behandeling opneemt. Deze informatieverstrekking wordt steeds voorafgegaan door toestemming van de justitiabele.

In tegenstelling tot de Franstalige justitiehuisen beschouwen de Nederlandstalige justitiehuisen de forensisch psychiatrische afdelingen van psychiatrische ziekenhuizen als formele partner en bieden hen in het kader van een begeleiding of behandeling van een dader van seksueel misbruik dezelfde informatie aan als de gespecialiseerde voorziening die functioneren in het kader van het Vlaams Samenwerkingsakkoord.

4. VOORAFGAANDELIJK OVERLEG

De justitieassistenten plegen voorafgaandelijk overleg, hetzij via telefoon, mail of driehoeksgesprek, met de hulpverlenende instantie waarnaar de justitiabele wordt verwezen met het oog op het vinden van een gepaste begeleiding of behandeling.

De justitiehuisen worden echter regelmatig geconfronteerd met een weigering van een gespecialiseerde voorziening om een begeleiding of behandeling op te starten. Weigeringen worden door de Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen vaak gemotiveerd op basis van de ernst van de problematiek, ontkenning van de feiten of het gebrek aan motivatie bij de justitiabele. De Waalse gespecialiseerde voorzieningen weigeren ondermeer omdat een wachtlijst werd ingesteld wegens onvoldoende middelen om aan de vraag te voldoen. Als redenen van weigering die eigen zijn aan de justitiabele wordt aangehaald: ontkenning, onvoldoende gemotiveerd, beperkte intellectuele vermogen of onvoldoende beheersing van de taal.

5. PRESTATIEVERBINTENIS

De werkinstructies van de justitiehuisen verplichten de JA tot het afsluiten van een prestatieverbintenis zoals voorzien in de samenwerkingsakkoorden. De JA organiseert een gesprek

met de betrokken partijen (drie partijen in Vlaanderen en Wallonië, vier partijen in Brussel) ter gelegenheid van de ondertekening.

Uit de bevraging van de justitiehuzen blijkt dat deze praktijk evenwel niet veralgemeend is. De Franstalige justitieassistenten sluiten een prestatieverbintenis af indien dit expliciet geformuleerd werd in de voorwaarden. De justitiehuzen geven aan dat de prestatieverbintenis vaak niet wordt afgesloten in het kader van de vrijheid onder voorwaarden en de bemiddeling in strafzaken. In dossiers van daders van seksueel misbruik die opgevolgd worden in het kader van PROB, VI, VLV, VOP of TBR is meestal een ondertekende prestatieverbintenis aanwezig. In Vlaanderen kan de prestatieverbintenis in voorkomend geval ondertekend worden door een medewerker van de leerprojecten voor daders van seksueel geweld, een privétherapeut of privépsychiater. In Wallonië en Brussel kan een prestatieverbintenis afgesloten worden met ambulante en residentiële diensten die niet erkend zijn binnen het samenwerkingsakkoord, uitgezonderd Triangle.

Over het algemeen wordt de prestatieverbintenis door de JA beschouwd als een werkbaar instrument om de rechten en plichten van de betrokken partijen expliciet en afdwingbaar te maken. De formulering en het taalgebruik van de prestatieverbintenis kan vereenvoudigd worden zodat deze rechten en plichten voor alle partijen duidelijk zijn.

6. UITBESTEDING VAN DE BEGELEIDING OF BEHANDELING

De overdracht van de begeleiding of behandeling door een niet-erkende dienst of persoon kan enkel na uitbesteding door een gespecialiseerde voorziening of steuncentrum. De justitiehuzen stellen vast dat deze uitbesteding voorkomt omwille van een wachtlijst bij de gespecialiseerde voorziening, de moeilijke bereikbaarheid van de gespecialiseerde voorziening (geografische spreiding en onverenigbaar uurrooster), een lopende behandeling bij een andere dienst of therapeut, of een andere dienst of therapeut heeft een specifieke bekwaamheid die aansluit bij de noden van de justitiabele.

7. VERSLAG VAN DE GESPECIALISEERDE VOORZIENING AAN DE JA

In Vlaanderen en Wallonië wordt de periodieke verslaggeving van de gespecialiseerde voorziening aan de bevoegde gerechtelijke overheid en de JA niet strikt nageleefd. In de praktijk wordt het verslag van de gespecialiseerde voorziening vaak enkel overgemaakt op verzoek van de JA.

In Brussel verloopt de periodieke verslaggeving via het steuncentrum. In Wallonië worden de rapportagepunten zoals voorzien in het samenwerkingsakkoord niet strikt nageleefd, maar het aanbieden van aanwezigheidsattesten via de justitiabele is een gangbare praktijk.

8. STOPZETTING VAN DE BEGELEIDING OF BEHANDELING

De justitiehuizen worden door de gespecialiseerde voorziening via telefoon of briefwisseling op de hoogte gebracht van de stopzetting van een begeleiding of behandeling. Uitzonderlijk wordt een driehoeksgesprek georganiseerd naar aanleiding van de stopzetting. In een schriftelijk verslag van de gespecialiseerde voorziening aan de JA wordt de reden van stopzetting aangehaald maar in vele gevallen blijft deze omschrijving vaag.

Uit bevraging van de justitiehuizen blijkt dat de gespecialiseerde voorzieningen niet automatisch voorzien in een voortgezette begeleiding (van maximaal één maand) na de stopzetting. De JA geeft aan dat de termijn van één maand in ieder geval te beperkt is om continuïteit in de begeleiding of behandeling te verzekeren.

9. VERSLAG VAN DE JA AAN DE BEVOEGDE GERECHTELIJKE OVERHEID

De bepaling van de samenwerkingsakkoorden over de verslaggeving van de JA aan de bevoegde gerechtelijke overheid wordt integraal hernomen in de werkinstructies van de justitiehuizen.

De JA bezorgt in regel binnen de maand na de invrijheidstelling of de inwerkingtreding van de voorwaarden een verslag over de justitiabele aan de gerechtelijke opdrachtgever. Uitzonderingen op deze regel zijn de begeleidingen in het kader van BIS (na zes maanden) en VOV (na drie maanden). De periodieke verslaggeving na zes maanden wordt nageleefd indien de dossierlast van de JA dit toelaat.

In geval van hoogdringendheid (noodtoestand) zal de JA rechtstreeks contact opnemen met de PdK en een meldingsverslag overmaken aan de opdrachtgever.

10. STEUNCENTRA

Uit bevraging van de justitiehuizen blijkt dat de opdrachten die de steuncentra vervullen ten aanzien van de justitieassistenten onvoldoende gekend zijn. Anderzijds wordt aangegeven dat de JA nood heeft aan wetenschappelijke informatie en gespecialiseerde vorming over seksuele delinquenten.

11. HULPVERLENINGSAANBOD

Zowel de Nederlandstalige als de Franstalige justitiehuisen stellen dat het hulpverleningsaanbod voor daders van seksueel misbruik ontoereikend is. Het ambulante aanbod van de gespecialiseerde voorzieningen vertoont tekorten op het vlak van geografische spreiding, diversificatie van het aanbod, capaciteit, en avondconsultaties. Het tekort aan gespecialiseerd personeel wordt enkel gesignaleerd door justitiehuisen in Wallonië. Een aantal Nederlandstalige en Franstalige justitiehuisen menen dat de gespecialiseerde voorzieningen onvoldoende investeren in het motiveren van cliënten met weigeringen tot gevolg. Brussel blijkt te kampen met een schrijnend gebrek aan hulpverlening voor daders van seksueel misbruik die verwezen worden vanuit justitie.

De aansluiting van de leerprojecten voor daders van seksueel geweld / Triangle en de gespecialiseerde residentiële afdelingen van psychiatrische ziekenhuizen wordt door de justitiehuisen voorgesteld. Dit is echter geen wens van Triangle. Door uitbreiding van het bestaande ambulante en residentiële aanbod zou de beschikbaarheid en bereikbaarheid verhoogd worden en kunnen gespecialiseerde zorgmodules voor zwakbegaafde plegers en hardnekkige ontkenners ontwikkeld worden.

12. ALGEMEEN

De Nederlandstalige justitiehuisen menen dat het samenwerkingsakkoord bijgedragen heeft tot een globale, coherente en gecoördineerde aanpak van seksueel misbruik. Als knelpunt wordt hierbij aangehaald dat hulpverleningscentra die niet erkend werden in het samenwerkingsakkoord seksuele delinquenten weigeren. Naast positieve vaststellingen over het functioneren van een centraal intake-team wordt ook gemeld dat de weigering van een centraal intake-team resulteert in een verwijzing buiten het arrondissement of eventueel naar een privétherapeut. De doelstelling van het samenwerkingsakkoord wordt verder niet ten volle gerealiseerd omdat de leerprojecten voor daders van seksueel geweld en de gespecialiseerde residentiële afdelingen van psychiatrische ziekenhuizen niet aangesloten zijn bij het samenwerkingsakkoord.

De justitiehuisen stellen ter afronding dat de opdrachtgevers onvoldoende op de hoogte zijn van de samenwerkingsakkoorden. In Brussel leidt dit tot situaties waarbij opdrachtgevers voorwaarden aan daders van seksueel misbruik opleggen die niet werkbaar zijn. Weigeringen door het Brussels steuncentrum zijn problematisch voor het justitiehuis.

V. STEUNCENTRA

1. INLEIDING

De drie steuncentra werden aangeschreven en hebben alle drie de vragenlijst ingevuld teruggestuurd (een respons van 100%).

De steuncentra werden bevraagd aangaande zowel hun ondersteunende opdrachten ten aanzien van de partners in de samenwerkingsakkoorden, als hun advies- en begeleidings- of behandelingsopdrachten. Daarnaast werden eveneens vragen voorgelegd inzake hun organisatie, het hulpverleningsaanbod en een aantal algemene vragen.

We geven hierna een overzicht van de bevindingen over de drie steuncentra en vergelijken deze ten opzichte van elkaar.

2. ONDERSTEUNENDE TAKEN

De drie steuncentra voeren alle ondersteunende taken uit zoals voorzien in de respectieve samenwerkingsakkoorden. De ondersteuning wordt daarbij voornamelijk verleend ten aanzien van de partners binnen de samenwerkingsakkoorden. Daarnaast wordt deze ook geboden aan externe instanties, wat overeenkomstig de steuncentra niet voorzien is in hun subsidies. Het betreffen vaak ambulante centra die niet erkend zijn in het kader van de samenwerkingsakkoorden, residentiële behandelingseenheden voor daders, ziekenhuizen, leerprojecten voor daders van seksueel geweld en instanties die werken met adolescente daders van seksueel misbruik. Maar het kunnen tevens externen zijn die geen taak vervullen inzake begeleiding of behandeling, zoals bijvoorbeeld de media, hogescholen en universiteiten, internaten, advocaten, enzovoort. De ondersteunende taken nemen ongeveer 20 à 30% van de tijd en middelen van de steuncentra in beslag. Er vallen wel verschillen tussen de steuncentra op te tekenen in de concrete invulling ervan.

Zo heeft de *consultatiefunctie* bij het UFC voornamelijk betrekking op algemene vragen en zij voorzien daarbij ook een teleconsult. Bij het UPPL zijn er eveneens meer algemene vragen dan individuele, maar deze laatste zouden wel een even grote tijdsinvestering vragen. Daarentegen krijgt het CAB in de overgrote meerderheid van de gevallen vragen over individuele dossiers. Een verschil kan verder worden opgemerkt tussen enerzijds het UFC en het CAB en anderzijds het UPPL. Deze laatste weigert vragen van opdrachtgevende overheden, daarvoor willen ze dat een beroep wordt gedaan op hun adviesfunctie. Als moeilijkheid voor het vervullen van deze taak wordt gewezen op de grote tijdsinvestering.

Het verstrekken van *wetenschappelijke informatie* gebeurt door de steuncentra o.a. door middel van het overmaken van literatuur, het openstellen van hun bibliotheek, een nieuwsbrief, de website, opleidingen, seminars en congressen, en soms ook via radio- en televisie-uitzendingen. Het UPPL meent dat met het oog op een doeltreffende en kwalitatieve informatieverstrekking ze

een beroep zouden moeten kunnen doen op externe specialisten in communicatie, vormgeving en vertaling, maar dat dit moeilijk is binnen de huidig toegekende subsidies.

In het Vlaams en Waals Samenwerkingsakkoord dienen de desbetreffende steuncentra eveneens *logistieke steun voor diagnostiek en behandeling* te verstrekken. Dit wordt vooral ingevuld als het verstrekken van testmateriaal (diagnostische tests, vragenlijsten, schalen) en handleidingen. Het UPPL houdt ook nog gevalsstudies en wijst op de mogelijkheid van supervisie en permanente ondersteuning. Deze laatste invulling lijkt aan te sluiten bij de *intervisiefunctie* die het CAB vervult in het kader van het Brussels Samenwerkingsakkoord ten behoeve van de Brusselse gespecialiseerde voorzieningen, met o.a. gevalsstudies en klinische raadplegingen. Er wordt tevens opgemerkt dat de problemen die aan bod komen bij intervisies niet alleen betrekking hebben op de gespecialiseerde voorzieningen, maar tevens op andere instanties (bvb. de PSD-equipen). Vraag is dan ook welke instanties allemaal een beroep moeten kunnen doen op deze functie.

Daarnaast vervult het CAB nog een *coördinatiefunctie* ten behoeve van de gespecialiseerde voorzieningen, wat ze ook uitbreiden tot de andere partners in het samenwerkingsakkoord en tot de centra die hierin niet erkend zijn. Hierbij wordt een algemeen overzicht van de opvolgingen bijgehouden, de samenwerking bewerkstelligd, moeilijkheden gedetecteerd en goede praktijken gezocht. Het CAB vindt het weliswaar moeilijk om zichtbaarheid te geven aan het CAB binnen het strafrechtelijk beleid en om alle actoren op welbepaalde momenten samen te brengen.

Op het vlak van *wetenschappelijk onderzoek* lijken de steuncentra veeleer bij te dragen tot het wetenschappelijk onderzoek dat andere instanties verrichten en er slechts in mindere mate zelf uit te voeren. Ze merken immers op dat de eigen medewerkers over te weinig tijd beschikken om hierin te investeren en er geen financiële steun is voorzien specifiek voor onderzoek. Verder zijn er slechts beperkt gegevens beschikbaar van de partners uit het samenwerkingsakkoord en die worden vaak onvoldoende statistisch exploiteerbaar geacht. Tevens hebben ze niet noodzakelijk een zicht op alle gevallen van seksuele delinquentie. Toch wijzen alle steuncentra op de nood aan (verder) wetenschappelijk onderzoek. De volgende thema's worden o.a. relevant geacht:

- het meten van behandel-effecten;
- het hormonaal behandelen van seksuele delinquenten;
- het klinisch en interactioneel profiel van seksuele delinquenten;
- het verdiepen van de kennis inzake sommige vormen van seksuele afwijkingen (parafilieën, fetisjisme, exhibitionisme,...);
- het nagaan van de invloed van het internet en van pornografie;
- het vergelijken van variabelen die waarneembaar zijn bij daders van seksueel misbruik en bij "gewone mensen";
- het zoeken van werkwijzen voor resistente variabelen (zoals verslavingen, obsessieve waanvoorstellingen).

De steuncentra organiseren verder *opleidingen*, ofwel op eigen initiatief ofwel vooral in Vlaanderen en Wallonië op vraag van instanties. Zo hebben de steuncentra reeds opleidingen verzorgd voor

PSD-equipen (in het kader van hun basisopleiding), zorgequipen in de gevangenissen, justitieassistenten, gespecialiseerde voorzieningen, opdrachtgevende overheden en instanties die geen partner zijn in de samenwerkingsakkoorden. De steuncentra wijzen daarbij op de volgende knelpunten:

- het voorbereiden en het geven van opleidingen is zeer tijdsintensief;
- het vinden van geschikte opleiders;
- het aantrekken van een maximum aan deelnemers;
- het ontbreken van financiering voor de honorering van eventuele gastsprekers;
- het accrediteren van de opleiding
- problemen van betaling door deelnemers.

De steuncentra plegen ook *overleg met elkaar met het oog op informatie-uitwisseling en afstemming van hun respectieve werkingen*. Het resulteerde reeds in het samenwerken op het vlak van onderzoek, het samen organiseren van een studiedag om zo de kosten te drukken, gezamenlijke opleidingen en gemeenschappelijke werkwijzen i.v.m. gespecialiseerde adviezen en de overdracht van behandelingen. Het overleg en de afstemming lijkt vooral plaats te grijpen tussen het UFC en het UPPL. Er wordt aangegeven dat het overleg met het CAB minder regelmatig is, vooral omwille van de recente problemen inzake de bestaanszekerheid van dit centrum. Het CAB betreurt dan ook dat het overleg niet regelmatig en meer geformaliseerd plaatsgrijpt, en vindt dat er onvoldoende praktijken worden uitgewisseld.

Vervolgens hebben de steuncentra reeds meegewerkt aan *informatieve acties* op de vraag van de bevoegde Ministers. Dit betroffen voornamelijk tussenkomsten in hoorzittingen van het parlement of het aanleveren van informatie voor parlementaire vragen. Bij het UFC en het CAB kwamen de vragen van de Minister van Justitie, bij het UPPL van de Waalse Minister van Gezondheid, Sociale Actie en Gelijke Kansen.

Jaarlijks wordt door de steuncentra eveneens een *werkingsverslag voor de bevoegde Ministers* opgemaakt, dat ook ter beschikking wordt gesteld van andere instanties. Hieraan gerelateerd stellen het UPPL en het CAB, zoals voorzien in hun respectieve samenwerkingsakkoorden, *alle beschikbare gegevens die toelaten het belang van deze problematiek te evalueren ter beschikking* en dit door middel van hun jaarlijkse werkingsverslagen. De vooropgestelde termijn voor het indienen van deze verslagen is evenwel verschillend naargelang het samenwerkingsakkoord. Voor het UFC is dit reeds uiterlijk 31 januari volgend op het werkingsjaar, wat ze als te kort ervaren voor de registratie en de berekening van de gegevens. Drie maanden, zoals voor het UPPL en het CAB, wordt meer redelijk geacht. Niettemin wordt ook deze termijn als moeilijk ervaren door het UPPL, vanwege een overbelasting met de andere taken en het ontbreken van een personeelslid die hier specifiek bekwaam voor is. Met het oog op hun werkingsverslag ontvangen de steuncentra de jaarverslagen van de gespecialiseerde voorzieningen, dit is echter niet uniform geregeld. Het UFC ontvangt ze, in tegenstelling tot vroeger, nu steeds en dit via het Begeleidingscomité. Het CAB ontvangt eveneens deze verslagen, weliswaar niet steeds binnen de door de wet voorziene termijn.

Daarentegen krijgt het UPPL deze niet systematisch, gezien deze nu via het Waals Gewest aan hen worden overgemaakt.

Het brengt ons bij het aandachtspunt dat er onvoldoende kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de problematiek voorhanden zijn. Zo ontbreekt essentiële informatie om aan effectmeting te doen. In de samenwerkingsakkoorden is evenwel voorzien in de ontwikkeling van een *gemeenschappelijk registratiemodel* door verschillende betrokken instanties. Het UFC en het UPPL geven aan dat ze al initiatieven ter zake hebben ondernomen ten aanzien van de gespecialiseerde voorzieningen, echter zonder veel succes. De steuncentra, die aangeven allen bereid te zijn om mee te werken aan de ontwikkeling van een gemeenschappelijk registratiesysteem, wijzen hierbij op de volgende moeilijkheden en reiken een aantal oplossingen aan. Ten eerste is er het probleem van het beroepsgeheim. Dit zou kunnen worden ondervangen door het coderen van gegevens, waarbij een gemeenschappelijk coderingssysteem is aangewezen om de gegevens van de gespecialiseerde voorzieningen, de gezondheidsgegevens en de gerechtelijke gegevens met elkaar te linken. Ten tweede zijn de instanties niet altijd gemotiveerd om gegevens (en zeker geen overvloed eraan) aan te leveren, het registratiesysteem moet dus voldoende zijn aangepast aan het werkveld en dus enkel pertinente en nuttige gegevens bevatten. Ten derde stelt zich het probleem dat de verschillende partners behoren tot verschillende administraties, die allemaal aan andere standaarden moeten voldoen. Daarom is het moeilijk om zo'n systeem bottom up in te voeren en zou dit eerder van bovenaf moeten worden opgelegd. Het UPPL pleit hierbij voor de oprichting van een Federaal Observatorium voor daders van seksueel misbruik die dit zou kunnen ontwikkelen, weliswaar met de medewerking van de steuncentra.

3. ADVIESVERLENING

De steuncentra gaan elk op een andere manier om met hun tijd- en middelenbesteding bij de adviesverlening. Het CAB en het UPPL geven aan ongeveer de helft van hun tijd te besteden aan de adviesverlening. Wanneer ook naar de middelenbesteding wordt gekeken, blijft deze verhouding hetzelfde bij het CAB. Bij het UFC en het UPPL wordt de adviesverlening niet binnen hun middelenbesteding gerekend, omdat dit sowieso wordt uitgevoerd door een equipe die onafhankelijk werkt van de behandelingsequipe en die wordt betaald op basis van de activiteit van expertise. Zo gebeurt deze activiteit in alle onafhankelijkheid en onpartijdigheid, en kunnen belangenconflicten worden vermeden tussen de adviesverleningsopdracht en de begeleidings- of behandelingsopdracht. Het zelfbedruipend karakter ervan wordt evenwel niet zo eenvoudig geacht, gezien de tarieven inzake de officiële honorering in strafzaken.

Wanneer de absolute aantallen worden vergeleken (zie het onderdeel 'cijfers vraag en aanbod'), valt op dat het CAB de meeste adviezen verleent (ze verrichten dan ook overeenkomstig het Brussels Samenwerkingsakkoord geen begeleidingen of behandelingen en zijn specifiek aangeduid

om adviezen te verlenen), gevolgd door het UPPL. Het minste aantal adviezen wordt verleend door het UFC. Het betreffen in 2009 respectievelijk 200, 113 en 36 adviezen.

Adviezen worden voornamelijk verleend in het kader van de probatie, bij het UFC is dit zelfs de overgrote meerderheid van de adviezen. In veel mindere mate verlenen de steuncentra adviezen bij de vrijheid onder voorwaarden, de invrijheidstelling op proef en de definitieve invrijheidstelling van geïnterneerden, de voorlopige en de voorwaardelijke invrijheidstelling, en het elektronisch toezicht. Bij de voorlopige en voorwaardelijke invrijheidstelling geeft het UPPL aan dat dit tweede adviezen of adviezen als consultant betreffen.

Het CAB weigert daarbij nooit vragen tot advies, bij de twee andere steuncentra is dit zelden het geval. Het UFC weigert deze enkel bij een herstel in eer en rechten. Hetzelfde geldt voor het UPPL, die ook weigert indien er geen expert op dat ogenblik beschikbaar is, de aanvraag niet uitgaat van een opdrachtgevende overheid, er eerst een advies moet worden gegeven door een PSD-equipe of een gespecialiseerde voorziening bij internering.

De opdrachtgevende overheid legt in Vlaanderen steeds een termijn op voor de adviesverlening, in Wallonië gebeurt dit in de meerderheid van de gevallen (voornamelijk als de dader gedetineerd is) en in Brussel slechts in een minderheid van de gevallen. De steuncentra proberen steeds deze termijn te halen (zeker als er een terechtzitting is vastgesteld voor een probatie), maar slagen er niet altijd in of vinden de termijn niet altijd even dwingend.

De informatie-overdracht uit het gerechtelijk dossier met het oog op het opmaken van het advies, grijpt niet op dezelfde manier plaats in de verschillende regio's. Zo maakt de opdrachtgevende overheid aan het UFC rechtstreeks informatie over, het betreffen kopieën van alle relevante processen-verbaal. Het CAB ontvangt dan weer vaak en het UPPL eerder zelden informatie van de justitieassistent of de PSD-equipe. In de overige gevallen vragen het CAB en het UPPL systematisch inzage in het gerechtelijk dossier aan de opdrachtgevende overheid. De inzage door het UPPL kan gebeuren door het ontvangen van kopieën of het dossier zelf (ter lezing), of het ter plaatse gaan om kopieën te nemen of het dossier daar te raadplegen. Het CAB dient steeds ter plaatse te gaan, met al dan niet een recht van kopienamen. De informatie (die zal afhangen van de stand van de procedure) omvat dan o.a. processen-verbaal van de verhoren, expertises, verslagen van de PSD-equipe, het strafregister, het vonnis en maatschappelijke enquêtes. Er wordt bemerkt dat ze geen kennis hebben van vroegere of aanverwante veroordelingen, antecedenten gepleegd als minderjarigen, of strafprocedures in het buitenland. Tot slot wordt opgemerkt dat er bij alternatieven voor de voorlopige hechtenis onvoldoende informatie voorhanden is.

4. OPDRACHT TOT BEGELEIDING OF BEHANDELING

Op het vlak van de tijd- en middelenbesteding vallen bij de begeleidings- of behandelingsopdrachten tevens grote verschillen op te tekenen tussen de steuncentra. Zoals bepaald in het Brussels Samenwerkingsakkoord staat het CAB niet in voor deze taak. Het UPPL besteedt er 20% van hun tijd en 30% van hun middelen aan, terwijl dit bij het UFC de overgrote meerderheid van hun tijd en middelen (70%) betreft (de adviesverlening hebben ze weliswaar niet opgenomen in hun tijd- en middelenbesteding).

Hier is het moeilijker om een zicht te krijgen op de absolute aantallen (zie het onderdeel 'cijfers vraag en aanbod'), gezien de registratie niet verloopt op basis van uniforme variabelen.

Het UFC en het UPPL staan voornamelijk in voor het begeleiden of het behandelen van daders in het kader van de probatie, gevolgd door de voorwaardelijke en de voorlopige invrijheidstelling, de invrijheidstelling op proef van geïnterneerden, de vrijheid onder voorwaarden en tot slot soms ook bij de bemiddeling in strafzaken, de ter beschikkingstelling van de regering en het elektronisch toezicht.

Begeleidings- of behandelingsopdrachten worden door het UFC in minder dan 50% van de gevallen geweigerd, bij het UPPL zou dit bijna nooit het geval zijn. Het UFC motiveert de weigeringen steeds t.o.v. de justitieassistent. Als voornaamste weigeringsgronden worden o.a. vermeld:

- het ontbreken van een primaire seksuele problematiek;
- de risico's zijn te groot;
- een primaire majeure psychiatrische problematiek (bvb. schizofrenie);
- comorbiditeit;
- de voorwaarden voor een residentiële behandeling zijn vervuld;
- de voorwaarden opgelegd door het centrum worden niet aanvaard;
- ontkenning van de feiten;
- er is geen hulpvraag of de motivatie is te zwak;
- uit geografische overwegingen;
- er werd eerder een advies verleend.

De informatie-overdracht gebeurt in grote mate op dezelfde wijze bij het UFC als bij het UPPL. Informatie uit het gerechtelijk dossier wordt hen rechtstreeks door de justitieassistent of de PSD-equipe ter beschikking gesteld, met uitzondering van de vrijheid onder voorwaarden. Daarnaast wordt aan de opdrachtgevende overheid toestemming gevraagd om informatie ter griffie in te kijken, bij het UFC telkens wanneer ze dit nodig achten en bij het UPPL is dit zelfs zo voor de overgrote meerderheid van de gevallen. Het UFC heeft recht op kopienamen, wat bij het UPPL niet het geval is hetgeen ze betreuren. De informatie (die zal afhangen van de stand van de procedure) omvat dan net als bij de adviesverlening o.a. processen-verbaal van de verhoren, expertises, verslagen van de PSD-equipe, het strafregister, het vonnis en maatschappelijke enquêtes. Tot slot geldt zoals bij de adviesverlening dat er bij alternatieven voor de voorlopige hechtenis onvoldoende informatie voorhanden is.

Het CAB begeleidt of behandelt ten slotte zelf geen daders, maar bepaalt wel welke instantie het meest is aangewezen voor een bepaalde opdracht. De meerderheid van de daders verwijzen ze door naar een gespecialiseerde voorziening, gevolgd door een ambulante centrum of individuele therapeut die niet erkend zijn in het kader van het Brussels Samenwerkingsakkoord, en heel uitzonderlijk naar een ander steuncentrum. Slechts in een minderheid van de gevallen weigeren deze instanties de opdracht, dit kan zijn omwille van plaatsgebrek of omwille van weigeringsgronden waarvan de meeste hierboven reeds werden aangegeven. Het CAB motiveert de weigeringen van de gespecialiseerde voorzieningen steeds ten aanzien van de justitieassistent en ondertussen zoeken ze verder naar een andere hulpverleningsinstantie. Ze wijzen er echter op dat het aanbod in Brussel zeer beperkt is en dat er onvoldoende erkende centra zijn. De informatie-overdracht gebeurt in Brussel eveneens via het CAB. In de overgrote meerderheid van de gevallen ontvangt het CAB de informatie van de justitieassistent of de PSD-equipe, tenzij bij de vrijheid onder voorwaarden waar ze een inzage in het dossier vragen aan de opdrachtgevende overheid. Het CAB krijgt dan toestemming om het dossier ter griffie in te kijken, al dan niet met recht op kopieernaam. Ze beschikken over dezelfde informatie als de twee andere steuncentra, deze maken ze dan over aan de voorziening samen met hun advies van therapeutische doorverwijzing.

5. PRESTATIEVERBINTENIS

Het gebruik van de prestatieverbintenis verschilt naargelang het steuncentrum. Wat wel gelijklopend is dat deze niet wordt gebruikt bij een vrijheid onder voorwaarden. Met uitzondering van deze maatregel wordt bij het UFC steeds een prestatieverbintenis ondertekend. Bij het UPPL gebeurt dit als de justitieassistent dit vraagt of wanneer deze laatste inlichtingen opvraagt dan verzoekt het UPPL er zelf om. Bij het CAB is dit niet verder gespecificeerd.

De ondertekening lijkt bij de drie steuncentra vooral pas plaats te vinden als het duidelijk is dat de persoon in het centrum zal worden behandeld of reeds in behandeling is, dus niet tijdens de intake en de diagnostiek. Een uitzondering kan worden gevormd voor gedetineerden en geïnterneerden die dit nodig hebben om uit de gevangenis te komen, bij het CAB wordt hier met een principeakkoord gewerkt.

De ondertekening gebeurt bij het CAB en het UPPL tijdens een overleg met de verschillende betrokken actoren. Bij het UFC vormt dit een uitzondering en wordt de prestatieverbintenis ondertekend tijdens een gesprek door een actor met de dader en dan doorgestuurd naar de andere actor.

De drie steuncentra vinden de prestatieverbintenis een werkbaar instrument. Meer bepaald omdat het o.a. duidelijke afspraken en een duidelijk werkkader biedt voor alle betrokkenen, de bevestiging bevat van het engagement van de dader en de basisvoorwaarden voor de behandeling kunnen worden afgesproken, en het een persoonlijk contact toelaat met de justitieassistent wat de

samenwerking bevordert. Er wordt nog opgemerkt dat de prestatieverbintenis echter niet steeds het juridisch statuut van de dader en de einddatum van de dwang vermeld.

6. OVERDRACHT VAN DE BEGELEIDING OF BEHANDELING

Het UFC en het UPPL hebben reeds begeleidingen of behandelingen geheel of gedeeltelijk overgedragen aan andere instanties, bij het UPPL betreffen dit voornamelijk volledige overdrachten. Er wordt steeds het akkoord gevraagd van de opdrachtgevende overheid, dit kan via de justitieassistent gebeuren. In Brussel verleent het CAB de gespecialiseerde voorzieningen een akkoord voor een overdracht, waarbij het CAB hen ook zelf soms om overdrachten vraagt.

In Vlaanderen gebeuren de overdrachten van het UFC voornamelijk aan gespecialiseerde voorzieningen, gevolgd door individuele therapeuten en soms nog aan ambulante centra of residentiële centra die niet erkend zijn in het kader van het Vlaams Samenwerkingsakkoord. In Wallonië en Brussel dragen respectievelijk het UPPL en de Brusselse gespecialiseerde voorzieningen voornamelijk over aan een individuele therapeut, soms ook aan een ambulante centrum dat niet erkend is in het kader van de respectieve samenwerkingsakkoorden en heel uitzonderlijk aan een ander steuncentrum of een residentieel centrum.

De voornaamste redenen voor een overdracht betreffen: die instantie is makkelijker te bereiken voor de betrokken persoon, de betrokken persoon was al in begeleiding of behandeling bij die instantie, en die instantie beschikt over een specifieke bekwaamheid die aansluit bij de noden van de betrokken persoon. Het UPPL merkt nog op dat in het geval van een overdracht het belangrijk is dat de patiënt de honoraria ten laste moet kunnen nemen, gezien over het algemeen de begeleiding of behandeling bij een overdracht naar een individuele therapeut duurder is. Ze verlenen daarom in hun steuncentrum prioriteit aan personen met beperkte middelen en voor de overige personen verkiezen ze overdrachten.

7. OPVOLGING VAN DE BEGELEIDING OF BEHANDELING

Over het verloop van de begeleiding of behandeling wordt door het UFC en het UPPL een verslag overgemaakt aan zowel de justitieassistent als de opdrachtgevende overheid. Het CAB maakt als "interface" in Brussel de verslagen van de gespecialiseerde voorzieningen en ook van de individuele therapeuten en de ambulante centra die niet erkend zijn in het kader van het Brussels Samenwerkingsakkoord enkel over aan de justitieassistent. De cliënt krijgt van het UFC eveneens een kopie. Dit is niet het geval bij het UPPL waar enkel een mondelinge toelichting is voorzien bij bijzondere elementen.

Er wordt door het UFC en het UPPL gerapporteerd over de punten die voorzien zijn in de respectieve samenwerkingsakkoorden. De gelijklopende rapportagepunten lijken in grote mate op dezelfde wijze te worden geïnterpreteerd. Onder “afwezigheden die niet gerechtvaardigd” zijn, begrijpen het UFC en het UPPL situaties waar de cliënt herhaaldelijk afwezig is zonder verwittiging en zonder een geldige reden. In het geval van “situaties van acute sociale gevaarlijkheid met ernstig risico voor derden” (Vlaams Samenwerkingsakkoord) of “situaties die een ernstig risico inhouden voor derden” (Waals Samenwerkingsakkoord) wordt er gerapporteerd wanneer de kans zeer reëel wordt geacht op het toebrengen van schade aan zichzelf of derden of er althans contact is met een potentieel geïdentificeerd slachtoffer in problematische omstandigheden. Het UFC spreekt hier over gevallen van noodtoestand.

Over de rapportagepunten die niet voorzien zijn in alle samenwerkingsakkoorden lijken wel verschillende interpretaties te bestaan. Bij het rapportagepunt dat enkel voorzien is in het Vlaams Samenwerkingsakkoord – de “mate waarin de betrokken persoon een inspanning levert om nuttig gebruik te maken van de begeleidingssessies” – wordt door het UFC met een vaste formulering gewerkt, zodat in feite geen inhoudelijke informatie wordt verstrekt. Ze merken op dat het moeilijk is om te beoordelen wat de term “nuttig” juist inhoudt, het is een breed begrip dat voor interpretatie vatbaar is. Het CAB meent dat dit punt inderdaad teveel een formulering blijft, zonder een klinische referentie. Het UPPL vindt dit rapportagepunt sowieso onaanvaardbaar (vermoedelijk uit vrees dat juist wel inhoudelijke informatie moet worden verstrekt).

Er werd ook gepeild naar het gebruik van het rapportagepunt “de moeilijkheden die bij de uitvoering van de begeleiding of de behandeling gerezen zijn”, wat enkel is voorzien in de wet van 28 november 2000 en niet in de samenwerkingsakkoorden. Volgens het UFC gebeurt dit enkel wanneer deze moeilijkheden de huidige en/of toekomstige behandeling in de weg (zullen) staan en is het eigenlijk enkel te gebruiken in het geval van een noodtoestand. Het UPPL geeft aan hierover te rapporteren bij problematische situaties die dit rechtvaardigen, met name moeilijkheden die extern zijn aan de inhoud van de behandeling. Het CAB bemerkt dat de Brusselse gespecialiseerde voorzieningen steeds over dit punt rapporteren. De individuele therapeuten en de ambulante centra die niet erkend zijn in het kader van het Brussels Samenwerkingsakkoord doen dit wel niet systematisch, zodat het CAB soms pas later vaststelt dat er een moeilijkheid was. Het CAB meent echter dat “moeilijkheden” een te vage en algemene term is.

Bij de frequentie van de rapportage zien we ook verschillen tussen de drie regio's. Het UPPL geeft aan dat ze steeds opvolgingsverslagen sturen naar de justitieassistent en de opdrachtgevende overheid op de voorziene tijdstippen (binnen de maand het eerste verslag en minstens om de zes maanden), het UFC doet dit slechts in een minderheid van de gevallen, de Brusselse gespecialiseerde voorzieningen sturen dit dan weer in een meerderheid van de gevallen aan het CAB. Zowel het UPPL, het UFC, als de Brusselse gespecialiseerde voorzieningen (via het CAB) maken ook verslagen over bij de vooropgestelde situaties (op vraag van de opdrachtgevende overheid en in spoedeisende gevallen). De steuncentra vinden het belangrijk om zelf te rapporteren in het geval: problemen rijzen tijdens de behandeling of bij een ernstig recidiverisico –

een noodtoestand (UFC), dit nuttig wordt geacht voor de patiënt om te beantwoorden aan de eisen van de opdrachtgevende overheid (UPPL), de voorwaarden niet worden nageleefd (het CAB). Overeenkomstig het Brussels Samenwerkingsakkoord verricht het CAB tevens regelmatig een "herevaluatie" van de dader, ze vinden dat dit effectief een goede opvolging toelaat naast de verslagen van de Brusselse gespecialiseerde voorzieningen. Deze verslagen worden eveneens overgemaakt aan de justitieassistent, ze vermelden enkel de effecten van de opvolging en niet de inhoud ervan.

De drie steuncentra beoordelen het aantal volgens de samenwerkingsakkoorden op te stellen opvolgingsverslagen als voldoende. Noch het UFC, noch het CAB worden door de opdrachtgevende overheid echter op de hoogte gesteld van het gevolg dat wordt gegeven aan een door hen overgemaakt negatief verslag, terwijl ze het wel zinvol zouden vinden om te weten wat er met de justitiabele is gebeurd. Het UPPL wordt hier zeer algemeen door de justitieassistent of de opdrachtgevende overheid wel van op de hoogte gesteld.

Tot slot geven de drie steuncentra aan dat een begeleiding of een behandeling wel degelijk bijdraagt tot het terugdringen van het risico op terugval bij daders van seksueel misbruik. De behandeling dient wel te zijn afgestemd op de specifieke noden van de cliënt en bepaalde profielen zijn gemakkelijker behandelbaar dan anderen. De steuncentra beschikken echter niet zelf over cijfers van het aantal terugvallen van personen die in begeleiding of behandeling zijn geweest. In het Waals Gewest is er wel een onderzoek naar recidive geweest bij daders van seksueel misbruik. Verschillende moeilijkheden worden nog aangegeven bij de begeleiding of de behandeling van daders van seksueel misbruik. Er zijn er die gerelateerd zijn aan de problematiek zelf en waar gespecialiseerde clinici aangewezen zijn, met name zijn bepaalde seksuele afwijkingen zeer resistent aan behandeling (een antisociale persoonlijkheid en seksuele perversies). De ontkenning van de feiten wordt in eerste instantie niet als een moeilijkheid beschouwd, omdat toch eerst moet worden gewerkt aan de motivatie voor verandering. Het bemoeilijkt te Brussel, net als bepaalde profielen, wel een doorverwijzing naar de gespecialiseerde voorzieningen voor het CAB. Andere aangestipte moeilijkheden zijn meer structureel van aard: een gebrek aan forensische psychiaters, een groot personeelsverloop in de sector en een gebrek aan residentiële opvangmogelijkheden. Het UFC signaleert nog dat het moeilijk is om een door hen als voorwaarde opgelegd contactverbod te controleren.

8. STOPZETTING VAN DE BEGELEIDING OF BEHANDELING

Een stopzetting van een begeleidings- of behandelingsopdracht gebeurt door het UFC en het UPPL in een minderheid van de gevallen.

De volgende redenen tot stopzetting werden aangehaald: het niet naleven van de therapievoorwaarden door de cliënt, een psychiatrische comorbiditeit bij de cliënt die een verdere

begeleiding in het centrum in de weg straat, en op initiatief van de cliënt. Het UPPL voegt eraan toe dat het ook kan zijn dat de behandeling is afgewerkt, waarna ze vaak nog een halfjaarlijkse follow-up doen tot op het einde van de dwang.

De stopzetting wordt door de twee steuncentra altijd gemotiveerd ten aanzien van de opdrachtgevende overheid. Voorafgaand vindt eveneens steeds een overleg plaats met de dader en de justitieassistent. In Brussel betreft dit een afzonderlijk overleg tussen enerzijds het CAB en de gespecialiseerde voorziening, en anderzijds het CAB en de dader. Het CAB betreurt evenwel dat ze nadien door de opdrachtgevende overheid niet op de hoogte worden gebracht van de gevolgen van een stopzetting.

9. EIGEN ORGANISATIE

Hierboven is al aangegeven hoe de steuncentra hun tijd en middelen besteden. Hieruit blijkt dat de meeste tijd wordt besteed aan ofwel de justitiële begeleiding en behandeling (het UFC) ofwel de justitiële adviesverlening (het UPPL en het CAB), terwijl de ondersteunende taken een veel kleiner aandeel van hun tijd in beslag nemen.

De drie steuncentra geven aan reeds te zijn geconfronteerd geweest met capaciteitsproblemen of het althans moeilijk vinden om hun prioriteiten te beheren. Zo heeft het UFC al een intakestop ingelast en wordt er gewerkt met een wachtlijst. Ook het CAB vermeldt een lange wachtlijst. Het UPPL zal waarschijnlijk binnenkort eveneens met een wachtlijst starten voor de vragen tot behandeling. Tevens dienen ze soms taken uit te stellen en hebben ze onvoldoende onafhankelijke experts voor de adviesverlening. Het CAB wijst op een onderbezetting van het personeel, dat ze wijten aan een laattijdige betaling van hun subsidies. Het UFC wijst op een gebrek aan forensische psychiaters en een gebrek aan financiële middelen doordat de subsidie niet wordt geïndexeerd. De drie steuncentra zien dan ook binnen hun huidige mogelijkheden qua personeel en budget geen ruimte om hun aanbod naar justitie toe te verhogen. Bij het UFC dienen de cliënten trouwens soms een (beperkte) financiële bijdrage te betalen, bij het UPPL is dit steeds het geval. Bij het CAB vragen ze geen financiële bijdrage aan de cliënten, wel aan de professionals in het kader van opleidingen.

Het UFC en het UPPL beschikken beiden over een hulpverleningsaanbod voor de volgende specifieke doelgroepen: ontkenners, vrouwen, allochtonen, senioren, lichtmentaal gehandicapten en daders met een dubbele diagnose. Het UPPL voegt daar nog minderjarigen, zwakbegaafden en psychopaten aan toe. Voor de eerste twee categorieën werkt het UFC wel samen met andere instanties, voor psychopaten vinden ze dat ze onvoldoende structuur en beveiliging kunnen bieden. Tevens maakt het UFC de kanttekening dat de volledige ontkenning van de feiten een exclusie criterium vormt. Er wordt in een eerste fase wel nagegaan of de daders hiervan kunnen

loskomen. Het UFC werkt ten slotte nog met daders die in aanmerking komen voor een hormonale behandeling.

Bij het UPPL gebeuren er zowel individueel als in groep begeleidingen of behandelingen, hoewel de meeste individueel gebeuren. Bij het UFC zijn er enkel individuele behandelingen of begeleidingen. Deze grijpen enkel plaats overdag op weekdays bij het UFC, bij het UPPL kan dit ook 's avonds op weekdays.

10. HULPVERLENINGSAANBOD

Het UFC vindt het huidige ambulante hulpverleningsaanbod in Vlaanderen toereikend, in tegenstelling tot het residentiële aanbod. Ook het UPPL wijst op ontoereikendheden in de residentiële opvang in Wallonië. Daar wordt eveneens gewezen op onvoldoende opvang voor personen met een handicap en voor adolescente daders van seksueel misbruik, en op onvoldoende aandacht voor de "onbehandelbare" daders van seksueel misbruik die gevaarlijk zijn en levenslang zijn opgesloten (in de gevangenis of in een instelling ter bescherming van de maatschappij). Het CAB stelt lacunes vast in het Brusselse hulpverleningsaanbod voor de volgende categorieën: personen met een handicap, personen met ernstige psychiatrische stoornissen, ontkenners, personen die geen van de landstalen spreken, personen met psychopate trekken, personen die een misdrijf van seksuele aard hebben begaan maar die geen specifieke seksuele pathologie vertonen.

De drie steuncentra doen een aantal voorstellen om hieraan te remediëren. Voor Vlaanderen stelt het UFC een uitbreiding van het forensische circuit voorop, met vooral een uitbreiding naar de residentiële voorzieningen toe. Voor Wallonië ziet het UPPL heil in een samenwerking met l'Agence Wallonne pour l'Intégration des Personnes Handicapées (voor personen met een handicap) en het RIZIV (voor de residentiële opvang), een samenwerking met de FOD Justitie voor meer humane omstandigheden voor de levenslang veroordeelde seksuele delinquenten, en een financiering van begeleidingen en behandelingen voor adolescente daders van seksueel misbruik. Voor Brussel wijst het CAB op het erkennen van meer instellingen of het hen bieden van de mogelijkheid om prestatieverbintenissen af te sluiten met centra of therapeuten die niet erkend zijn in het Brussels Samenwerkingsakkoord, het uitbreiden van het opvangaanbod, het diversifiëren van de begeleidings- en behandelingsmethoden, en het sensibiliseren van gezondheidsprofessionals voor de problematiek vanuit een optiek van preventie.

De samenwerkingsakkoorden zouden volgens de drie steuncentra dan ook zeker moeten worden uitgebreid naar de residentiële instellingen. Het UFC en het UPPL menen eveneens naar instellingen voor minderjarigen en adolescenten, wat het CAB eerder als een specifiek project ziet. Het CAB wenst wel een uitbreiding naar de leerprojecten toe, wat volgens het UPPL de facto reeds het geval is. Het UFC meent echter dat deze in Vlaanderen beter kunnen worden geïntegreerd bij de CAW. Het CAB vindt tenslotte een uitbreiding nog zinvol naar andere ambulante centra (dan degene die

reeds erkend zijn in het Brussels Samenwerkingsakkoord) en andere instanties (bvb. onafhankelijke psychiaters en psychologen, en instanties die meer preventief werken).

Alle drie de steuncentra staan verder positief tegenover pretherapie - motivatiebevorderende technieken in de gevangenissen, om met de gedetineerde dader te werken rond zijn motivatie tot verandering, de identificatie van zijn behoeften en de aanvaarding van zijn problemen en dit ter voorbereiding op een extra-muros behandeling. Het zou deel kunnen uitmaken van het detentieplan van de gedetineerde. De meningen verschillen echter over welke instantie hiervoor moet instaan. Het UFC meent de extrapenitentiaire voorzieningen, zoals de gespecialiseerde centra indien zij dan wel meer personeel ter beschikking krijgen. Het UPPL heeft zelf al voorstellen voor pretherapie gedaan bij de FOD Justitie. Het CAB meent daarentegen dat hiervoor binnen de gevangenis een specifieke dienst zou moeten bestaan.

11. ALGEMEEN

Door het UPPL worden in hun regio geen structurele overlegmomenten gesignaleerd tussen de justitiële partners en de hulpverlenende instanties en/of tussen de hulpverlenende instanties. Het UFC bemerkt eveneens dat er geen structureel overleg plaatsvindt, maar soms wel op occasionele basis. Het CAB geeft dan weer aan zelf overleg- en coördinatiemomenten te organiseren met de verschillende partners (gaande van coördinatievergaderingen, tot informatiesessies en ontmoetingen), die ze onontbeerlijk achten. Tevens voorzien ze jaarlijks een contact met het Brussels Begeleidingscomité. Het UFC acht de feedback van het Vlaams Begeleidingscomité (waar ze zelf nog het voorzitterschap van hebben waargenomen) voldoende.

Het UFC en het CAB onderschrijven expliciet het belang van de samenwerkingsakkoorden. Voor het CAB laat het toe om de persoon in zijn geheel te zien en seksualiteit binnen haar complexiteit. Niettemin signaleren ze ook nog een aantal aandachtspunten. Zo moet in Vlaanderen het samenwerkingsakkoord verder worden uitgebouwd en in de toekomst worden voorzien in een uitgebreider forensisch zorgnetwerk. Tevens merkt het UFC op dat gezien de beperkte middelen, keuzes moeten worden gemaakt in wat kan worden verwezenlijkt (we vermoeden dat dit verwijst naar de taken van de steuncentra). Het CAB pleit dan weer voor het uniformiseren en het coördineren van de wetgeving betreffende de probatie en de strafuitvoering, het uitbreiden van het Brussels Samenwerkingsakkoord tot andere instanties (die zich ook kunnen richten op andere problematieken) of het bieden van de mogelijkheid om met hen prestatieverbintenissen af te sluiten, het verder sensibiliseren van de partners van het samenwerkingsakkoord (het akkoord is nog te weinig gekend en toegepast), en het behouden van de rol van "interface" van het CAB (met name de scheiding tussen de taken van enerzijds evaluatie en oriëntatie en anderzijds begeleiding of behandeling).

VI. GESPECIALISEERDE VOORZIENINGEN

1. INLEIDING

Alle veertien Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen (vijf CAW en negen CGGZ) werden bevroegd. In totaal werden elf ingevulde vragenlijsten ontvangen van twaalf instanties (vijf CAW en zeven CGGZ – 86% respons), waarbij het CAW I.T.E.R. en het CGGZ I.T.E.R. één ingevulde vragenlijst hebben bezorgd.

Van de vijftien Waalse gespecialiseerde voorzieningen werden twaalf vragenlijsten ontvangen (= 79% respons). Vervolgens werden voor de analyse de antwoorden van de drie Centres de guidances (Charleroi, Doornik en Bergen) van de provincie Henegouwen samengevoegd, net zoals de antwoorden van de Service de Santé Mentale en de kliniek te Charleroi. Zodoende zijn in totaal acht antwoorden geanalyseerd.

In het Brussels Samenwerkingsakkoord zijn slechts twee gespecialiseerde voorzieningen erkend, deze hebben beide de vragenlijst ingevuld (= 100% respons).

De gespecialiseerde voorzieningen werden bevroegd omtrent hun advies- en begeleidings- of behandelingsopdrachten. Tevens werden vragen voorgelegd inzake hun organisatie, het hulpverleningsaanbod en een aantal algemene vragen. Hierna komen de voornaamste bevindingen van de gespecialiseerde voorzieningen in zowel Vlaanderen, Wallonië en Brussel aan bod, met tevens een onderlinge vergelijking.

2. ADVIESVERLENING

In Vlaanderen zijn er slechts twee gespecialiseerde voorzieningen (op de elf respondenten) die reeds gespecialiseerde adviezen hebben verleend voor de opdrachtgevende overheden. De overige Vlaamse voorzieningen krijgen ofwel geen adviesopdracht ofwel weigeren ze deze. In Wallonië hebben alle acht respondenten reeds adviezen opgemaakt. Dit vertaalt zich ook in de absolute aantallen, waar het duidelijk is dat de Waalse gespecialiseerde voorzieningen meer adviezen verlenen dan de Vlaamse (zie het onderdeel 'cijfers vraag en aanbod'). In Brussel komt de taak van adviesverlening dan weer enkel toe aan het Brussels Steuncentrum (het CAB).

De Vlaamse en Waalse gespecialiseerde voorzieningen worden gevraagd om voornamelijk gespecialiseerde adviezen op te maken in het kader van de probatie. In veel mindere mate gebeurt dit bij de voorlopige invrijheidstelling, de invrijheidstelling op proef en de definitieve invrijheidstelling van geïnterneerden, de voorwaardelijke invrijheidstelling, de vrijheid onder voorwaarden en het herstel in eer en rechten. Bij de invrijheidstelling op proef van geïnterneerden en de voorwaardelijke invrijheidstelling kan het ook gaan om een second option, naast het advies van de PSD-equipe.

Het weigeren van adviesopdrachten door de gespecialiseerde voorzieningen varieert van vaak, naar weinig tot nooit. Zowel de Vlaamse als de Waalse gespecialiseerde voorzieningen weigeren omwille van gelijkaardige redenen: personeelstekort en tijdsgebrek, en de deontologische onverenigbaarheid tussen adviesverlening en begeleiding of behandeling.

Inzake deze laatste problematiek worden de volgende voorstellen en praktijken aangehaald. In Vlaanderen wordt voorgesteld om binnen een gespecialiseerde voorziening een centrale adviescel op te richten, om de taak te kunnen scheiden van de begeleiding of de behandeling. In Gent wordt de vraag tot adviesverlening in feite omzeild door aan de justitieassistenten de opdracht te geven tot het opstellen van een maatschappelijke enquête, terwijl in Kortrijk en Leper er een procedure is uitgewerkt op basis van een beknopt voorlichtingsrapport. Op die manier worden de gespecialiseerde voorzieningen niet geconfronteerd met de deontologische onverenigbaarheid tussen de adviesverlening en de opdracht tot begeleiding of behandeling. In Wallonië wordt het wel mogelijk geacht om binnen een voorziening de twee taken uit te oefenen, indien deze door verschillende personeelsleden worden waargenomen en dus goed gescheiden blijven. Daarbij verlenen ze nooit een advies ten aanzien van een betrokkene die reeds in behandeling is. In Brussel stelt zich het probleem van de deontologische onverenigbaarheid niet, gezien de taak van adviesverlening toekomt aan het Brussels Steuncentrum.

In de meerderheid van de gevallen wordt door de opdrachtgevende overheid een termijn opgelegd voor de adviesverlening. In zowel Vlaanderen als Wallonië ervaren de gespecialiseerde voorzieningen moeilijkheden om de termijn van één maand te halen in het kader van de vrijheid onder voorwaarden. Deze termijn wordt als te kort ervaren.

De informatie-overdracht om de adviesverlening uit te voeren gebeurt op verschillende wijzen. In Wallonië wordt de informatie door de opdrachtgevende overheid vaak rechtstreeks doorgestuurd naar de gespecialiseerde voorziening, soms dient de informatie evenwel te worden geconsulteerd op de griffie. In Vlaanderen wordt gemeld dat naast de reeds aangegeven werkwijzen, de informatie ook door de justitieassistent of de PSD-equipe wordt overgemaakt. De inzage ter griffie vinden zowel de Vlaamse als de Waalse gespecialiseerde voorzieningen, een zeer zware en tijdrovende procedure (waarbij er niet steeds een recht op kopienamen is), maar ze beschikken op die manier wel over meer informatie.

3. OPDRACHT TOT BEGELEIDING OF BEHANDELING

In tegenstelling tot de adviesverlening verrichten alle bevraagde gespecialiseerde voorzieningen van de drie samenwerkingsakkoorden begeleidingen of behandelingen van daders van seksueel misbruik.

Zowel in Vlaanderen, Wallonië als in Brussel vinden de meeste begeleidingen of behandelingen plaats in het kader van de probatie. In Wallonië en Brussel komt de voorwaardelijke invrijheidstelling op de tweede plaats, in Vlaanderen betreft dit de vrijheid onder voorwaarden gevolgd door de bemiddeling in strafzaken. Deze laatste twee categorieën komen dan weer niet of weinig voor in Wallonië en Brussel, hoewel in Wallonië wordt opgemerkt dat deze bij de vrijheid onder voorwaarden in stijgende lijn zitten. Opvallend is wel dat één van de Brusselse respondenten stelt dat ongeveer 10% van hun patiëntenbestand bestaat uit gedetineerden die nog niet werden vrijgelaten. De vraag kan worden gesteld of dit reeds een vorm van pretherapie betreft.

Opdrachten tot behandeling of begeleiding worden in de drie regio's slechts in een minderheid van de gevallen tot nooit geweigerd (in Brussel is dit bijna nooit). Een weigering gebeurt voornamelijk omwille van de volgende redenen:

- onvoldoende motivatie;
- een (te grote of volledige) ontkenning;
- een ernstige psychiatrische problematiek;
- een te hoog recidiverisico;
- een residentiële behandeling is aangewezen;
- een andere problematiek is primair aanwezig (bv. middelenmisbruik);
- geografische overwegingen;
- een beperkt personeelskader.

In Brussel wordt voor de weigering ook nog gewezen op de evaluatie van het CAB. Indien het CAB een negatieve evaluatie geeft omtrent de behandelbaarheid, is dit in Brussel eveneens een weigeringsgrond. De meeste Vlaamse en alle Waalse gespecialiseerde voorzieningen motiveren deze weigering ten aanzien van de justitieassistent en/of de opdrachtgevende overheid, enkele Waalse voorzieningen ook ten aanzien van de dader. Sommige Vlaamse en de meeste Waalse voorzieningen verwijzen zelf de dader door naar een andere voorziening, anderen sturen de zaak gewoon terug naar justitie. In Brussel gebeurt de motivering steeds ten aanzien van zowel het CAB (zoals voorzien in het Brussels Samenwerkingsakkoord die ook als taak heeft een andere voorziening te zoeken), als de dader.

Verder wordt in Vlaanderen bijna nooit door een gespecialiseerde voorziening voor dezelfde persoon zowel het advies verleend als de begeleidings- of behandelingsopdracht verricht. Deze taken zijn volgens de gespecialiseerde voorzieningen deontologisch onvereenigbaar (zie de praktijken en voorstellen hierboven). Er wordt opgemerkt dat dit niet zozeer een probleem vormt indien het advies zich enkel beperkt tot een antwoord op de vraag of de dader bij hen een ambulante behandeling mag volgen. In Wallonië stellen alle respondenten dat dit wel reeds is voorgevallen, maar dat de taken dan worden opgesplitst binnen het team. In Brussel doet dit probleem zich niet voor (zie supra de taak van het CAB inzake de adviesverlening).

In Brussel ontvangen de gespecialiseerde voorzieningen de informatie waarop ze zich baseren voor de begeleiding of de behandeling via het CAB, dat eveneens haar eigen advies inzake oriëntatie en

evaluatie meedeelt. Als voordeel van de Brusselse werkwijze wordt aangestipt dat de informatie en de procedure meer gecentraliseerd zijn, maar het heeft als nadeel dat dit ook tijdverlies met zich meebrengt. In Vlaanderen en Wallonië is er dan weer weinig uniformiteit in de informatievergaring en de procedure. Meestal krijgen de gespecialiseerde voorzieningen rechtstreeks informatie van de justitieassistent of de PSD-equipe. De informatie-overdracht gebeurt echter op heel uiteenlopende wijze, zowel via telefoon, in een gesprek, schriftelijk, per mail als ter afhaling op het justitiehuis. Heel weinig tot bijna nooit stuurt de opdrachtgevende overheid zelf rechtstreeks de informatie op. Het kan ook voorkomen dat de voorziening – na toestemming van de opdrachtgevende overheid – het dossier ter griffie gaat consulteren, met al dan niet een recht op kopie. Dit gebeurt uitzonderlijk als bijkomende informatie noodzakelijk wordt geacht, maar dit wordt door zowel de Vlaamse als de Waalse voorzieningen als zeer omslachtig en tijdrovend ervaren. De informatie die de justitieassistenten meedelen, wordt evenwel als te summier ervaren (hoewel dit sterk kan verschillen van justitieassistent tot justitieassistent). Een bijkomend probleem is dat de informatie meestal slechts bij de ondertekening van de prestatieverbintenis wordt meegedeeld, wat de voorzieningen liever ervoor zouden zien. In Vlaanderen hebben ze immers soms het gevoel intakes te organiseren op basis van veel te weinig informatie. Bij de ondertekening van de prestatieverbintenis kan dan blijken dat de betrokkene misschien toch niet in aanmerking komt. De verslagen van de PSD-equipe worden dan weer wel als voldoende uitgebreid en van goede kwaliteit ervaren, zeker bij de voorwaardelijke invrijheidstelling maar iets minder bij de internering. De voorzieningen vinden dat de volgende informatie soms onvoldoende voorhanden is (afhankelijk van de stand van de procedure en de verwijzende instantie): de getuigenissen van de slachtoffers, de verhoren en vaak de psychiatrische expertiseverslagen. Tot slot klagen zowel de Vlaamse, de Waalse als de Brusselse voorzieningen dat er te weinig informatie beschikbaar is in het kader van de vrijheid onder voorwaarden, waar de gerechtelijke autoriteiten zich beroepen op het geheim van het onderzoek.

4. PRESTATIEVERBINTENIS

Zowel in Vlaanderen, Wallonië als in Brussel wordt de prestatieverbintenis altijd ondertekend door de betrokken partijen, met uitzondering evenwel van de vrijheid onder voorwaarden. In Vlaanderen en Wallonië zijn dit er drie: de dader, de justitieassistent en de gespecialiseerde voorziening. In Brussel komt daar nog één partij bij, namelijk het CAB. Het tijdstip van de ondertekening van de prestatieverbintenis kan evenwel sterk verschillen afhankelijk van het juridisch kader. Meestal gebeurt de ondertekening de facto slechts als de begeleiding of de behandeling reeds van start is gegaan. Het is immers praktisch moeilijk haalbaar om drie, in Brussel zelfs vier, partijen tegelijkertijd ter ondertekening rond de tafel te krijgen. Er wordt evenwel opgemerkt dat het beter zou zijn dat de prestatieverbintenis steeds voorafgaand aan de start van de begeleiding of de behandeling zou worden ondertekend, omdat er toch belangrijke afspraken instaan die de dader dient na te komen.

De volgende voordelen van het werken met een prestatieverbintenis worden aangehaald: het document verduidelijkt de samenwerking en de onderlinge afspraken, het legt de nodige verantwoordelijkheid bij de dader en wijst op zijn engagement, het zorgt voor rolverduidelijking en transparantie, en het is een ontmoetingsmoment. Als nadelen worden aangehaald: te technische, complexe en te juridische formuleringen, een onlogische tekstuele volgorde, geen datering, en er zijn verschillende versies in omloop. Eén Waalse gespecialiseerde voorziening stelt dan ook voor om de tekst van de prestatieverbintenis tekstueel volledig te herzien.

5. OVERDRACHT VAN DE BEGELEIDING OF DE BEHANDELING

In Vlaanderen, Wallonië en Brussel heeft de meerderheid van de respondenten reeds begeleidingen of behandelingen overgedragen. Niettemin wordt in zowel Vlaanderen als Wallonië aangegeven dat dit niet zo vaak gebeurt en indien wel, dan voornamelijk gedeeltelijk. In de regio Luik hebben de vier gespecialiseerde voorzieningen een samenwerking voor groepssessies en stellen ze zich de vraag of hier dan geen sprake is van een gedeeltelijke overdracht. In Vlaanderen en Wallonië wordt hiertoe meestal niet het akkoord van de opdrachtgevende overheid gevraagd, maar brengen ze wel de justitieassistent op de hoogte. Enkele Vlaamse en Waalse respondenten dragen zelf niet over, maar sturen terug naar justitie. In Brussel grijpt de overdracht enkel plaats via het CAB.

De overdracht gebeurt meestal aan een andere gespecialiseerde voorziening (vooral in Vlaanderen), een centrum (ambulant of residentieel) dat niet erkend is in het kader van de samenwerkingsakkoorden, of een individuele therapeut. Dit laatste is voornamelijk het geval in Wallonië en Brussel. De Brusselse gespecialiseerde voorzieningen menen dat het wel beter is een behandeling in equipe te doorlopen, maar dat ze hoofdzakelijk doorverwijzen naar individuele therapeuten wegens een gebrek aan capaciteit in Brussel.

De voornaamste redenen voor een overdracht zijn: een beter (aangepast) hulpaanbod, de dader is er reeds in begeleiding of behandeling, een gemakkelijkere bereikbaarheid, en meer opvangcapaciteit.

6. OPVOLGING VAN DE BEGELEIDING OF DE BEHANDELING

Verslag over het verloop van de begeleiding of de behandeling

In Vlaanderen en Wallonië rapporteert de overgrote meerderheid van de voorzieningen enkel aan de justitieassistent. Slechts uitzonderlijk doen zij dit rechtstreeks aan de opdrachtgevende overheid en dan nog meestal op hun vraag (en met een kopie aan de justitieassistent). De Brusselse gespecialiseerde voorzieningen sturen het opvolgingsverslag enkel op naar het CAB. In zowel Vlaanderen, Wallonië als Brussel worden de opvolgingsverslagen bijna altijd of in een meerderheid

van de gevallen eveneens ter beschikking gesteld van de betrokken persoon, dit vaak op vraag van de betrokkene en met het oog op transparantie.

Er wordt door de voorzieningen bijna altijd gerapporteerd over de punten die voorzien zijn in de respectieve samenwerkingsakkoorden. Bij bepaalde rapportagepunten bestaan soms wel interpretatieverschillen, zowel tussen als binnen de regio's. Zo bestaan er bij de Vlaamse respondenten verschillende invullingen van het rapportagepunt "niet gerechtvaardigde afwezigheid" (met name over het aantal keren dat de dader afwezig kan zijn), terwijl het gelijkaardige rapportagepunt "ongewettigde afwezigheden" (Wallonië) en "ongerechtvaardigde afwezigheid" (Brussel) in deze regio's wel gelijklopend wordt geïnterpreteerd. Het rapportagepunt "een situatie van acute sociale gevaarlijkheid met ernstig risico voor derden" (Vlaanderen) of "situaties met risico's voor derden" (Wallonië) of "situaties met ernstig risico voor derden" (Brussel) krijgt dan weer in de drie regio's een gelijkaardige interpretatie. Er wordt gerapporteerd wanneer ze inschatten dat er een ernstig risico is op hervatting en er ernstige aanwijzingen zijn dat derden een reëel gevaar lopen. Over het Vlaams rapportagepunt "mate waarin de betrokken persoon een inspanning levert om nuttig gebruik te maken van de begeleidingssessies" bestaan er verder tussen de Vlaamse respondenten weer verschillende wijzen om te rapporteren. Meestal wordt wel gebruik gemaakt van vaste formuleringen, zodat geen inhoudelijke informatie wordt verstrekt. De Waalse respondenten menen dat dit rapportagepunt wel nuttig kan zijn, maar hebben toch vooral tegenkantingen: het is voor te verschillende interpretaties vatbaar, het is te gedetailleerd, te delicaat en het werkt zelfs stigmatiserend. Een Brusselse voorziening meent dat het indruist tegen de regels van het beroepsgeheim en dat de term "inspanningen leveren" veel te subjectief is.

Ook over het rapportagepunt "de moeilijkheden die bij de uitvoering van de begeleiding of de behandeling gerezen zijn", wat enkel is voorzien in de wet van 28 november 2000 en niet in de samenwerkingsakkoorden, wordt soms gerapporteerd. In Vlaanderen lopen de meningen hierover weer uiteen. De ene voorziening vindt dit een neutrale formulering, terwijl de andere dit juist een subjectief criterium vindt. Enkele voorzieningen menen dat een patiënt zich louter sociaal wenselijk kan opstellen, zodat er geen moeilijkheden rijzen wat dan een vertekend beeld kan geven van de motivatie van de betrokkene. Niettemin zijn de Vlaamse respondenten het erover eens dat de term "moeilijkheden" enkel op formele en praktische aspecten kan slaan en nooit op inhoudelijke. Als mogelijke oplossing voor problemen inzake beroepsgeheim bij het rapporteren, stelt één Vlaamse gespecialiseerde voorziening voor om de rapportagepunten als gesloten vragen op te stellen, zodat het antwoord slechts ja of neen kan zijn. De Waalse respondenten vinden dit rapportagepunt dan weer neutraler dan het Vlaamse rapportagepunt "mate waarin de betrokken persoon een inspanning levert om nuttig gebruik te maken van de begeleidingssessies". Ze stellen tevens dat het enkel kan gaan om praktische, eerder formele, moeilijkheden. In Brussel zijn de meningen tussen de twee voorzieningen over dit rapportagepunt verdeeld: de ene rapporteert systematisch de moeilijkheden, de andere vindt dat dit indruist tegen de regels van het beroepsgeheim (net zoals het rapportagepunt van het Vlaams Samenwerkingsakkoord).

Bij de frequentie van de rapportage zijn eveneens verschillen op te tekenen. In Vlaanderen rapporteren sommige gespecialiseerde voorzieningen vrij snel en geregeld, terwijl andere dit slechts op vraag van de opdrachtgevende overheid doen. Het aantal opvolgingsverslagen wordt als voldoende en zelfs te veel beschouwd. De Waalse voorzieningen proberen dan weer iets meer de termijnen voor het opsturen van de opvolgingsverslagen te respecteren, hoewel zij ook aangeven hier moeite mee te hebben. Er wordt aangegeven dat een gemiddelde van een verslag elke zes maanden het meest haalbaar is. De vraag wordt nog gesteld of de rapportage niet enkel moet worden beperkt tot de gevallen waar het niet goed gaat ("geen nieuws, goed nieuws"). In Brussel geven de respondenten aan steeds binnen de voorziene termijnen te rapporteren, maar dan enkel aan het CAB.

Enkel in spoedeisende gevallen wordt er in de drie regio's in de meerderheid van de gevallen gerapporteerd. Bijkomende rapportages gebeuren in zowel Vlaanderen als Wallonië niet vaak (in Brussel gebeurt dit door het CAB) en meestal in het geval van:

- stopzetting, afwezigheden, problemen met de gemaakte afspraken, of belangrijke wijzigingen (bvb. een doorverwijzing);
- een acute sociale gevaarlijkheid, zware risico's voor derden of een risico op herval;
- een invrijheidstelling op proef van geïnterneerden voor de Commissie ter Bescherming van de Maatschappij (Wallonië);
- er geen justitieassistent is aangesteld.

Bij een negatief verslag wordt meestal geen feedback gegeven door de opdrachtgevende overheid, terwijl de meeste voorzieningen dit wel zeer zinvol zouden vinden, in zowel Vlaanderen als Wallonië.

Verloop van de begeleiding of de behandeling

De volgende moeilijkheden inzake het verloop van de begeleiding of de behandeling werden door de gespecialiseerde voorzieningen aangestipt:

- Het "conflict" tussen enerzijds het juridische, repressieve en bureaucratische kader van de justitiële kant en anderzijds het open, vertrouwelijke en responsabiliserende kader van de therapeutische kant. De opdrachtgevende overheden zouden rekening moeten houden met de implicaties van hun beslissingen op de therapie;
- Een te repressieve aanpak en te zware voorwaarden vanuit justitie. Zo is er een overschatting van de efficiëntie en de mogelijkheden van een residentiële behandeling en een onderschatting van deze van een ambulante behandeling;
- Een te groot tijdsinterval tussen de feiten en de start van de behandeling. Zo wordt bijvoorbeeld bij een probatie vaak te lang na de feiten ingegrepen, het wordt wenselijker geacht om reeds in de fase van een vrijheid onder voorwaarden te beginnen met een begeleiding of een behandeling. Tevens kan in de gevangenis bij gedetineerden reeds worden gestart met pretherapie;

- Bij een vrijheid onder voorwaarden is vaak te weinig informatie voorhanden, wat kan leiden tot een gebrekkige risicotaxatie en een onderschatting van de problematiek;
- Een minimalisering of ontkenning van de feiten, weinig motivatie;
- Weinig slachtofferempathie en een gebrek aan inzicht in de eigen verantwoordelijkheid;
- Een reclassering is moeilijk omwille van stigmatisering;
- De zware maatschappelijke verantwoordelijkheid van de therapeut;
- De grote psychosociale belasting van de behandeling voor de dader;
- Het strategisch gebruik van de behandeling door de dader;
- De moeilijkheid om onder "dwang" te werken (de Brusselse voorzieningen specificeren dit echter niet verder).

In Wallonië worden ook nog een aantal moeilijkheden gesignaleerd die meer structureel van aard zijn: een te weinig gediversifieerd en aangepast behandelingsaanbod, te weinig middelen, te weinig vorming voor het personeel en te weinig overlegmomenten.

Bijna alle respondenten van de drie regio's zijn ervan overtuigd dat de begeleiding of de behandeling bijdraagt tot een vermindering van het recidiverisico, op basis van wetenschappelijk onderzoek alsook eigen ervaringen. Ze hebben echter geen of bijna geen eigen cijfermateriaal. De Vlaamse respondenten hebben daarnaast de indruk dat de begeleiding of de behandeling eveneens bijdraagt tot een verhoogd maatschappelijk welzijn op andere vlakken (sociaal, budgettair, ...). In Vlaanderen geven alle respondenten aan dat daders soms na afloop van hun behandeling uit vrije wil deze verder blijven volgen. Het afronden van de gerechtelijke maatregel is dus geen eindpunt in de behandeling, hoewel sommige daders dan wel eens durven afhaken. Ook in Wallonië en Brussel komt deze voortzetting voor. Dit toont aan dat een begeleiding of een behandeling door zeer veel daders als nuttig wordt ervaren, zelfs als de gerechtelijke stok achter de deur weg is.

7. STOPZETTING VAN DE BEGELEIDING OF DE BEHANDELING

In zowel Vlaanderen, Wallonië als Brussel wordt de begeleiding of de behandeling stopgezet in minder dan de helft van de gevallen. De voorzieningen hebben hiervoor onder andere de volgende redenen aangehaald:

- eenzijdige stopzetting van de begeleiding of de behandeling door de dader of deze is systematisch afwezig;
- herhaaldelijke schendingen van de behandelingsvoorwaarden;
- de therapeutische doelstellingen zijn onvoldoende behaald;
- onvoldoende garanties op veiligheid bij herval;
- een residentiële opname is noodzakelijk;
- agressie of geweld naar personeelsleden of andere patiënten toe;
- middelenmisbruik;
- contra-indicaties;

- moeilijkheid om onder “dwang” te werken;
- een detentie of heropsluiting;
- een heroriëntering of verhuis;

De meeste Vlaamse en Waalse gespecialiseerde voorzieningen motiveren altijd de stopzetting ten aanzien van de justitieassistent. In Brussel wordt de stopzetting via het CAB gemotiveerd. Bij alle Vlaamse, Brusselse en bijna alle Waalse respondenten vindt er overleg plaats alvorens de behandeling wordt stopgezet. Meestal wordt hier ook de dader zelf bij betrokken.

8. ONDERSTEUNING DOOR HET STEUNCENTRUM

Het Vlaams Steuncentrum UFC

De meerderheid van de Vlaamse respondenten, zeven op de elf, beoordeelt de ondersteuning door het steuncentrum als onvoldoende. Wat betreft de *consultatiefunctie* bemerken de voorzieningen, die reeds een beroep hebben gedaan op het UFC, dat dit in het algemeen wel voldoet aan hun verwachtingen. Inzake het verstrekken van *wetenschappelijke informatie* door het UFC, via hun nieuwsbrief en website, is de ene helft van de respondenten tevreden terwijl de andere helft meldt minder tevreden te zijn. De overgrote meerderheid van de respondenten geeft verder aan dat ze geen *logistieke steun* voor diagnostiek en behandeling van het UFC verkrijgen, terwijl ze daar wel nood aan hebben. De voorzieningen zouden tevens graag zien dat het UFC in de toekomst *wetenschappelijk onderzoek* verricht naar de volgende thema's: forensische psychodiagnostiek, een longitudinaal recidive-onderzoek, effectiviteit, behandelingsmodellen, het bevorderen van de motivatie bij seksuele delinquenten en specifieke problematieken.

De kwaliteit van de door het UFC georganiseerde *opleidingen* wordt dan weer als goed tot zeer goed ervaren, hoewel de organisatie ervan niet of weinig aan de verwachtingen voldoet. De voorzieningen vinden bijvoorbeeld dat er te weinig opleidingen zijn. Volgens een aantal respondenten zou het zinvol zijn dat deze opleidingen worden geactualiseerd en opnieuw worden georganiseerd door het UFC. Mogelijke thema's voor toekomstige opleidingen betreffen o.a.: diagnostiek, risicotaxatie, nieuwe ontwikkelingen in de daderzorg, welzijnswerk met seksuele delinquenten, basisopleidingen voor nieuwe medewerkers, therapie met psychopaten, internet en seksueel overschrijdend gedrag. Wanneer de voorzieningen zelf opleidingen organiseren, geven ze aan hiervoor geen beroep te doen op ondersteuning van het steuncentrum.

Het Waals Steuncentrum UPPL

De meerderheid van de Waalse respondenten, vijf van de acht, zijn tevreden over de ondersteuning die het UPPL hen biedt. De Waalse voorzieningen die in het kader van de *consultatiefunctie* reeds een beroep hebben gedaan op het UPPL, doen dit voor zowel individuele

dossiers als algemene vragen. Ze geven zowel positieve punten als negatieve punten aan wat de werking van het UPPL betreft inzake deze functie. Ongeveer de helft van de Waalse voorzieningen vindt dat het UPPL voldoende *wetenschappelijke informatie* verstrekt, de andere helft is het er niet mee eens. Ze menen dat het UPPL moeilijk bereikbaar is, weinig proactief, een moeilijke website heeft en een te dogmatische gedragstherapeutische houding aanneemt. Het voorzien van een toegankelijker database voor wetenschappelijke opzoekingen zou een groot verbeterpunt zijn. Ook in Wallonië geeft de meerderheid van de respondenten aan dat ze van het steuncentrum geen *logistieke steun* ontvangen, maar in tegenstelling tot in Vlaanderen hebben ze daar geen nood aan. De Waalse respondenten stellen voor dat het UPPL in de toekomst verder *wetenschappelijk onderzoek* verricht en met name naar de volgende thema's: klinische onderzoeken, psychodynamische en systemische inzichten (niet enkel gedragstherapeutisch) en risicofactoren. Hierbij zou evenwel meer gebruik moeten worden gemaakt van epidemiologische gegevens.

Qua niveau van *opleidingen* zijn enkele Waalse respondenten zeer tevreden over het UPPL, terwijl enkele anderen vinden dat dit sterk afhankelijk is van de persoon die ze geeft. Positieve punten zijn dat de vormingen zeer toegankelijk zijn en een ontmoetingspunt zijn, negatieve zijn de materies waarin wordt gewerkt. Mogelijke verbeterpunten voor de toekomst zijn dan ook: meer vormingen over nieuwe doelgroepen, meer klinisch en minder juridisch gerichte opleidingen, en seksuele delinquentie op het internet. Indien ze zelf opleidingen organiseren, doen ze hiervoor evenmin een beroep op ondersteuning van het steuncentrum.

Het Brussels Steuncentrum CAB

De beide Brusselse gespecialiseerde voorzieningen zijn over het algemeen tevreden over de ondersteuning door het CAB. Op de *consultatiefunctie* doen ze voornamelijk een beroep voor vragen in verband met individuele dossiers. De ene voorziening is hier tevreden over, de andere minder. Over het verstrekken van *wetenschappelijke informatie* door het CAB hebben de Brusselse respondenten veel lof. Op het vlak van *wetenschappelijk onderzoek* is er dan weer vraag naar meer wetenschappelijk onderzoek omtrent het aanbod om aan de verscheidenheid in vraag (problematieken) te voldoen. Verder zijn er geregelde contacten tussen de voorzieningen en het CAB met het oog op *coördinatie*. Wat de *intervisietaak* betreft, wordt deze taak door de twee gespecialiseerde voorzieningen anders geïnterpreteerd. De ene spreekt over interne intervisie, bij de andere wordt er gedoeld op klinische discussies over dossiers met het CAB. Over de door het CAB georganiseerde *opleidingen* is de ene voorziening zeer positief, terwijl de andere stelt dat dit sterk afhankelijk is van de persoon die de opleiding geeft. Ook hier heeft nog geen enkele voorziening die zelf een opleiding wenste te organiseren, hulp gevraagd aan het steuncentrum.

Tot slot vindt de ene voorziening dat dankzij het CAB, als brug tussen hen en justitie, ze de therapie meer "vrij" kunnen invullen en het ook een frisse blik van buitenaf biedt op de dossiers. De andere voorziening vindt echter dat er in hoofde van het CAB soms wel sprake is van rolverwarring. Er is vaak onenigheid tussen het advies van het CAB en hun mening over de therapie. Daarnaast antwoordt het CAB niet altijd snel genoeg op hun vragen.

9. OPVOLGING VAN DE PROBLEMATIEK

In Vlaanderen gebruiken zowel de CAW als de CGGZ een eigen registratieprogramma. Op initiatief van het Vlaams Begeleidingscomité en in samenwerking met het UFC is een gemeenschappelijk sjabloon ontworpen. Op deze wijze worden de registratiecijfers van de CAW en de CGGZ samengevoegd en opgenomen in een jaarverslag. In Wallonië wordt verwezen naar een vragenlijst van het Waals Gewest omtrent een gemeenschappelijk registratiemodel en een rooster dat is opgesteld door het Centre de Recherche de Défense Social.

Het opstellen van een gemeenschappelijk registratiemodel wordt als iets zeer nuttigs ervaren om bijvoorbeeld onderzoek te kunnen verrichten naar de recidivegraad. Het zou meer homogeniteit in de (analyse van de) gegevens kunnen brengen en de verschillen op regionaal vlak en per voorziening in het hulpverleningsaanbod beter in kaart kunnen brengen.

De voorzieningen zien wel enkele obstakels: de regels inzake het beroepsgeheim, verschillende beslissingsorganen, verschillende praktijken, technische en operationele moeilijkheden, nood aan tijd en middelen, en een zware voorbereiding. Niettemin zijn ze ten eerste bereid om mee te werken aan de ontwikkeling van een gemeenschappelijk registratiemodel, indien hiertoe een initiatief wordt genomen. In Brussel zien de gespecialiseerde voorzieningen hier meer een rol voor het CAB weggelegd.

10. EIGEN ORGANISATIE

Opstellen van een werkingsverslag

Alle respondenten geven aan jaarlijks een werkingsverslag op te stellen. Dit wordt naar de regionaal bevoegde Minister gestuurd, nooit rechtstreeks naar de Minister van Justitie. Het jaarverslag wordt in Vlaanderen en Brussel over het algemeen, op vraag, ter beschikking gesteld van de andere partners uit het samenwerkingsakkoord. In Wallonië gebeurt dit veel minder.

Bijna alle respondenten van de drie regio's geven aan bij het vervullen van deze taak toch met enige problemen te kampen: de registratiegegevens zijn vaak nog niet ter beschikking op het tijdstip dat het jaarverslag dient te worden overgemaakt, er zijn problemen met het sjabloon (het registratiesysteem van de CGGZ is daar niet op afgestemd, bepaalde categorieën worden foutief samengenomen,...), er is sprake van tijdsgebrek, en er is weinig feedback.

Algemene werking

In Vlaanderen merken de gespecialiseerde voorzieningen op dat ze de verhouding van de tijd en de middelen die ze spenderen aan de taken die verband houden met enerzijds het samenwerkingsakkoord en anderzijds hun reguliere werking moeilijk kunnen inschatten. Van die voorzieningen die toch een inschatting hebben gemaakt, blijkt dat ze (slechts) een kwart van hun tijd en middelen aan de taken van adviesverlening en de begeleiding of de behandeling van daders van seksueel misbruik (kunnen) spenderen. Hetzelfde geldt voor de Brusselse voorzieningen. In de Waalse voorzieningen gaat daarentegen aanzienlijk meer tijd naar de taken van adviesverlening en de begeleiding of de behandeling van deze daders dan naar hun reguliere werking.

Slechts een minderheid van de Vlaamse respondenten maakt gewag van capaciteitsproblemen. In Wallonië is er evenmin sprake van wachtlijsten. Dit staat in schril contrast met de Brusselse gespecialiseerde voorzieningen, die beiden stellen dat zij met capaciteitsproblemen kampen. Er wordt in Vlaanderen en Wallonië wel aangegeven dat het moeilijk is om de vraag bij te houden. Daarenboven melden ze dat, zoals in Brussel, er geen ruimte meer is om binnen hun huidige mogelijkheden het hulpverleningsaanbod naar justitie toe te verhogen. De meeste voorzieningen vragen een kleine financiële bijdrage aan de patiënt, die kan variëren van ongeveer 1,5 tot 10€. De meeste voorzieningen in de drie regio's bieden zowel groeps- als individuele begeleidingen of behandelingen aan.

Een aanbod ontbreekt in Vlaanderen voornamelijk voor de volgende doelgroepen: ontkenners, psychopaten en licht mentaal gehandicapten. In Brussel betreffen dit: eveneens ontkenners en psychopaten, maar ook minderjarigen. In Wallonië is er sprake van een soepeler opnamebeleid: daar trachten de voorzieningen in de meerderheid van de gevallen, indien ze plaats hebben, elke doelgroep aan te nemen (zowel vrouwelijke, allochtone, minderjarige, licht mentaal gehandicapte, zwakzinnige seksuele delinquenten, als daders met een dubbele diagnostiek). Het is opvallend dat de Vlaamse respondenten opmerken dat er een minimum van erkenning van de problematiek nodig is bij aanvang van de behandeling, terwijl ze in Wallonië aangeven wel te werken met ontkenners (ze zien dit nu eenmaal als een onderdeel van hun werk). In Wallonië worden dus blijkbaar, in tegenstelling tot in Vlaanderen, zeer weinig exclusiecriteria gehanteerd.

11. HULPVERLENINGSAANBOD

De meeste Vlaamse respondenten vinden het hulpverleningsaanbod voor daders van seksueel misbruik ontoereikend binnen hun regio. Meer bepaald wordt voornamelijk het gebrek aan een volwaardig forensisch zorgcircuit voor daders van seksueel misbruik aangekaart. Indien ze in de ambulante hulpverlening bepaalde doelgroepen moeten weigeren, is er te weinig doorstroom mogelijk naar de residentiële sector (voornamelijk in de regio's Antwerpen, Gent, Turnhout en Brussel-Halle-Vilvoorde). Ook komen er te weinig allochtonen in aanmerking voor een leerproject. Er zijn reeds een aantal praktijken opgezet om de huidige situatie te verbeteren. Zo organiseren de

drie gespecialiseerde diensten voor daderhulpverlening in de provincie Limburg een gemeenschappelijk intake team, wat de doorverwijzingen transparanter maakt tussen de verschillende diensten. In Noord-West-Vlaanderen wordt dan weer gewerkt aan de uitbouw van een integrale werking, waarbij tevens oog is voor de nodige opvang binnen de thuissituatie.

In Wallonië stellen de respondenten dat de vraag en het aanbod in de geest van het huidige samenwerkingsakkoord wel aan elkaar is aangepast, maar volgens de realiteit is het hulpverleningsaanbod veel te weinig gediversifieerd naar de verschillende doelgroepen toe. Ze vinden dat er te weinig aanbod is voor minderjarige en gehandicapte daders van seksueel misbruik en dat er te weinig residentiële opvang is.

De Brusselse voorzieningen vinden het aanbod, evenals in Vlaanderen en Wallonië, onvoldoende en zeker niet voldoende divers. Specifiek kaarten ze nog de taalproblemen in Brussel aan.

De voorzieningen geven aan dat het aanbod in hun regio o.a. op de volgende wijze kan worden geoptimaliseerd:

- Een betere indicatiestelling van bij het begin. Low-risk patiënten moeten onmiddellijk worden doorverwezen naar de ambulante sector, de anderen moeten veel vlugger kunnen doorstromen naar een residentiële behandeling;
- Een uitbreiding van de ambulante forensische sector naar andere doelgroepen toe (o.a. minderjarige en licht mentaal gehandicapte daders van seksueel misbruik);
- Een capaciteitsverhoging door het ter beschikking stellen van meer middelen en personeel, en meer budget voor vormingen;
- Een ruimer groepsaanbod voor daders van seksueel geweld binnen bepaalde regio's;
- Meer onderlinge samenwerking tussen de erkende gespecialiseerde voorzieningen;
- Meer samenwerking en overleg met niet-erkende voorzieningen en de residentiële sector;
- Meer sensibilisering van de andere ketenpartners (Comités Bijzondere Jeugdzorg, politiediensten, ...);
- In Wallonië meer aanbod voor diegenen die niet in het gerechtelijk circuit zitten. De gespecialiseerde voorzieningen zijn te weinig zichtbaar en te anoniem voor deze doelgroep (nood aan secundaire preventie).

In Vlaanderen, Wallonië en Brussel is de meerderheid van de respondenten het erover eens dat het samenwerkingsakkoord moet worden uitgebreid met de leerprojecten, residentiële instellingen en instellingen voor minderjarigen. De Waalse voorzieningen hebben het gevoel dat de residentiële instellingen momenteel veel te vlug weigeren en ze denken dat het opnemen van de residentiële voorzieningen in het samenwerkingsakkoord een gunstige weerslag zal hebben op hun opnamebeleid. De Brusselse voorzieningen wensen eveneens een uitbreiding van de ambulante gespecialiseerde voorzieningen.

De meeste gespecialiseerde voorzieningen in alle regio's zijn ten slotte voorstander van pretherapie – motivatiebevorderende technieken in de gevangenissen. Het zou bepaalde daders kunnen motiveren voor een begeleiding of een behandeling na hun vrijlating. Er is overeenstemming over het nut van pretherapie, maar niet over welke instantie hiervoor moet instaan. De overgrote meerderheid van de Vlaamse respondenten meent dat dit best niet door de PSD-equipes wordt verzorgd, omwille van vertrouwelijkheid en het beroepsgeheim en een mogelijke rolverwarring. In het kader van het Vlaams Strategisch Plan Hulp- en Dienstverlening aan gedetineerden zou deze, eventueel in groepsverband, door de gespecialiseerde voorzieningen kunnen worden georganiseerd. Enkele Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen tasten momenteel hun mogelijkheden af op dit vlak of zijn er reeds mee gestart. In Wallonië zijn de meningen wat meer verdeeld. Sommigen zien dit wel als een taak van de PSD-equipes, anderen vinden dat dit niet binnen de gevangenismuren thuishoort. De Brusselse voorzieningen vinden dan weer dat de pretherapie geen taak mag zijn van diensten die afhangen van justitie, maar bij voorkeur door voorzieningen zoals hen dient te gebeuren.

12. ALGEMEEN

In Vlaanderen en Wallonië bestaan er in bijna alle regio's structurele overlegmomenten tussen de justitiële partners en de hulpverlenende instanties en tussen de hulpverlenende instanties onderling. In Brussel organiseert het CAB overleg tussen de gespecialiseerde voorzieningen, maar er is volgens hen niet echt overleg met de gerechtelijke overheden. De overgrote meerderheid van de Vlaamse respondenten stelt dat ze feedback krijgen van het Vlaams Begeleidingscomité. De Waalse en Brusselse respondenten geven daarentegen aan geen enkele feedback te krijgen.

De Vlaamse en Waalse respondenten beamen dat de uitvoering van de samenwerkingsakkoorden heeft bijgedragen tot een globale, coherente en gecoördineerde aanpak van daders van seksueel misbruik. Deze hebben gezorgd voor een duidelijk hulpverleningsaanbod voor deze daders en een duidelijke samenwerking tussen de partners op het terrein. Toch menen enkele Vlaamse respondenten dat de samenwerking met justitie minder goed verloopt.

Niettegenstaande de vrij grote tevredenheid met de samenwerkingsakkoorden lijsten de respondenten uit de drie regio's nog de volgende mogelijke verbeterpunten op:

- Het duidelijker scheiden van de rollen van adviesverlening en van begeleiding of behandeling. Nu is er een deontologische onverenigbaarheid tussen deze taken binnen eenzelfde dienst (dit geldt niet voor Brussel);
- Het voorzien van een meer systematische toegang voor de gespecialiseerde voorzieningen tot de gerechtelijke informatie;
- Het verbeteren van de leesbaarheid van de prestatieverbintenis;
- Het uitgebreider definiëren van de rapportagepunten, om subjectieve invullingen te voorkomen;

- Het verduidelijken in de samenwerkingsakkoorden van de wijze waarop, in het geval van een weigering of een stopzetting van een begeleiding of een behandeling, de gespecialiseerde voorzieningen ten aanzien van justitie moeten communiceren en motiveren. Nu wordt bij justitie vaak verwacht dat de gespecialiseerde voorzieningen zich gaan opstellen als een expert-adviseur, terwijl deze liever onafhankelijk blijven;
- Het meer uniformiseren van het overleg tussen de cliënt, justitie en de hulpverlener bij een stopzetting van de begeleiding of de behandeling. Nu bestaan er in Vlaanderen te veel regionale verschillen;
- Het verduidelijken van welke informatie kan worden overgemaakt bij een overdracht. Dit is niet duidelijk in het samenwerkingsakkoord aangegeven. Het zou via een standaardformulier kunnen verlopen;
- Het voorzien van een feedback van de opdrachtgevende overheden ten aanzien van de gespecialiseerde voorzieningen na een negatief opvolgingsverslag of bij het einde van de begeleiding of de behandeling;
- Het voorzien van een beter zorgtraject voor eenzelfde seksuele delinquent doorheen zijn gerechtelijk parcours (bvb. van een vrijheid onder voorwaarden naar een probatie);
- Het uitklaren van de problemen bij de vrijheid onder voorwaarden. Enerzijds is er de nood aan hulpverlening, anderzijds het vermoeden van onschuld en het geheim van het onderzoek;
- Het bekijken van de taken van de justitieassistent. Deze zouden momenteel te eenzijdig zijn gericht op een coördinatie van de uitvoering van de strafvoorwaarden, terwijl de cliënten ook nood hebben aan meer coördinatie op psychosociaal vlak;
- Het uitbreiden van de samenwerkingsakkoorden naar de leerprojecten, de residentiële sector en instellingen voor minderjarige daders;
- Het beter afwegen wanneer een begeleiding of een behandeling is aangewezen. Op dit ogenblik wordt er teveel aan een begeleiding of een behandeling gedaan, terwijl een straf soms op zich voldoende is. In sommige gevallen (bvb. psychopaten) is een behandeling zelfs af te raden.

Een vergelijking tussen het Brussels systeem met een specifieke rol voor het Brussels steuncentrum en het eigen samenwerkingsakkoord kunnen ten slotte de meeste Vlaamse respondenten niet maken. Eén Vlaamse voorziening stelt er helemaal geen voorstander van te zijn, het zou een efficiënte werking onmogelijk maken. Een andere voorziening ziet wel veel voordeel in de dispatch- en adviesrol van het CAB en denkt dat dit een meerwaarde zou kunnen bieden. In Wallonië valt er meer lof voor het CAB te bespeuren. Ze wijzen op een grotere wetenschappelijke rol en een grotere praktische en relationele rol van het CAB. Daarenboven zorgt volgens hen het Brusselse systeem voor een goede scheiding tussen het juridische en het therapeutische, waardoor de problemen inzake deontologie en beroepsgeheim zich daar minder zouden stellen. Tevens zou het CAB zorgen voor meer uniformiteit en organisatie, evenals meer en beter overleg. Anderzijds wijzen de Waalse respondenten ook op een aantal nadelen. De tussenrol van het CAB zou voor extra "beproevingen" zorgen voor de betrokkene, een zwaardere procedure inhouden (vier partijen

bij de prestatieverbintenis) en de dynamiek in de communicatie kan verloren gaan (het is een bijkomende filter in de contacten tussen de gespecialiseerde voorzieningen en justitie). De doorverwijzing van het CAB naar de gespecialiseerde voorzieningen roept verder een aantal vragen op: druist dit niet in tegen de vrije keuze van de cliënt en wie garandeert de objectiviteit ervan? Het gevaar bestaat van spanningen tussen de gespecialiseerde voorzieningen en het steuncentrum en tussen de gespecialiseerde voorzieningen onderling. De Brusselse respondenten zelf zijn over het algemeen dan weer wel uiterst tevreden over de werking van het Brussels Samenwerkingsakkoord. Ze vinden de rol van het steuncentrum als tussenschakel tussen justitie en hulpverlening een grote meerwaarde, dit in tegenstelling tot het Vlaams en het Waals Samenwerkingsakkoord.

VII. RESIDENTIELE INSTELLINGEN

1. INLEIDING

De residentiële instellingen die werken met daders van seksueel misbruik zijn niet opgenomen in de samenwerkingsakkoorden en vallen dus niet onder het toepassingsgebied ervan. Niettemin werd toch besloten om de residentiële instellingen in de bevraging op te nemen, meer bepaald om te peilen naar hun mening omtrent de samenwerkingsakkoorden en om te zien of ze reeds gebruik maken van bepaalde afspraken die erin vervat zijn (bvb. het gebruik van de prestatieverbintenis en de rapportage). Zowel Vlaamse als Waalse residentiële instellingen die werken met daders van seksueel misbruik werden bevroegd. In Brussel zijn er geen residentiële instellingen met een specifiek begeleidings- en behandelingsprogramma voor seksuele delinquenten.

Aan Vlaamse kant werd de vragenlijst opgestuurd naar zes residentiële instellingen met een specifiek begeleidings- en behandelingsprogramma voor seksuele delinquenten en drie residentiële voorzieningen erkend door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (hierna VAPH voorzieningen).

De zes residentiële instellingen zijn:

- Psychiatrisch Centrum Sint-Amandus
- Psychiatrisch Centrum Ziekeren
- Algemeen Psychiatrisch Ziekenhuis Sint-Lucia
- Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Rekem
- Universitair Psychiatrisch Centrum Sint-Kamillus
- Psychiatrisch Centrum Sint-Jan-Baptist

De drie residentiële voorzieningen erkend door het VAPH zijn:

- Itinera te Beernem
- Limes te Sint-Truiden
- Amanis te Zoersel.

In totaal werden zeven ingevulde vragenlijsten terug ontvangen: vier residentiële instellingen en drie VAPH voorzieningen.

In Wallonië zijn er drie residentiële instellingen die daders van seksueel misbruik opnemen:

- Hôpital Psychiatrique Le Chêne aux Haies te Bergen
- Hôpital Psychiatrique Les Marronniers te Doornik
- Hôpital Vincent Van Gogh te Charleroi

Twee van de drie instellingen hebben op de vragenlijst geantwoord. De derde instelling (Hôpital Vincent Van Gogh te Charleroi) biedt zowel ambulante als residentiële opvang aan. Zij hebben geantwoord op de vragenlijst van de gespecialiseerde voorzieningen en niet op de vragenlijst van de residentiële instellingen.

De voornaamste bevindingen van de residentiële instellingen te Vlaanderen en Wallonië komen hierna aan bod met een onderlinge vergelijking.

2. ADVIESVERLENING

In Wallonië verlenen de twee residentiële instellingen (die op de vragenlijst hebben geantwoord) gespecialiseerde adviezen, terwijl in Vlaanderen slechts één VAPH voorziening (op de zeven respondenten waaronder drie VAPH voorzieningen) deze opdracht vervult. Deze instellingen verlenen enkel advies in het kader van een invrijheidstelling op proef van geïnterneerden. Het is niet duidelijk of de andere Vlaamse residentiële instellingen deze opdrachten niet krijgen of ze dit weigeren. Er wordt wel opgemerkt dat er een onderscheid dient te worden gemaakt tussen een intake en adviesverlening.

De informatie-overdracht om de adviesverlening uit te voeren verschilt naargelang de instelling en de regio (hoewel de respons te beperkt is om over dit laatste algemene uitspraken te kunnen doen). De Vlaamse residentiële voorziening ontvangt in de overgrote meerderheid van de gevallen de informatie rechtstreeks van de justitieassistent of de PSD-equipe. Daarentegen wordt bij de ene Waalse instelling deze informatie rechtstreeks doorgestuurd door de opdrachtgevende overheid, bij de andere instelling is het onduidelijk hoe ze de informatie verkrijgen.

3. OPDRACHT TOT BEGELEIDING OF BEHANDELING

Van de bevraagde residentiële instellingen worden er zeven (vijf in Vlaanderen en twee in Wallonië) gelast met opdrachten om in te staan voor de begeleiding of de behandeling van daders van seksueel misbruik. Meestal krijgen ze deze opdrachten in het kader van de invrijheidstelling op proef van geïnterneerden, gevolgd door de voorwaardelijke invrijheidstelling. Hierbij wordt nog de opmerking gemaakt dat de bemiddeling in strafzaken te kort is qua duur voor een begeleiding of behandeling. Ook de vrijheid onder voorwaarden wordt moeilijk geacht omwille van de beperkte informatie die wordt vrijgegeven omdat het onderzoek nog lopende is.

In totaal hebben drie residentiële instellingen (één in Vlaanderen en twee in Wallonië) voor eenzelfde persoon reeds zowel een gespecialiseerd advies verleend, als ingestaan voor de begeleiding of de behandeling. Hierbij wordt geen uitleg gegeven hoe ze dit praktisch organiseren. Een aantal voorzieningen geven aan dit niet te doen. Ofwel omdat ze de therapeutische rol deontologisch onverenigbaar vinden met deze van adviesverlener, ofwel omdat ze niet zijn gespecialiseerd in het verlenen van adviezen.

De informatie-overdracht om een begeleiding of een behandeling te kunnen opstarten gebeurt zoals bij de adviesverlening. Met name wordt aan de Vlaamse residentiële instellingen in de overgrote meerderheid van de gevallen informatie overgemaakt door de justitieassistent of de PSD-equipe. Daarentegen ontvangt de ene Waalse instelling de informatie rechtstreeks van de opdrachtgevende overheid, terwijl de andere dit niet duidelijk specificeert. De residentiële instellingen vinden

evenwel dat de informatie te beperkt is, zo betreuren ze dat de verhoren van de slachtoffers vaak ontbreken. Het dwingt hen de gerechtelijke bundel in te zien, wat echter een grote tijdsinvestering betekent.

4. PRESTATIEVERBINTENIS

Geen enkele van de residentiële instellingen, noch aan Vlaamse noch aan Waalse kant, ondertekent een prestatieverbintenis met de justitieassistent en met de betrokken persoon alvorens de begeleiding of de behandeling van start gaat.

Een respondent geeft aan dat er in West-Vlaanderen wel met een gelijkaardig document wordt gewerkt, een zogenaamd "samenwerkingscontract".

5. OVERDRACHT VAN DE BEGELEIDING OF DE BEHANDELING

In Vlaanderen hebben vijf residentiële instellingen en in Wallonië één reeds een begeleiding of behandeling geheel of gedeeltelijk overgedragen.

Deze wordt in Vlaanderen meestal overgedragen aan een ander residentieel centrum en in Wallonië aan een andere gespecialiseerde (ambulante) voorziening. De opdrachtgevende overheid wordt hiervan altijd op de hoogte gebracht.

6. OPVOLGING VAN DE BEGELEIDING OF DE BEHANDELING

De drie Vlaamse VAPH voorzieningen maken (schriftelijke) opvolgingsverslagen over aan de justitieassistent. De andere Vlaamse residentiële instellingen maken enkel een verslag over aan de opdrachtgevende overheid in het geval van een internering of een dringende stopzetting van de behandeling. In de andere gevallen melden ze dat er wel mondeling wordt gerapporteerd aan de justitieassistent. In Wallonië maakt de ene residentiële instelling opvolgingsverslagen over aan de justitieassistent, terwijl de andere enkel bij een internering de Commissie ter Bescherming van de Maatschappij op de hoogte houdt op basis van psychiatrische verslagen en adviezen.

Enkel twee van de Vlaamse residentiële instellingen rapporteren over de punten zoals voorzien in het desbetreffende samenwerkingsakkoord. De resterende voorzieningen doen dit niet.

De residentiële instellingen wijzen verder op de volgende moeilijkheden bij de begeleiding of de behandeling van daders van seksueel misbruik:

- Het werken voor justitie en het verlenen van therapie worden niet altijd als compatibel ervaren;
- De beperkte motivatie van en de ontkenning bij daders;
- Het veiligheidsniveau van bepaalde diensten is niet in overeenstemming met het risiconiveau van de doelgroep;
- Het gebrek aan een gecoördineerd beleid binnen en tussen de verschillende lijnen (1ste, 2de en 3de lijn);
- Een gebrekkige financiering.

Alle residentiële instellingen vinden dat de begeleiding of de behandeling bijdraagt tot het terugdringen van het risico op terugval. Volgens drie respondenten in Vlaanderen en één in Wallonië komt het voor dat daders van seksueel misbruik na afloop van de justitiële opdracht op vrijwillige basis verder in de residentiële instelling verblijven.

7. STOPZETTING VAN DE BEGELEIDING OF DE BEHANDELING

In Wallonië hebben de twee residentiële instellingen nog nooit een begeleiding of behandeling vroegtijdig stopgezet, terwijl de meeste voorzieningen in Vlaanderen dit reeds hebben gedaan.

Meestal wordt de beslissing tot vroegtijdige stopzetting gemotiveerd ten aanzien van de opdrachtgevende overheid. Alvorens de beslissing tot stopzetting is er in de meeste gevallen een overleg met de justitieassistent of de bevoegde Commissie ter Bescherming van de Maatschappij. De cliënt wordt daar meestal ook bij betrokken.

8. EIGEN ORGANISATIE

Voor zover de residentiële instellingen instaan voor justitiële adviesverlening en justitiële begeleiding of behandeling, spenderen ze sowieso het grootste deel van hun tijd en middelen aan hun reguliere werking. Daarna komt de justitiële begeleiding of behandeling. De minste tijd en middelen besteden ze aan de justitiële adviesverlening.

Alle residentiële instellingen in zowel Vlaanderen als Wallonië zijn reeds geconfronteerd geweest met capaciteitsproblemen. Ze geven dan ook aan dat ze hun aanbod naar justitie toe enkel kunnen verhogen indien een uitbreiding van hun capaciteit wordt gesubsidieerd door de bevoegde overheid. De meeste residentiële instellingen vragen geen bijkomende bijdrage aan de justitiële cliënten.

De residentiële instellingen bieden zowel individuele als groepstherapie aan. Zowel in Vlaanderen als in Wallonië hebben bepaalde residentiële instellingen een aanbod voor specifieke doelgroepen

zoals ontkennende, vrouwelijke, allochtone, oudere, mentaal gehandicapte en zwakzinnige seksuele delinquenten, als seksuele delinquenten met een dubbele diagnose en psychopaten.

9. HULPVERLENINGSAAVBOD

Zowel de Vlaamse als de Waalse residentiële instellingen vinden het hulpverleningsaanbod voor daders van seksueel misbruik echter onvoldoende. Ze vinden dat het aanbod gebrekkig is voor bepaalde specifieke doelgroepen zoals high risk gedetineerden, volledige ontkenners, minderjarige daders, zwakbegaafden en psychopaten. Daarnaast zijn er binnen de residentiële instellingen te weinig bedden en te lange wachttijden.

Om het aanbod te optimaliseren wordt er gepleit voor een nauwere samenwerking tussen de ambulante diensten (1ste en 2de lijn), zoals naar het werkmodel van I.T.E.R. Tevens wordt er gepleit voor o.a. een destigmatisering van de geïnterneerde seksuele delinquenten, de uitbouw van een zorgcircuit voor medium risk geïnterneerden en de uitbouw van een forensisch zorgtraject (naar analogie van de recente B4-overeenkomst in Vlaanderen⁹). Verder zijn alle respondenten van mening dat de samenwerkingsakkoorden moeten worden uitgebreid met de residentiële instellingen. Zij zien als voordeel dat dit een betere en efficiëntere samenwerking tussen de ambulante en de residentiële instellingen met zich zal meebrengen.

Wat de pretherapie betreft staan de meeste residentiële instellingen er positief tegenover. Ze vatten het op als een voorbereiding op de behandeling, het moet de cliënt motiveren om de problematiek bespreekbaar te stellen. Ze achten het zeker zinvol bij ontkenners om zo tot een gedeeltelijke probleemherkenning te kunnen komen, wat een voldoende aanzet kan zijn om de verdere stap naar de behandeling te kunnen zetten.

10. ALGEMEEN

In de meeste regio's zijn er overlegmomenten tussen de justitiële partners en de hulpverlenende instanties en/of tussen de hulpverlenende instanties onderling, waar ook residentiële instellingen bij betrokken zijn.

De meeste residentiële instellingen hebben geen mening over de vraag of het samenwerkingsakkoord binnen hun regio heeft bijgedragen tot een globale, coherente en gecoördineerde aanpak van daders van seksueel misbruik. Enkel één instelling uit Wallonië vindt dat het samenwerkingsakkoord zijn doel heeft bereikt.

---

⁹ We vermoeden dat dit verwijst naar de mogelijkheid die voorzien is in artikel 107 van de Wet betreffende de ziekenhuizen en andere verzorgingsinrichtingen, gecoördineerd op 10 juli 2008 (B.S. 7 november 2008): "De Koning kan in specifieke financieringswijzen voorzien om, op experimentele basis en beperkt in de tijd, een prospectieve en programmeergerichte financiering van zorgcircuits en netwerken mogelijk te maken".

Tot slot worden er nog een aantal verbeterpunten aangereikt of benadrukt, met name:

- Het opnemen van alle daderhulpdiensten in de samenwerkingsakkoorden (bvb. de residentiële instellingen);
- Het duidelijker uitwerken van de samenwerking tussen alle actoren;
- Het meer laten fungeren van de steuncentra als coördinerende instanties, die de verbinding maken tussen de verschillende diensten en die onderzoek opzetten.

VIII. LEERPROJECTEN

1. INLEIDING

De tekst i.v.m. Vlaanderen is gebaseerd op een interview dat op 8 september 2010 door een vertegenwoordiger van het Directoraat-generaal Justitiehuisen werd afgenomen van een vertegenwoordiger van de leerprojecten¹⁰ en op de bevraging van de Nederlandstalige justitiehuisen (die liep van mei 2010 tot juni 2010) in het kader van voorliggende evaluatie.

De tekst over Wallonië is gebaseerd op de informatie die op 18 juni 2010 werd ingewonnen bij de coördinator van het project "Triangle"¹¹ voor het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, alsook op de antwoorden van de Franstalige justitiehuisen.¹²

2. VLAANDEREN

Aanbod

De "Leerprojecten voor Daders van Seksueel Geweld" hebben een aanbod dat kadert binnen een alternatieve gerechtelijke maatregel voor plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag die betrokken zijn in een gerechtelijke procedure. De leerprojecten worden sinds oktober 1995 gesubsidieerd door de Minister van Justitie en ressorteren onder het K.B. van 17 december 2003 betreffende de subsidiëring van instellingen die voorzien in een gespecialiseerde begeleiding voor burgers die betrokken zijn in een gerechtelijke procedure (nationale projecten).

De leerprojecten richten zich tot plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag dat in de juridische betekenis van het woord de kwalificatie 'delict' krijgt.

Eenzijds streven de leerprojecten naar meer inzicht in het verloop van de feiten en de mogelijke problemen die daarmee samenhangen. Ook wordt gewerkt naar meer bewustwording omtrent de ernst van de feiten en de gevolgen ervan voor de slachtoffers en voor zichzelf. Ten slotte wordt gestreefd naar meer verantwoordelijkheid omtrent het grensoverschrijdend gedrag. Dit is het spoor van de terugvalpreventie ("Relapse Prevention"). Anderzijds wordt gewerkt aan welzijnsbevordering. De leerprojecten baseren zich hiervoor op het "Good Lives Model" van professor Tony Ward¹³. De bedoeling is het welzijn van de cliënt in die mate te bevorderen dat het seksueel grensoverschrijdend gedrag overbodig wordt. In deze aanpak wordt gefocust op de sterke kanten van de cliënt en minder op het te vermijden gedrag.

---

¹⁰ Mevr. Christina Clark.

¹¹ Mevr. Sermon.

¹² Dit onderdeel werd geredigeerd door de Dienst Conceptuele Aansturing en Beleidsondersteuning van het Directoraat-generaal Justitiehuisen.

¹³ T. WARD, "Good Lives and rehabilitation of offenders: Promises and problems", *Aggression and Violent Behavior* 2002, nr. 7, 513-528.

De begeleiding verloopt steeds individueel en op maat van de cliënt. Indien wenselijk worden relevante betrokkenen eveneens uitgenodigd voor een gesprek. Tijdens de begeleiding kan gewerkt worden aan sociale en persoonlijke vaardigheden. De begeleider vertrekt vanuit het delict en stelt zich op vanuit een empathische en confronterende houding.

De jaarlijks vereiste goedkeuring van de Minister van Justitie voor verderzetting van de leerprojecten, op basis van het aantal behandelde dossiers binnen de voorziene wettelijke kaders, geeft bij de medewerkers aanleiding tot onzekerheid over hun tewerkstellingsplaats. Voorzien in een structurele financiering van de leerprojecten kan een einde stellen aan het projectmatig werken waardoor de opgebouwde expertise in eigen rangen blijft en het behoud van kwaliteit gegarandeerd wordt.

Inbedding in het algemeen welzijnswerk

In het najaar van 2008 werd door de CAW Federatie een actieplan gelanceerd waarbij diverse vormen van alternatieve gerechtelijke maatregelen die ze implementeert, ondermeer de leerprojecten, ingebed worden in de Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW).

De CAW willen onder andere een meer geïntegreerd en geprofileerd aanbod inzake gerechtelijk opgelegde hulpverlening aan daders van seksueel misbruik vanuit het algemeen welzijnswerk aanbieden. Daarbij worden volgende doelstellingen vooropgesteld:

- Een betere organisatie en aanspreekbaarheid van het aanbod vanuit het algemeen welzijnswerk op niveau van de gerechtelijke arrondissementen door in elk gerechtelijk arrondissement één aanspreekpunt te creëren;
- De inhoudelijke werking meer afstemmen op en beter laten aansluiten bij de basisprincipes van het algemeen welzijnswerk.

De beoogde effecten zijn:

- Welzijnsbevordering van de justitiabele en herstel voor de gemeenschap, de slachtoffers en de dader;
- Meer uniformiteit en transparantie in de uitvoeringsfase van de (leer)maatregelen;
- Structurele samenwerking met Justitie waarin straffen, herstel en welzijnsbevordering samengaan;
- Optimalisatie van de samenwerking met de Justitiehuzen en andere justitiële actoren;
- Optimalisatie van de samenwerking met andere sectoren;
- Een hoogstaand kwalitatief aanbod;
- Innovatieve methodiekontwikkeling en ontwikkelen van nieuwe leermaatregelen.

De lokale integratie van het aanbod van de leerprojecten en de gespecialiseerde voorzieningen in het algemeen welzijnswerk bevordert de ontwikkeling van knowhow voor uitvoering van leermaatregelen en draagt bij tot kwaliteitsverbetering. De multidisciplinaire aanpak van seksuele

delinquenten, die vooropgesteld wordt in het samenwerkingsakkoord, wordt immers op deze wijze doorgezet.

Voor justitie zal de beschikbaarheid van een lokaal aanspreekpunt van de gespecialiseerde hulpverlening op het niveau van het gerechtelijk arrondissement aanleiding geven tot een vlottere instroom, door- en uitstroom van daders van seksueel misbruik. De JA kan een dader van seksueel misbruik verwijzen naar een centraal intake-team waarin de verschillende zorgmodules vertegenwoordigd zijn. Hierdoor zal de JA minder inspanningen moeten leveren om zijn rol als 'casemanager' te vervullen. Bovendien valt te verwachten dat de beeldvorming van de gerechtelijke opdrachtgevers ten aanzien van de gespecialiseerde hulpverlening positief zal evolueren omwille van de gelijkvormigheid van het kader waarin de samenwerking verloopt.

De inbedding van de leerprojecten in de gespecialiseerde voorzieningen in het algemeen welzijnswerk wordt door de betrokken centra voor algemeen welzijnswerk en de justitiehuisen als een positieve tendens beschouwd. Deze inbedding is echter een procesmatig gebeuren en verloopt regionaal verschillend naargelang de aan- of afwezigheid van een gespecialiseerde voorziening in het lokaal centrum voor algemeen welzijnswerk¹⁴. De samenwerking op het niveau van de intakeprocedure wordt bovendien bemoeilijkt door de beperking van de leerprojecten om enkel begeleidingen te voorzien in het kader van de PROB en BIS zoals voorzien in het subsidiekader. Door aansluiting van de leerprojecten bij het samenwerkingsakkoord kunnen deze moeilijkheden ondervangen worden.

Samenwerking met de justitiehuisen

Uit bevraging van de Nederlandstalige justitiehuisen blijkt dat men de leerprojecten voor daders van seksueel geweld beschouwt als formele partner in het samenwerkingsakkoord. De justitiehuisen verstrekken in het kader van een verwijzing dezelfde informatie aan het leerproject als aan de gespecialiseerde voorziening. Dit hoeft niet te verwonderen gezien de inbedding van de leerprojecten voor daders van seksueel geweld in de gespecialiseerde voorzieningen van het algemeen welzijnswerk. In een aantal gerechtelijke arrondissementen maakt de medewerker van de leerprojecten deel uit van een centraal intake-team waarin de gespecialiseerde voorziening in de geestelijke gezondheidszorg en de gespecialiseerde voorziening in het algemeen welzijnswerk gezamenlijk de intakeprocedure organiseren. In Brussel werd de werking van de verschillende teams (gespecialiseerde voorziening in de geestelijke gezondheidszorg, gespecialiseerde voorziening in het algemeen welzijnswerk en leerprojecten voor daders van seksueel geweld) geïntegreerd in één centrum voor daderhulp. In dit verband meldt het Nederlandstalig justitiehuis Brussel dat het centrum voor daderhulp niet in overleg treedt met de JA over het eigenlijke begeleidings- of behandelingsaanbod dat opgestart wordt vanuit het geïntegreerd centrum. Wanneer het volgen van een leerproject opgenomen wordt in de voorwaarden is het voor de JA onmogelijk om deze voorwaarde te verifiëren omdat het geïntegreerd centrum voor daderhulp

---

¹⁴ In Vlaanderen is één gespecialiseerde voorziening in het algemeen welzijnswerk per provincie erkend.

enkel aangeeft of de justitiabele al dan niet door hun geïntegreerd centrum begeleid of behandeld wordt.

Het afsluiten van de prestatieverbintenis met de leerprojecten is in de overgrote meerderheid van de Nederlandstalige justitiehuisen (11 op 14 huizen) een gangbare praktijk. In dit kader kan een driehoeksgesprek tussen justitiabele, begeleider en JA plaatsvinden. Het verslag over de opvolging van de begeleiding wordt door de leerprojecten overgemaakt aan de JA conform de rapportagepunten zoals vastgelegd in het samenwerkingsakkoord.

De leerprojecten halen aan dat erkenning binnen het samenwerkingsakkoord op verschillende vlakken kan bijdragen tot een efficiëntere samenwerking met de justitiehuisen. Op het vlak van het verkrijgen van informatie uit de gerechtelijke bundel zou het overmaken van documenten door de JA wettelijk geregeld zijn. De verslaggeving van de leerprojecten aan de JA zou een wettelijke basis verkrijgen zodat schendingen van het beroepsgeheim niet opgeworpen kunnen worden. Het toepassingsgebied zou verruimd worden waardoor de toewijzing van de justitiabele vanuit een centraal intake-team niet belemmerd wordt door beperking van strafrechtelijke kaders maar eerder kan verlopen op basis van de problematiek van de justitiabele.

3. WALLONIË

Aanbod

Het project "Triangle" vloeit aanvankelijk voort uit hetgeen reeds aan Nederlandstalige zijde bestond. Het werd in 1999 opgericht als pilootproject van de « Ligue wallonne pour la santé mentale » en sindsdien gesubsidieerd door de FOD Justitie. Eind 2003 werd deze liga opgesplitst in de « Ligue wallonne pour la santé mentale » en het « Institut wallon pour la santé mentale ». Vanaf dit moment werd het project onafhankelijk en kreeg het de naam "reflaics". Wel kreeg het met verschillende moeilijkheden te kampen die grotendeels te wijten waren aan laattijdig ontvangen subsidies. In 2005 werd dit project als departement opgenomen in de "l'Unité de Psychopathologie Légale" (het UPPL). "Triangle" organiseert sociaal-educatieve groepsgewijze of individuele opleidingen voor daders van seksueel misbruik en verleent zijn diensten over alle Waalse gerechtelijke arrondissementen en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De opleidingsduur bedraagt vijfenzeventig uren die meestal over zes maanden worden verdeeld. Deze omvat vierentwintig sessies van drie uur en twee gesprekken die voor de groepssessies plaatsvinden. Er moet op worden gewezen dat in de meeste Franstalige arrondissementen en in Brussel-Hoofdstad opleidingen gemakkelijk kunnen worden georganiseerd. Op plaatsen, zoals in Aarlen, is het evenwel niet mogelijk groepen samen te stellen. Hier worden de daders individueel opgevolgd.

De leidraad van de individuele of groepsgewijze opleiding is het geven van een verantwoordelijkheidsgevoel aan de justitiabele ten aanzien van de gepleegde feiten. Hiertoe zullen de opleiders, een man en een vrouw, in de mate van het mogelijke, door middel van oefeningen, trachten de overgang en de aanzet tot de daad te ontleden. Daders die de feiten volledig ontkennen, personen met een te laag intellectueel niveau of bijzonder depressieve personen komen niet in aanmerking voor groepsgewijze of individuele opleidingen.

Eerst zal de justitiabele individueel worden gezien opdat de medewerker tot zijn anamnese kan overgaan. Wanneer de groep is samengesteld, zal er eerst – gedurende drie tot vier sessies – rond de motivatie worden gewerkt en zullen activiteiten worden georganiseerd opdat de deelnemers met elkaar kennis kunnen maken. Daarna zal het werk over de waarden en de tevredenheid van de deelnemers van start gaan. De bedoeling is dat de deelnemers nieuwe gedragingen aanleren op basis van de methoden die de opleiders gebruiken, die behoren tot de korte-, systemische- en gedragstherapie en de impacttherapie¹⁵. De opleiders maken tevens gebruik van didactische middelen, zoals tabellen, dvd's, schema's, getuigenissen van slachtoffers, klinische vignetten en de oefening van "genot - moeilijkheden"¹⁶.

Samenwerkingsverbanden

Met de justitieassistenten

De meeste justitiabelen worden door de justitieassistenten doorgestuurd (acht op tien), ofwel wanneer hun opleiding uitdrukkelijk in de voorwaarden is opgenomen, ofwel wanneer de justitieassistent er aan denkt wanneer het mandaat in ruimere zin is geformuleerd.

Met het oog op transparantie is er voorafgaand steeds een driehoeksgesprek. Deze vindt plaats in het justitiehuis. De justitieassistent kan dan tussenkomen en elementen van het dossier aanbrengen. Het driehoeksgesprek bij aanvang is bijzonder nuttig omdat de opleiders concrete informatie over de feiten nodig hebben. Er is ook een driehoeksgesprek bij het afsluiten van de opleiding, waarbij de aanwezigheidsfiche wordt overhandigd. Er wordt tevens een klein verslag bijgevoegd, dat weliswaar geen recidiveprognose bevat. De opleiders zullen hooguit vermelden dat het na de maatregel gepast zou zijn dat de persoon het ondernomen werk voortzet door middel van een individuele opvolging.

Er moet worden opgemerkt dat de procedure bij bemiddeling in strafzaken enigszins anders is. De justitieassistent zal enkel een opleider van Triangle ontmoeten. Hierna zal de opleider contact opnemen met de justitiabele en hem ontmoeten om over te gaan tot de anamnese. Indien tot een akkoord wordt gekomen, zal de opleider een verslag sturen naar de justitieassistent om hem

---

¹⁵ Hier worden verschillende concepten geïntegreerd zoals transactionele analyse, realiteitstherapie, hypnose volgens Erickson.

¹⁶ Deze oefening bestaat uit het evalueren van het evenwicht of het onevenwicht tussen het te bereiken genot en de moeilijkheden die dit veroorzaakt heeft.

hiervan in kennis te stellen. De justitieassistent zal dan een bemiddelingszitting kunnen laten doorgaan bij het openbaar ministerie.

Andere samenwerkingen

Ook al worden daders van seksueel misbruik meestal door de justitieassistenten doorverwezen, sturen andere instanties – zoals advocaten, jeugdrechters, familieleden, gespecialiseerde voorzieningen in het kader van een delegatie, maar tevens strafuitvoeringsrechtbanken in het kader van voorwaardelijke invrijheidsstellingen - eveneens cliënten door naar Triangle (hoewel Triangle hiervoor niet wordt gesubsidieerd). Ooit heeft een persoon zelf zijn aanvraag ingediend.

De opleiders van "Triangle" doen ook aan sensibilisering bij de magistraten, justitieassistenten en tijdens de opleidingen van de "jeune barreau".

Erkenning binnen de samenwerkingsakkoorden?

Met de Federale Staat en het Waals Gewest

"Triangle" is geen voorstander van een formele erkenning van de sociaal-educatieve opleiding in het Waals Samenwerkingsakkoord. Het zou immers leiden tot verwarring omdat magistraten en justitieassistenten soms moeilijk het onderscheid kunnen maken met de gespecialiseerde voorzieningen. Wat blijkt is dat het project "Triangle" liever zijn specificiteit behoudt en niet wenst te worden verward met de gespecialiseerde voorzieningen omdat hun aanbod en methodologie verschillend zijn.

Met de Federale Staat en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie

In het kader van het Brussels Samenwerkingsakkoord bestaat er een samenwerking met het Brusselse steuncentrum (CAB) die de dossiers doorsluist. Naar "Triangle" blijft dit echter beperkt.

4. CONCLUSIE

Op het vlak van de formele erkenning van deze leerprojecten, in het Waals en het Brussels Samenwerkingsakkoord voor wat betreft "Triangle" en het Vlaams Samenwerkingsakkoord voor wat betreft de "Leerprojecten voor Daders van Seksueel Geweld", kunnen we stellen dat ze een verschillend standpunt innemen.

Nochtans hebben beide projecten een gemeenschappelijke basis. Beiden worden gesubsidieerd door de Minister van Justitie en beiden zijn geïntegreerd in een ruimer kader. "Triangle" maakt

sinds 2005 deel uit van het Waals steuncentrum 'l'Unité Psychopathologie Légale (UPPL)" te Doornik, daar waar de leerprojecten sinds 2008 ingebed zijn in de CAW.

Niettegenstaande stellen we vast dat hun mening over een eventuele erkenning binnen de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en de behandeling van daders van seksueel misbruik verschillend is.

In feite achten de "Leerprojecten voor Daders van Seksueel Geweld" de formele aansluiting bij het Vlaams Samenwerkingsakkoord wenselijk gezien de lokale inbedding in het algemeen welzijnswerk, de bestaande samenwerking tussen de leerprojecten en de justitiehuisen en de nood aan structurele financiering. Erkenning van de leerprojecten in het Vlaams Samenwerkingsakkoord kan bijdragen tot een efficiëntere samenwerking met de justitiehuisen op het gebied van informatie-uitwisseling en de organisatie van een gemeenschappelijke intakeprocedure met de gespecialiseerde voorzieningen van de Vlaamse Gemeenschap. Vanuit deze optiek opteren de leerprojecten voor erkenning in het kader van het Vlaams Samenwerkingsakkoord.

Daartegenover kiest "Triangle" voor behoud van zijn eigen methodologie en zijn specifieke kader van sociaaleducatieve vorming die individueel of in groep georganiseerd wordt. Volgens de medewerkers van "Triangle" zou een eventuele erkenning van het project in het Waals Samenwerkingsakkoord aanleiding kunnen geven tot verwarring over de eigenheid – aanbod en methodologie – van het project ten opzichte van de gespecialiseerde voorzieningen.

In Brussel werd een samenwerking tussen het Brussels Steuncentrum "Centre d'Appui Bruxellois" (CAB) en "Triangle" opgezet waarbij de justitiabelen verwezen worden door het steuncentrum naar "Triangle", maar "Triangle" drukt echter niet de behoefte uit om formeel erkend te worden in het Brussels Samenwerkingsakkoord.

In het Franstalig landsgedeelte wordt de begeleiding van daders van seksueel misbruik niet op een globale wijze benaderd. Een justitiabele zal ofwel opgevolgd worden door een gespecialiseerde voorziening, ofwel door "Triangle" in het kader van een individuele vorming of vorming in groep. De organisatievorm voor opvolging van de justitiabele geeft uitdrukking aan hun wens om hun eigenheid te bewaren.

IX. CIJFERS VRAAG EN AANBOD

1. INLEIDING

De verhouding tussen het aantal aanvragen van de opdrachtgevende overheden tot een hulpverleningstussenkomst (vraagzijde) enerzijds en de opvangmogelijkheden van de hulpverlening om aan deze vraag tegemoet te komen (aanbodzijde) anderzijds dient voldoende op elkaar te zijn afgestemd. In dit deel wordt getracht om hier een zicht op te bieden door middel van een reeks cijfergegevens die in het kader van deze evaluatie werden opgevraagd bij de verschillende instanties die statistieken bijhouden m.b.t. de opdrachtgevende overheden, de steuncentra en de gespecialiseerde voorzieningen. Bepaalde gegevens werden reeds opgenomen in de literatuurstudie, deze worden als uitgangspunt genomen voor dit hoofdstuk.

Deze cijfermatige gegevens komen niet voort uit een gemeenschappelijke uniforme registratie. Ze worden in eerste instantie niet aangemaakt om de evaluatie van de samenwerkingsakkoorden te ondersteunen, maar dienen andere doelen en opdrachtgevers waardoor ze elk een andere finaliteit hebben. Daardoor bevatten ze vaak geen uniforme variabelen en definities en hebben we niet altijd een zicht op contextfactoren die de validiteit en/of betrouwbaarheid van de gegevens kunnen beïnvloeden. Het is m.a.w. een grote moeilijkheid om cijfers weer te geven die in het kader van voornoemde vraag relevant zijn. Deze cijfers zijn bijgevolg slechts zeer indicatief en dienen met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Daarnaast is het antwoord op deze vraag eerder hypothetisch en theoretisch. Aan vraagzijde kunnen we wel een ruw zicht geven op de potentiële instroom van daders van seksueel misbruik in het hulpverleningscircuit. Maar we kunnen niet inschatten in hoeverre een begeleiding of behandeling is aangewezen bij deze daders en/of de opdrachtgevende overheden ook effectief tot een doorverwijzing naar de hulpverlening zouden overgaan. Ook aan aanbodzijde stellen er zich problemen met de weergave van de cijfers. Zo kunnen er o.a. dubbeltellingen van daders zijn in het hulpverleningscircuit.

Het bovenvermelde maakt in feite een allesomvattende presentatie van de vraag vanuit de opdrachtgevers en het hulpverleningsaanbod onmogelijk. Toch hebben we getracht om met de gegevens aan de slag te gaan om aan te geven tot welk resultaat de huidige registratie kan komen. De cijfergegevens die we ter beschikking hebben, worden geordend en gepresenteerd in een deel over de hulpverleningsvraag van de justitiële opdrachtgevers en een deel over het aanbod van de hulpverleningsinstanties. Bij deze laatste wordt verder een opdeling gemaakt per regio en dus per samenwerkingsakkoord.

2. HULPVERLENINGSVRAAG VAN DE JUSTITIËLE OPDRACHTGEVERS

Om een indicatie te bekomen van de omvang van de aanvragen door de justitiële opdrachtgevers naar een hulpverleningstussenkomst geven we cijfers van verschillende bronnen weer. In eerste instantie betreffen dit de statistieken van de veroordelingen, opschortingen en interneringen die binnen de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid worden aangemaakt. Daarna komen de gegevens aan bod van het Directoraat-generaal Justitiehuisen van hun opdrachten inzake daders van seksueel misbruik (in het kader van de bemiddeling in strafzaken, de vrijheid onder voorwaarden, de probatie en opdrachten vanuit de penitentiaire sector). Ten slotte komen de cijfers aan bod van het Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen omtrent het aantal daders van seksueel misbruik die in penitentiaire inrichtingen verblijven.

2.1. Statistieken van de veroordelingen, opschortingen en interneringen

Finaliteit en methodologie

De statistieken van de veroordelingen, opschortingen en interneringen – die door de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid worden aangemaakt – enten zich op het Centraal Strafregister. Deze databank maakt een opdeling tussen veroordelingen, opschortingen en interneringen die zijn uitgesproken door de Correctionele Rechtbanken, de Politierechtbanken, de Hoven van Assisen, de Hoven van Beroep, de Raadkamers, de Kamers van Inbeschuldigingstelling en (tot hun afschaffing) de Militaire Rechtbanken. De teleenheid is een inbreuk op een wetsartikel en niet een persoon of dossier. Dit betekent dat eenzelfde persoon meerdere malen in hetzelfde jaar of over verschillende jaren voor een soort misdrijf kan worden veroordeeld, verschillende beslissingen kunnen ten aanzien van eenzelfde persoon worden genomen. Bij het eerste vonnis kan bijvoorbeeld een opschorting worden uitgesproken, nadien kan in een tweede vonnis voor hetzelfde misdrijf een veroordeling van dezelfde persoon worden uitgesproken. Zo moet er rekening mee worden gehouden dat eenzelfde persoon meerdere keren in verschillende tabellen of kolommen kan zijn opgenomen of zelfs meerdere keren in eenzelfde vak kan zijn geteld.

We dienen op te merken dat het centraal strafregister met een achterstand kampt waardoor de statistieken niet helemaal up-to-date zijn en waarbij de meest recent weergegeven jaren (vanaf 2006) steeds met enige voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd. Verder wijzigt de inhoud van de databank van het centraal strafregister voortdurend, zonder dat de geschiedenis van deze veranderingen wordt bewaard. Bijvoorbeeld wanneer personen in eer en rechten worden hersteld of overlijden, verdwijnen de gegevens over deze personen uit het strafregister en zijn deze niet meer opgenomen in de statistieken van de veroordelingen, opschortingen en interneringen.

Cijfers

In de statistieken van de veroordelingen, opschortingen en interneringen kunnen onder de noemer van seksuele misdrijven vier grote categorieën van inbreuken worden onderscheiden:

- Aanranding van de eerbaarheid (artn. 372-373 en 376 – 377 Sw.)
- Verkrachting (artn. 375-377 Sw.)
- Misdaden en wanbedrijven inzake ontucht en prostitutie (artn. 379 – 381 Sw.) (oud) - bederf van jeugd en prostitutie (artn. 379 - 382ter Sw.)
- Openbare zedenschennis (artn. 383-386ter Sw.)

Per misdrijfcategorie kunnen nog subcategorieën worden weergegeven (bvb. aanslag op de eerbaarheid met of zonder gebruik van geweld). Deze verdere opdeling is hier minder relevant en werd niet weerhouden.

In de hiernavolgende tabellen volgen de cijfergegevens die uit de databank konden worden geëxtraheerd voor deze vier categorieën. Het gaat telkens om het aantal veroordelingen, opschortingen of interneringen die voor de vier grote categorieën van seksuele misdrijven werden uitgesproken en dit voor de periode 1998 (start van de samenwerkingsakkoorden) tot en met 2008 (waarbij de gegevens vanaf 2006 nog voorlopig zijn).

In de eerste drie tabellen wordt achtereenvolgens het aantal uitgesproken veroordelingen, opschortingen en interneringen weergegeven. In de laatste tabel worden deze gegevens samenvattend weergegeven.

Veroordelingen

Tabel 1: Aantal veroordelingen voor seksuele misdrijven: 1998-2008:

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Aanranding eerbaarheid	600	592	529	533	515	573	620	590	523	561	536
Verkrachting	462	460	435	441	421	497	534	482	444	469	430
Ontucht en prostitutie - bederf van jeugd en prostitutie	368	304	328	341	333	419	364	359	314	270	218
Openbare zedenschennis	210	219	197	160	157	207	236	216	176	245	226
Totaal	1640	1575	1489	1475	1426	1696	1754	1647	1457	1545	1410

Opschortingen

Tabel 2: Aantal opschortingen voor seksuele misdrijven: 1998-2008:

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Aanranding eerbaarheid	116	93	90	98	104	65	73	90	59	65	53
Verkrachting	34	33	30	46	36	28	32	36	26	15	11
Ontucht en prostitutie -	57	24	47	29	61	49	35	44	20	15	18

bederf van jeugd en prostitutie											
Openbare zedenschennis	78	88	77	63	52	55	138	94	81	73	65
Totaal	285	238	244	236	253	197	278	264	186	168	147

Interneringen

Tabel 3: Aantal interneringen voor seksuele misdrijven: 1998-2008:

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Aanranding eerbaarheid	73	50	50	50	47	38	52	41	47	39	38
Verkrachting	71	44	43	49	43	35	35	39	46	36	35
Ontucht en prostitutie - bederf van jeugd en prostitutie	4	3	4	6	7	5	1	4	4	4	5
Openbare zedenschennis	15	15	24	16	13	14	6	26	24	16	17
Totaal	163	112	121	121	110	92	94	110	121	95	95

Samenvattend overzicht

Tabel 4: Aantal veroordelingen, opschortingen en interneringen voor seksuele misdrijven: 1998-2008:

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Veroordelingen	1640	1575	1489	1475	1426	1696	1754	1647	1457	1545	1410
Opschortingen	285	238	244	236	253	197	278	264	186	168	147
Interneringen	163	112	121	121	110	92	94	110	121	95	95
Totaal	2088	1925	1854	1832	1789	1985	2126	2021	1764	1808	1652

Zoals hierboven reeds gesteld, zijn er beperkingen bij de extractie van de data. Zo zijn dubbeltellingen mogelijk, eenzelfde persoon kan bij eenzelfde categorie of zelfs bij diverse categorieën zijn ondergebracht.

In de samenvattende tabel verschijnt in het totaal een zekere fluctuatie van de cijfers. Na een hoog cijfer in 1998 (2088) daalt de curve voor de jaren daarop tot 1789 in 2002. Daarna is er terug sprake van een stijging tot 2126 in 2004 waarna het cijfer terug dalend is, behalve een kleine opflakking in 2007, tot 1652 eenheden in 2008. Gezien de cijfers nog onder voorbehoud zijn, kan er (nog) niet worden gesproken over een effectieve dalende trend.

2.2. Statistieken van de mandaten van de justitiehuizen

Finaliteit en methodologie

Voorliggende cijfers hebben betrekking op het aantal mandaten die door de justitiehuizen geregistreerd werden d.d. 21/10/2010. Het gaat dus niet om het aantal personen of het aantal feiten. Hierbij moet rekening worden gehouden met het gegeven dat in sommige mandaten geen feiten werden geregistreerd en in andere mandaten meerdere feiten geregistreerd werden.

In het registratieprogramma van de justitiehuizen (SIPAR) worden de feiten geregistreerd volgens enkele grote categorieën. Voor zedenfeiten wordt een onderscheid gemaakt tussen 'zedendelict algemeen' en 'zedendelict tegen minderjarigen'. Bijgevolg kan geen onderscheid gemaakt worden tussen bijvoorbeeld openbare zedenschennis, aanranding van de eerbaarheid of verkrachting.

Het registratieprogramma SIPAR van de justitiehuizen is operationeel vanaf 2005. Voor de voorgaande jaren kunnen geen betrouwbare gegevens worden aangeleverd.

Cijfers

Tabel 5: Aantal mandaten geregistreerd door het Brussels justitiehuis:

		2005	2006	2007	2008	2009
Autonome werkstraf: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	1	1	1	.	6
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	.	.	1	1	2
	<i>Totaal</i>	1	1	2	1	8
Bemiddeling in strafzaken	Seksueel misdrijf - algemeen	19	32	17	16	15
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	12	25	16	8	3
	<i>Totaal</i>	31	57	33	24	18
Bescherming van de maatschappij: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	3	1	2	1	1
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	4	7	2	3	2
	<i>Totaal</i>	7	8	4	4	3
Elektronisch toezicht: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	.	.	2	.	1
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	.	.	3	6	4
	<i>Totaal</i>	.	.	5	6	5
Penitentiair: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	4	8	10	4	6
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	9	11	10	20	15
	<i>Totaal</i>	13	19	20	24	21
Probatie: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	13	8	15	11	25
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	49	41	34	39	44
	<i>Totaal</i>	62	49	49	50	69
Alternatieve maatregel voor voorlopige hechtenis: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	18	33	24	30	28
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	29	68	37	42	25
	<i>Totaal</i>	47	101	61	72	53
Seksueel misdrijf – algemeen		58	83	71	62	82
Seksueel misdrijf tegen minderjarigen		103	152	103	119	95
TOTAAL		161	235	174	181	177

Tabel 6: Aantal mandaten geregistreerd door de Vlaamse justitiehuizen:

		2005	2006	2007	2008	2009
Autonome werkstraf: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	6	1	7	7	6
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	2	3	1	1	4
	<i>Totaal</i>	8	4	8	8	10
Bemiddeling in strafzaken	Seksueel misdrijf - algemeen	111	101	98	96	87
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	62	63	43	36	51
	<i>Totaal</i>	173	164	141	132	138
Bescherming van de maatschappij: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	23	10	17	25	10
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	55	36	36	32	38
	<i>Totaal</i>	78	46	53	57	48
Elektronisch toezicht: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	.	.	10	16	21
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	.	.	5	9	14
	<i>Totaal</i>	.	.	15	25	35
Penitentiair: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	9	11	11	15	15
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	60	34	41	41	43
	<i>Totaal</i>	69	45	52	56	58
Probatie: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	46	41	58	62	87
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	172	167	231	239	217
	<i>Totaal</i>	218	208	289	301	304
Alternatieve maatregel voor voorlopige hechtenis: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	28	18	38	42	33
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	96	94	103	125	71
	<i>Totaal</i>	124	112	141	167	104
Seksueel misdrijf - algemeen		223	182	239	263	259
Seksueel misdrijf tegen minderjarigen		447	397	460	483	438
TOTAAL		670	579	699	746	697

Tabel 7: Aantal mandaten geregistreerd door de Waalse justitiehuzen:

		2005	2006	2007	2008	2009
Autonome werkstraf: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	2	2	4	4	8
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	2	1	4	3	7
	<i>Totaal</i>	4	3	8	7	15
Bemiddeling in strafzaken	Seksueel misdrijf - algemeen	18	19	14	20	26
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	7	18	11	15	16
	<i>Totaal</i>	25	37	25	35	42
Bescherming van de maatschappij: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	6	8	5	4	6
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	23	12	11	15	9
	<i>Totaal</i>	29	20	16	19	15
Elektronisch toezicht: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	.	.	8	10	18
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	.	.	10	15	8
	<i>Totaal</i>	.	.	18	25	26
Penitentiair: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	11	10	11	18	9
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	37	33	24	25	33
	<i>Totaal</i>	48	43	35	43	42
Probatie: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	34	41	48	42	60
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	111	87	106	97	125
	<i>Totaal</i>	145	128	154	139	185
Alternatieve maatregel voor voorlopige hechtenis: begeleiding	Seksueel misdrijf - algemeen	39	41	40	39	41
	Seksueel misdrijf tegen minderjarigen	59	53	66	74	91
	<i>Totaal</i>	98	94	106	113	132
Seksueel misdrijf - algemeen		110	121	130	137	168
Seksueel misdrijf tegen minderjarigen		239	204	232	244	289
TOTAAL		349	325	362	381	457

2.3. Statistieken van de penitentiaire inrichtingen

Finaliteit en methodologie

De cijfers in de tabel hieronder zijn afkomstig uit de databank van de penitentiaire inrichtingen (SIDIS-Griffie). Gegevens worden dagelijks ingevoerd door de griffiediensten van de verschillende lokale penitentiaire inrichtingen.

De gegevens hebben betrekking op penitentiaire dagpopulatie op 1 oktober voor de periode 2007 tot en met 2010 voor de misdrijven met een seksueel karakter (verkrachting, aanranding van de eerbaarheid, openbare zedenschennis, ontucht, prostitutie).

Cijfers

Tabel 8. Penitentiaire populatie met hechtenistitel voor misdrijf van seksueel karakter (verkrachting, aanranding van de eerbaarheid, openbare zedenschennis, ontucht, prostitutie) op 1 oktober 2007-2010 (excl. ET, statuut 'Everberg'):

	2007			2008			2009			2010		
	<i>T.a.v. minderjarigen</i>	<i>Niet t.a.v. minderjarigen</i>	<i>Totaal</i>	<i>T.a.v. minderjarigen</i>	<i>Niet t.a.v. minderjarigen</i>	<i>Totaal</i>	<i>T.a.v. minderjarigen</i>	<i>Niet t.a.v. minderjarigen</i>	<i>Totaal</i>	<i>T.a.v. minderjarigen</i>	<i>Niet t.a.v. minderjarigen</i>	<i>Totaal</i>
Merksplas	93	46	139	92	51	143	102	54	156	116	59	175
Wortel (Tilburg)		1	1		3	3		3	3	37	26	63
Antwerpen	39	22	61	38	22	60	28	16	44	20	13	33
Mechelen	14	7	21	14	8	22	12	4	16	9	3	12
Turnhout	26	8	34	22	12	34	27	11	38	23	8	31
Hoogstraten	38	7	45	36	2	38	34	7	41	31	10	41
St. Gillis / St. Gilles	31	29	60	31	28	59	29	33	62	28	33	61
Leuven Centraal	41	20	61	43	21	64	56	19	75	52	24	76
Forest / Vorst	33	34	67	29	32	61	28	29	57	32	34	66
Leuven Hulp	13	9	22	16	5	21	12	5	17	12	8	20
Nivelles	18	5	23	9	13	22	16	9	25	16	12	28
Berkendael	3	5	8	2	2	4	2		2	1	3	4
Ittre	27	40	67	25	45	70	28	33	61	39	32	71
Brugge	136	52	188	131	40	171	110	37	147	94	28	122
Ieper	11	4	15	7	2	9	14	3	17	12	4	16
Ruiselede	9	1	10	11	1	12	4	1	5	11		11
Gent	32	10	42	37	13	50	37	17	54	45	17	62
Oudenaarde	21	8	29	30	12	42	17	10	27	11	7	18
Dendermonde	16	2	18	22	4	26	20	8	28	14	7	21
Mons	27	22	49	35	16	51	38	18	56	36	21	57
Mons EDS	2		2	2		2	3		3	3		3
Tournai	23	9	32	29	8	37	28	8	36	33	14	47
Tournai EDS	133	38	171	135	38	173	135	33	168	126	35	161
Jamioulx	37	15	52	34	12	46	20	14	34	20	14	34
Marneffe	35	6	41	33	4	37	37	6	43	33	12	45
Lantin	49	41	90	53	32	85	67	40	107	55	43	98
Verviers	26	17	43	26	18	44	26	16	42	28	17	45
Huy	8	1	9	7	5	12	8	5	13	13	3	16
Paifve	54	14	68	54	15	69	50	12	62	52	16	68
Hasselt Nieuw	46	28	74	51	23	74	48	21	69	30	19	49
Tongeren Nieuw										1		1
Arlon	10	9	19	11	8	19	9	6	15	10	8	18
St. Hubert	64	14	78	70	16	86	62	11	73	66	12	78

St. Hubert jeunes										1		1
Namur	20	9	29	13	9	22	20	8	28	23	13	36
Dinant	7	2	9	13	2	15	18	2	20	17	2	19
Andenne	48	41	89	47	44	91	38	39	77	34	42	76
Totaal	1190	576	1766	1208	566	1774	1183	538	1721	1184	599	1783

3. HULPVERLENINGSAANBOD BIJ DE GESPECIALISEERDE VOORZIENINGEN EN DE STEUNCENTRA

Op basis van de cijfers van de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra trachten we ook een beeld te geven van de opvangcapaciteit van seksuele delinquenten bij de hulpverlening. We beschikken echter niet over alle informatie.¹⁷

We hebben gezocht naar een aantal variabelen die in het kader van deze evaluatie relevant zijn en die min of meer gemeenschappelijk zijn voor de drie regio's. Deze variabelen zijn de volgende: het aantal gespecialiseerde adviesverleningen, het aantal seksuele delinquenten die werden begeleid of behandeld door de steuncentra en de gespecialiseerde voorzieningen, de verwijzende overheid en het geslacht en de leeftijd van de seksuele delinquenten in de hulpverlening. Via de verwijzende overheid kunnen we een beeld krijgen van het juridisch kader dat ten grondslag ligt aan de hulpverleningstussenkomst. Door het geslacht en de leeftijd van de daders van seksueel misbruik mee op te nemen, kunnen we de doelgroep beter in kaart brengen.

De cijfers worden weergegeven per samenwerkingsakkoord. Er dient wel rekening mee te worden gehouden dat de variabelen niet steeds helemaal uniform zijn en de vergelijkbaarheid beperkt is en de gegevens bijgevolg slechts een indicatie geven.

3.1. Vlaams Samenwerkingsakkoord

Het Vlaams Steuncentrum UFC heeft het initiatief genomen om een gemeenschappelijke registratie te realiseren met de gespecialiseerde voorzieningen. Onder impuls van het Begeleidingscomité is het er in geslaagd om jaarlijks een registratieverslag op te maken waarin het cliënteel van de gespecialiseerde voorzieningen wordt beschreven. De centra gebruiken elk een sectorgebonden registratie om hun reguliere subsidie te ontvangen, er is dan een sjabloon voor de registratie van seksuele delinquenten geïntegreerd in de sectorgebonden registratieprogramma's van de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGGZ) en de Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW).¹⁸ Maar de cijfergegevens uit de jaarverslagen van de gespecialiseerde voorzieningen zijn onderling niet zomaar vergelijkbaar, gezien de beide centra met een eigen registratieprogramma werken. Het bestaan van verschillende registratiesystemen bij de CGGZ en de CAW bemoeilijkt dan ook een betrouwbare gemeenschappelijke registratie voor de extrapenitentiaire begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik.¹⁹

¹⁷ Zo ontbreekt bijvoorbeeld in Vlaanderen het deel kwantitatieve evaluatie van de gemeenschappelijke verslagen van de CAW's die erkend zijn voor de bijzondere opdracht van hulpverlening aan seksuele delinquenten, de jaarverslagen van de afzonderlijke CAW's.

¹⁸ R. VERELLEN, "Het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik: een stand van zaken", *Fatik* 2008, 17-18.

¹⁹ Vlaams Begeleidingscomité, 2003, p.4; Vlaams Begeleidingscomité, 2006-2007, 39; P. COSYNS (ed.), *Beknopte evaluatie van het beleid inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik*:

Hierna worden de cijfers weergegeven van het UFC. Tevens zijn er de cijfers van de gespecialiseerde voorzieningen, met name de negen CGGZ en de vijf CAW. De cijfers van I.T.E.R. worden apart vermeld, het betreft een samenwerkingsverband tussen CGGZ, CAW en Leerprojecten voor Daders van Seksueel Geweld (LDSG) in Brussel-Halle-Vilvoorde.

Adviesverlening

In onderstaande tabel is het aantal verleende gespecialiseerde adviezen per instantie voor de jaren 2005-2009 opgenomen.

Tabel 9: Aantal verleende adviezen per instantie: 2005-2009.²⁰

	2005	2006	2007	2008	2009
UFC	17	34	43	35	36
CAW Stimulans	16	41	8	15	19
I.T.E.R.	9	6	4	14	7
CGGZ	Geen info	Geen info	Geen info	Geen info	Geen info

Deze tabel geeft een fragmentarisch beeld over het totaal aantal verstrekte gespecialiseerde adviezen, voor de CGGZ beschikken we niet over informatie (overeenkomstig de bevraging zouden in Vlaanderen enkel de CAW Stimulans en I.T.E.R. gespecialiseerde adviezen verlenen).

Begeleiding en behandeling

Om een zicht te verwerven op het opvangaanbod van de begeleiding en de behandeling van seksuele delinquenten, hebben we de variabelen 'intakes' en 'begeleiding en behandeling' weerhouden. We hebben gekozen voor de variabele 'intakes' omdat deze parameter iets zegt over de instroom aan daders in het hulpverleningscircuit. De variabele 'aanmelding' hebben we niet weerhouden omdat deze minder representatief is voor het aantal daders dat wordt opgenomen. Onder 'begeleiding en behandeling' hopen we, naast de instromers, ook iets te kunnen weergeven omtrent de doorstroom van cliënten bij de hulpverleningsinstanties.

De evaluatieverslagen van het Vlaams Begeleidingscomité geven hierover algemene cijfers van de gespecialiseerde voorzieningen. Ze bevatten echter geen kwantitatieve gegevens over de werking van de gespecialiseerde voorzieningen voor de periode 2001-2004. Daardoor worden er enkel gegevens vanaf het werkingsjaar 2004 gepresenteerd. Voor 2004 zitten er bij de gegevens van CAW Stimulans en CAW 't Verschil naast plegers tevens naastbestaanden. Dit wordt in 2005 verholpen. Pas vanaf 2006 worden de cijfers van de CGGZ hier mee in verrekend. Hiermee dient

---

feiten en voorstellen/bedenkingen, Antwerpen, 2006, 5; Verslag overleg van de drie Begeleidingscomités met betrekking tot de samenwerkingsakkoorden inzake seksuele delinquentie, 22 november 2002, 7.

²⁰ Bron: Jaarverslagen UFC, 2005-2009; Cijfers CAW Stimulans die werden overgemaakt in het kader van dit rapport; Gemeenschappelijk jaarverslag I.T.E.R., 2004-2009.

dus rekening te worden gehouden bij de interpretatie van de cijfers met de bronvermelding van de evaluatieverslagen van het Vlaams Begeleidingscomité.

De cijfers voor het UFC zitten in deze evaluatieverslagen niet vervat. Vandaar dat er verder uit andere informatiebronnen cijfers werden gehaald die hieraan tegemoet kunnen komen (zie infra). Deze info is echter eveneens fragmentarisch, vandaar dat we twee tabellen aanbieden.

Tabel 10: Aantal intakes en begeleidingen/behandelingen door de gespecialiseerde voorzieningen: 2004-2008:²¹

	2004	2005	2006	2007	2008
Intakes	169	210	561	435	510
Begeleidingen / behandelingen²²	249	289	1216	1389	903

Onder intakes kunnen we hier de instroom aan nieuwe cliënten begrijpen voor de respectievelijke jaren (hoewel dit natuurlijk niet helemaal overeenkomt). Vanaf 2006 zijn dus ook de cijfers van de CGGZ opgenomen, dit zou de exponentiële groei van de cijfers kunnen verklaren. Terwijl de cijfers voor de intake in 2006 meer dan verdubbelen, is deze tendens voor de gegevens over begeleidingen en behandelingen nog meer spectaculair. Dit zou erop kunnen wijzen dat de CGGZ, in vergelijking tot de andere voorzieningen, veel begeleidingen en behandelingen op zich nemen. Toch zien we in 2008 een omgekeerde tendens: in tegenstelling tot het cijfer voor intake neemt het cijfer voor begeleiding en behandeling gevoelig af.

In de volgende tabel wordt gepoogd om de cijfers weer te geven voor het steuncentrum en per type Vlaamse voorziening. Deze subcategorieën worden terug in hun geheel gepresenteerd en dus niet voor bijvoorbeeld elke CAW afzonderlijk. Meer gedetailleerde info hierover kan wel in bijlage worden geraadpleegd. Uit deze tabel zouden we dus de hypothese kunnen toetsen, dat de CGGZ zeer veel begeleidingen en behandelingen op zich nemen. Ook zien we hier cijfers voor het UFC. Het UFC werkt met de categorie 'cliënten' waarmee zij doelt op het aantal nieuwe cliënten en het aantal herintakes, en 'raadplegingen'. Deze categorieën lijken nauw aan te sluiten bij 'intakes' en 'begeleiding en behandeling', vandaar dat we deze hier hebben hernomen om toch enige vergelijkbaarheid tussen de gegevens te bekomen.

Tabel 11: Aantal intakes/cliënten en begeleidingen/behandelingen/raadplegingen: UFC en gespecialiseerde voorzieningen: 2004 tot 2008:²³

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
UFC: Cliënten²⁴	Geen info	43	43	41	43	36

²¹ Bron: Evaluatieverslagen Vlaams Begeleidingscomité, 2004-2008.

²² Aantal nieuwe begeleidingen en aantal overgedragen begeleidingen.

²³ Bron Jaarverslagen UFC, 2005-2009; CAW: Evaluatieverslagen Vlaams Begeleidingscomité, 2004-2005; Cijfers overgemaakt door CAW Stimulans in het kader van dit rapport (2006, 2007); Gemeenschappelijk jaarverslag I.T.E.R., 2004-2009; Jaarverslagen CGGZ, 2004-2008.

Raadplegingen²⁵		<u>922</u>	<u>932</u>	<u>884</u>	<u>838</u>	<u>793</u>
CAW:²⁶					Geen info	Geen info
Intakes	<u>126</u>	<u>141</u>				
Begeleidingen²⁷	<u>206</u>	<u>221</u>	<u>86</u>	<u>90</u>		
I.T.E.R.:						
Intakes		<u>69</u>	<u>84</u>	<u>69</u>	<u>106</u>	<u>83</u>
Begeleidingen/ behandelingen	<u>55</u>	<u>68</u>	<u>77</u>	<u>44</u>	<u>85</u>	<u>46</u>
CGGZ:						
Intakes	<u>183</u>	<u>169</u>	<u>222</u>	<u>330</u>	<u>378</u>	
Begeleidingen²⁸ /Behandelingen	<u>478</u>	<u>463</u>	<u>514</u>	<u>538</u>	<u>584</u>	
Totaal:						
Intakes		<u>422</u>				
Begeleidingen /Behandelingen		<u>1674</u>				

Het is niet duidelijk wat onder de noemers intake, cliënten, raadplegingen, begeleiding en behandeling concreet dient te worden begrepen en of deze cijfers daadwerkelijk vergelijkbaar zijn. Doorheen onze informatiebronnen vinden we daar geen antwoord op. Daarenboven lijken er enkel voor 2005 min of meer volledige cijfers te zijn, waarvan het totaal werd voorgesteld.

In zoverre deze cijfers al te vergelijken zijn kunnen we grosso modo stellen dat de negen CGGZ inderdaad een groot aantal daders van seksueel misbruik opvangen en dus meer worden ingeschakeld. Zekerheid hebben we echter niet omwille van het ontbreken van gegevens. Het UFC lijkt tevens heel veel raadplegingen voor haar rekening te nemen (maar gezien dit een ruime categorie is, is dit geen accurate indicator voor het aantal begeleidingen/behandelingen).

Verwijzende instanties

Via deze gegevens kunnen we achterhalen welke opdrachtgevers vooral een beroep doen op de steuncentra en de gespecialiseerde voorzieningen. Hierdoor kunnen we ook weten vanuit welk juridisch kader de seksuele delinquenten worden doorverwezen. Dit gegeven kan van belang zijn bij het bepalen van het aanbod, zowel naar absolute aantallen toe (kwantitatief) als naar het specifieke hulpverleningstraject (kwalitatief).

De gegevens hieromtrent voor het UFC en de gespecialiseerde voorzieningen komen uit verschillende informatiebronnen en worden in afzonderlijke tabellen gepresenteerd. We hebben de tabel voor het UFC en deze voor de gespecialiseerde voorzieningen wat de jaartallen betreft op elkaar afgestemd om zo een vergelijkingsbasis te bekomen.

²⁴ Onder cliënten wordt het aantal nieuwe cliënten en het aantal herintakes samengeteld. Dit cijfer geeft een idee van het aantal instromers per jaar.

²⁵ In de jaarrapporten van het UFC wordt vermeld dat raadplegingen duiden op het aantal intakegesprekken door de psychiater of psycholoog, de diagnostische sessies en de raadplegingen in het kader van lopende begeleidingen of behandelingen.

²⁶ Bij het cijfer voor 2004 zitten voor CAW Stimulans en CAW 't Verschil naast plegers tevens naastbestaanden. Daardoor zijn de cijfers vertekend. Dit wordt in 2005 verholpen. Enkel voor de CAW Stimulans zijn er bijkomende gegevens voor 2006 en 2007.

²⁷ Dit cijfer geeft het aantal nieuwe begeleidingen en het aantal overgedragen begeleidingen. Dit om toch enige vergelijkbaarheid met de cijfers van het UFC te bekomen.

²⁸ Voor elk van de CGGZ wordt dit item anders ingevuld: bijvoorbeeld voor CGGZ zijn dit het aantal nieuwe en overgedragen begeleidingen en behandelingen, voor CGGZ Noorderkempen enkel de nieuwe begeleidingen en behandelingen. Deze cijfers zijn dus niet uniform en zijn vertekend.

Onderstaande tabel geeft de verwijzers naar het UFC weer voor de periode 2004-2008. Vooral de justitiële verwijzers zijn hier van belang.

Tabel 12: Aantal verwijzingen vanuit verschillende instanties naar het UFC: 2004-2008.²⁹

	2004	2005	2006	2007	2008	Totaal
Justitiële instanties	28 (68.3%)	27 (62.8%)	28 (65.1%)	19 (46.3%)	32 (74.4%)	134
Probatiecommissie	16	14	13	8	14	65
Psychosociale dienst strafinrichting	3	3	6	3	5	20
Onderzoeksrechter/onderz oeksgerecht	2	4	4	3	6	19
Procureur des Konings	-	-	-	1	-	1
Politie	2	1	1	-	-	4
Dienst Bemiddeling in Strafzaken	2	2	4	1	3	12
Commissie Bescherming Maatschappij	1	-	-	-	1	2
Advocaat	2	2	-	3	3	10
Commissie Voorwaardelijke invrijheidstelling/SURB	-	1	-	-	-	1
Dienst vrijheid onder voorwaarden	-	-	-	-	-	-
Hulpverleningscircuit	10 (24.4%)	11 (25.6%)	11 (25.6%)	11 (26.8%)	4 (9.3%)	47
Huisarts	1	2	1	2	-	6
Spoedopname ziekenhuis	-	-	-	-	-	-
Psychiatrisch dagziekenhuis	1	-	-	-	-	1
Residentiële psychiatrie	3	3	2	4	2	14
Vertrouwenscentrum kindermishandeling	-	-	-	-	-	-
CGGZ	1	1	2	2	-	6
Psychiater/psycholoog (privé)	3	5	4	2	1	15
Psychotherapeut	-	-	2	1	1	4
Justitieel welzijnswerk	1	-	-	-	-	1
Andere	-	-	-	-	-	-
Eigen initiatief	3 (7.3%)	5 (11.6%)	4 (9.3%)	3 (7.3%)	7 (16.3%)	22
Onbekend	-	-	-	8 (19.5%)	-	8
Totaal	41	43	43	41	43	211

Voor de verwijzende instanties van 2004 tot 2008 werden de herintakes (personen die voor de tweede keer worden verwezen) aan het totaal toegevoegd. Als we kijken naar de grootste getallen (>10) dan verwijzen vooral de probatiecommissie, de PSD-equipe, de onderzoeksrechter of onderzoeksgerecht en de dienst bemiddeling in strafzaken. Het is niet duidelijk of hier aanmeldingen als uitgangspunt wordt genomen of het om intakes gaat. Opmerkelijk is dat in absolute aantallen de personen die op eigen initiatief een contact opnemen met het UFC een tweede plaats bekleden. In het geheel lijken de vrijwillige cliënten (vanuit het hulpverleningscircuit of op eigen initiatief) ongeveer 1/4 à 1/3 van het cliënteel van het UFC te vormen (hoewel hier nog overdrachten van justitiële cliënten kunnen bijzitten).

²⁹ Bron: Jaarverslagen UFC, 2003-2008.

In de volgende tabel worden de verwijzende instanties naar de CAW, I.T.E.R. en CGGZ weergegeven. Bij deze tabel gelden de opmerkingen die bij tabel 6 werden gemaakt.

Tabel 13: Verwijzers (aantallen bij intake) naar de CAW, I.T.E.R. en CGGZ: 2004-2008.³⁰

	2004	2005 ³¹	2006	2007	2008	Totaal
Justitie totaal	92	192	380	314	409	1387
Politie	10	16	23	11	8	68
JH/JA ³²	22	19	203	187	217	648
JH – CBM	2	6	-	-	6	14
JH – Probatie	14	37	-	4	-	55
JH – VI/VIV	2	4	-	-	-	6
JH – VOV	8	25	-	-	-	33
Advocatuur	7	8	8	13	7	43
Procureur	1	1	8	6	1	17
OR	1	2	-	1	-	4
Onderzoeksgerecht	0	0	-	-	-	0
PSD	17	40	88	72	62	279
BIS	3	21	43	-	32	99
Jeugdrechtbank	5	13	7	3	24	52
SURB	-	-	-	-	4	4
Andere	-	-	-	17	48	65
Welzijnswerk ³³	29	47	35	26	42	179
Volksgezondheid ³⁴	10	17	54	34	39	154
Steuncentrum	0	0	-	-	-	0
Residentiële setting	6	12	-	-	3	21
Diensten Kind & Jongeren	-	-	31	23	24	78
Eigen initiatief	9	21	41	44	31	146
Ouders/omgeving	0	1	-	-	11	12
Niet professioneel	0	1	-	-	-	1
Andere	143	6	12	2	17	180
Onbekend	9	0	8	10	11	38
Totaal	298	297	561	453	587	2196

Meer gedetailleerde informatie, bijvoorbeeld per CAW kan in bijlage worden teruggevonden. Als we hier kijken naar absolute aantallen (>50) dan zijn het vooral de justitieassistenten, de PSD-equipen, de probatie, politie en de bemiddeling in strafzaken die hoog scoren. Ook mensen die op eigen initiatief contact zoeken met een gespecialiseerde voorziening blijft hoog. Net als bij het UFC lijken de vrijwillige cliënten ongeveer 1/4 à 1/3 van het cliënteel uit te maken (weliswaar met dezelfde bedenking als bij het UFC).

Geslacht

In onderstaande tabel wordt het aantal mannen of vrouwen die worden opgenomen in een CAW, I.T.E.R. of CGGZ (intake) weergegeven. We beschikken niet over cijfers van het UFC. Terug gelden

³⁰ Bron: Evaluatieverslagen Vlaams Begeleidingscomité, 2004-2008.

³¹ De gegevens afkomstig uit I.T.E.R. betreffen enkel het aantal verwijzers bij intake en niet bij aanmelding.

³² Justitiehuis/justitieassistent (categoriën REG 2003).

³³ Algemeen welzijnswerk, eigen CAW, ander CAW, leerprojecten, bijzondere jeugdzorg, vertrouwenscentra kindermishandeling.

³⁴ Gezondheidszorg, geneesheer, Centra Geestelijke Gezondheidszorg, privé-therapeut.

hier de beperkingen in verband met de cijfers van het Vlaams Begeleidingscomité, zoals hoger al uiteengezet. Een opdeling per CAW, I.T.E.R. en CGGZ is terug te vinden in bijlage.

Tabel 14: Geslacht nieuwe cliënten (aantallen bij intake) voor de gespecialiseerde voorzieningen: 2004-2008:³⁵

	2004	2005	2006	2007	2008
Man	188	290	554	482	557
Vrouw	41	5	7	10	30
Totaal	229	295	561	492	587

De stijging in 2006 kan wederom worden verklaard door het toevoegen van de cijfers voor de CGGZ vanaf die datum, 2005 is ook hier het jaar met de kleinste foutenmarge. Zoals te verwachten, betreffen de overgrote meerderheid van de cliënten mannen (gemiddeld 94% over de jaren heen). Het hoge aantal vrouwen in 2004 is wel opvallend.

Leeftijd

In deze tabel wordt de leeftijd van de nieuwe cliënten voor de gespecialiseerde voorzieningen afgezet per werkingsjaar. We dienen hier eveneens rekening te houden met de methodologische opmerkingen bij de gegevens van het Vlaams Begeleidingscomité.

Tabel 15: Leeftijd nieuwe cliënten (aantallen bij intake) voor CAW, I.T.E.R. en CGGZ: 2004-2008:³⁶

	2004	2005	2006	2007	2008
0 – 17 jaar	20	34	24	17	57
18 – 25 jaar	20	38	60	47	-
26 – 65 jaar	39	-	-	-	-
26 – 35 jaar	16	38	115	109	-
36 – 45 jaar	35	54	168	142	-
46 – 65 jaar	22	41	145	122	-
+ 65 jaar	4	8	16	18	32
Niet ingevuld	129	65	11	-	4
Totaal	285	278	539	455	129

De cijfers voor 2008 lijken niet correct. In absolute aantallen lijken de meeste daders zich te bevinden in de leeftijdscategorie van 36 tot 45 jaar (in 2006-2007 vormen ze 31% van het cliënteel, voor 2004-2005 is de categorie 'niet ingevuld' te groot om betrouwbare uitspraken te kunnen doen). Opvallend is nog het aantal jonge daders (<17 jaar) (in 2006-2007 vormen ze 4% van het cliënteel).

³⁵ Bron: Evaluatieverslagen Vlaams Begeleidingscomité, 2004-2008.

³⁶ Bron: Jaarverslagen Vlaams Begeleidingscomité, 2004-2008.

3.2. Waals Samenwerkingsakkoord

Wat betreft de registratie van statistische gegevens met betrekking tot daders van seksueel misbruik hebben meerdere uitwisselingen op technisch en ethisch vlak plaatsgevonden tussen het Waals Steuncentrum UPPL, de gespecialiseerde voorzieningen (ESS – Equipes de santé spécialisées) en het Directoraat-generaal Sociale Aangelegenheden en Gezondheid (van het Waals Gewest).³⁷ Het laatste activiteitenverslag van het UPPL vermeldt het bestaan van een rooster met alle gegevens die door de Waalse Minister van Gezondheid, Sociale Actie en Gelijke Kansen aan de Services de Santé Mentale die specifiek gericht zijn op de tenlasteneming van daders van seksueel misbruik werd bezorgd. Dit rooster is opgesteld in overleg met het UPPL en is gericht op het verkrijgen van informatie over de activiteit van deze gespecialiseerde voorzieningen.³⁸ Er bestaat dus een bepaald gemeenschappelijk registratiemodel van de gegevens, beperkt tot deze actoren (en dus niet van toepassing op alle actoren van het Waals Samenwerkingsakkoord).³⁹

Ook voor de evaluatie van het Waals Samenwerkingsakkoord werd cijfermateriaal opgevraagd. We beschikken evenwel enkel over het algemene registratieverslag van het Waals Gewest van de gegevens van de gespecialiseerde voorzieningen dat zelf 3/4 van het volume van het activiteitenverslag van het UPPL voor 2008 uitmaakt. Wat betreft de cijfergegevens in dit volume uit het jaarverslag van het UPPL moet worden vermeld dat deze cijfers enkel betrekking hebben op de gespecialiseerde voorzieningen en niet de resultaten van de activiteiten van het UPPL omvatten.⁴⁰

We kunnen echter geen coherente statistische evolutie geven van de activiteiten van de gespecialiseerde voorzieningen over de verschillende jaren. De cijfergegevens waarover wij beschikken volgen immers niet dezelfde methodologie wat betreft de manier waarop ze worden verzameld en geïnterpreteerd. Alle gespecialiseerde voorzieningen worden immers niet in alle verslagen opgenomen. Het aantal varieert volgens het jaar. Zo worden de Duitstalige gespecialiseerde voorzieningen vaak niet opgenomen. Een andere methodologische bezorgdheid bij het gebruik van deze gegevens is dat het UPPL soms al dan niet deel uitmaakt van de gespecialiseerde voorzieningen.

Gezien deze vermelde problemen inzake de registratie en verwerking van de gegevens dienen deze dus eveneens met de nodige voorzichtigheid te worden benaderd. We geven ze hieronder weer in dezelfde categorieën als voor het Vlaams Samenwerkingsakkoord: adviesverlening, begeleiding en behandeling, verwijzende instanties, geslacht en leeftijd.

Adviesverlening

---

³⁷ Jaarverslag UPPL, 2005, 31.

³⁸ Jaarverslag UPPL, 2008.

³⁹ Evaluatieverslag Waals Begeleidingscomité, 2006 en 2007, 18 september 2009 (onder postvorm verstuurd aan de heer Stefaan De Clerck), 4.

⁴⁰ *o. c.*, 2.

In onderstaande tabel kan het aantal verleende gespecialiseerde adviezen per instantie voor de jaren 2005-2009 worden afgelezen.

Tabel 16: Aantal adviezen per instantie: 2002-2009.⁴¹

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
UPPL	47	53	45	72	56	70	118	113
ESS	128	122	168	201	256	203	197	Geen info

Begeleiding en behandeling

Hier gaat het om het aantal dossiers dat wordt behandeld binnen het UPPL en de gespecialiseerde voorzieningen. Naar analogie met het Vlaams Samenwerkingsakkoord hebben we hier geopteerd voor de categorie 'inscription' en 'guidance/traitement'. De categorie 'premier contact' hebben we net als 'aanmeldingen' laten vallen omdat deze variabele geen weergave is van het aantal daders dat effectief wordt opgenomen of begeleid in de hulpverlening. We gaan van de veronderstelling uit dat 'inscription' gelijk kan worden gesteld met 'intake' of 'cliënten', en 'guidance/traitement' met 'raadpleging' of 'begeleiding en behandeling'. Wegens het gebrek aan een formeel equivalent registratie-instrument blijft dit natuurlijk een veronderstelling.

Tabel 17: Aantal 'inscriptions' en 'guidance/traitement' per instantie: 2004 tot 2008.⁴²

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
UPPL:								
Intakes						36	48	59
Begeleiding/Behandeling	83	70	77	89	113	88	116	120
ESS:								
Intakes				89	239		317	
Begeleiding/Behandeling		750			983	701 ⁴³	738	
Totaal:								
Intakes							365	
Begeleiding/Behandeling							854	

Deze cijfers zijn opnieuw heel fragmentarisch. Het is moeilijk om hieruit conclusies te trekken.

Verwijzende instanties

We hebben geen gegevens omtrent de verwijzende instanties. Wel kunnen we van de justitiële verwijzers een zeker (procentueel) beeld geven via de onderstaande tabel, die het 'juridisch statuut' van de cliënten bij het UPPL als uitgangspunt neemt. Voor de gespecialiseerde voorzieningen zijn deze cijfergegevens niet beschikbaar.

Tabel 18: Juridisch statuut van de cliënten van het UPPL (procentuele weergave): 2008, 2007 en 2001.⁴⁴

⁴¹ Bron: Jaarverslagen UPPL, 2002-2009.

⁴² Bron: Jaarverslagen UPPL, 2002-2009.

⁴³ Cijfer op 1 januari 2008.

⁴⁴ Bron: Jaarverslagen UPPL, 2002-2009.

	2008	2007	2001
Probatie-uitstel	29	30	
Voorwaardelijke invrijheidstelling	22	26	15
Op proef invrijheidgestelde (Wet tot bescherming van de maatschappij)	19	18	9
Veroordeelde gedetineerde	13	7	22
Strafuitvoering	5	6	
Geïnterneerde	5	1	15
Opschorting van de uitspraak	4	1	
Voorlopige invrijheidsstelling	2	6	
Jeugdrechtbank	2	5	
Probatie		1	15
Onderzoeksrechter			8
Parket			8
Overige			

Geslacht

In deze tabel vinden we voor het UPPL het aantal mannen en vrouwen weer onder de nieuwe cliënten. Voor 2007 en 2008 zijn er geen gegevens. Evenmin zijn er gegevens voor de gespecialiseerde voorzieningen.

Tabel 19: Geslacht van de cliënten van het UPPL: 2002-2006.⁴⁵

	2002	2003	2004	2005	2006
Man	115	132	132	179	178
Vrouw	3	2	5	6	7
Totaal	118	134	137	185	185

Gemiddeld bedraagt het percentage mannen over de jaren 97%.

Leeftijd

Hieronder worden de leeftijdscategorieën van de nieuwe cliënten bij het UPPL procentueel weergegeven voor de werkingsjaren 2001-2006.

Tabel 20: Leeftijd van de cliënten van het UPPL (procentuele weergave): 2001-2006.⁴⁶

	2001 ⁴⁷	2002 ⁴⁸	2003	2004	2005	2006
0-17 jaar	16%					
- 18 jaar						
18 – 29 jaar	22%	19%	16%	19%	35%	19,5%

⁴⁵ Bron: Jaarverslagen UPPL, 2002-2009.

Het totaal stemt niet overeen met de totalen van tabel 17. Voor de huidige tabel heeft het UPPL immers zowel nieuwe dossiers (van het werkingsjaar zelf) als lopende dossiers (van het voorgaande werkingsjaar) van begeleidingen en behandelingen genomen, evenals de verleende adviezen.

⁴⁶ Bron: Jaarverslagen UPPL, 2002-2009.

⁴⁷ Voor dit werkingsjaar beschikken we niet over een tabel met percentages, maar dienden we deze af te lezen van een grafiek. Deze percentages zijn dan ook meer schattingen, dan de exacte percentages.

⁴⁸ Voor dit werkingsjaar beschikken we niet over een tabel met percentages, maar dienden we deze af te lezen van een grafiek. Deze percentages zijn dan ook meer schattingen, dan de exacte percentages.

30 – 39 jaar	15%	20%	23%	19%	16%	19,5%
40– 49 jaar	29%	26%	37%	34%	28%	31,5%
50 jaar en ouder	18%	20%	25%	28%	21%	19,5%
50 – 59 jaar						
60 jaar en ouder						10%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Deze leeftijdscategorieën zijn niet hetzelfde in het Waals als in het Vlaams landsgedeelte, zodat een vergelijking niet mogelijk is. De meeste zitten in Wallonië in de categorie van 40 tot 49 jaar. Er zijn hier geen gegevens over het aantal jongeren.

3.3. Brussels Samenwerkingsakkoord

In Brussel heeft het Brussels Steuncentrum CAB een specifieke rol: het vervult de taak van adviesverlening. Tevens bepaalt het steuncentrum welke gespecialiseerde voorziening (ESS – Equipes de santé spécialisées) het meest aangewezen is voor de begeleiding of de behandeling. Dit gegeven vertaalt zich ook in de cijfergegevens.

Voor 2005 werd de functie van Brussels Steuncentrum waargenomen door CAB-s tot 2001, waarna het tot 2005 voorlopig werd waargenomen door het UPPL en sindsdien bestaat er het CAB. Omwille van deze situatie en een gebrek aan cijfers wordt voor Brussel het hulpverleningsaanbod slechts vanaf 2005 weergegeven, met de totstandkoming van het CAB. Om in Brussel aan de hulpverleningsvraag te voldoen, wordt naast de twee Brusselse gespecialiseerde voorzieningen vaak een beroep gedaan op therapeuten en centra die niet erkend zijn in het Brussels Samenwerkingsakkoord. Uit het meest recente jaarverslag (2009) van het CAB blijkt wel dat zij in 21% van de gevallen oriënteren naar SSM ULB Laïos (erkend), in 17,5% naar SSM Chapelle-aux-Champs (erkend), in 7,5% van de gevallen naar Autrement (niet erkend), in 6% naar Triangle (niet erkend), in 2,5% naar SLAJ (niet erkend), in 2,5% naar ORS (niet erkend) en in 11,5% naar een individuele therapeut. Waar mogelijk worden deze gegevens in de tabellen bijgevoegd om toch een zo volledig mogelijk beeld voor de Brusselse situatie te bekomen.

We dienen nog op te merken dat de cijfers uit de jaarverslagen van het CAB vaak moeilijk interpreteerbaar zijn.

Adviesverlening

Tabel 21: Aantal verleende adviezen door het CAB: 2002-2009:⁴⁹

	2006	2007	2008	2009
CAB	278	168	182	200

Begeleiding en behandeling

⁴⁹ Bron: Jaarverslagen CAB, 2006-2009.

Voor het Brussels Samenwerkingsakkoord vinden we geen specifieke gegevens over intake of nieuwe cliënten. Hier werd in de literatuurstudie gewerkt met de variabele 'aanmeldingen via het CAB'. Deze variabele werd hier echter niet weerhouden, omdat dit nog geen indicatie geeft van het aantal effectieve intakes door de voorzieningen.

We geven daarom enkel het aantal begeleidingen of behandelingen weer. Deze cijfers worden, waar mogelijk, wel opgedeeld naar nieuwe en lopende begeleidingen of behandelingen.

Tabel 22: Aantal begeleidingen/behandelingen: de twee erkende gespecialiseerde voorzieningen en twee niet-erkende centra (Autrement bis en SLAJ): 2005-2008:⁵⁰

	2005	2006	2007	2008
Aantal begeleidingen en/of behandelingen bij de erkende centra:				
<i>Nieuw</i>	10	13	18	12
<i>Lopend</i>	31	41	53	34
Autrement bis:				
<i>Nieuw</i>		2	12	20
SLAJ:				
<i>Nieuw</i>			7	17

Verwijzende instanties

Wegens de specifieke taakafspraken in het Brusselse Samenwerkingsakkoord, tussen het CAB en de gespecialiseerde voorzieningen zijn er enkel gegevens voor het CAB.

Tabel 23: Verwijzende overheden naar het CAB: 2005-2009:⁵¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Justitiehuis	272	147	72	107	151
PSD	73	103	62	59	42
Rechter	5	-	-	4	1
Parket	-	6	15	-	-
Commissie	3	3		3	4
EDS⁵²	-	5	14	-	-
SSM⁵³	-	11	5	-	-
Betrokkene zelf	-	-	-	3	-
Advocaat	-	-	-	-	1
SURB⁵⁴	-	-	-	-	-
Onbekend	42	3	-	6	1
Totaal	394	278	168	182	200

We zien dat het justitiehuis de grootste doorverwijzer is, gevolgd door de PSD.

⁵⁰ Bron: Jaarverslagen CAB, 2006-2009.

⁵¹ Bron: Jaarverslagen CAB, 2005-2009.

⁵² Etablissement de défense social.

⁵³ Service de Santé Mentale.

⁵⁴ Strafvuiveringsrechtbank.

Geslacht

In de volgende tabel vinden we het geslacht terug van de seksuele delinquenten die naar het CAB zijn doorverwezen. In het jaarverslag 2009 wordt geen opdeling van mannelijke en vrouwelijke daders gemaakt.

Tabel 24: Geslacht van de naar het CAB doorverwezen nieuwe cliënten: 2006-2009:⁵⁵

	2006	2007	2008
Man	271	162	176
Vrouw	7	6	6
Totaal	278	168	182

Het percentage mannen bedraagt over deze jaren gemiddeld 96%.

Leeftijd

Tabel 25: Leeftijd van de naar het CAB doorverwezen nieuwe cliënten: 2006-2007:⁵⁶

	2006	2007
0 – 17 jaar	-	-
18 – 29 jaar	58	46
30- 39 jaar	81	40
40-49 jaar	72	64
+ 50 jaar	67	18
Totaal	278	168

De leeftijdscategorieën 30-39 jaar (23%) en 40-49 jaar (26%) vormen voor 2006 het grootste aandeel, in 2007 betreft dit 40-49 jaar (38%) en zelfs de categorie 18-29 jaar (27%).

In de jaren 2008 en 2009 hanteert het CAB een andere leeftijdsindeling, om verdere nuanceringen mogelijk te kunnen maken. De cijfers voor 2009 lijken evenwel niet te kloppen qua aantallen.

Tabel 26: Leeftijd van de naar het CAB doorverwezen nieuwe cliënten: 2008-2009:⁵⁷

	2008	2009
0 – 17 jaar	-	-
18- 25 jaar	21	6
26- 35 jaar	32	15
36-45 jaar	43	9
46-55 jaar	37	15
56-65 jaar	23	5
66 – 75 jaar	14	2
Totaal	170	52

⁵⁵ Bron: Jaarverslagen CAB, 2005-2009.

⁵⁶ Bron: Jaarverslagen CAB, 2005-2009.

⁵⁷ Bron: Jaarverslagen CAB, 2005-2009.

In beide tabellen zijn er geen gegevens over jongeren <17 jaar. De belangrijkste leeftijdscategorieën voor 2008 betreffen 36-45 jaar (25%) en 46-55 jaar (22%).

4. CONCLUSIE

Aan de hand van cijfermateriaal van verschillende instanties hebben we geprobeerd een beeld te schetsen van de vraagzijde en de aanbodzijde inzake begeleidingen of behandelingen van daders van seksueel misbruik. Er stellen zich evenwel problemen met de validiteit en de betrouwbaarheid van de gegevens. De weergegeven cijfers moeten dan ook met de nodige voorzichtigheid worden benaderd, we hebben geprobeerd steeds de beperkingen en de relativiteit ervan aan te stippen.

Bij de aanbodzijde stellen we vast dat er in feite geen vergelijking mogelijk is binnen de diverse jaren van cijfergegevens van één samenwerkingsakkoord. Over de verschillende samenwerkingsakkoorden heen worden tevens andere variabelen gehanteerd. Bij de vraagzijde hebben we op dit ogenblik dan weer maar een fragmentarisch beeld. Het presenteren van een coherent en afgestemd beeld omtrent vraag en aanbod in de drie regio's is bijgevolg momenteel onmogelijk.

Ondanks de vele inspanningen die bij het registreren van de cijfers gepaard gaan moeten we dan ook vaststellen dat we er geen conclusies aan kunnen verbinden. Dit toch overwegen of een vergelijking tussen de drie regio's maken kan de realiteit alleen maar geweld aandoen en tot foute conclusies leiden.

Het uitwerken van een gemeenschappelijk registratiemodel, dat betrekking heeft op de verschillende partners van de samenwerkingsakkoorden, vormt zodoende een belangrijke uitdaging en is essentieel om te komen tot een coherente opvolging van de problematiek van seksuele delinquentie. Hierbij moet o.a. rekening worden gehouden met het beroepsgeheim, de werklast op het terrein en de beschikbare middelen. Maar enkel met een volledig uniform gemeenschappelijk registratiemodel zal een adequate toetsing van vraag en aanbod kunnen worden gerealiseerd.

X. AANBEVELINGEN

1. ALGEMEEN

In het algemeen kan worden gesteld dat de verschillende bevroagde actoren het belang van de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en de behandeling van daders van seksueel misbruik voluit onderschrijven.

De overgrote meerderheid van de respondenten meent dat de samenwerkingsakkoorden hebben bijgedragen tot een meer globale, coherente en gecoördineerde aanpak van daders van seksueel misbruik. Zo hebben de samenwerkingsakkoorden gezorgd voor enerzijds de uitbouw van een specifiek hulpaanbod gericht naar deze categorie van daders en anderzijds een duidelijk werkkader dat de samenwerking bevordert tussen de partners van justitie en hulpverlening op het terrein. De meesten vinden dat hun werk bijdraagt tot het terugdringen van het risico op terugval bij daders van seksueel misbruik, tevens tot een verhoogd maatschappelijk welzijn op andere vlakken (bvb. sociaal, budgettair,...)⁵⁸. De begeleiding of de behandeling dient wel te zijn toevertrouwd aan een gespecialiseerde equipe en te zijn afgestemd op de specifieke noden van de dader, waarbij bepaalde profielen gemakkelijker behandelbaar zijn dan anderen.

Om deze overtuigingen te staven, ontbreken echter vaak de nodige kwantitatieve en kwalitatieve gegevens. Bij de bevraging zijn wel een aantal goede praktijken gesignaleerd, die de algemene appreciatie concretiseren en die mogelijk tot aanbeveling kunnen strekken. We geven deze hierna steeds weer. We dienen wel op te merken dat we deze goede praktijken op zich niet aan een evaluatie naar hun effectiviteit en efficiëntie hebben onderworpen.

Gezien de geïnterviewden uit de bevraging in het algemeen tevreden zijn met het concept en de uitvoering van de samenwerkingsakkoorden, stellen ze dan ook niet dadelijk ingrijpende wijzigingen voor. Niettemin wijzen ze wel, wat betreft zowel de samenwerkingsakkoorden zelf als de praktijk op het terrein, op een reeks aandachtspunten die voor verbetering vatbaar zijn en doen ze soms voorstellen om hieraan te remediëren. We geven hierna steeds eerst deze aandachtspunten weer. We dienen nog op te merken dat door de bevroagde actoren geen voorstellen zijn gedaan om tot één samenwerkingsakkoord te komen voor de drie regio's. Er wordt vaak zelfs gepleit om de bestaande verschillen tussen de drie samenwerkingsakkoorden te behouden gezien deze de ontwikkeling van een andere praktijk op het terrein weerspiegelen en er vanuit de regionale overheden ook andere initiatieven kunnen zijn genomen.

We hebben de aandachtspunten tevens voorgelegd aan onze stuurgroep (bestaande uit vertegenwoordigers van de verschillende bij de samenwerkingsakkoorden betrokken actoren met

---

⁵⁸ Cf. in "The Good Lives Model of Offender Rehabilitation" wordt het belangrijk geacht om de vaardigheden van de dader op verschillende vlakken te versterken met het oog op het verbeteren van zijn levenskwaliteit, om op deze wijze de mogelijkheden te beperken tot het plegen van nieuwe misdrijven. Het focust bijgevolg niet enkel op het beheren van de risico's, maar is een model dat zich ook richt op de sterktes van de dader. Het wordt kort als volgt gedefinieerd: "*offenders want better lives not simply the promise of less harmful ones*". Zie o.a. T. WARD, R.E. MANN and T.A. GANNON, "The good lives model of offender rehabilitation: Clinical implications", *Agression and Violent Behavior* 2007, nr. 12, 87-107.

als voorzitter Kristine Kloeck - Algemeen directeur van Child Focus) en hebben nog een aparte vergadering met de steuncentra belegd om meer uitgebreid stil te staan bij hun rol. De aanbevelingen werden daarnaast eveneens afgetoetst met de betrokken beleidsinstanties van de Gemeenschappen en Gewesten (voor Brussel werden echter geen opmerkingen ontvangen) en de FOD Volksgezondheid. Dit resulteert in een reeks aanbevelingen (voorstellen en goede praktijken) die hierna zijn weergegeven.

2. CONCRETE AANBEVELINGEN

2.1. Aandacht voor een preventieve aanpak

Hoewel preventie geen onderdeel vormt van de samenwerkingsakkoorden, is dit in de vergadering met de stuurgroep en met de steuncentra als aandachtspunt naar voren geschoven.

Voorstellen en goede praktijken:

Er dient meer te worden ingezet op een preventieve aanpak. In eerste instantie dient aan *primaire preventie* te worden gedaan, met name het voorkomen van feiten van seksuele delinquentie. Hiertoe kan worden gerefereerd naar **voorlichtingsacties bij jongeren**. Deze moeten voldoende worden geïnformeerd over seksualiteit en meer bepaald hetgeen een “gezonde” beleving van seksualiteit inhoudt. De vertegenwoordiger van de inspectiediensten voor de Services de Santé Mentale van het Waals Gewest geeft aan dat het Observatoire du sida et des sexualités (van de Facultés Universitaires Saint-Louis)⁵⁹ hier een rol kan in spelen voor de Franse Gemeenschap. Voor Vlaanderen wordt aan seksuele voorlichting gedaan door o.a. de organisatie Sensoa⁶⁰ die wordt gefincancierd door de Vlaamse overheid.

In tweede instantie is er meer nood aan *secondaire preventie*, zijnde het reageren op risicofactoren en het ageren op een problematiek die zich aan het ontwikkelen is. Hier zijn eveneens **voorlichtingsacties** van belang. Zo zouden **scholen** een rol kunnen spelen bij het herkennen van risicofactoren bij adolescenten. Tevens dient de **bevolking** te worden geïnformeerd over seksuele delinquentie. Meer bepaald dat pedoseksuele feiten vaak in het eigen gezin voorkomen en dat dus (voornamelijk) vrouwen attent moeten zijn voor het herkennen van risicofactoren. Meer algemeen moet de publieke opinie beter worden geïnformeerd over de (al dan niet mate van) “gevaarlijkheid” en de mogelijke behandelbaarheid van daders. Nu worden alle seksuele delinquenten als het ware de grootste graad van gevaarlijkheid toegekend en leeft de perceptie dat ze weinig behandelbaar zijn. Er dient dan ook te worden gestreefd naar het “dédiaboliser” en “dédramatiser” van de seksuele delinquent. Zo zou de sector van de gespecialiseerde hulpverlening meer aan “public relations” kunnen doen en een stem zijn in het maatschappelijk debat door informatie te

---

⁵⁹ <http://www.observatoire-sidasexualites.be/>

⁶⁰ <http://www.sensoa.be/>

verschaffen (bvb. door te wijzen op de mogelijkheden om de problematiek adequaat aan te pakken). Op deze wijze wordt er meer openheid gecreëerd ten aanzien van begeleiding en behandeling, zodat meer mensen hierop een beroep zullen doen. Het stigma bespreekbaar maken is eveneens belangrijk ten aanzien van hulpverleningsprofessionals, het kan ervoor zorgen dat meer therapeuten bereid worden gevonden om deze cliënten te begeleiden en behandelen. Vanuit de gespecialiseerde voorziening I.T.E.R. kan als goede praktijk worden meegegeven de informatieverspreiding die ze doen via hun website (die volgens hen zeer druk wordt bezocht).⁶¹ Daarnaast hebben ze zowel een werkboek daderhulp⁶² ontwikkeld (deze is bedoeld voor personen die zedenfeiten hebben gepleegd en die eraan denken om een behandeling hiervoor te volgen), als een website voor familieleden van daders van seksueel misbruik.⁶³

Ten slotte wordt reeds ingezet en dient verder te worden ingezet op *tertiaire preventie*, namelijk het trachten te voorkomen dat zich opnieuw feiten voordoen en dit door het werken op een aanpassing van de levensstijl. Het betekent dat er **voldoende mogelijkheden moeten zijn voor de begeleiding en de behandeling van daders** van seksuele delinquentie. Het houdt ook in dat niet-justitiële vrijwillige cliënten voldoende terecht moeten kunnen bij de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra. Op dit ogenblik vormen in Wallonië en Brussel deze cliënten slechts een klein aandeel van het totale cliënteel (zie infra bij het onderdeel 'het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit'). Naast de aandacht voor de dader, dient er eveneens voldoende aandacht te zijn voor de noden van **slachtoffers** van seksuele delinquentie (veel daders zijn immers vroeger zelf slachtoffer geweest van seksuele delinquentie en worden soms pas gehoord als ze zelf dader zijn). Het is belangrijk dat slachtoffers een duidelijk aanspreekpunt hebben en een instantie waar ze bij terecht kunnen (zodat ze niet eindeloos worden doorverwezen "zonder dat er een persoon is op het einde van de lijn").

Met het oog op de verschillende vormen van preventie is het tevens cruciaal dat er voldoende **informatie en vorming voor professionals** uit verschillende domeinen beschikbaar is, zodat ze op de hoogte zijn van risicofactoren en de doorverwijsmogelijkheden voor de begeleiding en de behandeling van zowel (potentiële) daders als slachtoffers. Hier kan worden gedacht aan o.a. gezondheidsprofessionals, evenals instanties die werkzaam zijn binnen het justitieel systeem (politiediensten, opdrachtgevende overheden - zie infra bij het hiernavolgende onderdeel, en actoren betrokken bij de strafuitvoering).

2.2. Het verder optimaliseren van de samenwerkingsakkoorden als werkkader

Zoals hierboven reeds vermeld, vinden de verschillende actoren de samenwerkingsakkoorden een nuttig werkkader om daders door te verwijzen naar en op te volgen bij een begeleiding of een

---

⁶¹ <http://www.iter-daderhulp.be/>

⁶² K. VANHOECK en E. VAN DAELE, *Werkboek Daderhulp. Therapie bij seksueel misbruik*, Leuven, Acco, 1999.

⁶³ <http://www.familievan.be/>

behandeling. Niettemin blijkt uit de bevraging dat niet alle opdrachtgevende overheden voldoende op te hoogte zijn van de samenwerkingsakkoorden en/of ze passen deze onvoldoende toe, of ze zijn onvoldoende vertrouwd met de materie van seksuele delinquentie.

Verder is het werkkader van de samenwerkingsakkoorden niet meer in overeenstemming met het huidig wetgevend kader. Ten slotte is er onduidelijkheid of de Duitstalige Gemeenschap ressorteert onder het Waals Samenwerkingsakkoord en rijst de vraag of nog andere actoren in het samenwerkingsverband moeten worden opgenomen met het oog op het uitbreiden van het hulpverleningsaanbod.

Voorstellen en goede praktijken:

Vooreerst is er nood aan een continue **sensibilisering van de opdrachtgevers** om hen op de hoogte te brengen van de samenwerkingsakkoorden of vertrouwd te maken met de materie van seksuele delinquentie. De vertegenwoordiger inzake de CAW van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap merkt op dat de opdrachtgevende overheden niet als partner in de samenwerkingsakkoorden zijn opgenomen, in de zin dat er geen takkenpakket voor hen is gedefinieerd. Op deze wijze zijn de akkoorden te vrijblijvend geformuleerd ten aanzien van de opdrachtgevende overheden, waardoor ze zich er niet altijd door gebonden voelen. Dit biedt onvoldoende waarborgen op het vlak van rechtsgelijkheid. Zo kan het zijn dat een persoon voor dezelfde feiten naar de gevangenis moet, terwijl een andere een begeleiding en een behandeling kan volgen. Zodoende is het van belang om de opdrachtgevende overheden te sensibiliseren. Meer bepaald kan volgens de stuurgroep een **brochure** worden uitgewerkt en dienen de samenwerkingsakkoorden en de materie van seksuele delinquentie opgenomen te worden in de **opleidingen voor magistraten** georganiseerd door het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding. Dit kan gebeuren in samenwerking met de steuncentra, de gespecialiseerde voorzieningen, de justitiehuisen en de PSD. Hierbij dient zeker **aandacht te gaan naar het formuleren van werkbare voorwaarden**.⁶⁴ De voorwaarde van begeleiding of behandeling kan best zo algemeen mogelijk worden geformuleerd door de opdrachtgever. Zo kan de formulering "het volgen van een ambulante behandeling" een probleem vormen indien nadien blijkt dat de dader beter op zijn plaats is in een residentiële instelling. Een probleem stelt zich eveneens bij de formulering "het volgen van een behandeling bij een psychiater naar keuze", waardoor de dader niet bij voorkeur wordt doorverwezen naar een gespecialiseerde voorziening of steuncentrum die meer garant staan voor een multidisciplinaire aanpak (zie infra bij het onderdeel 'het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit'). Bij het formuleren van de voorwaarden moet er ook aandacht zijn voor de reële leefomstandigheden van de dader. De formulering "1 km uit de buurt blijven van waar kinderen zijn" is weinig realistisch indien de nieuwe partner van de dader kinderen heeft. Daarnaast moeten opdrachtgevende overheden er attent op worden gemaakt dat een begeleiding of behandeling niet noodzakelijk is aangewezen. Op dit ogenblik zou er volgens

---

⁶⁴ Zie het Panelgesprek "Behandeling van dader van seksueel misbruik", Studiedag "Justitie en Welzijn. Beroepsgeheim: hinderpaal of hefboom?", uitgaande van de Vlaamse Gemeenschap, FOD Justitie en de K.U.Leuven, Leuven, 10 februari 2011.

een gespecialiseerde voorziening te veel aan begeleiding of behandeling worden gedaan, terwijl een straf soms op zich voldoende zou zijn. In sommige gevallen (bvb. psychopaten) is een behandeling zelfs af te raden. Er moet aandacht zijn voor een goede indicatiestelling (zie infra bij het onderdeel 'het garanderen van een kwalitatieve zorg').

Verder dient het **toepassingsgebied van de samenwerkingsakkoorden in overeenstemming te worden gebracht met het huidig wetgevend kader** door middel van een wetgevend optreden (zie bijlage). Zo wordt het aangewezen geacht om het toepassingsgebied **uit te breiden tot de strafuitvoeringsmodaliteiten van elektronisch toezicht en beperkte detentie**, zoals geregeld bij de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie.

Een uitbreiding van de samenwerkingsakkoorden naar het **herstel in eer en rechten** wordt dan weer door de stuurgroep **niet opportuun geacht**. Enerzijds is er een geldelijke kwestie. De dader die een advies vraagt, dient hier zelf voor te betalen gezien deze niet meer onder een gerechtelijke maatregel valt (terwijl indien het parket om een advies verzoekt dit onder de gerechtskosten zou vallen). Anderzijds is het principiële bezwaar geuit dat de dader hier om een advies vraagt en er geen opdracht is om te begeleiden of te behandelen. Het kan evenwel zijn dat de voorziening voorheen (tijdens de gerechtelijke maatregel) de behandelaar was, wat dus een probleem kan opleveren van deontologische onverenigbaarheid met de vraag tot expertise. De steuncentra en de gespecialiseerde voorzieningen menen dan ook dat daders zich voor dergelijke expertise beter kunnen wenden tot onafhankelijke experts. Zo maakt het Waals Steuncentrum UPPL in dergelijk geval een lijst van therapeuten over aan de dader. We dienen weliswaar op te merken dat de gespecialiseerde voorziening I.T.E.R. wel expertises verricht in het kader van het herstel in eer en rechten. Deze voorziening heeft een afspraak met het parket over de werkwijze voor aanvragen tot expertises van daders die voorheen bij hen niet in behandeling waren. Dergelijke expertise heeft dan betrekking op de weg die de betrokkene heeft afgelegd en bevat een risicotaxatie. De dader dient hen hiertoe zijn dossier over te maken en dient de kosten van de expertise te betalen.

Hoewel uit de bevraging blijkt dat er tegengestelde visies zijn rond het **behoud van de vrijheid onder voorwaarden** in het toepassingsgebied van de samenwerkingsakkoorden (wegens de moeilijkheid van het vermoeden van onschuld en de korte termijn) vindt de stuurgroep het toch wenselijk om deze maatregel erin te houden. In het kader van de vrijheid onder voorwaarden kan immers reeds een "pre-travail" worden verricht met de dader, dergelijke "kennismaking" of "pretherapie" met een begeleiding of een behandeling kan een proces in gang zetten bij de dader. Niettemin zijn er enkele aandachtspunten bij het gebruik van de vrijheid onder voorwaarden. De nadruk mag niet teveel worden gelegd op de feiten zelf, maar moet eerder liggen op de problemen van de dader. De maatregel moet beperkt in de tijd worden gebruikt en er dient een feedback te zijn. Daarbij wordt de overweging gemaakt dat een doorverwijzing naar de leerprojecten (die beperkt zijn in de tijd) wel een goede optie kan zijn in het kader van de vrijheid onder voorwaarden (hoewel er daar meer een confrontatie met de feiten is voorzien). Probleem is evenwel dat de leerprojecten voor de vrijheid onder voorwaarden niet meer door justitie worden

gesubsidieerd en deze niet als actor in de samenwerkingsakkoorden zijn opgenomen (zie infra bij het onderdeel 'het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit').

Een uitbreiding van de samenwerkingsakkoorden tot **maatregelen opgelegd door de jeugdrechter ten aanzien van minderjarigen wordt wel bepleit**. Het wordt immers belangrijk geacht om tijdig in te grijpen bij daders van seksueel misbruik, gezien de meerderheid hun eerste feiten reeds hebben gepleegd als minderjarige. Nu worden de gespecialiseerde voorzieningen en steuncentra hiervoor gevraagd als er onvoldoende mogelijkheden zijn bij specifieke instellingen voor minderjarigen. Het vereist echter een specifieke expertise en vorming (zowel forensisch als m.b.t. jongeren, zo is in I.T.E.R. een aparte equipe opgericht voor minderjarigen). Tevens worden extra middelen nodig geacht opdat de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra deze doelgroep eveneens effectief kunnen begeleiden en behandelen (en dit niet ten koste hoeft te gaan van hun subsidie die ze ontvangen voor hun volwassenenwerking) (zie infra bij het onderdeel 'het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit').

Daarnaast dienen nog op **andere punten, voornamelijk juridisch-technisch van aard, de samenwerkingsakkoorden te worden geactualiseerd** door middel van een wetgevend optreden om de samenwerkingsakkoorden in lijn te brengen met de wetgevende evoluties van de afgelopen jaren. De Begeleidingscomités hebben in het verleden reeds voorstellen geformuleerd om de teksten aan te passen. In bijlage wordt een overzicht gegeven van mogelijke aan te passen punten. Er wordt voorgesteld om een werkgroep samen te stellen om deze punten te bekijken en de opportuniteit te beoordelen van een aanpassing van de samenwerkingsakkoorden.

De onduidelijkheid of de **Duitstalige Gemeenschap** ressorteert onder het Waals Samenwerkingsakkoord dient eveneens te worden uitgeklaard. De Duitstalige Gemeenschap was in het begin wel uitgenodigd bij de voorbereiding van het Waals Samenwerkingsakkoord, maar was niet één van de ondertekenende partijen. Het Waals Gewest is in principe enkel bevoegd gemaakt voor de Franstalige gemeenschapsbevoegdheden. Er is in de Duitstalige Gemeenschap wel één gespecialiseerde voorziening en het UPPL treedt hier volgens de vertegenwoordiger van de inspectiediensten voor de services de santé mentale van het Waals Gewest ook op als steuncentrum. Weliswaar zijn de gegevens van de Duitstalige gespecialiseerde voorziening niet opgenomen in het jaarverslag van het UPPL. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest geeft tevens aan dat er een samenwerking is tussen de desbetreffende inspectiediensten. Overeenkomstig het justitiehuis van Eupen fungeert het UPPL echter niet als steuncentrum voor de Duitstalige Gemeenschap. Het Directoraat-generaal Justitieuizen heeft een officiële vraag gesteld aan de verantwoordelijke Minister met de vraag om dit uit te klaren. In 2000 heeft de toenmalige Minister van Justitie, naar aanleiding van een vraag van het parket-generaal van Luik, wel meegedeeld dat de Minister van Justitie er geen voorstander was om een apart akkoord uit te werken omwille van het kleine aantal daders (die konden worden begeleid of behandeld door de bestaande Duitstalige gespecialiseerde centra), het veel tijd vraagt om een akkoord uit te werken en het de werking van justitie zou kunnen bemoeilijken. Hij wenste dat de Duitstalige

Gemeenschap met akkoord van het Waals Gewest, het Waals Samenwerkingsakkoord zou onderschrijven waarvoor dan een officiële vertaling in het Duits zou worden voorzien.

Verder wordt in de bevraging gepleit om **nog andere actoren in het samenwerkingsverband op te nemen** met het oog op het uitbreiden van het hulpverleningsaanbod (zie infra bij het onderdeel 'het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit').

Geconcludeerd kan worden dat om de samenwerkingsakkoorden als werkkader verder te optimaliseren op bepaalde punten een wetgevend ingrijpen is aangewezen. **Een wetgevend optreden alleen zal echter niet volstaan.** Bepaalde punten van de samenwerking tussen de actoren dienen op het terrein opnieuw onder de aandacht te worden gebracht of te worden bijgestuurd om de samenwerking tussen de actoren optimaal te laten verlopen. De vertegenwoordiger inzake de CAW van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap deelt mee dat er tussen de Federale Staat (Justitie) en de Vlaamse Gemeenschap (CAW – CGGZ) een meer algemeen samenwerkingsakkoord wordt ontwikkeld over de begeleiding of de behandeling van niet-gedetineerde justitiabelen. Het is de bedoeling om voor de begeleiding en de behandeling van deze daders in Vlaanderen te komen tot een groot raamakkoord (niet enkel beperkt tot seksuele delinquenten). In het ontwerp zijn bepaalde hier verder gemelde knelpunten ondervangen (bvb. de samenwerking met de justitieassistenten, de rapportage, het driehoeksgesprek,...). De voorliggende evaluatie kan bijgevolg nuttig zijn voor deze werkzaamheden, die op zich dan weer van invloed zullen zijn op de onderhavige samenwerkingsakkoorden en de samenwerking op het terrein inzake de begeleiding en de behandeling van seksuele delinquenten.

2.3. Een meer uniforme adviesverlening

Adviesverlening door een gespecialiseerde voorziening wordt beschouwd als een goede indicatiestelling voor een latere begeleiding of behandeling. Uit de bevraging blijkt dat er evenwel onduidelijkheid bestaat over enerzijds de inhoud van het advies en anderzijds welke instantie adviezen kan verlenen.

Voorstellen en goede praktijken:

Wat betreft de **inhoud van het advies** blijkt uit de bevraging dat er sprake is van verschillende soorten adviezen. Vooreerst is er het wettelijk advies: het "gespecialiseerd advies" of het "met redenen omklede advies" voorzien door de wet van 28 november 2000⁶⁵ (verleend ten behoeve van opdrachtgevende overheden door gespecialiseerde voorzieningen, het Vlaams Steuncentrum UFC en het Waals Steuncentrum UPPL, en centra en individuele therapeuten niet erkend in het kader van de samenwerkingsakkoorden). Vervolgens is er sprake van het therapeutisch advies

---

⁶⁵ Wet 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, B.S. 17 maart 2001.

(verleend door gespecialiseerde voorzieningen, UFC en UPPL ten behoeve van actoren in de samenwerkingsakkoorden) en het "avis d'orientation/avis d'accessibilité au traitement" (verleend door het Brussels Steuncentrum CAB ten behoeve van opdrachtgevende overheden). Tevens is er het penitentiair advies (verleend door de PSD-equipes ten behoeve van opdrachtgevende overheden). Daarnaast is er nog de maatschappelijke enquête uitgevoerd door de justitieassistenten (ten behoeve van opdrachtgevende overheden). Dit onderscheid is niet altijd even duidelijk voor de opdrachtgevende overheden, het kan zijn dat deze een doorlichting van de persoonlijkheid van de dader wensen of enkel een advies over waar deze kan worden begeleid of behandeld. Er dient voor de opdrachtgevende overheden dan ook een **oplijsting te worden gemaakt van de verschillende soorten adviezen** die kunnen worden gevraagd (en volgens welke wetgeving) en van de instanties aan wie deze adviezen kunnen worden gevraagd.

Verder wordt voorgesteld om voor het "gespecialiseerd advies" een **uniform model op te maken** en/of te bepalen welke minimale informatie dit adviesverslag moet bevatten. Zo heeft het UPPL een model van advies uitgewerkt dat kan worden verspreid onder de Waalse gespecialiseerde voorzieningen. Er zou een werkgroep kunnen worden opgericht om een uniform model uit te werken voor de verschillende instanties. De PSD-equipes werken voor het penitentiair advies reeds met een uniform model.

Tot slot geven de opdrachtgevende overheden aan dat de **gebruikte taal** zou mogen worden vereenvoudigd. Nu worden soms teveel psycho-medische termen gebruikt die niet begrijpbaar zijn voor sommige magistraten. Hier wordt in de stuurgroep de bedenking gemaakt dat het gebruik van een specifiek professioneel vocabularium wel pertinent is, het is evenwel belangrijk dat de voorzieningen en de opdrachtgevende overheden elkaars jargon beter leren kennen. De opdrachtgevende overheden moeten tevens duidelijke vragen stellen die dan in de conclusie van het advies op duidelijke wijze worden beantwoord door de voorzieningen.

Welke instantie is nu het meest aangewezen voor de adviesverlening? Zowel Vlaamse als Waalse gespecialiseerde voorzieningen hebben reeds adviezen geweigerd (waarbij de meeste Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen geen adviezen verlenen) en dit wegens een **deontologische onverenigbaarheid** met begeleiding en behandeling of wegens personeelstekort.

In **Brussel** komt de taak van adviesverlening toe aan een **andere dienst, met name het CAB** en is deze dus gescheiden van de taak van begeleiding en behandeling door de gespecialiseerde voorzieningen. Het CAB geeft wel aan dat het geen expertises betreffen zoals voorzien door de wet van 28 november 2000, maar de adviezen gericht zijn op het bepalen van de toegankelijkheid voor begeleiding of behandeling.

De vraag stelt zich welke instantie in Vlaanderen en Wallonië het meest is aangewezen tot het verlenen van adviezen en/of hoe de deontologische onverenigbaarheid tussen adviesverlening en begeleiding of behandeling het best kan worden aangepakt.

In **Wallonië** wordt gepleit voor het **opsplitsen van de taken binnen eenzelfde dienst**. Zo is er bijvoorbeeld binnen het UPPL een “departement advies” opgericht (dat op onafhankelijke basis adviezen verleent). Er wordt verwezen naar een advies van de Orde van Geneesheren, dat refereert naar artikel 121 van de Code van Geneeskundige Plichtenleer. Volgens dit advies stelt er zich in feite geen deontologische onverenigbaarheid stelt indien eerst een advies wordt verleend en nadien de behandeling volgt door dezelfde hulpverlener, mits het respecteren van een termijn ertussen van drie jaar (het omgekeerde stelt wel een deontologische onverenigbaarheid).⁶⁶ Goede experts dienen volgens het UPPL ook behandelingen te verrichten (maar dus niet bij dezelfde cliënt tenzij in de hiervoor toegelichte situatie). Te Brussel leeft een andere visie dan deze van de Orde van Geneesheren. Er wordt gevreesd voor een risico op verwarring bij de dader tussen de expert (“tegen wie hij kan liegen”) en de therapeut (“bij wie hij open moet kunnen zijn”), vandaar dat deze taken zijn toebedeeld aan verschillende diensten. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest geeft aan dat het zelf de keuze is van de gespecialiseerde voorzieningen om al dan niet gespecialiseerde adviezen te verlenen. Zo ja, raadt de inspectiedienst aan dat binnen eenzelfde dienst het niet dezelfde persoon is die de beide taken waarneemt. Sommige gespecialiseerde voorzieningen geven er eerder de voorkeur aan dat bij eenzelfde dader de beide taken door verschillende voorzieningen worden waargenomen.

De vertegenwoordiger inzake de CGGZ van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap geeft aan dat de beslissing dat de Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen geen adviezen leveren een gemeenschappelijk standpunt betreft (van de administratie, de koepels en de centra). Als ze adviezen willen leveren, dan kan dit niet gebeuren met subsidies van de Vlaamse overheid. De Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen zelf pleiten voor de **oprichting van een “centrale adviescel” voor gans Vlaanderen** die zou bestaan uit behandelaars van de gespecialiseerde voorzieningen (de adviesverlener zou dan nadien de persoon niet zelf behandelen). Het zou meer uniformiteit in de adviesverlening kunnen garanderen, op voorwaarde dat ook wordt voorzien in een uniform adviesmodel. De vertegenwoordigers van de Vlaamse administratie vinden de oprichting van een centrale adviescel geen slecht idee. Ze zijn bereid om mee na te denken over hoe dit kan worden gerealiseerd, op voorwaarde dat justitie zorgt voor de financiering en de organisatie. Er zijn trouwens reeds pogingen ondernomen om een dergelijke centrale adviescel op te richten, maar dit vond geen doorgang juist omwille van een discussie over wie moet instaan voor de financiering. De toenmalige Vlaamse Minister van Volksgezondheid vond dat de financiering ervan toekwam aan de FOD Justitie, de Minister van Justitie vond op zijn beurt dat adviezen dienen te worden betaald via het systeem van de gerechtskosten. Dit systeem wordt nu in Vlaanderen en Wallonië gebruikt bij de adviesverlening, maar de gerechtskosten zijn volgens de gespecialiseerde voorzieningen onvoldoende om een

---

⁶⁶ Nationale Raad van de Orde van Geneesheren, *Advies van 24 augustus 2002*, <http://www.ordomedic.be/nl/adviezen/advies/adviezen-van-gespecialiseerde-diensten-in-de-begeleiding-of-behandeling-van-seksuele-delinquenten-1>.

Dit advies verwijst naar artikel 121 §2 2^e lid Code van Geneeskundige Plichtenleer: “De onder artikel 119 bedoelde geneesheer [zijnde de geneesheer belast met een deskundig onderzoek] mag behoudens gevallen van overmacht of opeising, niet optreden als behandelende geneesheer vóór het verstrijken van een termijn van 3 jaar te rekenen vanaf het einde van zijn opdracht of functie”.

multidisciplinaire aanpak te garanderen. Te Brussel vraagt het CAB geen betaling voor het door hen verleende advies, dit ressorteert voor hen onder hun subsidies.

Zodoende geven Vlaamse en Waalse gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra aan dat adviesverlening wel een taak voor hen is, maar dat de twee taken moeten (of reeds) worden opgesplitst: ofwel door de taken binnen één entiteit door verschillende personeelsleden te laten uitoefenen, ofwel door te laten opnemen door een aparte entiteit (bvb. door de oprichting van een soort van "centrale adviescel"). Maar om dit te kunnen realiseren, worden er wel meer middelen en personeel nodig geacht. Het systeem van de gerechtskosten wordt onvoldoende bevonden voor de betaling van de adviesverlening.

Ten slotte dient er over te worden gewaakt dat de **adviezen op tijd worden overgemaakt** aan de opdrachtgevende overheden, zeker als de daders gedetineerd zijn. De Vlaamse en Waalse gespecialiseerde voorzieningen vinden het moeilijk om de termijn te halen van één maand in het kader van de vrijheid onder voorwaarden. De opdrachtgevende overheden voorzien evenwel niet steeds een termijn, zeker als de daders niet zijn gedetineerd. Een goede praktijk van het UPPL is dat zij binnen de week een ontvangstbevestiging sturen aan de opdrachtgevende overheid en preciseren wat de termijn eventueel zou kunnen zijn. Een andere praktijk betreft deze van het parket van Turnhout waar een werkoverleg is voorzien met het UFC (dat daar de meeste adviezen levert) om erover te waken dat de termijnen rekening houden met de werklast en de tijd die nodig is om het advies op te maken. Op deze wijze worden de termijnen gerespecteerd. Tot slot wordt als algemene goede praktijk het aanhouden van een gemiddelde termijn van drie maanden naar voren geschoven. Het wordt evenwel niet wenselijk geacht om in de wet een welbepaalde termijn te voorzien⁶⁷, omdat het op tijd verlenen van adviezen niet altijd afhankelijk is van de gespecialiseerde voorzieningen. Het kan ook afhangen van externe omstandigheden (bvb. het al dan niet verkrijgen van een uitgangsvergunning door de dader). De adviesverlenende instantie en de opdrachtgevende overheid moeten kunnen negotiëren over een mogelijke termijn.

2.4. Informatieverstrekking als sleutelwoord tot samenwerking

Het verstrekken van informatie door de justitiële instanties aan de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra is essentieel met het oog op het verlenen van adviezen en de opdrachten tot begeleiding of behandeling. Dit verloopt evenwel niet op uniforme wijze en kan omslachtig zijn.

Wat betreft de informatieverstrekking door de opdrachtgevende overheden wordt bij de adviesverlening de informatie rechtstreeks overgemaakt aan de meeste Waalse en sommige Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen en aan het UFC, door middel van kopieën van processen-verbaal. Daarnaast dienen de andere gespecialiseerde voorzieningen, het UPPL en het CAB (indien ze geen informatie ontvangen van de PSD-equipe of de justitieassistent) een aanvraag tot inzage

---

⁶⁷ Enkel voor het herstel in eer en rechten is in de wet een termijn bepaald, met name van zes maanden.

van het gerechtelijk dossier te richten aan de opdrachtgevende overheid. Ofwel worden hen kopieën van het dossier toegezonden of het dossier zelf (ter lezing), ofwel dienen ze naar de griffie te gaan (steeds het geval bij het CAB) om het dossier te raadplegen met al dan niet een recht op kopiename. Bij de opdracht tot begeleiding of behandeling ontvangen de Vlaamse en Waalse gespecialiseerde voorzieningen en steuncentra in principe informatie uit het gerechtelijk dossier van de justitieassistent of de PSD-equipe (met uitzondering van de vrijheid onder voorwaarden). Indien de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra dit nodig achten, wordt tevens een aanvraag tot inzage van het gerechtelijk dossier gericht aan de opdrachtgevende overheid. Hier dienen ze zelf naar de griffie te gaan, met al dan niet een recht op kopiename (het UFC heeft steeds een recht op kopiename). Het inkijken van de informatie ter griffie achten de verschillende voorzieningen echter een grote tijdsinvestering.

Verder blijkt de informatieverstrekking van de justitiehuizen aan de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra in de praktijk zowel regionaal als binnen de verschillende mandaten te verschillen. Naast het verstrekken van relevante stukken waarover de justitieassistent in een gegeven situatie beschikt, wordt relevante informatie ook mondeling overgemaakt, wordt verwezen naar de mogelijkheid tot inzage van de gerechtelijke bundel na toestemming van de procureur des Konings, of wordt aan de justitiabele gevraagd om het vonnis te overhandigen aan de gespecialiseerde voorziening die de begeleiding of de behandeling opneemt.

Voor de PSD-equipes moet de problematiek betreffende het verkrijgen en raadplegen van gerechtelijke bundels worden verduidelijkt. De gemiddelde wachttijd tussen aanvraag en ontvangst bedraagt ongeveer een maand of zelfs meerdere maanden, waarbij op geregelde tijdstippen rappels worden verstuurd. Franstalige PSD-equipes vragen de gerechtelijke bundel ook niet zo vaak aan.

Te Brussel maakt het CAB dan weer de informatie over aan de gespecialiseerde voorzieningen. Het heeft als voordeel dat de informatie en de procedure meer gecentraliseerd is, maar het heeft als nadeel dat dit ook tijdverlies met zich meebrengt.

Voorstellen en goede praktijken:

Er moet **meer uniform worden bepaald** – naargelang het juridisch kader – welke instantie informatie verstrekt en door middel van welke procedure aan de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra, in het kader van zowel de adviesverlening als de opdracht tot begeleiding of behandeling.

Bij de **adviesverlening** zou de **opdrachtgevende overheid automatisch akkoord moeten zijn om informatie te verstrekken** aan de gespecialiseerde voorziening of het steuncentrum dat het advies verleent. De inzage in de gerechtelijke bundel zou kunnen worden voorzien in de opdracht tot adviesverlening. Indien de informatie niet rechtstreeks door de opdrachtgevende overheid

wordt overgemaakt door middel van kopieën van processen-verbaal, dient het recht op kopieën van de relevante stukken te worden verzekerd.

Bij de **opdracht tot begeleiding of behandeling** dient er **vooreerst een informatieverstrekking te gebeuren door de PSD-equipen en de justitieassistenten**. Om te garanderen dat zij de nodige informatie kunnen overmaken dient de opdrachtgevende overheid bij het opleggen van een opdracht tot begeleiding of behandeling hen de toestemming te geven (bvb. door dit in de wet in te schrijven) om alle beschikbare informatie over te maken aan de begeleidende of behandelende instantie. Vanuit het Directoraat-generaal Justitiehuizen wordt wel opgemerkt dat in het kader van een voorwaardelijke invrijheidstelling van gedetineerden en de invrijheidstelling op proef van geïnterneerden de justitieassistent pas kan tussenkomen op het ogenblik dat deze een mandaat heeft ontvangen van de opdrachtgevende overheid. Dit impliceert dat engagementen op het vlak van informatie-uitwisseling, die zijn opgenomen in de (vooraf ondertekende) prestatieverbintenis, door de justitieassistent niet kunnen worden aangegaan. In het kader van deze maatregelen kan de PSD-equipe immers het initiatief nemen om een prestatieverbintenis op te stellen als een begeleiding of behandeling vereist is vóór invrijheidstelling. Via uitgaansvergunningen gaat de gedetineerde of geïnterneerde dan op intakegesprek bij de gespecialiseerde voorziening en wordt de prestatieverbintenis ondertekend door de betrokkene en de gespecialiseerde voorziening. De PSD-equipe stuurt vervolgens de prestatieverbintenis ter ondertekening aan de justitieassistent maar op dat moment heeft het justitiehuis dus nog geen mandaat ontvangen van de opdrachtgevende overheid en kan deze dus niet instaan voor informatieverstrekking.

De informatie moet niet alleen automatisch worden overgemaakt, er moet tevens een duidelijkere en uniforme procedure zijn en de informatie moet tijdig worden overgemaakt. Wat betreft niet-gedetineerden vindt de stuurgroep dat de **justitieassistent meer de voorziene sleutelrol moet kunnen spelen**. Een eenvormige praktijk voor de informatieverstrekking vanuit de justitiehuizen naar de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra is wenselijk. Hier zouden algemene richtlijnen over moeten bestaan. Wat betreft gedetineerden dienen de **PSD-equipen tijdig de gerechtelijke bundel te verkrijgen en te kunnen raadplegen**. Indien de gespecialiseerde voorziening of het steuncentrum een inzage wenst in de gerechtelijke bundel, moet dit ook worden verzekerd en op een zo eenvoudig mogelijk wijze zoals bij de adviesverlening. De vraag kan ook worden gesteld of de PSD-equipe en de justitieassistent deze taak voor hen niet kunnen waarnemen, het Directoraat-generaal Justitiehuizen geeft evenwel aan dit engagement niet te kunnen aangaan.

Vraag is of voor het overmaken van informatie het akkoord vereist is van de dader. Hieromtrent was enige discussie in de stuurgroep. Enerzijds als de dader geen akkoord geeft, zou het betekenen dat een begeleiding of behandeling zonder enige informatie moet worden opgestart of deze zelfs zou kunnen worden geweigerd. Anderzijds is het wel een vorm van respect ten aanzien van de dader. Zodoende dient hier de keuze te worden gemaakt of de opdrachtgevende overheid op het ogenblik van het toekennen van de voorwaarde van begeleiding of behandeling

voor de informatieverstrekking ofwel het akkoord vraagt van de dader ofwel de dader hier louter op de hoogte van brengt.

Het tijdstip van het overmaken van de informatie is eveneens van belang. Bij een begeleiding of een behandeling wordt de informatie meestal slechts bij de ondertekening van de prestatieverbintenis meegedeeld aan de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra. Ze zouden dit evenwel liever vroeger zien gebeuren, met name vóór de ondertekening van de prestatieverbintenis. In Vlaanderen hebben ze immers soms het gevoel intakes te organiseren op basis van veel te weinig informatie. Bij de gespecialiseerde voorziening I.T.E.R. bestaat de goede praktijk om bij een intake eerst een zogenaamde "evaluatieovereenkomst" op te maken met de dader (voorafgaand aan de prestatieverbintenis), waarin is bepaald dat informatie met toestemming van de dader wordt verstrekt.

Verder moet **worden bepaald welke informatie minimaal dient te worden overgemaakt** aan de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra. Zo is er vaak vraag naar de uiteenzetting van de feiten, het vonnis, het uittreksel uit het strafregister, de (eerste) getuigenis(sen) van het slachtoffer, de (eerste) verhoren van de dader en psychiatrische expertiseverslagen en het advies van de PSD-equipes. De vraag stelt zich verder (bij het UPPL) of ook informatie over vroegere of aanverwante veroordelingen, strafprocedures in het buitenland en antecedenten gepleegd als minderjarige kunnen worden overgemaakt. Hoewel dit vanuit klinisch standpunt interessant zou kunnen zijn, is dit vanuit justitieel oogpunt geen mogelijkheid. Zo zijn antecedenten gepleegd als minderjarige geheim, een vraag tot inzage zou eventueel in een welbepaald geval wel aan de jeugdrechter kunnen worden gericht. Er dient nog te worden opgemerkt dat het onduidelijk is wat er met de gerechtelijke stukken gebeurt indien de gespecialiseerde voorzieningen of de steuncentra de opdracht weigeren, worden de stukken dan vernietigd of teruggezonden?

Een specifiek probleem stelt zich ten slotte bij de vrijheid onder de voorwaarden waar, wegens het vermoeden van onschuld en het geheim van het onderzoek, slechts zeer weinig informatie wordt verstrekt aan de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra. Bij de vrijheid onder voorwaarden kan het ook zijn dat er geen justitieassistent wordt aangewezen (met name wanneer er enkel verbodsbepalingen als voorwaarden zijn opgenomen, wordt het dossier door de opdrachtgevende overheid ter opvolging aan de politie overgemaakt), of de justitieassistent pas gekend is na verloop van de termijn van drie maanden. Hier moet dus zeker worden uitgeklaard welke informatie kan worden verstrekt en op welke wijze. Wegens het vermoeden van onschuld spelen de meeste gespecialiseerde voorzieningen bij de vrijheid onder voorwaarden wel eerder in op de voorwaarden of de onderliggende problematiek en niet zozeer op de feiten.

2.5. Transparantie en goede afspraken bij de begeleiding en behandeling

Met het oog op het opstarten van een begeleiding of een behandeling is het belangrijk dat er sprake is van een doorverwijzing naar een gepaste voorziening, goede werkafspraken in de vorm

van een prestatieverbintenis en eveneens goede werkafspraken in het geval van een overdracht of stopzetting van de begeleiding of de behandeling. Transparantie kan dan weer worden verzekerd met de opvolgingsverslagen. Uit de bevraging blijkt evenwel dat zich hier een aantal problemen stellen.

Doorverwijzing naar een gepaste voorziening

Een begeleiding of een behandeling start met een doorverwijzing naar een gepaste voorziening. Uit de bevraging blijkt dat er nog vaak een beroep wordt gedaan op individuele therapeuten en centra niet erkend in het kader van de samenwerkingsakkoorden. In de mate van het mogelijke wordt toch een doorverwijzing bepleit naar de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra. Deze laatste instanties zijn immers multidisciplinair samengesteld (met een psychosociale aanpak), hebben ook vormingen in deze materie gevolgd en ervaring hierin opgedaan.

Voor een gerichte doorverwijzing ontbreekt echter soms de nodige informatie over de voorzieningen. Zo blijkt uit de bevraging dat de PSD-equipes door de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra meer wensen te worden geïnformeerd betreffende:

- de in- of exclusiecriteria;
- de gehanteerde behandelingsprotocollen;
- het beschikbare aantal plaatsen.

Door de Vlaamse PSD-equipes wordt o.a. gepeild naar de mogelijkheid om een rondleiding te krijgen in alle gespecialiseerde voorzieningen (enkele voorzieningen houden nu reeds opendeurdagen).

Daarnaast geven de PSD-equipes aan dat er ook te weinig overleg plaatsvindt met de gespecialiseerde voorziening of het steuncentrum met het oog op het opnemen van een welbepaald dossier. De vraag stelt zich wat er dient te gebeuren in het geval van een weigering van een dader door de gespecialiseerde voorziening. Het idee wordt geopperd van een voorziening die zou instaan voor de doorverwijzingen en een oplossing zoekt in geval van een weigering.

De PSD-equipes zijn niet alleen vragende partij van meer overleg met de gespecialiseerde voorzieningen, ze wensen tevens meer overleg met de justitiehuisen met het oog op het instellen van een postpenitentiaire begeleiding. Zo vinden ze het interessant om in het geval van een stopzetting van de behandeling op de hoogte zijn van de probleemfactoren die hiertoe hebben geleid. Dit om in een volgende fase, indien de dader opnieuw wordt gedetineerd, een passender reclasseringsvoorstel te kunnen uitwerken.

Voorstellen en goede praktijken:

Wat betreft het overleg met de gespecialiseerde voorzieningen wordt vanuit de stuurgroep een **coördinerende rol voorop gesteld voor de steuncentra**. Deze moeten ervoor zorgen dat

zowel de PSD als de justitiehuisen een beter zicht krijgen op de gespecialiseerde voorzieningen om zo de dader naar een gepaste voorziening te kunnen doorverwijzen (zie ook infra bij het onderdeel 'het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit').

In de stuurgroep wordt nog opgemerkt dat **niet noodzakelijk bij elke seksuele delinquent een psychiatrische behandeling is aangewezen, soms volstaat een sociale begeleiding**. In het geval van de voorwaardelijke en voorlopige invrijheidstelling van gedetineerden en de invrijheidstelling (op proef) van geïnterneerden moet het volgen van een begeleiding of behandeling (bij een bevoegde persoon of dienst) evenwel verplicht door de bevoegde justitiële overheid worden opgelegd. Het betekent dat indien de opdrachtgevende overheid overeenkomstig de wetgeving als voorwaarde het volgen van een behandeling heeft gesteld en nadien de gespecialiseerde voorziening een sociale begeleiding voorstelt, dit niet kan worden bijgestuurd. De **wetgeving** zou dus op dit vlak **kunnen worden bijgestuurd**.

Wanneer een gespecialiseerde voorziening of steuncentrum de dader weigeren vinden de justitieassistent en de PSD-equipe het wel belangrijk om op de hoogte te zijn van de **redenen van weigering**. Het UFC meldt als goede praktijk dat ze bij een weigering de justitieassistent en de cliënt van de redenen op de hoogte brengen en ook altijd andere voorstellen voor behandeling doen. De stuurgroep vindt dan ook dat de justitieassistent en de PSD-equipe altijd de mogelijkheid moeten hebben om met de behandelaar of het behandelteam een contact te hebben om een overleg toe te laten over een bepaald geval. Hier kan dus een **driehoeksgesprek** nuttig zijn (zoals voorzien voor de prestatieverbintenis en de stopzetting van de begeleiding en de behandeling, zie infra). Bij een weigering komt het tevens aan de gespecialiseerde voorziening of het steuncentrum toe om te zorgen voor de continuïteit in de zorgverlening, met name moeten ze een alternatief voorstellen en melden dat er een lacune in het aanbod is. Het CAB merkt op dat te Brussel de gespecialiseerde voorzieningen dergelijk overleg weigeren. Daar dient dus het CAB als gesprekspartner op te treden.

Wat betreft het overleg tussen de PSD en de justitiehuisen wordt opgemerkt dat in het geval van een **herroeping van de voorwaarden** het eindverslag van de justitieassistent aan de PSD moet worden overgemaakt. Dit is nu niet steeds het geval en zou dus systematisch moeten worden voorzien of alleszins als dezelfde feiten aan de basis liggen van de heropsluiting dan de feiten die aanleiding hebben gegeven tot het mandaat van de justitieassistent (bij andere feiten is dit volgens het Directoraat-generaal Justitiehuisen waarschijnlijk minder zinvol). Op deze wijze kan de de PSD-equipe hiermee rekening houden, indien ze opnieuw een reclasseringsvoorstel moeten uitwerken. Bij de justitiehuisen is het ten slotte een moeilijkheid dat niet dezelfde justitieassistent een welbepaalde dader doorheen zijn justitiële traject volgt (zo volgt bvb. de justitieassistent van de vrijheid onder voorwaarden de dader niet verder op bij een daaropvolgende probatie), waardoor de nieuwe justitieassistent niet noodzakelijk een zicht heeft op hetgeen reeds voorheen heeft plaatsgevonden.

Prestatieverbintenis

Bij het opstarten van een begeleiding of een behandeling zijn goede werkafspraken essentieel, die bij de samenwerkingsakkoorden zijn vervat in de prestatieverbintenis. Uit de bevraging van de justitiehuisen blijkt echter dat, bij het opstarten van de begeleiding of de behandeling, het afsluiten van een prestatieverbintenis met de dader geen veralgemeende praktijk is. De ondertekening van de prestatieverbintenis hangt af van justitieassistent tot justitieassistent. Sommigen staan erop, anderen geven aan hiervoor te weinig tijd te hebben. Een probleem stelt zich specifiek bij de maatregel van vrijheid onder voorwaarden, waar de prestatieverbintenis over het algemeen niet wordt gebruikt. In mindere mate geldt dit ook voor de bemiddeling in strafzaken en de probatie. Niettemin wordt over het algemeen de prestatieverbintenis door de justitieassistenten, de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra beschouwd als een werkbaar instrument om de rechten en de plichten van de betrokken partijen expliciet en afdwingbaar te maken.

De wijze van ondertekening van de prestatieverbintenis verloopt ook niet op dezelfde wijze. Ofwel is er een overleg in aanwezigheid van alle betrokken partijen, ofwel is er een overleg tussen één actor en de dader en wordt de ondertekende prestatieverbintenis vervolgens doorgestuurd naar de andere actor. In Brussel en Wallonië wordt dit steeds persoonlijk gedaan, terwijl in Vlaanderen de praktijken meer verschillend zijn. Het UFC heeft een telefonisch contact met de justitieassistent, terwijl de betrokkene bij hen op consultatie komt. Voor de andere Vlaamse voorzieningen zijn er heel uiteenlopende praktijken.

Het tijdstip van ondertekening van de prestatieverbintenis is evenmin uniform. Vaak gebeurt de ondertekening pas als de begeleiding of de behandeling reeds is van start gegaan, dus niet zoals voorzien voorafgaand aan de opstart ervan. Een uitzondering wordt gevormd voor gedetineerden en geïnterneerden die de prestatieverbintenis nodig hebben om uit de gevangenis te komen. Vraag is of dit op een meer uniforme wijze kan gebeuren. Er wordt immers opgemerkt dat de prestatieverbintenis beter vooraf zou worden ondertekend, gezien er belangrijke afspraken instaan die de dader dient na te komen. Voor de justitieassistent is het echter een probleem om bij gedetineerde en geïnterneerde seksuele delinquenten reeds in de penitentiaire fase tussen te komen, gezien deze dan nog geen mandaat van de opdrachtgevende overheid heeft ontvangen (zie supra bij het onderdeel 'informatieverstrekking als sleutelwoord tot samenwerking').

Opmerkingen zijn verder gerezen bij de formulering en het taalgebruik van de prestatieverbintenis. De formulering is nu te technisch, te juridisch en de tekstvolgorde zou onlogisch zijn. Evenmin wordt systematisch het juridisch statuut van de dader en de einddatum van de maatregel of straf vermeld. In Wallonië zou bij de probatie ook niet steeds de prestatieverbintenis worden gebruikt zoals voorzien in het samenwerkingsakkoord.

Voorstellen en goede praktijken:

Een meer veralgemeend gebruik van de prestatieverbintenis wordt door de stuurgroep wenselijk geacht, gezien het nut van het instrument (explicitering van rechten en plichten van de

partijen) en op deze wijze de gespecialiseerde voorzieningen eveneens gehouden zijn tot het overmaken van opvolgingsverslagen. Volgens de instructies van het Directoraat-generaal Justitiehuisen moet voor elke begeleiding of behandeling een prestatieverbintenis worden ondertekend. Het is dan ook aangewezen om de justitieassistenten te sensibiliseren zodat dit effectief gebeurt.

Bij de **vrijheid onder voorwaarden** rijst de vraag of tevens hier een meer veralgemeend gebruik van de prestatieverbintenis zich opdringt. Hier wordt gewezen op de moeilijkheid van de korte duur van de maatregel, waarbij het eindpunt van de maatregel soms te kort bij ligt om nog over te gaan tot een ondertekening.

Wat betreft de **wijze van ondertekening** van de prestatieverbintenis heeft een gespecialiseerde voorziening met het justitiehuis van Luik een goede praktijk ontwikkeld. De justitieassistent stuurt een fax naar de gespecialiseerde voorziening met de prestatieverbintenis waarin reeds alle coördinaten en gegevens zijn ingevuld, alsook het juridisch kader. Op deze manier zijn de partijen in staat om de prestatieverbintenis vlugger te ondertekenen. Voor de ondertekening zelf beveelt de stuurgroep aan om **minstens één ontmoetingsmoment tussen alle partijen te organiseren en dit bij voorkeur voorafgaand aan het opstarten van de begeleiding of de behandeling**. Dit wordt belangrijk geacht voor de motivatie van de betrokkene, op voorwaarde dat het een echt gesprek wordt. De vertegenwoordigers inzake de CAW en de CGGZ van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap vinden eveneens dat het ondertekenen van de prestatieverbintenis een gezamenlijk gebeuren moet zijn en dus dient te gebeuren door middel van een driehoeksgesprek. Dit legt voor hen de basis voor de verdere samenwerking. Het Directoraat-generaal Justitiehuisen meent eveneens dat de werkwijze van het driehoeksgesprek bij voorkeur moet worden gehanteerd, maar voegt eraan dat het afsluiten van de prestatieverbintenis door middel van een administratieve afhandeling (door verzending via de post) mogelijk moet zijn in geval een driehoeksgesprek geen meerwaarde levert.

Over de **plaats van ondertekening** bestaat evenwel geen eensgezindheid. Sommige instanties (zeker de meeste Waalse gespecialiseerde voorzieningen) geven er de voorkeur aan dat de ondertekening bij de gespecialiseerde voorziening zelf plaatsgrijpt. Indien de ondertekening plaatsgrijpt op het justitiehuis zou immers de indruk kunnen ontstaan dat de behandeling daar onder valt. Anderen instanties vinden daarentegen het justitiehuis de meest aangewezen plaats voor de ondertekening, gezien op deze wijze wordt gewezen op de controle vanuit justitie. Bij de Vlaamse gespecialiseerde voorziening VAGGA werd na 7 jaar de eerste optie te hebben toegepast, de tweede optie toegepast en geprefereerd omdat de justitieassistent zo ook meer initiatief moet nemen. Afhankelijk van de visie kan de ondertekening van de prestatieverbintenis dus plaatsgrijpen ofwel bij het justitiehuis ofwel bij de gespecialiseerde voorziening/het steuncentrum.

Een opmerking wordt tevens gemaakt omtrent de **partijen die dienen betrokken te zijn** bij de prestatieverbintenis. De vertegenwoordiger inzake de CAW van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap meent dat de justitieassistent reeds zou

moeten kunnen tussenkomen als de begeleiding of de behandeling vanuit de gevangenis wordt geregeld. Er zou dan een **vierhoeksgesprek** moeten plaatsgrijpen tussen de PSD-equipe, de justitieassistent, de hulpverlener en de cliënt. De vertegenwoordiger vindt het een lacune dat in de samenwerkingsakkoorden de taken van PSD-equipe en de justitieassistent wel afzonderlijk zijn bepaald, maar dat niet is bepaald hoe ze die taken samen moeten uitvoeren. De samenwerking tussen deze actoren verloopt dan ook niet altijd even vlot. De steuncentra menen eveneens dat de justitieassistenten, nog vóór dat ze gemandateerd zijn, moeten worden betrokken bij de begeleiding of de behandeling van de seksuele delinquent (dus nog in de penitentiaire fase). Het Directoraat-generaal Justitiehuisen repliceert dat het mandaat van de opdrachtgevende overheid de interventie kadert van de justitieassistent. Voorafgaand aan het mandaat kan de justitieassistent bijgevolg niet optreden.

De vertegenwoordiger inzake de CAW van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap vraagt zich af of het ook al niet nuttig kan zijn om vóór het vonnis al een soort van driehoeksgesprek te voorzien om meer verantwoordelijkheid te leggen bij de dader en deze een actieve rol toe te kennen bij het uitwerken van zijn voorwaarden.⁶⁸

De formulering en het taalgebruik van de prestatieverbintenis dient ten slotte te worden vereenvoudigd zodat de afspraken voor alle partijen duidelijk zijn en in het bijzonder voor de justitiabele. Door de stuurgroep wordt voorgesteld om hiertoe een **werkgroep te installeren om de tekst aan te passen**. Het Waals en Vlaams Begeleidingscomité hebben in het verleden reeds voorstellen gedaan die als werkbasis kunnen dienen.

Overdracht van de begeleiding of de behandeling

Een overdracht van een begeleiding of een behandeling komt niet zo vaak voor, niettemin zijn ook in dit geval goede werkafspraken essentieel. Zo dienen overeenkomstig de samenwerkingsakkoorden, bij een gehele of gedeeltelijke overdracht van de begeleiding of de behandeling, de Vlaamse en Waalse gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra het akkoord te vragen van de opdrachtgevende overheid. Dit gebeurt door de gespecialiseerde voorzieningen evenwel niet systematisch, meestal wordt de justitieassistent wel op de hoogte gebracht. In Brussel dienen de gespecialiseerde voorzieningen het akkoord te vragen van zowel de

---

⁶⁸ Dit voorstel kan in verband worden gebracht met de voorstellen van de Schotse rechtsfilosoof Duff. Het strafproces bestaat voor hem uit twee fasen: een eerste fase van schuldigverklaring en een tweede fase van strafbepaling. Deze tweede fase vat Duff op als een oefening in "negotiated sentencing". De straf zou niet zomaar door de rechter worden beslist en opgelegd, maar de dader wordt geacht in de sentencing discussion een actieve en participerende rol te spelen. Een onderhandeling zou plaatsgrijpen met het slachtoffer en met de ruimere gemeenschap (met als spreekbuis de probatieassistent). Op deze wijze zou de dader worden behandeld als een verantwoordelijke burger met wie niet alleen in communicatie wordt getreden over de aard en de gevolgen van zijn misdrijf, maar eveneens over de aard en de zwaarte van de straf. De straf zou dus als het ware ook worden aanvaard door de dader. De straf zou wel in overeenstemming moeten zijn met de waarden van de politieke gemeenschap en zou bijvoorbeeld niet inhumain of vernederend mogen zijn of (al te zeer) de privacy van de dader binnendringen. Zie hierover o.a. R.A. DUFF, *Punishment, communication and community*, Oxford, University Press, 2001; R.A. DUFF, "Probation, Punishment And Restorative Justice: Should AI Turism Be Engaged In Punishment?", *The Howard Journal* 2003, nr. 2, 181-197.

opdrachtgevende overheid als het steuncentrum. Hier grijpt de overdracht enkel plaats via het steuncentrum.

Verder wordt gewezen op een nood voor de gespecialiseerde voorzieningen aan een verduidelijking van welke informatie kan worden overgemaakt in het geval van een doorverwijzing. Dit is niet duidelijk aangegeven in de samenwerkingsakkoorden.

Voorstellen en goede praktijken:

Uit de discussie binnen de stuurgroep blijkt dat er eveneens **verschillen zijn in de wijze om het akkoord te verkrijgen van de opdrachtgevende overheid**. De ene instantie (Sygma) vraagt expliciet het akkoord, en dit meer bepaald aan de justitieassistent. De andere (UPPL) informeert de opdrachtgevende overheid zelf van de overdracht en indien er geen reactie komt, geldt dit als een akkoord. Het lijkt aangewezen om te verduidelijken welke werkwijze de voorkeur wegdraagt (een expliciet of impliciet akkoord). Het UPPL meldt als goede praktijk dat het eveneens belangrijk is dat de dader mee het akkoord van overdracht ondertekent.

Binnen de stuurgroep wordt opgemerkt dat er zich daarentegen niet echt een probleem stelt om informatie door te geven in het geval van een overdracht, maar dat de **mogelijkheid van informatie-uitwisseling best in de tekst van de samenwerkingsakkoorden kan worden geformaliseerd**. Het Directoraat-generaal Justitiehuisen vindt dit zeker aangewezen in geval van een overdracht door een gespecialiseerde voorziening of steuncentrum aan een niet-gespecialiseerde behandelaar (centrum of individuele therapeut niet erkend in het kader van de samenwerkingsakkoorden). Er moet trouwens worden vermeden dat rechtstreeks door een opdrachtgevende overheid een beroep wordt gedaan op een niet-erkend centrum of individuele therapeut voor de begeleiding of de behandeling van daders van seksueel misbruik, zonder tussenkomst van een gespecialiseerde voorziening of steuncentrum. De bevoegde gerechtelijke overheden formuleren echter nu regelmatig voorwaarden ten aanzien van daders van seksueel misbruik zonder te verwijzen naar een begeleiding of een behandeling bij een gespecialiseerde voorziening of steuncentrum, vaak omdat ze onvoldoende op de hoogte zijn van de bepalingen in het samenwerkingsakkoord (ze beslissen natuurlijk autonoom of ze al dan niet deze maatregel wensen op te leggen). De **opdrachtgevende overheden** dienen dus specifiek hieromtrent te **worden gesensibiliseerd** (zie supra bij het onderdeel 'het verder optimaliseren van de samenwerkingsakkoorden als werkkader').

Verder wordt het **belangrijk geacht dat de feitelijke behandelaar ook de prestatieverbintenis ondertekent**. In de tekst zou dus een (mogelijke) vierde partij moeten worden voorzien (of in Brussel een vijfde), wat niet noodzakelijk reeds de aanwezigheid ervan veronderstelt op het ontmoetingsmoment tussen de initiële partijen.

Tot slot wordt eveneens het **belang benadrukt van een overleg tussen de overdrager en de feitelijke behandelaar**. Zo meldt het UPPL als goede praktijk dat het één à tweemaal per jaar – en meer in geval van problemen – een ontmoetingsmoment houdt met de feitelijke behandelaar.

Opvolgingsverslagen in het kader van de begeleiding of de behandeling

Verschillen kunnen nu worden opgetekend in de rapportagepunten zoals voorzien in de samenwerkingsakkoorden enerzijds en in de wet van 28 november 2000 anderzijds.

Zo is het rapportagepunt “de moeilijkheden die bij de uitvoering van de begeleiding of de behandeling gerezen zijn” (wet van 28 november 2000) niet voorzien in de samenwerkingsakkoorden, terwijl de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra hier soms wel over rapporteren. Niettemin wordt de term “moeilijkheden” te vaag en te algemeen geacht door sommige Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen. Dit lijkt in Wallonië, waar ze dit rapportagepunt neutraler vinden dan het hiernavolgende equivalent uit het Vlaams Samenwerkingsakkoord, vooral te worden gebruikt in het geval van een noodtoestand of praktische moeilijkheden die extern zijn aan de inhoud van de behandeling. In Brussel rapporteert de ene voorziening hier systematisch over, terwijl dit voor de andere indruist tegen het beroepsgeheim.

Het rapportagepunt “mate waarin de betrokken persoon een inspanning levert om nuttig gebruik te maken van de begeleidingssessies” is dan weer enkel voorzien en gebruikt in het kader van het Vlaams Samenwerkingsakkoord. De meeste Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen en het UFC rapporteren hier ook systematisch over. Ze werken evenwel met een vaste formulering, zodat in feite geen inhoudelijke informatie wordt verstrekt. Ze vinden “nuttig” wel een breed begrip dat voor interpretatie vatbaar is. Uit de bevraging blijkt dat dit rapportagepunt vooral door de Waalse en de Brusselse gespecialiseerde voorzieningen en het UPPL niet wenselijk wordt geacht. Vermoedelijk uit vrees dat inhoudelijke informatie moet worden verstrekt.

Verder wordt in Vlaanderen en Wallonië de periodieke verslaggeving van de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra aan de opdrachtgevende overheid en de justitieassistent niet strikt nageleefd. In de praktijk worden de verslagen vaak overgemaakt op verzoek van de justitieassistent. De opdrachtgevende overheden geven aan dat ze echter tijdig op de hoogte willen worden gebracht indien de dader niet antwoordt op de uitnodigingen van de begeleidings- of behandelingsinstantie of eenzijdig de begeleiding of de behandeling stopzet, er een risico van recidive is of de voorwaarden niet worden nageleefd en er een gevaarsituatie voor een derde is en in het bijzonder voor een minderjarige derde. Ze vragen m.a.w. meer frequente opvolgingsverslagen in het geval van delicate of onstabiele situaties.

Het opvolgingsverslag wordt evenmin systematisch aan de dader overgemaakt. In Vlaanderen maakt het UFC steeds een kopie over aan de dader. De Vlaamse, Waalse en Brusselse gespecialiseerde voorzieningen doen dit eveneens bijna altijd of in een meerderheid van de

gevallen, wel vaak slechts op vraag van de dader. Het UPPL voorziet dan weer enkel een mondelinge toelichting bij bijzondere elementen maar geeft aan dat, zoals bij het CAB, het opvolgingsverslag ter beschikking kan worden gesteld indien de dader dit wenst.

Omtrent het CAB wordt nog opgemerkt dat het de evaluatie weigert van daders in het kader van de vrijheid onder voorwaarden en het elektronisch toezicht omwille van de korte looptijd.

Voorstellen en goede praktijken:

De rapportagepunten zoals voorzien in de samenwerkingsakkoorden enerzijds en in de wet van 28 november 2000 anderzijds kunnen op bepaalde vlakken meer eenvormig worden gemaakt.

Voor wat betreft het rapportagepunt **“de moeilijkheden die bij de uitvoering van de begeleiding of de behandeling gerezen zijn”** is de stuurgroep het er over eens dat de term “moeilijkheden” enkel kan refereren aan externe problemen (bvb. iemand die naar het buitenland is of zich niet kan verplaatsen naar de voorziening), en dus niet betrekking kan hebben op inhoudelijke problemen die rijzen tijdens de begeleiding of de behandeling. Uit de parlementaire handelingen van de wet van 28 november 2000 zou ook blijken dat het hier enkel over formele aspecten gaat.

Bij **“situaties van ernstig risico”** meent de stuurgroep dat de praktijk in de regio's vermoedelijk niet zo verschillend is en overeenkomt met de “noodtoestand”. De formulering verschilt echter wel tussen de samenwerkingsakkoorden en zou dus op elkaar moeten worden afgestemd. In het Waals en Brussels Samenwerkingsakkoord staat de formulering “les situations comportant un risque sérieux pour les tiers”, terwijl de formulering van het Vlaams Samenwerkingsakkoord meer het acute benadrukt met “situaties van acute sociale gevaarlijkheid met ernstig risico voor derden”. Met het oog op uniformiteit kan de formulering worden overgenomen van de wet van 28 november 2000, met name “situaties die een ernstig risico inhouden voor derden”.

Over het rapportagepunt **“mate waarin de betrokken persoon een inspanning levert om nuttig gebruik te maken van de begeleidingssessies”** blijft in de stuurgroep evenwel discussie bestaan. De Waalse en de Brusselse gespecialiseerde voorzieningen en het UPPL wensen dit rapportagepunt niet op te nemen in de respectieve samenwerkingsakkoorden. In Vlaanderen blijven de instanties voorstander van dit rapportagepunt, omdat dit transparantie in de hand werkt en om schijnbehandelingen tegen te gaan. Het UFC verduidelijkt dat de bedoeling van het rapportagepunt vooral is om na te gaan of er zinvol gebruik wordt gemaakt van de begeleiding of de behandeling. Indien dit niet het geval is, kan dit worden gemeld en worden overgegaan tot de stopzetting. Ook volgens I.T.E.R. ligt de nadruk niet op het woord “inspanning”, maar op het woord “nuttig” (het kan zijn dat iemand op een bepaald ogenblik immers weinig inspanningen levert, maar het toch nuttig is). In Wallonië en Brussel vinden de voorzieningen en de steuncentra dat met dit rapportagepunt meer de klemtoon op controle dan op hulp wordt gelegd (“c'est joué au flic”), dit zou neerkomen op een schending van het beroepsgeheim, en ze een middelenverbintenis

hebben en geen resultaatsverbintenis ("de betrokkene heeft het recht om de behandeling niet te nemen"). In feite wordt in de praktijk in de drie regio's wel iets ondernomen indien de begeleiding of de behandeling niet goed loopt, met het oog op een mogelijke stopzetting ervan. In Vlaanderen is er de rapportage, in Wallonië wordt er een driehoeksgesprek georganiseerd en in Brussel zal het CAB overgaan tot een herevaluatie. De stuurgroep beslist uiteindelijk om de samenwerkingsakkoorden op dit punt niet aan te passen. Er blijft dus een verschil in rapportage tussen Vlaanderen enerzijds en Brussel en Wallonië anderzijds.

Wat betreft de **periodiciteit van de verslaggeving** van de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra aan de opdrachtgevende overheden en de justitieassistenten wordt verwezen naar de goede praktijken die bestaan bij de CGGZ in Vlaanderen en het UPPL in Wallonië. De CGGZ werken met een elektronisch patiëntenbeheer, waarbij een automatische melding gebeurt voor de verslaggeving. Op het UPPL wordt de timing voor de verslaggeving beheerd door de secretaresse.

Tot slot geven de stuurgroep en de vertegenwoordigers van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap aan dat het als een goede praktijk geldt als de **opvolgingsverslagen steeds aan de dader worden overgemaakt**. Dit om redenen van transparantie en responsabilisering (hoewel het verslag vaak louter een opsomming is van de data van aan- of afwezigheid). Dit zou eveneens voorzien zijn in het ontwerp van algemeen Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de Vlaamse Gemeenschap over de begeleiding of de behandeling van niet-gedetineerde justitiabelen.

Moeilijkheden en stopzetting van de begeleiding of de behandeling

Na een stopzetting van de begeleiding of de behandeling (net als bij de weigering) door de gespecialiseerde voorziening of het steuncentrum is het voor de justitieassistent of de opdrachtgevende overheid niet altijd duidelijk welke de achterliggende reden is. Dit wordt (vooral in Vlaanderen) niet systematisch gecommuniceerd ten aanzien van de opdrachtgevende overheid.

Een begeleiding of een behandeling kan ook worden stopgezet omdat deze is afgerond voor het einde van de dwang (de gerechtelijk voorziene proeftijd). Bij het UPPL vindt dan vaak nog een halfjaarlijkse follow-up plaats tot op het einde van de dwang. Dergelijke praktijk is niet opgetekend bij andere voorzieningen.

Zoals hierboven reeds vermeld dringen de PSD-equipes bij het stopzetten van de begeleiding of de behandeling door de justitiehuisen tevens aan, om indien geïndiceerd, de verslagen van de justitiehuisen te ontvangen. Ze hebben immers nood aan concrete en inhoudelijke informatie ten einde in te schatten hoe er verder moet worden gewerkt met de gedetineerde in geval van een wederopsluiting.

Omgekeerd voorzien over het algemeen de opdrachtgevende overheden geen feedback ten aanzien van de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra na een door hen opgemaakt negatief

opvolgingsverslag bij de stopzetting of het einde van de begeleiding of de behandeling. Terwijl de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra het wel zinvol zouden vinden om te weten wat met de dader gebeurt. Vraag is of dit kan worden voorzien.

Voorstellen en goede praktijken:

Het in alle gevallen schriftelijk **communiceren van de reden van stopzetting van de begeleiding of de behandeling (net als bij de weigering) door de gespecialiseerde voorziening of het steuncentrum** zou de justitieassistent in staat stellen om zijn rol als "casemanager" ten volle op te nemen. Op deze wijze is de justitieassistent in staat om correct te rapporteren aan de opdrachtgever en kan deze eventueel op zoek gaan naar een geschikt alternatief. Een **voorafgaand overleg met de justitieassistent en de dader** in de vorm van een driehoeksgesprek (of vierhoeksgesprek in Brussel) wordt door de stuurgroep een goede praktijk geacht om deze communicatie te verzekeren. In Brussel en Wallonië grijpt dit overleg reeds plaats in het geval van een stopzetting (dergelijk overleg is reeds voorzien in de samenwerkingsakkoorden: in het Vlaamse enkel voor de stopzetting, in het Brusselse en Waalse wordt dit ook mogelijk geacht bij een weigering). De vertegenwoordiger inzake de CAW van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap benadrukt eveneens dat dergelijk overleg een goed instrument is en bij moeilijkheden moet plaatsgrijpen ("goede samenwerking verloopt immers beter via praten dan via een verslag schrijven"). Dit zou voorzien zijn in het ontwerp van algemeen samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de Vlaamse Gemeenschap over de begeleiding of de behandeling van niet-gedetineerde justitiabelen. Indien het driehoeksgesprek wordt voorbereid door de hulpverlener en de cliënt, is het duidelijk waarover kan worden gesproken en heeft de cliënt de grenzen bepaald. Bijgevolg kan er in dit overleg, met het akkoord van de cliënt, ook over inhoudelijke zaken worden gepraat. Het betreft m.a.w. een consensuele visie op het **beroepsgeheim**. Het Directoraat-generaal Justitiehuisen ziet in het driehoeksgesprek eveneens een consensuele invulling van het beroepsgeheim. De steuncentra vinden echter niet dat een consensuele visie ten aanzien van het beroepsgeheim kan worden gehanteerd, voor hen komt het beroepsgeheim toe aan de behandelaar (en betekent het akkoord van de dader niet dat alles kan worden meegedeeld). De vertegenwoordiger van het Waals Gewest deelt eveneens deze mening. Gezien het beroepsgeheim van openbare orde is, ontslaat het akkoord van de dader de therapeut niet van zijn beroepsgeheim.

Een follow-up bij een vroegtijdige afronding van de begeleiding of behandeling wordt door de stuurgroep echter niet wenselijk geacht als algemene regel. De gespecialiseerde voorziening of het steuncentrum blijft immers juridisch verantwoordelijk voor de dader, zolang de afronding van de begeleiding of de behandeling niet is gemeld aan de justitieassistent.

Wat betreft de **communicatie tussen de PSD en de justitiehuisen**, is nu reeds voorzien dat de justitieassistent op vraag van de PSD-equipe het eindrapport overmaakt in het geval van een wederopsluiting voor dezelfde maatregel. Bij andere maatregelen wordt het juridisch gezien niet mogelijk geacht om deze informatie te verstrekken.

Het voorzien van een feedback door de opdrachtgevende overheden (bvb. opsluiting van de dader) zou kunnen worden geregeld via de justitieassistent. **In de samenwerkingsakkoorden zou kunnen worden geformaliseerd dat de justitieassistenten de informatie, indien ze hierover beschikken, overmaken** aan de gespecialiseerde voorziening of het steuncentrum (al dan niet op vraag van deze instantie).

2.6. Het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit

In de bevraging wordt gewezen op de nood aan een voldoende geografische spreiding van het bestaande ambulante hulpverleningsaanbod. Zeker in Brussel wordt het aanbod voor daders van seksueel misbruik onvoldoende geacht. Er is een prangend tekort aan gespecialiseerde voorzieningen en de wenselijkheid van een diversificatie van de psychotherapeutische kaders wordt aangestipt. In Vlaanderen wordt het ambulante aanbod wel voldoende geacht. Hoewel er zich wel problemen stellen in de regio Antwerpen en er in het gerechtelijk arrondissement Dendermonde geen ambulante gespecialiseerde voorzieningen bestaan. Het aanbod zou ook moeten worden uitgebreid in de Duitstalige Gemeenschap. In Wallonië wordt gewezen op de nood om het aanbod meer te decentraliseren om de verplaatsingsmoeilijkheden voor daders te beperken, nu is de geografische spreiding van het aanbod er veel te beperkt.

Verder wijzen de actoren in de bevraging op de noodzaak aan een diversificatie van het bestaande ambulante hulpverleningsaanbod, dit aangepast aan de behoeften van daders van seksueel misbruik. Een uitbreiding van de behandelingscapaciteit wordt nodig geacht naar de volgende doelgroepen:

- allochtone plegers (vooral indien die onvoldoende de taal beheersen)
- minderjarige en adolescente daders van seksueel misbruik
- zwakbegaafde plegers en plegers met een handicap
- (hardnekkige) ontkenners
- plegers met ernstige psychiatrische stoornissen
- psychopaten
- dubbelgediagnosticeerden
- vrouwelijke plegers

Uit de bevraging blijkt verder dat de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra het moeilijk vinden om de vraag bij te houden, sommigen kampen met capaciteitsproblemen. Zo zijn er die werken met wachtlijsten of die reeds een intakestop hebben ingelast. Er is het voorstel voor Vlaanderen om een centrale intake per regio te voorzien om deze problemen op te lossen, daders kunnen dan gemakkelijker worden doorverwezen en komen dadelijk bij de juiste voorziening terecht. Meer algemeen wordt erop gewezen dat er meer onderlinge samenwerking nodig is tussen de erkende gespecialiseerde voorzieningen. Tevens wordt gewezen op de nood van meer overleg en samenwerking met niet-erkende ambulante voorzieningen en privé-therapeuten.

De bevroagde actoren melden eveneens een nood aan meer residentiële opvangmogelijkheden, o.a. voor geïnterneerden met een verstandelijke handicap, voor vrouwelijke seksuele delinquenten en voor gedetineerden die reeds alle hulpverlening hebben uitgeput. De residentiële instellingen geven in de bevraging aan dat ze hun aanbod naar justitie toe enkel kunnen vergroten indien een uitbreiding van hun capaciteit wordt gesubsidieerd door de bevoegde overheid. Nu zijn er binnen de residentiële instellingen te weinig bedden en te lange wachttijden. Voor geïnterneerde seksuele delinquenten zou het aanbod, zowel ambulante als residentiële, moeten worden verbeterd. Een bijzondere categorie betreft tevens de "onbehandelbare" daders die gevaarlijk zijn en levenslang zijn opgesloten (in de gevangenis of in een instelling ter bescherming van de maatschappij). Hier zou meer aandacht moeten zijn voor meer humane omstandigheden voor hun levenslange opsluiting.

In Wallonië wordt verder in de bevraging gewezen op de nood aan een aanbod voor personen die niet in het gerechtelijk circuit zitten ("potentiële seksuele delinquenten"). De Waalse gespecialiseerde voorzieningen zouden te weinig zichtbaar en te anoniem zijn voor deze doelgroep, en zich vooral richten op de daderpopulatie.

Meer algemeen zijn in de bevraging nog de volgende verzuchtingen opgetekend: de vraag naar een ruimer aanbod aan begeleidingen of behandelingen in groep, meer mogelijkheden tot consultaties 's avonds of in het weekend, en een diversificatie van de begeleidings- en behandelingsmethoden. Uit de bevraging blijkt verder nog dat de meeste gespecialiseerde voorzieningen en steuncentra een (kleine) financiële bijdrage vragen aan de daders. De vraag rijst of dit op een uniforme wijze moet worden geregeld. Er wordt tevens op gewezen dat het voor daders (veel) duurder kan zijn om bij een individuele therapeut een begeleiding of behandeling te volgen. Het UPPL geeft daarom voorrang aan minder kapitaalkrachtige daders.

De meeste bevroagde actoren staan ten slotte positief tegenover pretherapie – motivatiebevorderende technieken in de gevangenissen, om te werken met de gedetineerde dader rond zijn motivatie tot verandering, de identificatie van zijn behoeften en de aanvaarding van zijn problemen als voorbereiding op een extra-muros behandeling. Het zou deel kunnen uitmaken van het detentieplan van de gedetineerde. De meningen verschillen echter over welke instantie hiervoor moet instaan: de gespecialiseerde voorzieningen, de PSD-equipes of een specifieke dienst binnen de gevangenis. Anderen vinden dan weer dat pretherapie niet thuishoort binnen de gevangensmuren.

Voorstellen en goede praktijken:

Wat de **geografische spreiding** betreft, geven voor Vlaanderen de vertegenwoordigers van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap aan dat er 9 CGGZ en 5 CAW (1 per provincie) zijn met in principe nog lokale antenneposten. Voor de CAW wordt opgemerkt dat lokale antennes niet overal haalbaar zijn, omdat er in de centra vaak maar een

klein aantal mensen werkzaam zijn. Zo stelt er zich o.a. effectief een probleem in het gerechtelijk arrondissement Dendermonde. De bedoeling bestaat om in de toekomst voor de CAW nog naar een schaalvergroting te gaan (minstens 50 voltijdse equivalenten voor 300 000 inwoners), om op deze wijze meer diversiteit in de aanpak te kunnen garanderen (wat echter wel een minder lokale spreiding kan betekenen). Bij de CGGZ is een verdere schaalvergroting niet aan de orde. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest geeft aan dat het initieel de bedoeling was om de gespecialiseerde voorzieningen te verspreiden over het gehele grondgebied van het Waals Gewest. De geïnteresseerde centra voor geestelijke gezondheidszorg konden aangeven geïnteresseerd te zijn om te fungeren als gespecialiseerde voorziening en ontvingen dan subsidies voor hun erkenning (zoals te Vlaanderen). Hierdoor zijn evenwel bepaalde gebieden minder gedekt, zo is er in Namen bijvoorbeeld geen gespecialiseerde voorziening. Het UPPL komt wel af en toe naar Namen. Er zijn dus soms problemen van grote afstanden, zoals bijvoorbeeld te Luxemburg. Sommige andere centra wensen nog wel bij het samenwerkingsakkoord te worden opgenomen, maar beschikken niet altijd over het nodige gekwalificeerde personeel. Te Brussel wijst het CAB nog op de noodzaak van meer erkende ambulante voorzieningen (met wie nu soms reeds al samenwerkingsverbanden bestaan). Het probleem van de geografische spreiding hangt bijgevolg samen met een **probleem van middelen en personeel** (voor lokale antennes of de erkenning van nieuwe centra), waar weinig sturend wordt ingegrepen vanuit de gemeenschappen en gewesten vanuit het argument van de autonomie van de centra.

Wat betreft de **diversificatie van het aanbod**, blijkt uit de bespreking in de stuurgroep dat zich niet voor alle hierboven genoemde doelgroepen een even groot probleem stelt. Vooral de volgende doelgroepen vormen een bijzonder aandachtspunt:

- allochtone plegers (vooral indien die onvoldoende de taal beheersen)
- minderjarige en adolescenten daders van seksueel misbruik
- zwakbegaafde plegers en plegers met een handicap
- psychopaten

Zo zou voor vrouwelijke plegers het aanbod voldoende zijn of kunnen deze aansluiten bij hetgeen voor mannen is voorzien. De prevalentie van seksueel misbruik bij vrouwen zou sowieso lager zijn en er worden door justitie weinig vrouwelijke plegers veroordeeld. Daders met ernstige psychiatrische stoornissen zouden dan weer eerder naar het reguliere psychiatrische circuit worden doorgestuurd, indien ze geen groot risico vormen. Hier kan dan een supervisie worden voorzien door de steuncentra of gespecialiseerde voorzieningen. In Brussel zouden er wel meer gevallen van psychosen worden behandeld (bvb. 20 à 30% door de voorziening Chapelle-aux-Champs ongeveer), dan bijvoorbeeld in Vlaanderen (UFC behandelt 1%). Verder wordt opgemerkt dat er dient te worden nagedacht over de invulling van het begrip "ontkenning van de feiten" en de gevolgen die deze ontkenning kan hebben op de postpenitentiaire begeleiding en/of behandeling. De ontkenning zou in eerste instantie niet als een moeilijkheid mogen worden beschouwd, gezien toch eerst rond de motivatie voor verandering moet worden gewerkt. Er moet worden nagegaan of de daders hiervan kunnen loskomen. Sommige justitieassistenten geven wel aan dat er meer moet worden geïnvesteerd in het motiveren van daders.

De doelgroepen waar zich veeleer een probleem stelt, betreffen in de eerste plaats **allochtone daders**, met name indien ze onvoldoende de taal beheersen. Adviesverlening wordt wel mogelijk geacht met de bijstand van een vertaler, maar op deze wijze behandelen wordt heel moeilijk of onmogelijk bevonden. Daarbij kan het cultuurverschil de behandeling eveneens bemoeilijken. Hier wordt de goede praktijk van I.T.E.R. naar voren geschoven die samenwerkt met **anderstalige therapeuten met een allochtone achtergrond**.

Voor **minderjarige plegers** van seksueel misbruik bestaat een apart hulpverleningscircuit. Toch komen minderjarige plegers soms ook terecht bij de gespecialiseerde voorzieningen en steuncentra. Deze wijzen hierbij vooral op een **probleem van middelen**. Deze doelgroep is niet voorzien in de subsidies van de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra. Indien deze instanties dus minderjarigen begeleiden of behandelen gebeurt dit ten laste van het budget voor meerderjarigen. Het wordt wel belangrijk geacht om tijdig in te grijpen bij deze daders.⁶⁹

Verder zijn er voor **zwakbegaafde plegers en plegers met een handicap** in Vlaanderen wel opvangmogelijkheden in specifieke centra, hiertoe wordt **samengewerkt met het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH)**. Maar het aantal plaatsen zou volgens de PSD nog te beperkt zijn. Voor Wallonië wordt door zowel het UPPL als de vertegenwoordiger van het Waals Gewest voorgesteld om, zoals in Vlaanderen, een **samenwerking op te starten met l'Agence Wallonne pour l'Intégration des Personnes Handicapées** (het betreft een apart agentschap dat rechtstreeks ressorteert onder de bevoegde Minister en niet valt onder de administratie van de Waalse overheid zoals de inspectiediensten van de services de santé mentale). Er wordt wel reeds samengewerkt op het vlak van geïnterneerden, maar de samenwerking moet ook voor andere daders mogelijk zijn. Het UPPL merkt nog op dat met de nodige omkadering in een voorziening voor zwakbegaafde plegers het risico op het plegen van seksueel misbruik gevoelig daalt en geeft aan reeds dergelijke ondersteuning te hebben geboden. Hier kan dus ook een **supervisie worden voorzien door de steuncentra of gespecialiseerde voorzieningen**.

Psychopaten hebben over het algemeen het "label" van onbehandelbaar te zijn, niet alle wetenschappelijke literatuur is evenwel zo pessimistisch. Wel is er nood aan specifieke meetinstrumenten en dient een andere aanpak te worden uitgewerkt. Voor deze doelgroep moet **worden nagegaan welke instanties bereid zijn om hier mee te werken**.

Verder is volgens het UPPL nood aan een specifiek zorgaanbod voor **onbehandelbare daders**. Het voorbeeld wordt aangehaald van Duitsland en Canada (waar een centrum is opgericht met appartementen voor seksuele delinquenten waar ze levenslang verblijven). De PSD merkt wel op dat deze categorie niet enkel geïnterneerden betreft, bij gedetineerden moet met dit label worden

---

⁶⁹ Zie hierover o.a. R. MARTEIN, *Seksueel misbruik aanpakken op jonge leeftijd. Hulpverlening vanuit het aww*, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, 29 augustus 2005, http://www.steunpunt.be/xcms/lang_nl-BE/mid_13873/ModeID_0/EhPageID_846/4988/default.aspx.

opgepast omdat deze dan op strafeinde vrijkomen zonder met enige behandeling in aanraking te zijn gekomen. De stuurgroep vindt het wel aangewezen om voor onbehandelbare daders een **specifiek zorgaanbod door volksgezondheid en justitie te voorzien** (bvb. 25 plaatsen voor Nederlandstalige daders en 25 voor Franstalige daders)

Voor **geïnterneerden** is er een pilootproject met de FOD Volksgezondheid voor de opvang van geïnterneerde seksuele delinquenten in residentiële instellingen (zie infra) Te Vlaanderen is daarnaast in de toekomst nog voorzien in de uitbreiding van het zorgaanbod (met de oprichting van een Forensisch Psychiatrisch Centrum te Gent en te Antwerpen). Voor Wallonië wordt door de vertegenwoordiger van het Waals Gewest opgemerkt dat het Hôpital « Les Marronniers », dat ressorteert onder het Waals Samenwerkingsakkoord, reeds veel geïnterneerden opvangt. Hij merkt echter op dat bij geïnterneerden die geen zware pathologie vertonen een reflectie is aangewezen of deze wel voor de rest van hun leven in het systeem van internering moeten blijven of ze niet beter in bijvoorbeeld een instelling voor daders met een mentale handicap kunnen worden opgenomen.

Tot slot geven de vertegenwoordigers van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap aan dat de diversificatie van het aanbod aan de centra zelf toekomt. Het meest gediversifieerde aanbod is aanwezig in de plaatsen waar de CGGZ en de CAW samen zitten, evenals de leerprojecten. De centra zijn evenwel autonoom en het is dus hun keuze om een welbepaald aanbod uit te werken. Bovendien zijn het kleine équipes en hangt de uitbouw van een specifiek aanbod vaak af van de expertise die op dat ogenblik aanwezig is bij de personeelsleden. De vertegenwoordiger van de CAW geeft aan dat er eigenlijk een onderzoek zou moeten worden gevoerd naar de structurele problemen bij de centra. Met name moet worden nagegaan waarom sommige daders tot strafeinde in de gevangenis verblijven, heeft dit maken met een gebrek aan hulpverlening, de begeleiding vanuit justitie of betreft het de keuze van de gedetineerde. Er moet dan systematisch in kaart worden gebracht voor welke doelgroepen er geen plaats is bij de hulpverlening. Dan kan ook worden gewerkt aan een zorgcircuit, waar ook de residentiële instellingen moeten worden bij betrokken. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest geeft tevens aan dat er nood is aan een diversificatie van begeleidings- en behandelingsmethoden. Zo is er in Wallonië niet voldoende cognitieve-gedragstherapie en begeleiding of behandeling in groep. Het is eveneens de visie van de stuurgroep dat het **bestaande zorgaanbod beter in kaart moet worden gebracht**, met name welke voorziening welk aanbod heeft. Dit kan door middel van het instrument van een **sociale kaart van voorzieningen voor seksuele delinquenten en dit per regio** (Brussel - Vlaanderen - Wallonië). Op basis daarvan kan het aanbod dan verder worden gediversifieerd, op het vlak van zowel doelgroepen, regio's, begeleidings- en behandelingsmethoden (individueel of in groep) en praktische modaliteiten (consultaties 's avonds of in het weekend). Er zouden afspraken moeten kunnen worden gemaakt van welk aanbod verder moet worden ontwikkeld.

Het voorstel van de sociale kaart sluit nauw aan bij het voorstel van het UFC die een **project** zou willen opstarten **om de in- en exclusiecriteria en de begin- en eindtermen van voorzieningen voor het opnemen van seksuele delinquenten in kaart te brengen**. Op dit

ogenblik zijn er geen duidelijke criteria van welk soort dader naar welke instelling kan gaan, deze dienen te worden geëxpliciteerd. Het kan een taak zijn voor de steuncentra. Het UFC is bereid om hierin een coördinerende taak voor Vlaanderen op zich te nemen, indien ze hiervoor een mandaat van de sector krijgen. Met name vinden ze dat vanuit de gespecialiseerde voorzieningen begintermen (de beginvoorwaarden) en eindtermen (wat moet de dader hebben bereikt) voor de begeleiding of behandeling moeten worden bepaald. Er moet ook **worden gewerkt aan een zorgcircuit** waarbij de dader een zorgtraject (van verschillende voorzieningen) kan doorlopen. Ze wensen hiertoe een overleg te organiseren met de sector (opgesplitst voor de drie regio's binnen Vlaanderen). Ze zijn dan wel vragende partij voor extra middelen om een personeelslid te kunnen engageren voor dit project. De bedoeling is om zowel **de gespecialiseerde voorzieningen evenals de residentiële instellingen** rond de tafel te brengen. Belangrijk is eveneens dat er bij deze autonome instanties een visieverandering tot stand komt. Ze **moeten bereid zijn om meer te overleggen en samen te werken met elkaar**. Hiervoor is tevens nood aan een overkoepelende visie bij de Gemeenschappen en Gewesten die de gespecialiseerde voorzieningen kunnen aansturen om meer samen te werken. Op deze wijze kunnen ook lacunes worden geïdentificeerd, evenals de aanpak ervan worden bepaald.

Er wordt voor *Vlaanderen* vanuit de CGGZ opgemerkt dat op dit ogenblik de 5 CAW meestal wel samenwerken met de 9 CGGZ en de CGGZ een centrale intake doen per regio. Vanuit de provincie Limburg kan de goede praktijk worden meegegeven van de drie gespecialiseerde diensten voor daderhulpverlening die een gemeenschappelijk intake team organiseren. Van een zorgnetwerk met verschillende instanties menen ze dat het netwerk voor geïnterneerden te Antwerpen (met het OPZ Rekem en Beschut Wonen) een goede praktijk vormt. Ze geven aan dat dergelijk zorgnetwerk ook voor seksuele delinquenten mogelijk moet zijn. De vertegenwoordigers van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap wijzen op het belang van een goede indicatiestelling zodat daders bij de juiste voorziening terecht komen. Bij justitie zou volgens hen een soort van observatiecentrum voor indicatiestelling kunnen worden voorzien om dan te bepalen waar de dader het best terecht komt. Alleszins vinden ze een goed zorgcircuit, waarbij de actoren goed met elkaar samenwerken, eveneens cruciaal. Deze samenwerking wordt volgens hen nu bemoeilijkt door belangenstrijden en versnipperde bevoegdheden. Eén toegangspoort zoals bij integrale jeugdhulp zien ze op dit ogenblik nog niet direct haalbaar. Zo zijn er bij de CGGZ twee koepelorganisaties: Zorgnet Vlaanderen en de Federatie van Diensten voor Geestelijke Gezondheidszorg. Elke CGGZ beslist bij welke koepel ze zitten. Voor daderhulp is er vanuit de Vlaamse overheid een samenwerkingsovereenkomst met beide koepels, ze krijgen subsidies voor een coördinator van de daderteams. Deze koepelorganisaties worden gesubsidieerd om de centra te coördineren, het is hun taak om te zorgen dat er meer eenvormigheid binnen de sector komt. Dit gebeurt nu echter nog onvoldoende. Bij de CAW is er één koepel, met name het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. Deze koepel is niet zozeer een sturende organisatie, maar een ondersteunende. Als de CAW een gemeenschappelijke visie wil tot stand brengen dan zal het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk hen daarbij helpen, maar als één van de CAW een ander standpunt heeft dan zal het Steunpunt niet ingrijpen. Als er sturend moet opgetreden worden, dan zal uiteindelijk de overheid dit moeten doen.

In Wallonië heeft het UPPL vroeger een fiche opgemaakt per gespecialiseerde voorziening met de in- en exclusiecriteria. Deze fiches zouden kunnen worden geactualiseerd en worden verspreid onder de actoren. Het UPPL omschrijft zichzelf ook als een “chambre de compensation” – een soort van “centrale intake” – die een oplossing zoekt voor de cliënt. Het UPPL krijgt veel cliënten om te behandelen en wanneer de dader over de nodige middelen beschikt om een privétherapeut te betalen, stuurt het UPPL deze daar naar door. Wat betreft de afstemming tussen verschillende voorzieningen geeft de vertegenwoordiger van het Waals Gewest aan dat er in het Waals Samenwerkingsakkoord reeds een gespecialiseerde voorziening is te Charleroi die verbonden is met een ziekenhuiscentrum. Daar bestaat dus de mogelijkheid om een dader eerst te hospitaliseren en vervolgens deze eventueel te laten overgaan naar een ambulante voorziening. In andere regio's is er steeds een psychiater in het centrum voor geestelijke gezondheidszorg en die kan eveneens een patiënt laten hospitaliseren, maar dit is dan steeds geval per geval te regelen. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest vindt het verder belangrijk om aandacht te hebben voor wat nadien met deze personen gebeurt. Met name waar zullen ze verblijven, gezien ze vaak hun sociale relaties zijn kwijtgeraakt. Hij bemerkt dat de gespecialiseerde voorzieningen multidisciplinaire équipes zijn die tevens aandacht hebben voor de sociale problematiek van de dader, wat vaak een bezorgdheid is in de globale aanpak van de dader (“on est plus dans le psycho-social”). Niet alle gespecialiseerde équipes beschikken over maatschappelijke assistenten, maar deze zijn wel voorzien in de centra voor geestelijke gezondheidszorg en eventueel wordt er samengewerkt met andere sociale diensten.

Voor Brussel stelt een gespecialiseerde voorziening in de stuurgroep voor dat het CAB regelmatig (één of twee keer per jaar) overlegvergaderingen zou kunnen organiseren met de gespecialiseerde voorzieningen, de PSD en de justitiehuisen om de nodige afstemming en samenwerking te voorzien. Het CAB geeft ook aan dat de samenwerking in het kader van de samenwerkingsakkoorden zich niet mag beperken tot louter behandelende instanties, het kan immers zijn dat een sociale begeleiding meer is aangewezen en er moet worden doorverwezen naar sociale instanties. In Brussel en Wallonië zou dit nu nog onvoldoende gebeuren. De samenwerkingsakkoorden zouden bijgevolg naar welzijnsinstanties (Services d'aide aux justiciables) moeten kunnen worden uitgebreid, naar analogie met het Vlaams Samenwerkingsakkoord waarin de CAW zijn opgenomen. In Brussel vindt het CAB dat in eerste instantie dit meer aan de orde is, evenals een uitbreiding naar behandelende instanties toe (uitbreiding van de gespecialiseerde voorzieningen), dan een diversificatie naar bepaalde doelgroepen toe. Om dit laatste meer te kunnen realiseren zouden volgens het CAB bijkomende middelen en mogelijkheden tot opleiding moeten worden voorzien voor de gespecialiseerde voorzieningen.

Verschillende actoren stellen bijgevolg een **uitbreiding van de samenwerkingsakkoorden naar andere actoren** voor.

Wat betreft de **residentiële instellingen** hebben de Waalse gespecialiseerde voorzieningen het gevoel dat deze instellingen daders te snel weigeren, ze hopen door de FOD Volksgezondheid met de residentiële instellingen in de samenwerkingsakkoorden op te nemen dit een gunstige weerslag zal hebben op het opnamebeleid. De PSD-equipen wijzen er op dat de residentiële instellingen voortdurend een wachtlijst hanteren, het duurt soms verschillende maanden tot enkele jaren alvorens de gedetineerde wordt opgenomen. Er zijn gedetineerden die zelf voor strafeinde opteren of hun toelaatbaarheidsdata voor toekenning van modaliteiten overschrijden voor de mogelijkheid tot opname zich aandient. De vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap en het Waals Gewest zijn tevens voorstander van een uitbreiding van de samenwerkingsakkoorden naar de residentiële instellingen. De Vlaamse vertegenwoordiger inzake de CAW merkt op dat er in de ziekenhuiswet ook een artikel is voorzien dat de samenwerking in zorgcircuit bevordert, met name kunnen regio's projecten indienen om een zorgcircuit te organiseren.⁷⁰ De vertegenwoordiger van de FOD Volksgezondheid meent dat de beslissing om deze overheid via de residentiële instellingen deel uit te laten maken van de samenwerkingsakkoorden een beslissing is die toekomt aan de desbetreffende Minister en dit na overleg met de Ministers van Justitie en van de Gemeenschappen en Gewesten. Er moet worden nagegaan of dit past in de doelstelling van het ontwikkelen van zorgcircuits en netwerken. Sinds 2010 is er wel een pilootproject rond de opvang van geïnterneerde seksuele delinquenten waarbij een aantal residentiële instellingen middelen hebben gekregen voor de behandeling van deze daders. In de bevraging geven de residentiële instellingen zelf aan voorstander te zijn van hun opname in de samenwerkingsakkoorden. Ze menen dat dit een betere en effectievere werking tussen de ambulante voorzieningen en residentiële instellingen met zich zal meebrengen. Uit de bevraging blijkt trouwens dat de residentiële instellingen soms reeds bepaalde werkwijzen hanteren van de samenwerkingsakkoorden. Zo wordt door een bepaalde residentiële instelling gewerkt met een "samenwerkingscontract", naar analogie met de prestatieverbintenis. In het geval van een overdracht stellen residentiële instellingen de opdrachtgevende overheid hiervan al op de hoogte. Sommige residentiële instellingen maken eveneens opvolgingsverslagen over aan de justitieassistent of aan de opdrachtgevende overheid (waarbij enkelen de rapportagepunten hanteren van het desbetreffende samenwerkingsakkoord). Bij een stopzetting van de begeleiding of de behandeling wordt de beslissing tevens gemotiveerd ten aanzien van de opdrachtgevende overheid en is er voorafgaand vaak een overleg met de justitieassistent of de opdrachtgevende overheid, waar meestal de dader ook bij betrokken is.

De meeste bevroegde actoren zijn verder voorstander van een aansluiting van de Vlaamse **leerprojecten** voor daders van seksueel geweld en het Franstalige Triangle bij de samenwerkingsakkoorden. De Vlaamse leerprojecten zelf wensen eveneens een formele aansluiting, gezien hun inbedding in het algemeen welzijnswerk, de bestaande samenwerking met de justitiehuisen en de nood aan een structurele financiering. Het UFC vindt daarentegen dat de leerprojecten beter kunnen worden geïntegreerd bij de CAW. Deze mening wordt gedeeld door de vertegenwoordiger inzake de CAW van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de

---

⁷⁰ Artikel 107 van de Wet betreffende de ziekenhuizen en andere verzorgingsinrichtingen, gecoördineerd op 10 juli 2008 (B.S. 7 november 2008): "*De Koning kan in specifieke financieringswijzen voorzien om, op experimentele basis en beperkt in de tijd, een prospectieve en programmeoriënteerde financiering van zorgcircuits en netwerken mogelijk te maken*".

Vlaamse Gemeenschap. De leerprojecten zouden beter onder de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap vallen en worden geïntegreerd in de CAW, er is immers nauwelijks verschil in wat er gebeurt bij de leerprojecten en de CAW. Het Franstalige Triangle is dan weer zelf geen voorstander van de opname in de samenwerkingsakkoorden, deze kiest voor het behoud van de eigen methodologie en het eigen specifieke werkkader. In Brussel bestaat wel een samenwerking tussen Triangle en het CAB.

Een uitbreiding van de samenwerkingsakkoorden naar **instellingen voor minderjarigen en adolescenten** wordt door de vertegenwoordigers van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap moeilijk geacht. Bij zowel justitie als de hulpverlening zijn er immers aparte instanties bevoegd voor minderjarigen/adolescenten. Bij de hulpverlening behoort dit tot de bevoegdheid van het Agentschap voor Jongerenwelzijn en de bijzondere jeugdbijstand. De bijzondere jeugdbijstand heeft wel middelen ter beschikking gesteld van het algemeen welzijnswerk. Zo is er bvb. het project Exit (van de Federatie van Autonome Centra voor Algemeen Welzijnswerk) dat jongeren begeleidt die seksueel grensoverschrijdend gedrag stelden en ontvangt I.T.E.R. eveneens middelen om met deze doelgroep te werken. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest geeft aan dat er ook in Wallonië een apart circuit bestaat voor minderjarigen (met de Service d'Aide à la Jeunesse en Service de Protection de la Jeunesse). Hij merkt wel op dat de gespecialiseerde voorzieningen steeds meer gevallen krijgen van minderjarige/adolescente daders van seksueel misbruik. Een uitbreiding van de samenwerkingsakkoorden kan worden voorzien met de instellingen voor minderjarigen en adolescenten. Het CAB is geen voorstander van dergelijke uitbreiding, dit wordt eerder gezien als een specifiek project.

De steuncentra vinden dat ze vanuit de steuncentra daders ook meer zouden moeten dispatchen naar **privé therapeuten of centra die niet erkend zijn in de samenwerkingsakkoorden**, om het hulpverleningsaanbod nog meer te diversifiëren. Zeker het CAB is vragende partij wegens een tekort aan erkende gespecialiseerde voorzieningen te Brussel. Dit kan via de regeling van de overdracht, de ondertekening van de prestatieverbintenis en een systeem van verdere opvolging. Hiertoe zou dan een soort van accreditering moeten worden uitgewerkt op basis van minimale vereisten van expertise. Een lijst met de privé therapeuten en centra kan dan worden opgesteld en de steuncentra kunnen beslissen of de problematiek niet te zwaar is voor hen. Met dergelijke regeling kan worden vermeden dat er een wildgroei ontstaat en er zich een parallel circuit ontwikkelt voor de begeleiding en de behandeling van de daders van seksueel misbruik.

Verder tasten enkele Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen momenteel hun mogelijkheden af op het vlak van **pretherapie – motivatiebevorderende technieken** in de gevangenis of ze zijn er reeds mee gestart. Het UPPL heeft in het verleden reeds voorstellen voor pretherapie gedaan in het kader van een aanbesteding van de FOD Justitie (naar aanleiding van een werkbezoek van de toenmalige Minister van Justitie Onkelinx aan Canada), maar deze kregen geen gevolg. Het UPPL gaat nu wel een project opstarten voor "onbehandelbaren" in de gevangenis van Andenne. Geïnteresseerde gevangenen dienen dan hun overplaatsing te vragen naar deze gevangenis met het oog op een behandeling in groep. De PSD zelf heeft dan weer een initiatief opgestart in

Ruiselede. De stuurgroep is van mening dat **dit voornamelijk een taak betreft van de gespecialiseerde voorzieningen**. Het is immers belangrijk dat de pretherapie aansluit bij de daaropvolgende extra-muros therapie, zoniet zou deze weinig nut hebben. Pretherapie vergt dus volgens de stuurgroep een investering van de Gemeenschappen en Gewesten. De vertegenwoordigers van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap zijn eveneens van mening dat de Vlaamse Gemeenschap binnen de gevangenis aan pretherapie moeten kunnen doen. De vraag stelt zich wel wat dit juist inhoudt, betreft het een motiveren van daders om naar therapie te gaan of is het reeds een begin van therapie. Ze geven wel aan dat de beslissing om pretherapie te doen volledig afhangt van de centra zelf, ze zijn immers autonoom. Ze dienen zelf te beslissen wat ze doen met hun middelen, of en in zoverre ze deze wensen in te zetten in de gevangenis. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest vindt pretherapie ook zinvol, zeker voor daders die jaren in de gevangenis moeten zitten en waar nu niets mee gebeurt. Hij meent dat deze taak goed kan worden waargenomen door de gespecialiseerde voorzieningen, ze kunnen de dader dan nadien buiten de gevangenis verder begeleiden of behandelen. Tevens ziet hij een taak voor het leerproject Triangle, die eveneens met bepaalde daders kunnen werken. Hij vindt wel dat, vooraleer pretherapie op te starten, er moet worden uitgeklaard welke overheid (Justitie of Gemeenschappen/Gewesten) hiervoor de nodige middelen moet voorzien. Daarnaast wijst hij nog op het probleem van de praktische uitvoerbaarheid in de gevangenis, waar niet altijd de ruimte of de mogelijkheden voorhanden zijn om dit te organiseren.

Wat betreft ten slotte de **vrijwillige cliënten** (personen die niet onder een gerechtelijk mandaat staan), wordt in Wallonië en Brussel slechts een zeer klein aantal begeleid of behandeld door het UPPL en de gespecialiseerde voorzieningen. **Vanuit een preventief oogpunt is het evenwel belangrijk dat een (vroeg) interventie kan plaatsvinden bij personen die niet onder mandaat van justitie staan**. Het UPPL merkt op dat deze cliënten echter niet vallen onder de voorziene subsidie. Daarnaast wijst het UPPL erop dat zich een probleem kan voordoen indien ze bij deze persoon een risico op het plegen van feiten vaststellen. In hoeverre moet deze noodtoestand dan worden gemeld aan justitie (het voorbeeld wordt gegeven van een behandelaar die dergelijke melding deed en vervolgens werd aangeklaagd door de cliënt)? Het UFC repliceert dat ze in het geval van een noodtoestand eveneens bij vrijwillige cliënten reeds meldingen bij justitie hebben gedaan. In Vlaanderen ontvangen het steuncentrum en de gespecialiseerde voorzieningen sowieso een hoger aandeel vrijwillige cliënten: 25% (UFC) en 35% (I.T.E.R.). Het UFC merkt wel op dat er in Vlaanderen eveneens gespecialiseerde voorzieningen zijn die zich louter richten op justitiële cliënten. De vrijwillige cliënten worden in principe zelf geacht te betalen voor de consultaties. Overeenkomstig de vertegenwoordiger inzake de CAW bij de Vlaamse Gemeenschap wordt opgemerkt dat door de CAW in principe geen bijdrage wordt gevraagd aan de cliënt, ze mogen wel iets vragen maar het mag geen belemmering vormen. De vertegenwoordiger inzake de CCGZ zegt dat ze geen zicht hebben op de bijdrage die wordt gevraagd aan seksuele delinquenten. Er wordt nu samen met de sector aan een algemeen uitvoeringsbesluit gewerkt rond de cliëntbijdrage om deze te harmoniseren. Voor het Waals Gewest geeft de vertegenwoordiger aan dat een bijdrage tot 10€ per sessie kan worden gevraagd (de bijdragen kunnen wel sterk

uiteenlopen naargelang de voorziening). Dit is zo voorzien in de reglementering van de centra voor geestelijke gezondheidszorg. Dokters/psychiaters kunnen het tarief vragen zoals bepaald door het RIZIV. Normaal gezien zal voor de bijdragen rekening worden gehouden met de inkomsten van de persoon.

2.7. Het garanderen van een kwalitatieve zorg

Naast het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit, komen uit de bevraging nog een aantal zaken naar voor die essentieel worden geacht om een kwalitatieve zorg te garanderen waaronder tevens het voorzien van meer ondersteuning door de steuncentra (dit laatste komt aan bod in het volgende onderdeel).

Vooreerst vragen de gespecialiseerde voorzieningen en het CAB meer financiële middelen en personeel om het aanbod naar justitie toe te kunnen verhogen. Verder wordt bij de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra gewezen op een gebrek aan gespecialiseerd personeel, waarbij het belang wordt benadrukt van een multidisciplinaire aanpak. Zo is er nood aan meer forensische psychiaters op het terrein, zijn er onvoldoende onafhankelijke experts voor de adviesverlening en is er een groot personeelsverloop in de sector. Tevens wordt opgemerkt dat er te weinig budget voor vorming is voorzien voor het personeel en het aanbod aan vormingen in België beperkt is (buitenlandse opleidingen zijn echter zeer duur om te volgen).

Een ander aandachtspunt om een effectieve zorg te garanderen, betreft een betere indicatiestelling van bij het begin. Low-risk patiënten moeten onmiddellijk worden doorverwezen naar de ambulante sector, de anderen moeten veel vlugger kunnen doorstromen naar een residentiële behandeling. De opdrachtgevende overheden zouden de efficiëntie en de mogelijkheden van een residentiële behandeling nu vaak overschatten en deze van een ambulante behandeling onderschatten.

Er wordt eveneens opgemerkt dat er best geen te groot tijdsinterval is tussen de feiten en de start van de begeleiding of de behandeling. Zo wordt bijvoorbeeld bij een probatie vaak te lang na de feiten ingegrepen, het wordt wenselijker geacht om reeds in de fase van de vrijheid onder voorwaarden te beginnen met een begeleiding of een behandeling. Vandaar ook het belang om reeds in de gevangenis te starten met een pretherapie.

Voorstellen en goede praktijken:

De vertegenwoordigers van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap geven aan dat er **in Vlaanderen er niet zozeer nood is aan meer personeel voor de begeleiding of de behandeling van daders van seksueel misbruik** (wel voor andere opdrachten bij de CAW en CGGZ). De centra zijn autonoom in het beheer van hun middelen, waarbij ze een enveloppe van financiering krijgen voor al hun opdrachten. Het is dan aan de centra

zelf om een beleid te voeren en te bepalen waarvoor ze hun middelen gebruiken. Als ze meer willen investeren in seksuele delinquenten, dan moeten ze dit compenseren op andere domeinen. De Vlaamse overheid kan hiervoor geen extra middelen voorzien. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest geeft aan dat het **tekort aan personeel moet worden bekeken in relatie tot nieuwe vormen van deviantie** die zich bij de gespecialiseerde voorzieningen aandienen (bvb. pedopornografie op het internet, minderjarige/adolescente daders van seksueel misbruik) waarvoor een specifieke expertise is vereist. Hierover dienen ze **specifieke opleidingen** te kunnen volgen.

De **ondersteuning binnen het multidisciplinaire team** is eveneens van belang. I.T.E.R. geeft als goede praktijk aan dat alle dossiers worden opgevat als teamdossiers en alle cliënten regelmatig op de teamvergadering worden besproken. Eerst om de maand, later om de twee of drie maanden naargelang de therapie verloopt. Zo wordt erover gewaakt dat niemand alleen komt te staan met de verantwoordelijkheid rond een dossier. Vandaar dat het eveneens van belang is om bij een overdracht van een begeleiding of behandeling naar een privé-therapeut of centra niet erkend in de samenwerkingsakkoorden een zekere vorm van ondersteuning/supervisie te voorzien door de gespecialiseerde voorzieningen of steuncentra.

Binnen een gespecialiseerde voorziening zou ook **voldoende tijd moet worden uitgetrokken voor een goede indicatiestelling**. Vanuit I.T.E.R. kan de volgende goede praktijk worden aangereikt: ze verrichten een uitgebreide evaluatie- en diagnostische fase waarvoor ze vijf à acht gesprekken uittrekken (met een uitgebreide anamnese, psychodiagnostiek, psychiatrisch, "belangrijke derde", risicotaxatie en behandelplan). Uit deze fase kan blijken dat het **van belang is om de familie- en/of systeemleden bij de begeleiding of de behandeling te betrekken**. I.T.E.R. merkt op dat familieleden vaak zelf ook met vragen zitten. Ze geven aan dat ze hier niet steeds kunnen op ingaan, maar hebben hiertoe wel een website ontwikkeld.⁷¹

Daarnaast wordt nog opgemerkt dat het belangrijk is, met het oog op een effectieve begeleiding of behandeling, dat de **gespecialiseerde voorzieningen hun werking regelmatig evalueren**. Vanuit I.T.E.R. wordt hier verwezen naar de "risk-need-responsivity principes" van Andrews en Bonta, die ze als een goed werkinstrument beschouwen om hun eigen werking te evalueren en op een internationaal wetenschappelijk peil te houden. Er kan hier tevens worden verwezen naar het voorstel van het UFC om een registratie te ontwikkelen door middel van de methodiek van Routine Outcome Monitoring (zie infra bij het onderdeel 'een effectieve opvolging van de problematiek'). Om de eigen werking te evalueren, dienen vooreerst ook duidelijk de in- en exclusiecriteria en de begin- en eindtermen van voorzieningen worden uitgeschreven (behandelingsprotocollen). Hier kan worden verwezen naar het voorstel van het UFC om hierover een project op te starten (zie supra bij het onderdeel 'het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit').

---

⁷¹ www.familievan.be

2.8. Meer ondersteuning vanuit de steuncentra

Er wordt meer ondersteuning gevraagd van de steuncentra (UFC, UPPL en CAB). Uit de bevraging blijkt dat de steuncentra nu ongeveer 20 à 30% van hun tijd spenderen aan de ondersteunende taken. De meeste tijd gaat in feite naar ofwel de justitiële begeleiding of behandeling ofwel de justitiële adviesverlening (gerechtelijke expertises). Dit laatste wordt bij het UFC en UPPL weliswaar gefinancierd via de gerechtskosten en valt niet onder hun subsidies. De adviezen die het CAB verleent omtrent de "accessibilité au traitement" zijn gratis en worden wel begrepen onder hun subsidieregeling.

De actoren van de samenwerkingsakkoorden zijn evenwel vragende partij voor meer ondersteuning op het vlak van:

- De Vlaamse PSD-equipes vragen dat de consultatiefunctie van het UFC beter zou worden afgestemd op hun behoeften, zodat ze hiervoor vaker een beroep kunnen doen op het UFC. De gespecialiseerde voorzieningen hebben over het algemeen geen of weinig bemerkingen bij deze functie.
- De Franstalige PSD-equipes wensen dat de wetenschappelijke ondersteuning door de steuncentra wordt verbeterd, zowel op het niveau van de overdracht van wetenschappelijke gegevens aan de verschillende belanghebbenden van de samenwerkingsakkoorden als in termen van de verspreiding van onderzoeksresultaten door de steuncentra. De gegevens en het onderzoek moeten een antwoord bieden op specifieke vragen van de actoren van de samenwerkingsakkoorden. Daartoe stellen ze voor dat minstens jaarlijks een overleg tussen de vertegenwoordigers van de ondertekende partijen wordt georganiseerd door de steuncentra. Verder geven de justitieassistenten aan eveneens nood te hebben aan wetenschappelijke informatie. De Vlaamse, Waalse en Brusselse gespecialiseerde voorzieningen zijn dan weer vragende partij voor meer wetenschappelijk onderzoek. Een aantal Waalse gespecialiseerde voorzieningen vinden verder dat de database voor wetenschappelijke opzoeken en de website van het UPPL meer toegankelijk zou kunnen worden gemaakt en ze het moeilijk hebben met wat ze noemen een "te dogmatische gedragstherapeutische houding".
- De Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen krijgen op dit ogenblik geen logistieke steun, terwijl ze melden daar wel nood aan te hebben. De Waalse gespecialiseerde voorzieningen geven aan dat zij dit evenmin ontvangen, maar wijzen niet op een nood hieraan.
- Wat betreft het organiseren van opleidingen stellen de Vlaamse PSD-equipes voor dat het UFC zich zou toespitsen op vervolgoopleidingen, met name de uitdieping van thema's die reeds initieel in het opleidingspakket van de PSD aan bod komen. De Franstalige PSD-equipes vinden dat de door de Franstalige steuncentra aangeboden opleidingen eveneens meer dienen te zijn aangepast aan het doelpubliek, waarbij rekening moet worden gehouden met de reeds intern aangeboden opleidingen. Bovendien zou een grotere variatie in de voorgestelde aanpak worden toegejuicht, zo

wensen ze eveneens opleidingen omtrent een aantal nieuwe materies. De Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen menen dan weer dat er te weinig opleidingen zijn, deze zouden moeten worden geactualiseerd en opnieuw worden georganiseerd. Tot slot zijn eveneens justitieassistenten vragende partij voor gespecialiseerde vormingen. Ten aanzien van het UFC is er de vraag om de basisopleiding regelmatig opnieuw te geven, omdat er een snelle rotatie van justitieassistenten is.

Daarnaast wordt er een sneller optreden van de steuncentra gevraagd. Zo wordt langs Franstalige en Brusselse zijde (bij zowel de PSD-equipies als de gespecialiseerde voorzieningen) aangedrongen op een snellere reactiesnelheid op hun vragen. De steuncentra dienen hun aanbod inzake hun ondersteunende taken tevens meer proactief bekend te maken en aan te bieden. Zo is hun aanbod onvoldoende gekend bij de justitieassistenten en zijn de Vlaamse PSD-equipies vragende partij om te worden geïnformeerd over het aanbod van logistieke steun en wensen ze eveneens proactief wetenschappelijke informatie te verkrijgen.

Wanneer de taken zelf worden overlopen, dient vooreerst de taak van logistieke steun voor diagnostiek en behandeling (zoals voorzien in het Vlaams en Waals Samenwerkingsakkoord) te worden verduidelijkt. De invulling ervan is onduidelijk, zowel voor de partners als voor het UFC zelf. Het UPPL geeft aan dat ze dit niet alleen opvatten als het verstrekken van testmateriaal en handleidingen (zoals het UFC), maar ze ook gevalsstudies houden en ze de mogelijkheid bieden van supervisie en permanente ondersteuning. Deze laatste invulling zou kunnen aansluiten bij de intervisiefunctie van het CAB ten aanzien van de Brusselse gespecialiseerde voorzieningen (met o.a. gevalsstudies en klinische raadplegingen). De vraag rijst bijgevolg of de taak van logistieke steun in Vlaanderen en Wallonië eveneens dient te worden opgevat als een intervisiefunctie. Deze vraag hangt weliswaar samen met hoe de gespecialiseerde voorzieningen in de verschillende regio's zijn georganiseerd en of dit in het kader hiervan reeds is voorzien. Het CAB merkt nog op dat de problemen die aan bod komen bij de intervisies, die nu beperkt zijn tot de gespecialiseerde voorzieningen, in feite ook betrekking hebben op andere instanties (bvb. de PSD-equipies). Zodoende kan de vraag worden gesteld of er nog andere instanties bij de intervisies moeten worden betrokken.

Wat betreft het verrichten van wetenschappelijk onderzoek lijken de steuncentra veeleer bij te dragen tot onderzoek dat andere instanties verrichten en er slechts in mindere mate zelf uit te voeren. Overeenkomstig de steuncentra ontbreken de eigen medewerkers de tijd om hierin te investeren en ontbreekt de nodige financiële steun. De vraag rijst of het zelf verrichten van wetenschappelijk onderzoek tot hun takenpakket dient te behoren. Indien ja, in hoeverre dit nog via andere kanalen kan worden gefinancierd (dan louter met de subsidies van de steuncentra) of hieromtrent samenwerkingsverbanden met andere instanties kunnen worden opgezet. Er worden immers nog heel wat thema's voor onderzoek aangereikt.

Verder geven de steuncentra aan dat het organiseren van opleidingen zeer tijdsintensief is, het moeilijk is om geschikte opleiders te vinden, en er problemen zijn op het vlak van accreditering en

financiering. Ook hier zou kunnen worden gezocht naar andere kanalen van financiering (dan louter met de subsidies van de steuncentra) of het opzetten van samenwerkingsverbanden met andere instanties. De noden inzake opleidingen blijken immers groot te zijn bij de partners van samenwerkingsakkoorden.

In het Brussels Samenwerkingsakkoord is nog een taak specifiek toegekend aan het CAB, met name het vervullen van een coördinatiefunctie ten behoeve van de gespecialiseerde voorzieningen. Dit breiden ze ook uit tot de andere partners in het samenwerkingsakkoord en tot centra die hierin niet zijn erkend. Het zou toelaten de samenwerking te stimuleren, moeilijkheden te detecteren en goede praktijken te zoeken. Vraag is of deze functie eveneens moet worden opgenomen in het takenpakket van het UFC en het UPPL. Deze vraag hangt terug samen met hoe de hulpverleningssector in de verschillende regio's zijn georganiseerd en of dit in het kader hiervan reeds is voorzien. Er dient ook aandacht te zijn voor een overleg met de justitiële actoren (opdrachtgevende overheden, PSD-equipen en justitieassistenten), de Brusselse gespecialiseerde voorzieningen geven aan dat dit nog niet echt het geval is te Brussel. Dit laatste is eveneens een lacune voor Vlaanderen en Wallonië, hoewel er hier en daar wel initiatieven zijn.

Op het vlak van overleg tussen de steuncentra, bestaat dit meer tussen het UFC en het UPPL dan met het CAB. Toch lijkt dit weinig structureel van aard te zijn. De vraag kan worden gesteld of een meer intensieve samenwerking tussen de steuncentra niet mogelijk is, bijvoorbeeld op het vlak van onderzoek, opleidingen en logistieke ondersteuning om zo'n aantal aangehaalde moeilijkheden te ondervangen. Het CAB pleit wel voor het behoud van zijn rol van "interface" (met name de scheiding tussen de taken van enerzijds evaluatie en oriëntatie en anderzijds begeleiding of behandeling). De Brusselse gespecialiseerde voorzieningen zijn eveneens voorstander van deze rol als tussenschakel. Niettemin meent één van de voorzieningen dat er soms wel sprake is van rolverwarring in hoofde van het CAB, er is vaak onenigheid tussen hun mening over de therapie en het advies van het CAB. Enkele Waalse gespecialiseerde voorzieningen vinden dergelijke scheiding tussen het juridische en het therapeutische wel een meerwaarde, andere vrezen met deze rol dat de procedure zwaarder zou worden (vier partijen bij de prestatieverbintenis) en de dynamiek in de communicatie verloren zou kunnen gaan (het is een bijkomende filter in de contacten tussen de gespecialiseerde voorzieningen en justitie).

De vraag rijst ten slotte nog tot wie de steuncentra zich vooral moeten richten. Ze verlenen voornamelijk ondersteuning ten aanzien van de partners van de samenwerkingsakkoorden. Toch wordt deze eveneens geboden aan externe instanties, wat niet voorzien is in hun subsidiëring. Het is evenwel onduidelijk in hoeverre deze externe instanties hiervoor al dan niet een bijdrage dienen te betalen voor de diensten van de steuncentra.

Voorstellen en goede praktijken:

In de vergadering met de steuncentra geeft het UFC aan dat het belangrijk is om hun netwerk terug te activeren, nu blijken de gespecialiseerde voorzieningen immers te weinig op de hoogte te

zijn van wat het steuncentrum doet. De steuncentra moeten m.a.w. een **meer proactieve houding aannemen** ten aanzien van de in de samenwerkingsakkoorden betrokken actoren (waarbij de PSD sterk vragende partij is), maar bijvoorbeeld ook ten aanzien van opdrachtgevende overheden en de media met het oog op (een meer genuanceerde) informatieverstrekking en om de (zeker huidige) negatieve publieke opinie enigszins te counteren (zie supra het belang hiervan bij het onderdeel 'aandacht voor een preventieve aanpak').

Verder organiseren de **steuncentra** nu ieder voor zich activiteiten, ze geven aan dat ze **meer zouden kunnen samenwerken om activiteiten te organiseren**. Zo is er het voornemen van het UPPL en het CAB om meer samen te werken op het vlak van opleiding.

Wat betreft **opleiding** geeft het UFC aan dat er een opleiding is voorzien voor de **justitieassistenten**. Het CAB merkt op dat het zich verplaatst naar het justitiehuis om opleiding te geven. Het UPPL deelt mee dat er voorheen wel opleiding was voor de justitieassistenten maar dat het Directoraat-generaal Justitiehuizen langs Franstalige zijde heeft beslist dat de opleiding niet meer kan worden gevolgd. Het Directoraat-generaal Justitiehuizen repliceert dat het opleidingsaanbod, zoals voorzien door het UPPL, momenteel niet aansluit bij de vraag die bij de justitiehuizen leeft. De justitieassistenten hebben nood aan een specifieke vorming voor de opvolging van daders van seksueel misbruik, maar deze vorming moet in overeenstemming zijn met het handelingskader van de justitieassistent. Om deze afstemming te bekomen tussen vraag en aanbod wordt **vanuit het Directoraat-generaal Justitiehuizen een overleg gepland met het Waals steuncentrum**. De **PSD** nemen dan weer zelf de basisopleiding op zich, hun noden liggen nu meer op het vlak van specifieke **vervolgopleidingen**. Het UFC meldt dat er een voorbereiding van een opleiding is voor de gespecialiseerde voorzieningen en de PSD. Er zou ook een opleiding moeten worden voorzien voor de opdrachtgevende overheden (zie supra bij het onderdeel 'het verder optimaliseren van de samenwerkingsakkoorden als werkkader'). De vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap en het Waals Gewest geven aan dat ze het geven van opleidingen zeker een belangrijke taak vinden ten aanzien van de **gespecialiseerde voorzieningen** gezien de klinische expertise van de steuncentra, wat voor hen ook samenhangt met het verrichten van adviezen en behandelingen (waar de steuncentra UFC en UPPL een belangrijke tweedelijfn functie vervullen voor moeilijke gevallen). De gespecialiseerde voorzieningen behouden wel altijd zelf de autonomie om te bepalen welke opleidingen ze volgen. De vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap bemerken dat voor de opleiding voor de gespecialiseerde voorzieningen **eventueel vanuit de Vlaamse overheid een financiering mogelijk zou kunnen zijn**. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest deelt mee dat het UPPL een kleine **jaarlijkse subsidie van het Waals Gewest** ontvangt, o.a. voor het geven van opleidingen. Het betreft een facultatieve subsidie die elk jaar opnieuw kan worden gerevalueerd en zelfs worden afgeschaft. Het UPPL dient hiervoor elk jaar een aanvraag in te dienen (met hun operationele doelstellingen en specifieke acties) en op het einde van het jaar een werkingsverslag over te maken.

Op het vlak van het **verstrekken van wetenschappelijke informatie** geeft het UFC aan dat ze binnen hun organisatie van start zijn gegaan met een zogenaamde “**Journal Club**” waarbij artikelen worden gelezen en becommentarieerd. Ze delen mee dat ze dit zouden kunnen openstellen naar de andere actoren van de samenwerkingsakkoorden. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest geeft aan dat bij het UPPL het verstrekken van informatie (o.a. door middel van hun website) en sensibilisering tevens taken betreffen die zijn opgenomen in hun **jaarlijkse subsidie van het Waals Gewest**. De vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap vinden dat het **verrichten van wetenschappelijk onderzoek** eveneens een belangrijke taak moet zijn voor de steuncentra, bijvoorbeeld onderzoek naar recidive. Het **UFC stelt hier een project voor om te registreren aan de hand van de methodiek van Routine Outcome Monitoring** (zie infra bij het onderdeel ‘een effectieve opvolging van de problematiek’). De vertegenwoordiger van het Waals Gewest geeft aan dat het **UPPL samen met het Centre de Recherche en Défense Sociale (CRDS) hiervoor een aparte subsidie ontvangt van het Waals Gewest** om longitudinaal onderzoek te verrichten naar recidive. Hoewel de subsidie is toegezegd voor een onbepaalde duur of tenminste voor drie jaar, wordt de subsidie elk jaar opnieuw gerevalueerd gezien deze eveneens facultatief is.

De PSD-equipes zijn dan weer vragende partij dat de **consultatiefunctie** van de steuncentra meer kan worden gebruikt voor individuele casussen, zodat deze hen kunnen ondersteunen om daders naar de juiste voorziening te verwijzen. Het UFC en het UPPL merken vooreerst op dat ze het moeilijk vinden om aan de PSD-equipes een advies te geven enkel op basis van documenten, ze zijn vragende partij om ook de dader zelf te kunnen zien (het CAB ziet deze wel telkens). Verder vindt het UFC dat deze vraag ruimer moet worden bekeken. De PSD-equipes bieden vaak moeilijke casussen aan, waarbij het UFC dan een residentiële behandeling voorstelt terwijl de PSD-equipe de dader reeds heeft proberen aan te melden bij verschillende instanties. De consultatiefunctie moet dan ook **in verband worden gebracht met een meer coördinerende functie voor de steuncentra ten behoeve van de gespecialiseerde voorzieningen**. Hier kunnen we refereren naar het voorstel van het **UFC die een project zou willen opstarten om de in- en exclusiecriteria en de begin- en eindtermen van voorzieningen voor het opnemen van seksuele delinquenten in kaart te brengen en om te werken aan de uitbouw aan een zorgcircuit** waarbij de dader een zorgtraject (van verschillende voorzieningen) kan doorlopen (zie supra bij het onderdeel ‘het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit’). De coördinerende functie van de steuncentra zou zich evenwel niet mogen beperken tot enkel de coördinatie tussen de gespecialiseerde voorzieningen. **Er dient eveneens meer coördinatie te worden voorzien tussen enerzijds de gespecialiseerde voorzieningen en anderzijds de justitiële actoren**. De vertegenwoordiger van het **Waals Gewest** geeft aan dat er nu bij het Waals Gewest een Conseil wallon de l’action sociale et de la santé is opgericht, bestaande uit een Commission permanente santé waar (structurele) problemen inzake geestelijke gezondheidszorg kunnen worden besproken. Vroeger bestond er (onder het vroegere decreet) evenwel een Conseil régional des services de santé mentale waarbinnen een **Werkgroep daders van seksueel misbruik** bestond (waar ook het UPPL deel van uitmaakte). Deze werkgroep zal nu worden hernomen binnen de Waalse administratie. Hier kunnen (meer structurele) problemen aan bod komen zoals de

begeleiding of de behandeling van minderjarige/adolescente daders van seksueel misbruik. Het opzet van deze werkgroep is om aanbevelingen te doen aan de Waalse overheid, op deze wijze kan dan eventueel het zorgnetwerk beter worden georganiseerd.

Wat betreft de mogelijkheden voor **intervisie/supervisie** is de **PSD vragende partij** dat de PSD-equipen voor supervisie een beroep kunnen doen op externe organisaties. Deze taak hoeft niet noodzakelijk te worden waargenomen door de steuncentra. Het UFC geeft zelf aan dat ze dit niet als hun taak zien. Het UPPL merkt op dat ze reeds hebben geprobeerd om een discussie op te starten met de PSD-equipen naar aanleiding van casussen, maar dat de equipen de voorkeur lijken te geven aan een schriftelijk rapport en niet aan een face-to-face discussie (het zijn vaak moeilijke gevallen waar de PSD-equipe reeds op het einde van hun zoektocht was voor een voorziening). Daarnaast worden bij gevalbesprekingen door de PSD-equipen vaak ook institutionele problemen aangehaald, terwijl het UPPL een klinische discussie voor ogen heeft. Het UPPL merkt nog op dat de PSD er oog moet voor hebben dat hun medewerkers effectief bereid zijn om met deze specifieke doelgroep te werken, de hoge turnover van het personeel zorgt er immers voor dat ze steeds opnieuw dezelfde zaken moeten uitleggen. De PSD repliceert dat de medewerkers in het begin worden gevraagd of ze er een probleem hebben om met bepaalde categorieën van daders te werken, waarna wordt geprobeerd om daar rekening mee te houden. De vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap bemerken dat voor de **gespecialiseerde voorzieningen** supervisie wel zinvol kan zijn voor moeilijke gevallen. Indien dit een grote tijdsinvestering zou vragen van de gespecialiseerde voorzieningen, dan **kan eventueel een financiering worden voorzien vanuit de Vlaamse overheid**. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest merkt op dat het UPPL een klinisch overleg met gevalsstudies organiseert te Doornik, Namen en Luik. De gespecialiseerde voorzieningen bepalen zelf of ze hieraan deelnemen, ook therapeuten en centra (niet erkend in het kader van de samenwerkingsakkoorden) kunnen hieraan deelnemen wanneer ze overdrachten van begeleiding of behandeling ontvangen. Dit is **één van de taken die eveneens is opgenomen in de jaarlijkse subsidie van het Waals Gewest**. Het **CAB** doet volgens het Brussel Samenwerkingsakkoord aan **intervisie** ten behoeve van de gespecialiseerde voorzieningen. Het **lijkt evenwel niet zozeer om een klinische intervisie te gaan, wel veeleer om een coördinatie inzake een concreet dossier** (als rol van "interface"). Uit de vergadering met de steuncentra blijkt deze taak immers als volgt te moeten worden begrepen: de dossiers van seksuele delinquenten worden door de PSD-equipe of de justitieassistent aan het CAB overgemaakt die deze dan oriënteert naar een gepaste gespecialiseerde voorziening. Het CAB gaat vervolgens na of de opdracht voor de gespecialiseerde voorziening werkt en of er aanpassingen dienen te gebeuren. Klinische elementen worden evenwel niet besproken met het CAB, hiervoor beroepen de gespecialiseerde voorzieningen zich op het beroepsgeheim.

Tot slot merken de steuncentra op dat **keuzes moeten worden gemaakt in hun ondersteunende taken op basis van de voorziene subsidie**. Niet alle ondersteunende taken kunnen op dezelfde wijze worden uitgevoerd, hiervoor is de subsidie vanuit justitie onvoldoende. Er wordt verder gewezen op het probleem van de turnover van personeel. De mogelijkheid om bepaalde taken uit te voeren, hangt samen met de beschikbaarheid van en de expertise en de

bekwaamheden die aanwezig zijn bij het personeel. Uit de bespreking hierboven blijkt wel dat in Wallonië tevens een subsidie is voorzien vanuit het Waals Gewest en dat dit eveneens zou kunnen worden bekeken met de Vlaamse Gemeenschap. Bijgevolg dient op het vlak van de financiering van de steuncentra **de mogelijkheid worden bekeken van verschillende subsidiekanalen** (waaronder eventueel ook privé firma's). Vraag is wel of een jaarlijks te bepalen subsidie geen belemmering vormt om taken en projecten op lange termijn te plannen. Tevens is hierboven melding gemaakt van een samenwerkingsverband tussen het UPPL en een onderzoekscentrum, dergelijke **samenwerkingsverbanden dienen eveneens te worden gestimuleerd**.

2.9. Een effectieve opvolging van de problematiek

Ter afronding is het primordiaal dat er een effectieve opvolging plaatsvindt van de problematiek van de begeleiding en de behandeling van daders van seksueel misbruik. In de samenwerkingsakkoorden zijn hiervoor twee instrumenten voorzien: enerzijds een gemeenschappelijk registratiemodel en anderzijds Begeleidingscomités. Het eerste is echter nooit ten volle ontwikkeld en het tweede kan zijn rol niet ten volle spelen.

Gemeenschappelijk registratiemodel

Er dient een gemeenschappelijk registratiemodel te worden ontwikkeld, om het hulpverleningsaanbod beter in kaart te kunnen brengen en aan effectmeting te kunnen doen. Op dit ogenblik zijn onvoldoende gegevens over de problematiek voorhanden of de bestaande gegevens zijn onvoldoende vergelijkbaar (zie het onderdeel 'cijfers vraag en aanbod'). Er zijn reeds initiatieven genomen (o.a. door het UFC en het UPPL) om te komen tot een uniform registratiemodel, althans met de gespecialiseerde voorzieningen.

Zo had het UFC een sjabloon ontwikkeld om de twee registratiesystemen in Vlaanderen van de CAW en CGGZ samen te brengen. De CAW en de CGGZ hebben immers elk hun eigen registratiesysteem, afhankelijk van de financiering vanuit hun respectieve overheden. Het gemeenschappelijke sjabloon heeft echter bepaalde beperkingen (bvb. de mogelijkheid van dubbeltellingen) en daarnaast was de registratie niet altijd betrouwbaar. De gespecialiseerde voorzieningen merken op dat ze werden geconfronteerd met verschillende registratieprogramma's op 10 jaar tijd, wat evenmin bevorderlijk is voor een goede registratie. Het UPPL geeft aan dat er in Wallonië voor de gespecialiseerde voorzieningen ook een model werd opgesteld, maar er tevens heel wat problemen zijn (o.a. eveneens de validiteit van de gegevens).

Vraag is wie hiertoe een nieuw initiatief kan nemen, rekening houdend met de problematiek van het beroepsgeheim, de werklast voor het terrein, middelen (software en personeel) en de betrokkenheid van verschillende bevoegde overheden.

Voorstellen en goede praktijken:

De vertegenwoordiger van het Waals Gewest geeft aan dat ze aan de gespecialiseerde voorzieningen een **gemeenschappelijk formulier** overmaken om gegevens te verzamelen. Het is een basisformulier, zonder enige criminologische gegevens. Hierover is jaarlijks een overleg met het UPPL. De gegevens/werkingsverslagen van de gespecialiseerde voorzieningen worden dan door het Waals Gewest aan het UPPL overgemaakt, zodat deze de gegevens kan hergroeperen. Het UPPL geeft aan dat er nu is overeengekomen om negen variabelen te registreren. Er wordt verder gestreefd naar een **informaticasysteem**, zodat het voor de gespecialiseerde voorzieningen "aantrekkelijker" wordt om deze gemeenschappelijke registratie te verrichten. Nu bestaat immers soms een zekere weerstand bij gespecialiseerde voorzieningen om gegevens te registreren. Hierboven is reeds vermeld dat het Waals Gewest tevens aan het **UPPL en het Centre de Recherche en Défense Sociale (CRDS) een subsidie geeft om longitudinaal onderzoek te verrichten naar recidive**, dit bevat wel criminologische gegevens.

Het UFC stelt de ontwikkeling voor van een registratie door middel van de methodiek van **Routine Outcome Monitoring (ROM)**. Het houdt het regelmatig verzamelen van gegevens in om een inzicht te verkrijgen in de cliënt, de behandeling en het resultaat van de behandeling.⁷² Met name zullen de volgende drie elementen op verschillende tijdstippen worden geregistreerd: de psychopathologie (symptomen), de levenskwaliteit en het risico op recidive. Het laat een kwaliteitsbewaking toe en de mogelijkheid om aan effectmeting te doen. De bevindingen zullen eveneens worden teruggekoppeld aan het behandelteam, wie registreert krijgt dus een return om de eigen praktijk bij te sturen. Het UFC wil hierin graag een sturende rol vervullen, maar geeft aan dat hiervoor meer middelen noodzakelijk zijn. Er is één medewerker nodig om de databank uit te bouwen en deze op te volgen. Voor het opstarten van het project hebben ze nu middelen verkregen van farmaceutische firma's (voor de opvolging van de hormonale behandeling). Ze gaan eveneens bekijken om het UPPL hierbij te betrekken. Op dit ogenblik is het echter enkel opgevat als een pilootproject bij het UFC. Indien het succesvol is en indien er middelen zijn zal dit project in de toekomst dan worden uitgebreid naar de gespecialiseerde voorzieningen. Het UFC vraagt dan ook middelen aan de overheid om het project in de toekomst voort te zetten, het moet een longitudinale opvolging mogelijk maken van daders van seksueel misbruik. Eventueel kan dit project eveneens gebeuren in samenwerking met de gevangenen.

De vertegenwoordiger inzake de CGGZ bij de Vlaamse Gemeenschap merkt echter op dat de CGGZ met een elektronisch patiëntendossier werken en dat ze nu reeds voldoende moeten registreren (op basis van zorgperiodes, zijnde de periode dat de cliënt in behandeling is, waarbij de cliënt verschillende zorgperiodes kan doorlopen). Het wordt dan ook niet aangewezen geacht om de bestaande registratie aan te passen, ze krijgen daartoe regelmatig vragen van nog andere instanties maar vinden het moeilijk om op al deze vragen in te gaan. De vertegenwoordiger inzake de CAW bij de Vlaamse Gemeenschap vindt daarentegen dat er wel nood is aan een gemeenschappelijk registratiesjabloon (CAW gebruikt als registratie-eenheid niet de zorgperiodes

---

⁷² Zie o.a. [http://zorginnovatieplatform.nl/innovaties/526/Routine-Outcome-Monitoring-\(ROM\)/](http://zorginnovatieplatform.nl/innovaties/526/Routine-Outcome-Monitoring-(ROM)/).

maar wel de cliënt). Daarnaast zouden tevens therapeuten en centra die niet erkend zijn in de samenwerkingsakkoorden bij de registratie moeten worden betrokken.

Het UPPL en de vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap merken op dat de registratie van gegevens zich evenwel niet mag beperken tot de gespecialiseerde voorzieningen. Er dienen ook **cijfers te zijn van de PSD en de justitiehuisen**. Het Directoraat-generaal Justitiehuisen merkt op dat de registratie binnen de justitiehuisen (in de databank SIPAR) gericht is op het administratief beheer van mandaten en niet is uitgebouwd ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek (recidiveonderzoek). Verdere verfijning en kwaliteitsbewaking van deze registratie is ongetwijfeld wel vereist. De PSD meldt dat het Brussels Begeleidingscomité reeds contact heeft gehad met het NICC met het oog op het ontwikkelen van een registratiesysteem. Het wordt belangrijk geacht dat er tevens gegevens worden geregistreerd i.v.m. recidive. Ten slotte geven het UPPL en het UFC aan dat ooit het idee was gelanceerd voor de oprichting van een Federaal Observatorium dat gegevens zou verzamelen en verstrekken en dit over alle betrokken instanties.

Rol van de Begeleidingscomités

De rol van de Begeleidingscomités is onduidelijk. De overgrote meerderheid van de Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen en het steuncentrum geven aan feedback te krijgen van het Vlaams Begeleidingscomité. Dit laatste maakt ook de werkingsverslagen van de Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen over aan het UFC. De Waalse en Brusselse gespecialiseerde voorzieningen geven daarentegen aan geen enkele feedback te krijgen van hun respectievelijke Begeleidingscomités. Het CAB heeft wel een jaarlijks contact met het Brussels Begeleidingscomité. De Vlaamse en Waalse opdrachtgevende overheden geven aan dat ze evenmin een feedback ontvangen van de Begeleidingscomités.

Voorstellen en goede praktijken:

De stuurgroep en de vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap en het Waals Gewest geven aan dat de Begeleidingscomités toch een zekere waarde hebben en nuttig zijn geweest, zeker in Vlaanderen en Wallonië. Ze volgen de samenwerkingsakkoorden op, analyseren problemen en doen aanbevelingen. Het laat tevens toe dat de actoren uit de samenwerkingsakkoorden elkaar beter hebben leren kennen. Het probleem is echter dat **er weinig met hun jaarlijkse aanbevelingen wordt gedaan op politiek niveau door de bevoegde Ministers**, wat ze ontmoedigend vinden. Hieraan zou moeten worden geredigeerd, het **voorstel wordt gedaan om kabinetsmedewerkers op te nemen in de Begeleidingscomités**. Er zou ook kunnen worden nagedacht over het installeren van één nationaal Begeleidingscomité, i.p.v. de huidige drie regionale Begeleidingscomités, met eveneens kabinetsmedewerkers (volgens de samenwerkingsakkoorden dienen de drie comités jaarlijks één gezamenlijke vergadering te houden, wat echter slechts nog maar tweemaal is gebeurd). Op deze wijze kan er één gemeenschappelijke rapportage zijn naar de bevoegde politieke overheden.

De **samenstelling van de Begeleidingscomités** zou dan wel moeten worden bekeken. Nu zijn deze in de drie regio's niet op dezelfde wijze samengesteld. Zo betreffen het in Vlaanderen veeleer mensen van het terrein, in Wallonië veeleer academici en in Brussel eerder politieke vertegenwoordigers. De vertegenwoordiger van het Waals Gewest vindt dan ook dat in het geval van een Begeleidingscomité met academici financiële middelen ter beschikking moeten worden gesteld (van academici kan niet worden verwacht dat ze gratis deze evaluatie verrichten), sowieso vindt hij dat een evaluatie middelen vereist. Aan de andere kant bemerkt hij wel dat dergelijke evaluatie tevens zou moeten gebeuren tesamen met de actoren van het terrein, wat nu niet het geval is. Om dit te ondervangen werden vijf jaar geleden rondetafelgesprekken door een universiteit georganiseerd met deze actoren (opnieuw zonder enige financiering). Het Waals Begeleidingscomité zou volgens hem wel kunnen worden uitgebreid met deze praktijkactoren (zowel het UPPL evenals gespecialiseerde voorzieningen, die nu geen effectief lid zijn). Verder stelt hij dat het werk van het Begeleidingscomité wordt bemoeilijkt omdat het niet tijdig de nodige gegevens/werkingsverslagen ontvangt. Het jaarlijks opmaken van werkingsverslagen door de voorzieningen wordt dan ook moeilijk geacht.

Opgemerkt kan worden dat de **termijn voor het opstellen van het werkingsverslag** verschilt naargelang de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra. Voor de Vlaamse gespecialiseerde voorzieningen betreft dit uiterlijk 31 januari volgend op het werkingsjaar, voor de Waalse en Brusselse gespecialiseerde voorzieningen is dit 15 februari. Bij het UFC is het eveneens uiterlijk 31 januari volgend op het werkingsjaar, terwijl het UPPL en het CAB over een termijn van drie maanden beschikken. Dit zou best worden geüniformiseerd en op een haalbare termijn worden geplaatst. Met het oog op het opstellen van hun werkingsverslag ontvangen de steuncentra de werkingsverslagen van de gespecialiseerde voorzieningen, maar dit is evenmin uniform geregeld zodat het UPPL deze blijkbaar niet systematisch zou ontvangen.

Tot slot wordt het belangrijk geacht dat er **meer top down informatiedoorstroming komt**. Er moet meer feedback zijn vanuit de Begeleidingscomités naar de betrokken praktijkactoren van de samenwerkingsakkoorden.

XI. SAMENVATTEND OVERZICHT AANBEVELINGEN

Hierna wordt kort een samenvattend overzicht gegeven van de aanbevelingen die uitvoering aan bod komen in het vorige onderdeel. De aanbevelingen impliceren: een aanpassing van de samenwerkingsakkoorden, nieuwe initiatieven, of het opnieuw onder de aandacht brengen of het bijsturen van bepaalde punten van de samenwerking tussen de actoren op het terrein.

1. Aandacht voor een preventieve aanpak

- Het voorzien van voorlichtingsacties bij jongeren.
- Het informeren van de bevolking over seksuele delinquentie.
- Het verstrekken van voldoende informatie en vorming voor professionals uit verschillende domeinen.
- Het voorzien van voldoende mogelijkheden voor de begeleiding en de behandeling van daders van seksuele delinquentie en (niet-justitiële) vrijwillige cliënten met het oog op de preventie van feiten.
- Het eveneens aandacht hebben voor de noden van slachtoffers van seksuele delinquentie.

2. Het verder optimaliseren van de samenwerkingsakkoorden als werkkader

- Het continu sensibiliseren van de opdrachtgevende overheden.
- Het aanpassen van het toepassingsgebied van de samenwerkingsakkoorden: een uitbreiding naar de strafuitvoeringsmodaliteiten van elektronisch toezicht en beperkte detentie, het niet voorzien van het herstel in eer en rechten, het behoud van de vrijheid onder voorwaarden, een uitbreiding naar maatregelen opgelegd door de jeugdrechter ten aanzien van minderjarigen.
- Het toepassingsgebied van de samenwerkingsakkoorden op juridisch-technisch vlak in overeenstemming brengen met het huidig wetgevend kader.
- Het uitklaren of de Duitstalige Gemeenschap valt onder het Waals Samenwerkingsakkoord.

3. Een meer uniforme adviesverlening

- Het oplijsten van de verschillende soorten adviezen die kunnen worden gevraagd door de opdrachtgevende overheden.
- Het uitwerken van een uniform model voor het gespecialiseerd advies.
- Het overleggen over welke instantie in Vlaanderen en Wallonië het meest is aangewezen tot het verlenen van adviezen en door middel van welke financiering.
- Het op tijd overmaken van de adviezen aan de opdrachtgevende overheden, zeker als de daders gedetineerd zijn.

4. Informatieverstrekking als sleutelwoord tot samenwerking

- Het meer uniform bepalen – naargelang het juridisch kader – welke instantie en door middel van welke procedure informatie verstrekt aan de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra, in het kader van zowel de adviesverlening als de opdracht tot begeleiding of behandeling.
- Het bepalen of voor het overmaken van informatie het akkoord is vereist van de dader.
- Het nagaan hoe tijdig de informatie kan worden overgemaakt.
- Het bepalen welke informatie minimaal dient te worden overgemaakt.
- Het specifiek uitklaren van de informatieverstrekking in het kader van de vrijheid onder voorwaarden.

5. Transparantie en goede afspraken bij de begeleiding en behandeling

Doorverwijzing naar een gepaste voorziening

- Het opnemen van een meer coördinerende rol door de steuncentra opdat de PSD-equipe en de justitieassistent op meer geïnformeerde wijze kunnen doorverwijzen naar gepaste voorzieningen.
- Het op de hoogte brengen van de justitieassistent en de PSD-equipe van de redenen van weigering van de begeleiding of de behandeling door een gespecialiseerde voorziening of steuncentrum, dit kan door middel van een driehoeksgesprek (of vierhoeksgesprek in Brussel).
- Het overmaken van het eindverslag van de justitieassistent aan de PSD-equipe in het geval van een herroeping van de voorwaarden en met het oog op de uitwerking van een nieuw reclasseringsvoorstel.

Prestatieverbintenis

- Het meer veralgemeend gebruiken van de prestatieverbintenis.
- Het organiseren van een driehoeksgesprek (of vierhoeksgesprek in Brussel) met het oog op het ondertekenen van de prestatieverbintenis en dit bij voorkeur voorafgaand aan het opstarten van de begeleiding of de behandeling.
- Het meer uniformiseren van de plaats van ondertekening van de prestatieverbintenis (bij het justitiehuis of de gespecialiseerde voorziening).
- Het vereenvoudigen van de formulering en het taalgebruik van de prestatieverbintenis.

Overdracht van de begeleiding of de behandeling

- Het meer uniformiseren van de wijze om het akkoord te verkrijgen van de opdrachtgevende overheid bij een overdracht.

- Het formaliseren van de mogelijkheid van informatie-uitwisseling bij een overdracht in de tekst van de samenwerkingsakkoorden.
- Het opnemen van de feitelijke behandelaar (aan wie de begeleiding of de behandeling wordt overgedragen) als partij in de prestatieverbintenis.
- Het voorzien van een overleg tussen de feitelijke behandelaar en de overdrager.

Opgvolgingsverslagen in het kader van de begeleiding of de behandeling

- Het meer uniformiseren van de rapportagepunten zoals voorzien in de samenwerkingsakkoorden enerzijds en in de wet van 28 november 2000 anderzijds.
- Het respecteren door de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra van de periodiciteit van de verslaggeving aan de opdrachtgevende overheden.
- Het overmaken van de opvolgingsverslagen aan de dader.

Moeilijkheden en stopzetting van de begeleiding of de behandeling

- Het communiceren van de reden van stopzetting van de begeleiding of de behandeling door de gespecialiseerde voorziening of het steuncentrum aan de justitieassistent en de opdrachtgevende overheid, dit kan door middel van een driehoeksgesprek (of vierhoeksgesprek in Brussel).
- Het voorzien van een feedback door de opdrachtgevende overheid na een negatief opvolgingsverslag, dit kan via de justitieassistent.

6. Het investeren in een geïntegreerd zorgcircuit

- Het voorzien van een voldoende geografische spreiding van het zorgaanbod.
- Het diversifiëren van het aanbod naar de volgende doelgroepen toe: allochtone daders, minderjarige plegers, zwakbegaafde plegers en plegers met een handicap en psychopaten.
- Het creëren van een specifiek zorgaanbod voor onbehandelbare daders.
- Het beter in kaart brengen van het bestaande zorgaanbod (het UFC stelt een project voor om de in- en exclusiecriteria en de begin- en eindtermen van de voorzieningen in kaart te brengen), op deze wijze kan het aanbod verder worden gediversifieerd.
- Het werken aan zorgcircuits waarbij de dader een zorgtraject kan doorlopen.
- Het tot stand brengen van meer overleg en samenwerking tussen de hulpverleningsinstanties (cf. een meer coördinerende functie voor de steuncentra).
- Het uitbreiden van de samenwerkingsakkoorden naar andere instanties: de residentiële instellingen, de leerprojecten, andere ambulante voorzieningen te Brussel en welzijnsinstanties te Brussel en Wallonië.
- Het meer formaliseren van de samenwerking met privé therapeuten of centra die niet erkend zijn in de samenwerkingsakkoorden, bvb. door middel van een accrediteringssysteem.

- Het voorzien van pretherapie – motivatiebevorderende technieken in de gevangenissen door de gespecialiseerde voorzieningen en het uitklaren van de financiering.
- Het voorzien van een aanbod voor vrijwillige cliënten (die niet onder een gerechtelijk mandaat staan) door de gespecialiseerde voorzieningen en de steuncentra.

7. Het garanderen van een kwalitatieve zorg

- Het bekijken van de personeelscapaciteit van de gespecialiseerde voorzieningen in functie van vereiste expertises.
- Het voorzien van voldoende mogelijkheden tot opleiding.
- Het voorzien van voldoende ondersteuning binnen het multidisciplinaire team van de gespecialiseerde voorzieningen.
- Het realiseren van een goede indicatiestelling door de gespecialiseerde voorzieningen.
- Het betrekken van familie en/of andere personen bij de begeleiding of de behandeling indien aangewezen.
- Het regelmatig evalueren van de eigen werking door de gespecialiseerde voorzieningen.

8. Meer ondersteuning vanuit de steuncentra

- Het aannemen van een meer proactieve houding door de steuncentra in het aanbieden van hun ondersteunende taken.
- Het meer onderling samenwerken van de steuncentra om activiteiten te organiseren, bijvoorbeeld op het vlak van onderzoek, opleidingen en logistieke ondersteuning.
- Het overleggen met de actoren van de samenwerkingsakkoorden om de opleidingsnoden te bekijken.
- Het voortzetten of ontwikkelen van activiteiten voor het verstrekken of verrichten van wetenschappelijk onderzoek.
- Het voorzien in supervisie of intervisie naargelang de vraag op het terrein.
- Het opnemen van een meer coördinerende functie door de steuncentra ten behoeve van de gespecialiseerde voorzieningen en van de justitiële actoren.
- Het maken van afspraken over welke ondersteunende taken kunnen worden uitgevoerd op basis van de voorziene subsidie.
- Het bekijken van de mogelijkheid van verschillende subsidiekanalen.
- Het stimuleren van samenwerkingsverbanden tussen de steuncentra en andere instanties.

9. Een effectieve opvolging van de problematiek

Gemeenschappelijk registratiemodel

- Het komen tot een effectieve registratie bij de steuncentra en de gespecialiseerde voorzieningen (het UFC stelt een project voor om te registreren op basis van de methodiek van Routine Outcome Monitoring).
- Het registreren moet eveneens optimaal gebeuren bij de opdrachtgevende overheden, de PSD en de justitiehuisen.
- Het registreren van de gegevens moet ook toelaten om onderzoek te verrichten naar recidive.

Rol van de Begeleidingscomités

- Het verduidelijken van de rol en de samenstelling van de Begeleidingscomités.
- Het realiseren van een top down informatiedoorstroming vanuit de Begeleidingscomités naar de betrokken actoren in de samenwerkingsakkoorden.